

Aleksander
DŹOŁA

Adicka Ta
dunka

АЛЕКСАНДЪР ДЮМА

АДСКАТА ДУПКА

I

ПЕСЕН ПО ВРЕМЕ НА БУРЯ

Кои бяха двамата конници, изгубили се сред урвите и скалите на Оденвалд през нощта на 18 май 1810 година, не биха могли да кажат дори и най-близките им приятели от четири крачки разстояние, толкова дълбока бе нощта. Погледът напразно би търсил лунен лъч или блясък на звезди: небето бе по-тъмно от земята, а мрачните облаци приличаха на бушуващ океан, заплашващ света с нов потоп.

Една неясна маса, която се движи по склоновете на неподвижната грамада, това бе всичко, което и най-зоркото око би могло да различи от двамата конника. От време на време уплашено цвилене се смесваше със свистенето на бурята в елите, шепи искри изскачаха от подковите на конете, които чаткаха по камъните, това бе всичко, което можеше да се чуе и види от двамата спътници.

Бурята приближаваше все повече. Прах на талази заслепяваше пътниците и конете. Под напора на стихията клоните на дърветата се огъваха и скърцаха; жаловити викове се носеха из долината, после като че отскачаха от скала на скала, отекваха в планината, която сякаш щеше да се срути; и всеки път, когато такава вихрушка се издигаше към небето, поместените скали изскачаха от гнездата си и политаха в пропастта, а изтръгнатите стогодишни дървета политаха с главата надолу в бездната като отчаяни гмуркачи.

Няма нищо по-ужасно от разрушението сред мрак, нищо по-ужасяващо от шума в планината. Когато погледът не може да прецени опасността, тя расте безкрайно и въображението надминава границите на допустимото.

Внезапно вятърът престана, всичко утихна, всичко застина: мирозданието със затаен дъх очакваше бурята.

Всрещ тази тишина се дочу глас: това бе един от двамата конника:

— За бога, Самуел — каза той, — трябва да признаеш, че не беше много добра идеята ти да напуснем Ербах в този час и в такава

време. Ние бяхме в една отлична странноприемница, на каквато не бяхме попадали, откакто преди осем дни напуснахме Франкфурт. Можеше да избираш между леглото и бурята, между бутилка отлично вино Хоххайм и вятър, в сравнение с който сирого и самумът са като зефир, а ти се спря на вятъра и бурята! Стой, Щурм! — Прекъсна младият мъж, за да удържи коня си, който се бе отклонил от пътя. — Стой!

— Поне нещо приятно да ни караше да бързаме — продължи той, — ако отивахме на някоя приятна среща, където ни очаква изгревът на слънцето и очарователната усмивка на любимата. Но любовницата, при която отиваме, е една стара педантка и се нарича Хайделбергски университет. Срещата, която ни очаква, е може би един дуел до смърт. Във всеки случай сме призвани за 20-и. Ех! Колкото повече си мисля, толкова повече се убеждавам, че наистина сме луди, като не останахме на топло под завивките. Но такъв съм си; все ти отстъпвам; ти винаги вървиш напред, а аз те следвам.

— Оплакваш се от това, че ме следваш! — отговори Самуел с известна ирония в гласа. — Ами че аз ти показвам пътя. Ако не бях вървял пред теб, досега десет пъти да си се търкулнал чак в долината и да си си счупил врата. Хайде, дръж се и стъпи здраво на стремената; една ела е преградила пътя.

Настъпи мълчание, през което се чуха отскоците на двата коня.

— Хоп! — възкликна Самуел.

Сетне, като се обърна към своя другар, запита:

— Е, как е, Юлиус?

— Как може да бъде! — отвърна Юлиус — Продължавам да се оплаквам от твоята упоритост и с право; вместо да следваме пътя, който ни бе указан, покрай малката рекичка Мумлинг и да стигнем направо на река Некар, ти поемаш по обиколен път, претендирайки, че познаваш местността, след като, сигурен съм, никога не си минавал оттук. Аз исках да наема водач, но ти: „Водач! За какво ни е? Та аз познавам пътя.“ — Да, познаваш го толкова добре, че ето ни тук, изгубени в планината, без да можем да разберем къде е север и къде юг, без да можем нито да продължим напред, нито да се върнем обратно. А сега ние ще стоим чак до сутринта на дъжда, който се задава. И то какъв дъжд! Ето първите капки. Смей се, нали претендираш, че се смееш на всичко.

— Че защо да не се смея? — отвърна Самуел. — Не е ли смешно да се слуша едно голямо двадесетгодишно момче, студент от Хайделберг, да се оплаква като овчарка, която не е успяла да прибере стадото си навреме. Ще направя нещо повече, ще пея.

И наистина младежът запя с дрезгав и трептящ глас първия куплет на някаква неизвестна и странна песен, без съмнение импровизирайки в съответствие с положението, в което се намираха:

*Иска из ведро вали!
Хрема има днес небето.
Туй е нищо на сърцето
пред горчивите сълзи!*

Когато Самуел завършваше последната дума на куплета и последната нота на песента, една огромна мълния раздра от край до край облачната завеса, покрила небето, и освети със зловещо великолепие двамата конници.

Те видимо бяха на една възраст, между деветнадесет и двадесет и една години; но дотук свършваше тяхната прилика. Единият, по всяка вероятност Юлиус, елегантен, рус, блед, със сини очи, бе среден на ръст, но добре сложен. Човек би го взел за младия Фауст. Другият, който сигурно беше Самуел, висок и слаб, с изменчиви сиви очи, с тънки и насмешливи устни, с черни коси и вежди, с високо чело, издаден и остър нос, приличаше на жив портрет на Мефистофел. И двамата бяха облечени с тъмни къси рединготи, стегнати в талията с кожени колани. С прилепнали панталони, меки ботуши и бели фуражки с верижки, които допълваха костюмите.

Както бе споменал Юлиус, двамата бяха студенти.

Изненадан и заслепен от светкавицата, Юлиус трепна и затвори очи. Самуел, напротив, вдигна глава и спокойно я погледна.

Сетне всичко отново потъна в дълбок мрак. Светкавицата още не бе напълно изчезнала, когато силен гръм отекна в дълбините на планината.

— Скъпи Самуел — каза Юлиус, — мисля, че ще е разумно да спрем. Ако се движим, можем да привлечем гръмотевиците.

В отговор Самуел само се изсмя и пришпори коня, който препусна в галоп сред рояк искри и хвърчащи изпод копитата му камъни, докато господарят му пееше:

*Нека светка над главите
днес небесният кибрит!
Туй е нищо пред сърдит
огнен поглед във очите!*

След стотина крачки той внезапно обърна коня си и пак в галоп се върна при Юлиус.

— За бога! — извика последният. — Стой мирен, Самуел. За какво е тази дързост? Нима е време за песни? Внимавай господ да не приеме твоето предизвикателство!

Втори гръм, по-страшен и силен от първия, отекна точно над главите им.

— Трети куплет! — обяви Самуел. — Аз се ползвам с привилегии: Небето помага на моята песен, а гръмотевиците ѝ пригласят.

След един още по-силен гръм Самуел запя с пълен глас:

*Гръм в небесния покров —
лятна кашлица това е!
Обаче по-горестно ридае
безнадеждната любов!*

И тъй като този път гръмотевицата закъсня:

— Хайде, какво става с припева! — каза той, като погледна небето. — Гръмотевицо, бъркаш такта!

Но при липса на гръмотевици дъждът отговори на зова на Самуел и започна да се лее като из ведро. Много скоро светкавиците и гръмотевиците нямаха вече нужда от подканяне и се заредиха една след друга. Юлиус бе в плен на онова безпокойство, от което и най-смелият не може да се защити, пред гнева на природата му се стягаше

сърцето, Самуел, напротив сияеше. Една дива радост бликаше от очите му: той се изправяше на стрemenата, размахваше каскета си, като че ли, като виждаше, че опасността му убягва, искаше да я привлече. Радостен, че усеща ударите на мокрите си коси върху лицето, смееше се, пееше, щастлив.

— Какво казваше преди малко, Юлиус? — извика той като при вдъхновението на странна дитирамба. — Искаше да останеш в Ербах? Искаше да пропуснеш тази нощ? Не знаеш ли какво диво наслаждение се усеща при язденето в една вихрушка. Аз те отведох със себе си, защото очаквах такова време. Аз бях с опънати нерви и отегчен през целия ден, но ето това може да ме излекува. Ура! За урагана! Как, по дяволите, не усещаш този празник? Нима гневът на небето не подхожда на тези върхове и урви, на тези бездънни пропасти и на тези развалини? Да не си на осемдесет години, та да искаш всичко да бъде неподвижно и мъртво като сърцето ти? Колкото и да си спокоен, и ти имаш твоите страсти. Остави стихията да си има своите. Аз съм млад: моите двадесет години пеят в сърцето ми, умът ми е опиянен като от вино и обичам гръмотевиците. Крал Лир нарича бурята своя дъщеря, аз я наричам своя сестра. Не се страхувай за нас, Юлиус. Аз не се смея на гръмотевиците, смея се заедно с тях. Не ги презирам, а ги обичам. Бурята и аз сме приятели. Тя не би искала да ми стори зло, аз приличам на нея. Хората я смятат за злосторница, но те са невежи. Бурята е необходима. Нека поговорим малко за наука. Това мощно електричество, което тътне и свети, руши и убива само тук и там, но в много по-голяма степен подсилва растителния и животински свят. Аз също съм човек буря. Нека пофилософстваме малко. Аз също не бих се поколебал да мина през злото, за да стигна до доброто, да си послужа със смъртта, за да породя живот. Въпросът е, че една върховна сила предизвиква тези извънредни събития и благоприятният резултат оправдава този смъртоносен способ.

— Млъкни, ти се клеветиш, Самуел.

— Наричаш ме Самуел, както би казал Самиел! Суеверно дете! Само защото яздим всред декора на Фрей-шутс, ти си въобразяваш, че аз съм дяволът, Сатаната, Велзевул или Мефистофел, или че ще се превърна в черна котка или в куче? О, какво е това?

Това възклицание на Самуел бе предизвикано от едно рязко движение на неговия кон, който изплашено се притисна към коня на

Юлиус.

Пътят без съмнение криеше опасности. Като се наведе към страната, откъдето вероятно идеше опасността, младежът зачака светкавица. Небето се разцепи: огнена ивица пробягна от единия край на хоризонта до другия и освети околността.

Пътят беше прорязан от широка пропаст. Мълнията помръкна по стените на една бездна, чиято дълбочина младите хора не успяха да определят.

— Виж каква страхотна дупка! — каза Самуел, като подканваше коня си да се доближи до пропастта.

— Бъди внимателен! — извика Юлиус.

— Бога ми! Трябва да разгледам отблизо. — каза Самуел.

И като слезе от коня, той хвърли поводата на Юлиус и любопитно се приближи до бездната, над която се надвеси.

Но тъй като погледът му не можеше да пробие мрака, той бутна парче гранит, което се търкулна в бездната.

Ослуша се, но не чу нищо.

— Виж ти — каза той, — сигурно камъкът, който пуснах, е паднал на меко, защото не се чу никакъв шум.

Той довършваше думите си, когато от дълбочината се чу пликане.

— А! Пропастта е дълбока — възкликна Самуел, — Кой, по дяволите, ще ми каже как се нарича тази дупка?

— АДСКАТА ДУПКА! — отговори от другия край на пропастта един ясен и сериозен глас.

— Кой се обаждат там? — извика Самуел изненадан, ако не и уплашен. — Не виждам никого!

Нова светкавица прониза небето и на отсрещната страна на бездната двамата младежи съгледаха странно видение.

II

КАКВО БЕ ВИДЕНИЕТО?

Едно младо момиче, право, с разпилени коси, с голи ръце и крака, с черна качулка, издута над главата ѝ от вятъра, с къса червеникава пола, червеният цвят на която се подсилваше от светкавиците, със странна и дива хубост, това момиче държеше завързан с въже един козел.

Това бе видението, явило се пред двамата млади хора на другия край на Адската дупка.

Светкавиците изчезнаха и видението с тях.

— Видя ли, Самуел? — попита разтревожено Юлиус.

— Видях и чух, по дяволите!

— Знаеш ли, че ако е позволено на умните хора да Вярват в магьосници, не ни остава нищо друго, освен да смятаме, че сме видели една от тях.

— Ами че аз се надявам тя да е такава! — извика Самуел. — Видя, че нищо не ѝ липсва, дори козела. Във всеки случай магьосницата е хубава. Хей, малката! — извика той.

После се послуша, както когато бутна камъка в пропастта. Но този път нищо не му отговори.

— Адската дупка! — каза Самуел, — Не бих възразил.

Хващайки отново коня си за поводата, той се метна на седлото и с един скок, без да слуша предупрежденията на Юлиус, обиколи пропастта. След миг бе на мястото, където се бе явило видението, но колкото и да търсеше, не откри нищо: нито момичето, нито животното, нито магьосницата, нито козела.

Самуел не беше мъж, който се отказваше лесно: той огледа пропастта, прерови храстите и тръните, проучи пътя, обиколи наоколо. Най-сетне, след като Юлиус го помоли да се откаже от това ненужно търсене, Самуел се върна при приятеля си начумерен и недоволен: той имаше твърд характер и вършеше нещата докрай и задълбочено, при него съмнението не пораждаше мечтание, а раздразнение.

Продължиха пътя си.

Светкавиците ги направляваха малко или много и представляваха за тях един чудесен спектакъл. На моменти по хребета на планината гората се обагряше, а в пропастта реката, която течеше в краката им, придобиваше смъртнобледния цвят на стомана.

Юлиус се бе умълчал от четвърт час, а Самуел се радваше на блясъка на последните мълнии, когато Юлиус изведнъж спря коня си и извика:

— А, ето каквото търсехме.

И той показва на Самуел един полуразрушен замък, който се намираше от дясната им страна.

— Тези развалини ли? — попита Самуел.

— Да, там сигурно ще се намери някой ъгъл, където да се приютим. Можем да изчакаме тук да отмине бурята или поне да спре дъждът.

— Да, а дрехите ще засъхнат върху гърбовете ни и ще хванем някоя пневмония, като стоим така мокри и неподвижни! Няма значение! Да видим какво представлява този замък.

С няколко крачки те стигнаха до развалините. Но не бе лесно да се влезе вътре. Изоставена от хората, сградата бе потънала в шубраци. Входът бе препречен от растения и от онези храсти, които така обичат срутените стени. Самуел поведе коня си право напред и към шпорите се прибавиха и убожданията на тръните.

Юлиус го и последва и двамата приятели се озоваха в замъка, ако можеше да се нарече замък тази развалина, отворена от всички страни.

— О, за да се приютим ли ни доведе тук? — попита Самуел, като вдигна глава. — За целта би трябвало да има покрив, който за съжаление липсва.

И действително, от този замък, навярно голям и славен навремето, беше останал само един жалък скелет; от четирите стени бяха останали три, а и те бяха продънени с безмерно уголемените си прозорци; четвъртата стена бе рухнала до последния камък.

Конете се препъваха на всяка крачка; коренища бяха повдигнали и напукали плочника, като че растителността, погребана преди три века, бе успяла след дългогодишна работа да пробие с коравите си възлести пръсти камъните на своята затворническа килия.

Трите оцелели стени бяха наклонени и сякаш се люшкаха от вятъра. Нощни птици кръжаха в тази открита зала, посрещайки всеки порив на вятъра и всеки тътен на гръмотевиците с ужасни крясъци, сред които преобладаваше воят на совата, който прилича на вика на човек, когото убиват.

Самуел наблюдаваше всичко това по начин, който беше характерен за него.

— Добре — каза той на Юлиус, — ако искаш да изчакаш тук утрото, идеята се харесва и на мен. Тук е чудесно, почти толкова добре, колкото и на открито, а освен това имаме това предимство, че вятърът нахлува тук още по-силно. Ако говорим честно, ние се намираме в гърлото на урагана. А освен това тази приятна компания на прилепи и гарвани съвсем не е за пренебрегване. Този дом ми допада. Виж тази кукумявка, птицата на философа, как е вперила в нас огнен поглед; не намираш ли, че то е най-очарователното нещо на този свят? Без да броим, че яздим в столовата.

Като каза това, Самуел пришпори коня си и се насочи към липсващата стена. Но едва бе направил десет крачки, конят се изправи на задните си крака, завъртайки се толкова ненадейно, че главата му се блъсна в лицето на Самуел.

В същия момент един глас извика;

— Стойте! Под вас е река Некар!

Самуел се надвеси.

Под него зееше петдесетметрова пропаст. Когато се завъртя, предните крака на коня описаха полукръг в празното пространство.

На това място планината беше отсечена отвесно. Замъкът бе построен на ръба на пропастта, което го правеше още по-непристъпен. Храсти пълзяха по грапавините на гранита като гирлянди и като че ли почти срутилият се, забравен от вековете замък се държеше само благодарение на този тънък бръшлян.

Една крачка повече означаваше смърт за конника и за коня.

Конят с настръхнала грива, с разширени ноздри и пяна на устата трепереше с всичките си мускули.

Ала опасността, която току-що бе избегнал, наведе спокойния и скептичен както винаги Самуел само на една мисъл.

— Виж ти! Същият глас! — каза той.

В гласа, който бе извикал: „Стойте!“, Самуел бе познал гласа на младото момиче, назовало Адската дупка.

— О, този път, дори да си такава, за каквато те смятам, сиреч магьосница трета степен, ще сложа ръка върху теб.

И той насочи коня си в посоката, от която идваше гласът.

Но и този път, колкото и да търсеше, докато светкавиците осветяваха пътя му, не видя и не намери никого.

— Хайде, хайде, Самуел! — каза Юлиус, който сега с облекчение излезе от тези развалини, изпълнени с грачене на птици, с капани и пропасти. — Хайде на път! Стига сме си губили времето!

Самуел го последва, оглеждайки се наоколо с досада, която мракът не можеше да прикрие. Те намериха пътя и продължиха по него: Юлиус — сериозен и мълчалив; Самуел, като се смееше и ругаеше като някой Шилеров разбойник.

Откритието даде малко надежда на Юлиус. Излизайки от замъка, той откри една пътека, която водеше към реката по един полегат неравен път. Без съмнение тази пътека, която беше проходима или поне така изглеждаше, водеше към някое село или поне дом.

Но след половин час ход те не срещнаха нищо друго, освен шумната река, по чийто стръмен бряг се изкачваха срещу течението. Никаква следа от жилище.

През цялото това време валеше със същата сила. Дрехите на двамата спътници бяха подгизнали, конете бяха изтощени от умора. Юлиус не можеше повече. Самият Самуел бе започнал да губи възторга си.

— Сатана! — извика той. — Започва да става досадно. Вече десет минути не е имало нито една светкавица, нито един гръм. Това си е един обикновен проливен дъжд. Небето наистина си прави лоша шега. Мечтаех си за някакво страховито преживяване, а не за такава нелепа скука. Ураганът на свой ред ми се подиграва: предизвиквам го да ме порази, а той ме простудява.

Юлиус не отговаряше.

— Бога ми! — каза Самуел. — Искан ми се да опитам някое заклинание.

И с висок и тържествен глас добави:

— В името на Адската дупка, откъдето ние те видяхме да излизаш! В името на козела, твоят най-добър приятел! В името на

гарваните, прилепите и кукумявките, които изобилствуваха по пътя ни след нашата щастлива среща, добра магьоснице, чийто глас вече чухме на два пъти, аз те заклинам! В името на Адската дупка, на козела, на гарваните, прилепите и кукумявките, появи се! Появи се! Появи се! Кажи ни дали се намираме в близост до някоя човешка обител.

— Ако се бяхте изгубили — каза в мрака ясният глас на младото момиче, — аз щях да ви кажа. Но вие сте на прав път, следвайте го още десет минути и ще видите от дясната си страна зад масив от липи една гостоприемна къща. Довиждане!

Самуел вдигна глава към мястото, откъдето идваше гласът, и забеляза една сянка, която като че ли се носеше на десет стъпки над него, тичайки по склона на хълма.

Инстинктивно почувствува, че тя ще изчезне.

— Спри! — извика ѝ Самуел. — Трябва да те попитам още нещо.

— Какво? — попита тя, спирайки се на върха на една скала, чийто край изглеждаше толкова тесен, че един крак, макар и крак на магьосница, не можеше да стъпи на него.

Той огледа как може да се изкачи до нея, но пътеката, по която минаваха двамата конници, бе издълбана в скалата. Тя бе предназначена за хора, а пътеката, на която се намираше магьосницата, бе козя пътека.

Виждайки, че не може да стигне до хубавото момиче с коня си, той искаше поне гласът му да стигне до нея.

— Е, добре! Скъпи Юлиус — каза той, като се обърна към своя приятел, — преди един час аз ти изброих прелестите на тази нощ: бурята, моите двадесет години, виното от старата река, градушката и гръмотевицата! Щях да забравя любовта! Любовта, която съдържа всички видове любов: щях да забравя любовта — истинската младост, любовта — истинската буря, любовта — истинското опиянение.

Сетне с един скок на коня се опита да стигне до младото момиче.

— Обичам те — извика той, — очарователна магьоснице. Обичай ме и ти и ако искаш, ще направим хубава сватба. Да, веднага. Когато кралиците се омъжват, водата блика от фонтаните, а топовете гърмят. За нашата сватба господ праща дъжд и гръмотевици. Виждам, че водиш истински козел, за мен ти си една истинска магьосница, но все пак те вземам. Давам ти душата си, дай ми хубостта си!

— Вие сте нечестив пред Бога и неблагодарен към мен — отвърна младото момиче, като изчезна.

Самуел се опита още веднъж да я последва, но склонът бе наистина непроходим.

— Хайде, хайде, връщай се — каза му Юлиус.

— И къде искаш да отида? — отвърна сърдито Самуел.

— Ами в къщата, която тя ни посочи.

— И таз добра! Нима ѝ вярваш? — продължи Самуел. — И ако тази къща съществува, кой може да те увери, че това не е клопка, в която магьосницата има за задача да завлича закъснелите пътници.

— Не чу ли какво ти каза, Самуел? Неблагодарен към нея, нечестив пред Бога.

— Да вървим, щом искаш — съгласи се младият човек. — Аз не вярвам в това, но ако това ти доставя удоволствие, ще се престоря, че вярвам.

— Виж, клеветнико — обади се след десет минути ход Юлиус, като посочи на своя приятел липите, указани от младото момиче.

Между клоните блестеше светлина, като сочеше, че отгатък има къща. Двата навлязоха сред липите и стигнаха до оградата.

Юлиус понечи да звънне.

— Ти звъниш на входа на клопката? — попита Самуел.

Юлиус не отвърна и позвъни.

— Обзалагам се — каза Самуел, като хвана своя другар за ръката, — обзалагам се, че момичето с козела ще дойде да ни отвори.

Първата врата се отвори и някакъв силует с малък фенер в ръка се отправи към оградата.

— Който и да сте вие — каза Юлиус на човека, който се приближаваше, — имайте предвид лошото време и положението, в което се намираме. От четири часа се движим през пропасти и порои. Дайте ни подслон за тази нощ.

— Влезте — отвърна глас, който младежите познаха.

Бе младото момиче от разрушения замък и от Адската дупка.

— Виждаш ли? — попита Самуел Юлиус, който неволно трепна.

— Каква е тази къща? — попита Юлиус.

— Хайде! Няма ли да влезете, господа? — попита момичето.

— Напротив, по дяволите! Готов съм да вляза и в ада, стига портиерката да е хубава! — каза Самуел.

III

МАЙСКА УТРИН — ДЕН НА МЛАДОСТТА

На другата сутрин, когато Юлиус се събуди в едно удобно легло, му бе необходимо известно време, преди да разбере къде се намира.

Той отвори очи. Весел слънчев лъч се промъкваше през кепенците на прозореца и подскачаше весело по измития паркет от бяло дърво. Весел концерт на птички допълваше светлината на деня с мелодия.

Юлиус скочи от леглото. За него бяха оставени халат и пантофи. Той ги нахлузи и се запъти към прозореца.

Едва отворил прозореца и бутнал кепенците и в стаята нахлуха песни, слънчеви лъчи и аромати. Стаята имаше изглед към чудесна градина, пълна с цветя и птици. От другата страна на градината бе живописната долина на Некар. В далечината на хоризонта се виждаха планините.

А над всичко това лазурното небе на една хубава майска утрин. И сред всичко това животът, който витае във въздуха през пролетта.

Бурята беше измела и последния облак. Небесният свод бе изцяло в спокоен и дълбок син цвят, който може да даде представа каква е усмивката на Бога.

Юлиус изпитваше едно неописуемо усещане за свежест и блаженство. Измитата и напоена след тази дъждовна нощ градина преливаше от влага. Вrabчетата, синигерите и кадънките празнуваха това, че бурята ги беше отминала, и превръщаха всеки клон в оркестър. Покритите с дъждовни капки стръкчета трева, които слънцето огряваше, за да изсуши, блестяха като изумруди.

Една лоза лазеше по стената и се опитваше да влезе в стаята на Юлиус. Но внезапно лоза, птици, роса в тревата, песни по клоните, планини в далечината, прелестите на небето, всичко изчезна и Юлиус вече не виждаше и не чуваше нищо.

До него достигна звънлив младежки глас. Той се надвеси и в сянката на един храст съзря най-очарователната гледка, за която

можеше да се мечтае. Едно младо момиче, едва навършило петнадесет години, държеше на коленете си момченце на около пет години и го учеше да чете.

Младото момиче беше най-миловидното създание на света. Със сини очи, които излъчваха ум и нежност, със златисторуси коси, толкова буйни, че шията изглеждаше прекалено крехка, за да може да ги издържи, очарователна чистота на линиите, това бе очарователното създание, появило се пред Юлиус. Над всичко останало в нея доминираше младостта. Цялото ѝ същество бе като ода за невинността, химн за чистотата, строфа за пролетта. Имаше някаква неизразима хармония между това момиче и утринта, между бляскавия поглед между клепките и росата, която блестеше в тревата.

Такава бе картината и рамката.

Това, което имаше в нея, беше изящество. Но в нейното изящество нямаше нищо сухо, всичко излъчваше здраве и живот.

Бе облечена с немска носия: бял корсаж, стегнат в кръста; бяла рокля с бродерия в долния край и достатъчно къса, за да открие хубавите крака чак до глезена, се спускаше надолу на ефирни вълни.

Малкото момченце, което държеше на коленете си, розово и свежо, с руси къдрици, учеше урока си с внимателен и сериозен вид. То изричаше поред буквите от азбуката, следейки ги по книгата, букви, много по едри от пръста му. Когато изричаше някоя буква, вдигаше глава към учителката си, за да види дали не е сбъркало. В такива случаи тя го поправяше и то започваше наново. Познаеше ли, тя се усмихваше и то продължаваше.

Юлиус не можеше да се нарадва на тази очарователна картина. Тази дивна група на това дивно място, гласът на детето всред чуруликането на птиците, хубостта на младото момиче всред красотата на природата, тази пролет на живота и този живот през пролетта бяха в такъв контраст с ужасните впечатления от предната нощ, че той бе обхванат от нежност и се унесе в сладостното наблюдение.

Юлиус излезе изведнъж от мечтанието, чувствайки, че една глава докосна неговата. Беше Самуел, който току-що бе влязъл в стаята и се бе доближил на пръсти, за да види какво наблюдава с такова внимание.

С умолителен жест Юлиус го помоли да не вдига шум. Но Самуел, който не беше никак сантиментален, не взе под внимание молбата и тъй като лозата му пречеше да види, той я отмести с ръка.

Шумоленето на листата накара момичето да вдигне глава и да се изчерви леко. Момченцето също погледна към прозореца и виждайки непознатите, се разсея. То започна да бърка почти на всяка буква. Момичето като че ли изгуби търпение, може би повече смутено от погледите, отколкото от грешките на детето. След минута то затвори книгата с раздражение, сложи ученика си на земята, изправи се, мина под прозореца на Юлиус, отвърна на поздрава и влезе в къщата с детето. Юлиус се обърна ядосан към Самуел.

— Трябваше ли така да я смутиш? — попита той.

— Да, разбирам — отговори Самуел подигравателно — ястребът изплаши чучулигата. Но бъди спокоен, тези птици са опитомени и винаги се връщат. А, ти не беше ли убит през нощта? Като гледам, тази клопка се оказа доста уютна. А и стаята ти не е по-лоша от моята. Дори има по стените гравюри с историята на...

— Струва ми се, че съм сънувал — каза Юлиус. — Да се върнем на събитията от тази нощ. Нали ни отвори момичето с отвратителния козел? С тайнствен знак ни препоръча да мълчим; показва ни конюшната, след това, влизайки пред нас в къщата, ни заведе на втория етаж в тези две съседни стаи; запали лампата, направи реверанс и без да продума дума, чевръсто изчезна. Самуел, ти ми се стори озадачен почти колкото мен. Въпреки всичко искаше да я последваш, но аз те задържах и решихме да легнем и да се насним добре. Така ли беше?

— Твоите спомени — отвърна Самуел — са най-точната и може би най-простата истина. Обзалагам се, че сега ми прощаваш, че снощи те измъкнах от странноприемницата. Ще проклинаш ли още бурята? Нали ти казах, че всяко зло е за добро? Гръмотевиците и дъждът ни осигуриха две много прилично обзаведени стаи, прекрасна гледка и познанството на прелестно ? младо момиче, което не може да не обичаме, дори да е само от учтивост, а тя не може да не ни отвърне, дори да е само от гостоприемство.

— Отново богохулствуваш! — каза Юлиус.

Самуел щеше да отговори с насмешка, когато вратата се отвори и една стара прислужница влезе. Освен изсушените и почистени дрехи на двамата тя носеше и хляб и мляко за закуска.

Юлиус ѝ благодари и попита къде се намират. Старицата отвърна, че се намират в дома на свещеника на Ландек, у пастор Шрайбер.

И тъй като добрата жена бе приказлива, тя добави, докато подреждаше стаята:

— Жената на пастора почина преди петнадесет години при раждането на г-ца Кристиане. След това пасторът загуби преди три години най-голямата си дъщеря Маргарита, а сега е останал сам с дъщеря си г-ца Кристиане и сина на Маргарита, Лотарио.

Сега достопочтеният пастор бил заминал с Кристиане в селото, в храма, където го водели религиозните му задължения. Но щял да се прибере по обед и тогава можел да се срещне със своите гости.

— Но кой ни въведе тук вчера? — попита Самуел.

— А, това е Гретхен — отвърна прислужницата.

— Но коя е Гретхен?

— Гретхен ли? Ами козарката.

— Козарка! — възкликна Юлиус. — Ето това обяснява много неща и в частност козела. А къде е тя сега?

— О, тя се върна в планината. През зимата или когато през лятото времето е много бурно и не може да прекарва нощите в дървената си колиба, идва да спи в къщата на пастора, където има стая до моята, но не се задържа за дълго време. Тя е странно същество. Задушава се между стените. Има нужда от въздух като животните си.

— Но с какво право ни настаня тук? — попита Юлиус.

— Това не е право, а задължение — отговори прислужницата. — Господин пасторът ѝ препоръчва да довежда тук всеки изморен или изгубил се пътник и казва, че домът на свещеника е Божи дом, а Божият дом е дом за всички.

Старицата излезе. Младежите закусиха, облякоха се и слязоха в градината.

— Да се разходим до обед — каза Самуел.

— Не — възрази Юлиус, — изморен съм.

Отиде и седна на една сенчеста пейка.

— Изморен ли? — зачуди се Самуел. — Та ти току-що ставаш от леглото.

Но изведнъж избухна в смях.

— А, да, разбирам, това е пейката, където бе седнала Кристиане. А, мой бедни Юлиус, вече!

Юлиус съвсем се обърка и стана.

— Всъщност по-добре да вървим. Има време да седим. Да разгледаме градината.

Той започна да говори за цветята и за разположението на алеите, като че ли бързаше да отклони разговора от темата, която беше подхванал Самуел, сиреч пейката и дъщерята на пастора. Без да знае защо, произнасянето на името на Кристиане с такава ирония от Самуел му бе неприятно.

Те вървяха така един час. В дъното на градината имаше овощни дървета. Но по това време на годината ябълковите и прасковите дървета бяха само огромни букети от бели и розови цветя.

— За какво мислиш? — попита изведнъж Самуел Юлиус, който от известно време се бе замечтал и дума не проронваше.

Не можем да твърдим, че Юлиус бе съвсем откровен в отговора си, когато каза:

— За баща си.

— За баща си! И по какъв повод мислиш за този виден учен?

— Ами по повод на това, че утре по това време може би няма да има вече син.

— О, драги. Да не правим завещанията си предварително — отвърна Самуел. — Утре и мен ще ме грози най-малкото същата опасност. Но за това ще мислим утре. Нямах представа до каква степен въображението притъпява волята. Това е недостатък на повисшите умове в сравнение с глупаците. Що се отнася до нас, да не допускаме това.

— Бъди спокоен! — увери го Юлиус — Моята воля, както и смелостта ми няма да отстъпят пред утрешната опасност.

— Не се съмнявам в това, Юлиус. Но не бъди толкова мрачен. А, ето мисля, че пасторът и дъщеря му се връщат. Виж ти! Струва ми се, че усмивката се връща на лицето ти заедно с тях. Да не би и тя да е била в храма?

— Нечестивец — каза Юлиус.

Пасторът и Кристиане наистина се прибираха. Кристиане се запъти направо към къщата. Пасторът забърза към гостите.

IV

ПЕТ ЧАСА СА ПЕТ МИНУТИ

Пастор Шрайбер имаше решителното и честно лице на немски свещеник, свикнал да върши това, което проповядва. Беше човек на около четиридесет и пет години и следователно все още млад. Сериозното му и печално лице излъчваше доброта. Бе сериозно поради дейността му, а печално поради смъртта на жена му и дъщеря му. Виждаше се, че не ги беше прежалил и непрекъснатата сянка на човешкото страдание се бореше на неговото чело с утешението на християнските надежди.

Той подаде ръка на младите хора, поинтересува се как са спали и им благодари, че са потропали на вратата му.

Миг след това камбаната удари за обед.

— Да отидем при дъщеря ми, господа — каза пасторът. — Ще ви покажа пътя.

— Той не ни попита за имената ни — прошепна съвсем тихо Самуел на Юлиус — Излишно е тепърва да им ги казваме. Твоето е много пищно за скромността на малката, а моето е много еврейско за набожността на добрия човек.

— Така да бъде — отговори Юлиус, — да останем инкогнито и да се държим като принцове.

Те влязоха в столовата, където завариха Кристиане и племенника ѝ. Кристиане поздрави младите хора с очарователна свенливост.

Седнаха на квадратна маса, наредена простичко, но богато.

Пасторът между двамата приятели, Кристиане срещу него, племенникът ѝ между нея и Юлиус.

Обедът отначало минаваше в мълчание. Смутен от Кристиане, Юлиус мълчеше. Кристиане като че ли се занимаваше само с малкия Лотарио, за когото се грижеше като млада майка, която той наричаше своя сестра. Разговорът се поддържаше само от пастора и Самуел. Пасторът беше щастлив, че посреща студенти.

— Аз също съм бил studiosus — каза той. — По онова време животът на студентите беше весел.

— Той е малко по-драматичен сега — отговори Самуел, поглеждайки към Юлиус.

— А — продължи пасторът, — това беше най-щастливият период от живота ми. След това доста скъпо заплатих щастието на това начало. Тогава вярвах в живота. Сега е обратното. О, аз не казвам това, за да ви натъжавам, мои млади гости. Казвам го почти весело, както виждате. И искам да остана на земята поне докато видя моята Кристиане щастлива в дома на дедите си.

— Татко! — прекъсна го Кристиане с нежен упрек.

— Права си, моето мъдро русо момиче. Знаеш ли, че благодарение на Бога ураганът е пощадил почти всичките ни растения.

— Ботаник ли сте, господине? — попита Самуел.

— Малко — с гордост отговори пасторът. — Да не би и вие да сте такъв, господине?

— Когато ми остане време — небрежно отговори младият човек.

След което, като остави пастора да говори за любимите си проучвания, Самуел изведнъж показва смели и задълбочени познания; забавляваше се от удивлението на честния човек от новите му и изненадващи идеи; накрая, без да се откаже от своето учтиво хладно и малко подигравателно поведение и като че ли без да иска, обърка с превъзходството на своята истинска наука малко повърхностната и най-вече остаряла ерудиция на пастора.

През това време Юлиус и Кристиане, които до този момент бяха мълчаливи, поглеждайки се тайно, започнаха да се опознават.

Отначало за връзка между тях служеше Лотарио. Юлиус все още не смееше да заговори направо Кристиане, а задаваше на детето въпроси, на които Лотарио не можеше да отговори. Тогава детето питаше Кристиане, която отговаряше на него и на Юлиус. А Юлиус се чувстваше съвсем щастлив, че мисълта на младото момиче достига до него посредством тези чисти и любими устни.

По време на десерта благодарение на бързината и лекотата на детския чар и тримата бяха вече добри приятели.

Затова, когато станаха, за да пият кафе на сянка в градината, сърцето на Юлиус се сви и веждите му се сгърчиха, като видя Самуел

да идва към тях, за да смути началото на тяхната нежна близост. Пасторът бе изявил желание сам да отиде за отлежала френска ракия.

На едрия и язвителен Самуел не му липсваше дързост и Юлиус се възмущаваше от спокойния му и нахален поглед върху очарователната Кристиане, докато ѝ казваше:

— Ние трябва да ви се извиним, госпожице, за това, че толкова глупаво нарушихме урока, който давахте на малкия си племенник тази сутрин.

— О! — отвърна тя. — Аз бях свършила.

— Не можех да не възкликна. Трябва да знаете, че поради странното облекло, козела и светкавиците ние не бяхме далеч от мисълта да вземем момичето, което ни въведе снощи тук, за магьосница. Заспиваме с тази мисъл и сутринта, отваряйки прозорците си, виждаме козела преобразен в очарователно дете, а магьосницата в...

— Това бях аз! — възкликна Кристиане с весел израз на лицето и малко саркастично.

И обръщайки се към Юлиус, който се стараеше да остане сдържан, запитва:

— Вие също ли ме взехте за магьосница, господине?

— Все пак не е естествено да сте толкова хубава.

Кристиане, която се бе усмихнала на думите на Самуел, се изчерви при думите на Юлиус. Смутен, че е казал прекалено много, Юлиус побърза да се обърне към детето:

— Лотарио, искаш ли да те заведем в университета? — попита той.

— Сестро, какво е университет? — попита Лотарио Кристиане.

— Това е, което би трябвало да ви научи на всичко, детето ми — живо отговори пасторът, който се връщаше.

Детето се обърна сериозно към Юлиус.

— Няма нужда да идвам с вас, след като за мен сестра ми е университет. Кристиане знае всичко, господине. Може да чете, да пише, знае френски и италиански, разбира и от музика. Никога няма да я оставя, никога през живота си.

— Уви! Вие сте по-щастлив от нас, мой малък господине — каза Самуел. — Защото за нас дойде време за тръгване.

— Как! — извика пасторът. — Защо не останете поне днес и не вечеряте с нас?

— Простете ни — продължи Самуел. — Но тази вечер непременно трябва да бъдем в Хайделберг.

— Хайде! Няма учебни занятия и проверки вечерта.

— Не, но има още по-сериозно задължение, което ни кара да бързаме. Юлиус знае добре това.

— Да се спогодим — каза пасторът. — Хайделберг е само на седем или осем мили от Ландек. Вие можете да оставите конете да си починат, да изчакате да отmine дневната горещина и да тръгнете в четири часа. Ще бъдете в града преди настъпването на нощта, отговарям за това.

— Невъзможно. Причината, която ни кара да бързаме, ни задължава да стигнем там по-рано, нали, Юлиус?

— Наистина ли? — промълви Кристиане, като хвърли на Юлиус очарователния поглед на сините си очи.

Юлиус, който до този момент мълчеше, не устоя на тази нежна настойчивост.

— Виж, Самуел — каза той, — да не разочароваме благоразположението на нашите домакини. Можем да тръгнем точно в четири часа.

Самуел погледна с лош поглед Юлиус и младото момиче.

— Това ли искаш? Така да бъде — каза той на Юлиус с лукава усмивка.

— Чудесно! — възкликна пасторът. — А ето сега програмата за деня: До три часа, господа, ще ви покажа моите колекции и градината. След това ще ви изпратим с децата до разклона за Некарщайнах. Имам един здрав и силен слуга, който ще заведе конете ви там. Вие ще видите! Пътят, който ви се е сторил толкова страшен през бурната нощ, е чудесен при слънчево време. И сигурно ще срещнем тази, която сте взели за магьосница. В действителност тя наистина донякъде е такава, но иначе е едно невинно и свято дете.

— А, с удоволствие ще я видя и през деня. Да отидем при вашите растения, господине — каза Самуел, като ставаше.

И минавайки покрай Юлиус, той му пошепна на ухото:

— Аз ще занимаю бащата и ще го заговоря за Турнефор и Линей. Виждаш ли колко съм ти предан?

И действително, той се зае с пастора, а Юлиус остана насаме за известно време с Кристиане и Лотарио.

Сега те се чувствуваха по-добре един с друг и се осмеляваха да се гледат и да си говорят.

Впечатлението, което сутринта Кристиане бе направила на Юлиус, се затвърждаваше все повече. Нямахше нищо по-свежо и живо от това мило лице, в което като в отворена книга се четеше непорочност и невинност. Погледът на Кристиане бе чист като изворна вода и говореше за едно мило и добро сърце. Красотата и добрината бяха нейна природа, прозрачна като този майски ден.

Присъствието на Лотарио благоприятствуваше едновременно за невинността и свободата на това мило общуване. Кристиане показва на Юлиус цветята си, пчелите си, домашните птици, музиката, книгите си, с други думи, целия си спокоен и естествен начин на живот. След това тя заговори за него.

— Как така — каза тя — вие, който изглеждате толкова тих и приятен, можете да имате такъв високомерен и саркастичен приятел?

Тя веднага бе забелязала, че Самуел се надсмиваше на добродушието на баща ѝ, и той веднага ѝ бе станал антипатичен.

Юлиус си спомни, че Маргарита на Гьоте казва нещо подобно за Мефистофел в прекрасната сцена в градината. Но той вече бе стигнал до извода, че Маргарита на Гьоте не може да се сравнява с Кристиане. Колкото повече говореха, толкова повече затвърждаваше мнението си, че невинността и чарът на девойката се допълваха от здрав разум и твърдост, което без съмнение се дължеше на тъжното детство без майка.

Детето вече се превръщаше в жена.

И двамата не можаха да прикрият чистосърдечната си изненада, когато пасторът и Самуел се върнаха и им казаха, че е три часът и е вече време за тръгване.

Пет часа са винаги като пет минути по часовника на първите любовни трепети.

V

ПОДОЗРЕНИЯТА НА ЦВЕТЯТА И РАСТЕНИЯТА КЪМ САМУЕЛ

Наистина трябваше да потеглят. Но в крайна сметка щяха да прекарат още един час заедно.

Мисълта за това радваше Юлиус. Той се надяваше да продължи по пътя започнатия с Кристиане разговор, но това не стана. Кристиане инстинктивно чувстваше, че не трябва да се сближава прекалено с Юлиус. Тя хвана под ръка баща си, който продължаваше да разговаря със Самуел. Юлиус се натъжи и остана зад тях.

Те се изкачиха по един чуден склон през великолепна гора, където слънчевите лъчи се смееха през прозрачните сенки. Спокойствието на този следобед се огласяше от песента на славеите. Юлиус, както казахме, се движеше отделно от другите. Вече малко сърдит на Кристиане, той се опита да направи нещо.

— Лотарио, ела да видиш — каза той на чаровното дете, което подскачаше до Кристиане, хванато за ръката ѝ. Лотарио дотича при своя приятел, когото познаваше от два часа. Юлиус му показва кацнало на един храст водно конче, изящно, трептящо, великолепно. Детето възкликна радостно.

— Колко жалко, че Кристиане не може да го види. — каза Юлиус.

— Сестро, ела бързо! — извика Лотарио.

И понеже Кристиане не дойде, чувствайки, че не детето я вика, Лотарио изтича при нея, дръпна я за роклята, принуди я да пусне ръката на баща си и победоносно я заведе да види прекрасните криле.

Водното конче беше отлетяло, но Кристиане бе тук.

— Ти ме извика за нищо — каза Кристиане и се върна при баща си.

Юлиус поднови на няколко пъти тази игра. Той показваше на Лотарио всички пеперуди и всички цветя по пътя, съжалявайки, че

Кристиане не е с тях, за да се наслади на тяхната хубост. Всеки път Лотарио извикваше Кристиане и толкова настояваше, че тя се принуждаваше да дойде. По този начин Юлиус се възползва от детето, за да прекарат няколко минути тримата заедно.

Така посредством малките ръце на Лотарио, невинния съучастник, той я накара да приеме един чудесен разцъфнал шипков цвят.

Ала Кристиане всеки път се връщаше при баща си.

Тя все пак не можеше да се сърди на Юлиус за неговото настойчиво желание и упоритост: не трябваше ли младото момиче да се бори със собственото си сърце, за да не остане с него?

— Чуйте — обърна се към него тя последния път с детински израз, който го очарова. — Чуйте, наистина ще бъде неучтиво, ако говоря само с вас, а и баща ми би се изненадал, ако не останех с него и другаря ви. Но вие скоро ще се върнете, нали? Ние пак ще се разхождаме с баща ми и Лотарио. Дори, ако искате, ще отидем до Адската дупка и до развалините на замъка Ебербах. Чудесни места, господин Юлиус, които вие не можахте да видите през нощта и ще имате удоволствието да видите през деня, и тогава ще разговаряме по време на разходката, обещавам ви това.

Те стигнаха до кръстопътя. Конете, които трябваше да доведе малкият прислужник на господин Шрайбер, още не бяха там.

— Да се разходим малко в тази посока. Може би ще намерим Гретхен в колибата — каза пасторът.

Действително малко след това видяха малката козарка. От едната страна колибата бе прислонена от скалата. Около Гретхен дванадесетина кози пасяха живо навсякъде, където имаше ями, и предпочитаха тревата от цепнатините: истински кози на Вергилий, кацнали на скалите, които пасат горчивите треви.

През деня Гретхен бе по-странна и още по-хубава, отколкото на светлината на светкавиците. Черните ѝ очи излъчваха мрачен пламък. В черните ѝ коси бяха вплетени странни цветя. В този момент тя седеше свита, подпряла с ръка брадичката си, като че ли потънала в мислите си. В позата ѝ, в прическата ѝ и в погледа ѝ имаше нещо циганско и малко налудничаво.

Кристиане и пасторът отидоха при нея. Тя като че ли не ги забеляза.

— Какво става, Гретхен? — попита пасторът. — Минавам оттук, а ти не идваш при мен както обикновено. Не искаш ли да ти благодаря за гостите, които ни доведе снощи?

Гретхен въздъхна, без да става. След това каза тъжно:

— Добре правите, че ми благодарите днес; утре може би няма да ми благодарите.

Самуел погледна козарката саркастично.

— Изглежда, съжаляваш, че ни заведе? — каза той.

— Особено вас. — отвърна му тя. Сетне погледна Кристиане с нежно съчувствие и добави — И той не донесе щастие.

— И къде видя това? — попита Самуел отново с насмешка.

— В беладоната и в изсушената детелина.

— Ха — обърна се Самуел към пастора, — Гретхен също ли се интересува от ботаника?

— Да — отговори бащата на Кристиане. — Тя смята, че може да вижда настоящето и да гадае бъдещето по растенията.

— Мисля — каза козарката сериозно, — че тъй като тревите и цветята не са вършили зло, както хората, те са по-достойни от нас да им говори Господ. Дълго съм живяла сред тях и най-сетне те ми откриха някои от тайните си.

И Гретхен отново се затвори в себе си. Ала колкото и вгълбена да изглеждаше, тя продължи да говори, като че ли беше сама, но така че да бъде чута от всички:

— Да, аз въведох злата участ под този покрив, който ми е скъп. Пасторът спаси майка ми, дано Господ не позволи аз да погубя дъщеря му. Майка ми скиташе по пътищата и врачуваше, носеше ме на гърба си, без мъж и без религия, без никого нито на земята, нито на небето. Пасторът я прие, храни я, просвети я. Благодарение на него умря като християнка. Сега, майко, виждаш как се отблагодарих на този, който въведе душата ти в рая и даде хляб на дъщеря ти, като заведох при него хора, които носят нещастие. Каква презряна неблагодарница съм! Трябваше да отгатна какви са по начина, по който ги срещнах. Трябваше да се досетя, като ги чух как говорят. Бурята ги доведе и те донесоха буря.

— Успокой се, Гретхен — прекъсна я Кристиане с малко сърдит тон. — Днес наистина не си разумна. Да нямаш треска?

— Дете мое — каза пасторът, — много пъти съм ти казвал, че грешиш, като искаш да живееш все сама.

— Не съм сама! Господ е с мен — отвърна Гретхен.

И тя хвана главата си с двете си ръце, изпаднала в някакво вцепенение.

Сетне продължи:

— Това, което е писано да стане, ще стане. Не той с доверчивостта и добрината си, не тя със сърцето си на гълъбица, нито пък аз със слабите си ръце, ще променим съдбата. Пред дявола ние тримата, взети заедно, сме толкова безпомощни, колкото и малкият Лотарио. За мен самата той също е злокобен. По-добре да не предвиждаме това, което не можем да предотвратим. Да знаеш означава само да страдаш.

Довършвайки тези думи, тя стана изведнъж, хвърли към двамата непознати свиреп поглед и влезе в колибата.

— Горката! — обади се пасторът. — Сигурно ще полудее, ако не е полудяла вече.

— Изплаши ли ви, госпожице? — попита Юлиус Кристиане.

— Не, трогна ме. Тя живее със сънищата си. — отговори девойката.

— Аз я намирам много чаровна и забавна — каза Самуел. — И когато сънува, и когато будува, през деня, през нощта, когато слънцето блести и по време на буря.

Бедната Гретхен, обитателите на дома на свещеника се отнасяха с нея, както жителите на Троя са се отнасяли с Касандра.

Шум от стъпки откъсна пътниците от вълненията им, които бе предизвикала у тях тази странна среща.

Докарваха конете.

VI

В КОЯТО СЕ ОТИВА ОТ ВЕСЕЛИЕТО КЪМ ГЛЪЧКАТА, КОЕТО ЗА НЯКОИ НЕ Е ЕДНО И СЪЩО

Бе настъпил моментът на раздялата. Трябваше да се сбогуват. Пасторът накара Юлиус и Самуел да обещаят, че ще ги посетят отново в някой свободен за тях ден.

— В неделя не се учи — дръзна да каже Кристиане.

След тази забележка бе решено, че младежите ще дойдат още следващата неделя, което означаваше цели три дни раздяла.

Когато студентите бяха вече на конете, Юлиус погледна Кристиане, като се опитваше да прикрие тъгата си.

И в същото време погледът му се спря на шипковия цвят, който ѝ бе предал чрез Лотарио. И сега, когато тя го бе носила, му се щеше да си го вземе обратно.

Но девойката Сякаш не обърна внимание на това, а само каза усмихнато, като му подаваше ръка:

— До неделя, нали?

— О, да, разбира се — отвърна той с тон, който накара младото момиче да се усмихне, а Самуел да се засмее. — Освен ако не ми се случи нещастие — добави Юлиус полугласно.

Но колкото и тихо да говореше, Кристиане го чу.

— Какво нещастие може да ви се случи за три дни? — попита тя, като пребледня.

— Кой знае! — каза Юлиус полуусмихнат, полусериозен. — Искате ли да избегна всички опасности? Това е много лесно за вас, която сте ангел. Трябва само малко да се молите на Господ за мен. Ето утре на службата, например.

— Утре на службата ли? — повтори Кристиане изненадана. — Чувате ли какво иска господин Юлиус, татко?

— Създал съм ти навика да се молиш винаги за нашите гости, дъще — отговори пасторът.

— Ето че съм недосегаем — каза Юлиус. — Освен молитвата на ангел ми е нужен само талисман на фея.

Той все още гледаше шипковия цвят.

— Хайде — каза Самуел, — време е да тръгваме, дори и да е заради тези незначителни опасности. Нали хората всеки ден се подлагат на опасности, които, в края на краищата, се избягват. Впрочем аз съм тук; аз, когото, както ми се струва, Гретхен смята за дявол, а дяволът може много в човешките дела. Освен това истинският край на смъртните не е ли смъртта?

— Смъртта! — извика Кристиане. — О, да, господин Юлиус, ще се моля за вас всеки ден, макар да не смятам, че сте в смъртна опасност.

— Хайде, сбогом, сбогом — каза нетърпеливо Самуел. — Да тръгваме, Юлиус, да тръгваме.

— Сбогом, приятелю — извика Лотарио.

— А няма ли да дадеш това цвете на твоя приятел за спомен — каза Кристиане.

И тя подаде шипковия цвят на детето.

— Но аз съм много малък! — извика Лотарио, протягайки напразно ръце.

Тогава Кристиане повдигна детето, приближи се до коня на Юлиус, а той пое цвета.

Дали беше само от ръката на Лотарио?

— Благодаря и сбогом! — Извика той съвсем трогнат.

Като махна с ръка за последен път на Кристиане и баща ѝ, той пришпори коня, сякаш за да му предаде вълнението си, и препусна.

Самуел го последва. Минута след това двамата приятели бяха вече далеч.

Но на петдесетина крачки Юлиус се обърна и видя, че Кристиане също се бе обърнала и му махаше за сбогом.

За двамата това заминаване означаваше раздяла и всеки един от тях усещаше, че оставя у другия нещо от себе си.

Младежите изминаха мълчаливо четвърт миля, като пришпорваха конете си.

Пътят беше чудесен. От едната му страна — планината и гората, от другата — река Некар, отразяваща в тихите си води спокойната красота на небето. Слънцето, вече по-слабо поради приближаващата вечер, изпълваше клоните с розови лъчи.

— Ето един пейзаж, който навява радост — отбеляза Самуел, като забави ход.

— Защо ли се лишаваме от него заради шумните улици и опушените кръчми? — отвърна Юлиус. — Никога не съм усещал по-добре колко малко подхождам на вашите оргии, на вашите караници и разправии. Създаден съм за спокоен живот, за тихи радости.

— И за Кристиане! Забравяш най-важното. Признай, че за теб селото означава селянката. Е, добре, прав си. Момичето е добро, а също и магьосницата. И аз като теб смятам да се върна в този кантон. Но това, че открихме подобно тихо гнездо, не е причина да сме тъжни. Напротив, да помислим първо за утрешния ден, а след това ще мислим и за неделя. Ако оживеем, ще имаме време да пишем пасторали и дори да бъдем влюбени. Но дотогава да бъдем мъже.

Те спряха за малко в Некарщайнах, за да изпият по бутилка бира, докато си починат конете им. След това бързо продължиха пътя си и влязоха в Хайделберг още по видело.

Навсякъде по улиците и по прозорците на всички хотели се виждаха само студенти. Като разпознаваха Самуел и Юлиус, всички ги поздравяваха. Както изглежда, Самуел беше обект на голяма почит. Фуражки от всякакви цветове — жълти, зелени, червени, бели се сваляха в знак на уважение, когато той минаваше.

Но когато мина по главната улица, уважението премина във въодушевление, посрещането бе триумфално.

Студентите от всички степени „мъхести къщи“, както и обикновените „синигери“, „златните лисици“, както и „мулетата“^[1] се подаваха от прозорците и от вратите, едните, като размахваха фуражки, а другите, като отдаваха почести, и всичките пееха на висок глас известната песен:

— *Кой слиза там от склона?*

Завършваща с безкрайното вивалера, вивалера.

На всички тези почести Самуел отвърщаше с леко кимане на глава. И виждайки, че тази радост увеличава меланхолията на Юлиус, той се провикна:

— Тихо! Дотягате на моя приятел. Хайде стига. Да не ни вземате за „камили“ или за „еснафи“, та така крещите и джафкате? Хей, дръпнете се, иначе няма да можем да слезем от конете.

Но тълпата не се отдръпваше. Всеки искаше да хване повода на коня на Самуел, за да има честта да го откара в конюшната. Един студент, поне тридесетгодишен, който сигурно беше „стара къща“, ако не и „мъхеста къща“, изскочи от хотела, избута „синигерите“ и обикновените другари, които бяха обиколили Самуел и скачаха като луди:

— Долу ръцете! — извика той. — Е, добър ден, Самуел! Добър ден, благородни сеньоре. Ура!

— Добър ден, Трихтер; добър ден, скъпа, любима лисицо — каза Самуел.

— Ето че се завърна най-последно, велики човече! — продължи Трихтер. — Ах, как ни тежаха времето и животът по време на твоето отсъствие! Най-последно ето те! Вивалера!

— Добре, Трихтер, добре! Трогнат съм от твоята радост. Но позволи ми да сляза. Остави Левалд да откара коня ми. Сърдиш ли се?

— Как! — отвърна Трихтер жегнат. — Такова благоволение!

— Да. Левалд е обикновен другар, зная. Но не е зле кралете да правят нещо за народа от време на време. Влез с мен и Юлиус в „Търговската къща“.

Това, което Самуел наричаше „Търговска къща“, беше хотел „Лебедът“, главната странноприемница на Хайделберг, пред чиято врата се бе спрял.

— Какъв е този народ? — попита Самуел Трихтер. — Мен ли чакахте?

— Празнуваме началото на учебните занятия след великденската ваканция — обясни Трихтер. — Пристигаш навреме. Има „търговия с лисици“.

— Да вървим тогава — каза Самуел.

Управителят на хотела, предупреден за завръщането на Самуел, дотича горд и в същото време изпълнен със смирение.

— О, вие закъснявате! — каза Самуел.

— Извинете — отвърна управителят. — Работата е там, че очакваме тази вечер Негово Кралско височество принц Карл-Август, сина на принц-електора на Баден, който минава през Хайделберг на път за Щутгарт.

— Та какво от това? Той е само принц, а аз съм крал.

Юлиус се доближи до Самуел и попита тихо:

— Присъствието на принца пречи ли с нещо на нашите планове за тази нощ и за утре?

— Предполагам, че напротив.

— Добре, да влизаме тогава.

Самуел, Юлиус и Трихтер влязоха на шумния празник, който Трихтер беше нарекъл търговия с лисици.

[1] Имена на различни степени от студентската йерархия. Тук, както при всички други подробности от живота на студентите в Германия, които може би ще се сторят малко странни, трябва да се знае, че ние само разказваме, а не измисляме. Бел. авт. ↑

VII

ТЪРГОВИЯ С ЛИСИЦИ

Когато вратата на огромната зала се отвори, Юлиус отначало не виждаше нищо, нито чуваше нещо.

Димът го заслепяваше, врявата го проглушаваше. Това се отнасяше и за останалите. Но малко по малко се свикваше, усещаше се неясна глъч сред облаците тютюнев дим. Големи полилеи едва блещукаха като улични фенери сред гъста мъгла и в крайна сметка можеха да се различат човешки фигури.

Ура и вивалера! Тук имаше съвсем млади студенти, чиито образи биха засрамили и холдтски доктор; имаше мустаци, такива, че плачеща върба би им завидяла; имаше възможно най-веселите одежди на света; шапката с перо на Фауст, огромни вратовръзки, сред които от време на време се губеха главите, вериги от масивно злато на голи вратове, имаше огромни чаши като бъчви, а също и огромни лули като кюнци.

Дим, реки от вино, главозамайваща музика, гръмогласни хорове, валсове до загуба на дъха, звучни целувки върху свежите бузи на млади момичета, които избухваха в смях, всичко това се преплиташе в странна смесица като във вихреното въображение на Хофман.

Самуел бе посрещнат в залата така, както на улицата.

Донесоха му лулата и неговата огромна кралска чаша пълна с бира.

— Какво сте ми налели? — запита той.

— Силна бира.

— И таз добра! Нима приличам на студент от Йена. Изхвърли това и ми донеси пунш.

Напълниха му чашата с пунш. Беше повече от една пинта. Той я изпи на един дъх. Гръмнаха ръкопляскания в цялата зала.

— Вие сте като деца — каза Самуел.

След това продължи:

— Но с болка забелязвам, че валсът не е достатъчно оживен, а песните не са достатъчно шумни. Хайде фанфари! — извика той на

оркестъра.

И отиде право при една златна лисица, която танцуваше с най-хубавото момиче на бала. Той му я отне безцеремонно и започна да танцува. Тогава всички в залата насочиха вниманието си към него, затаили дъх, смълчани. Танцът на Самуел бе странен и завладя зрителите. Той започна сериозно, след това движенията му придобиха нежна и любовна нега, но той ги прекъсна с внезапен жест. Започна да се върти с невероятна бързина, страстен, разярен, всемогъщ. И изведнъж wśród това невероятно веселие той спря и премина без подготовка от този ентузиазъм към студено високомерие. На устните му се появи иронична усмивка. На моменти една необяснима тъга се четеше в погледа му и човек можеше да се почувства готов да го съжали: но изведнъж един насмешлив жест и едно повдигане на раменете заменяха това разнежване. Или пък меланхолията му се превръщаше в горчивина, зловещи искри бликаха от очите му и танцорката трептеше в ръцете му, както гълъбица в ноктите на ястреб.

Невероятен танц, който за миг стигаше от небето до ада и пред който човек не знаеше дали трябва да плаче, да се смее, или да трепери.

Той завърши с едно последно завъртане, толкова завладяващо и толкова впечатляващо, че другите танцьори, които дотогава го наблюдаваха, бяха подети във вихъра и за четвърт час залата се превърна в нещо повече от ураган.

След това Самуел седна спокойно, без капка пот на челото си. Само си поръча втора чаша пунш.

Юлиус не участвуваше във вакханалията. Потопен в това шумно море, мисълта му бе в Сандек. Странно нещо! В цялата тази буря от дрезгави гласове той чуваше нежния глас на една девица, която учеше на буквите едно дете под дърветата.

Хотелиерът дойде и каза нещо тихо на Самуел.

Принц Карл-Август молеше краля на студентите за, разрешение да влезе в Търговията с лисици.

— Нека влезе — каза Самуел.

При влизането на принца студентите свалиха фуражките си. Само Самуел не докосна своята. Той подаде ръка на принца и му каза:

— Бъдете добре дошъл, братовчеде.

И му подаде стол между своя и този на Юлиус.

В този момент една млада китаристка, която току-що бе изпяла песен на Кьонер, събираше пари. Тя дойде до Карл-Август, който погледна зад себе си, за да поиска пари от някого от свитата си. Но не бяха пуснали никого да влезе с него.

— Ще платите ли за мен, Ваше величество? — обърна се той към Самуел.

— С удоволствие.

Самуел извади кесията.

— Ето — каза той на певицата, — ето от мен, краля, пет жълтици, а ето за принца, един крайцер.

Един крайцер е малко повече от един лиар.

Гръмнаха бурни ръкопляскания, които разтърсиха свода на залата. Младият принц се усмихна и сам започна да ръкопляска.

Малко след това той излезе.

Почти веднага Самуел извика Юлиус с жест.

— Време е — каза му той тихо.

Юлиус кимна с глава и излезе.

Оргията бе в разгара си. Прахът и тютюневият дим бяха направили въздуха по-непроницаем от декемврийска мъгла. Вече не се виждаше кой влиза и кой излиза. На свой ред и Самуел стана и излезе.

VIII

САМУЕЛ Е ПОЧТИ СМАЯН

Беше полунощ, час, когато всички градове в Германия спят от два часа, дори и университетите. Само в Хайделберг търговията с лисици бе в разгара си.

Самуел се запъти към кея, избирайки най-безлюдните улички, като се обръщаше от време на време, за да види дали не го следи някой. Така стигна до река Некар и вървя известно време покрай брега; сетне свърна надясно и пое по стълбите, които водеха към развалините на замъка в Хайделберг. На първата площадка един човек внезапно излезе от горичката и тръгна към Самуел.

— Къде отивате?

— Отивам към височината, от която мога да се доближа до Бога — отговори Самуел според паролата.

— Минавайте — каза човекът.

Самуел продължи изкачването и скоро достигна до последните стъпала. Когато стигна до стените на замъка, втори човек изскочи от някакъв вход.

— Какво правите тук по това време?

— Правя... — каза Самуел

След което, вместо да довърши паролата, започна да се киска: една от онези странни идеи, които му минаваха през главата.

— Какво правя тук по това време ли? — продължи той. — Ами разхождам се.

Пазачът трепна и като че обзет от гняв удари по стената шумно с обкованата си тояга.

— Съветвам ви да се прибирате вкъщи — каза той. — Нито часът, нито мястото са подходящи за разходки.

Самуел сви рамене.

— Харесва ми да разглеждам развалините на лунна светлина. Кой сте вие, за да ми попречите?

— Аз съм един от пазачите на стария замък и имам заповед да не пускам никого след десет часа.

— Заповедите са за еснафите, а аз съм студент — отвърна Самуел.

И той понечи да отмести пазача, за да влезе.

— Нито крачка повече! — извика човекът, като вдигна ръка към гърдите си.

На Самуел се стори, че той вади нож. В същото време, предупредени от ударите на тоягата, пет или шест души тихо се приближиха, като се промъкваха през храсталаците.

— О, извинявайте — каза тогава Самуел, като се смееше. — Вие сте може би този, на когото трябва да отговоря „Аз върша работата на тези, които спят“.

Пазачът пое дъх и скри ножа под дрехата си. Другите си отидоха.

— Крайно време беше, приятел — каза пазачът. — Още една секунда и бяхте мъртъв.

— О, все пак бих издържал известно време. Но искрено ви поздравявам. Виждам, че ще бъдем добре пазени.

— Няма значение, приятелю, неблагоприятие е да се играе с тези неща.

— Аз съм си играл и с много други.

Той мина и влезе в двора. Луната осветяваше фасадата на древния замък на Фридрих IV и на Отон-Хайнрих. Чудесна гледка представляваха двете страни на фасадата с осветените скулптури: едната с божества и химери, а другата с императори и придворни.

Но Самуел не беше в настроение да наблюдава скулптури. Той се задоволи с няколко непристойни думи към Венера, с предизвикателен жест към Карл Велики и се запъти право към входа на развалините.

Там стоеше трети пост.

— Кой сте вие ?

— Един от тези, които наказват наказващите.

— Следвайте ме — каза часовият.

Самуел последва своя водач сред храсталаците и отломките, като се препъваше от време на време в каменни блокове, обрасли в трева. След като премина през грамадните руини на величествен дворец, свидетел на славна епоха, след като докосна с крак тези тавани, които

толкова крале са виждали над главите си, водачът го спря, отвори ниска врата и показа някакъв подземен ход.

— Слизайте — каза той. — И не мърдайте, докато не ви потърсят.

Той затвори отново вратата и Самуел се намери на една стръмна пътека, до която не достигаше никаква светлинка. След малко наклонът свърши. В момента, когато Самуел влезе в едно дълбоко подземие и преди очите му да са свикнали с мрака, той почувствува как една ръка хваща неговата и чу гласа на Юлиус, който му каза:

— Закъсняваш. Заседанието започна, да гледаме и слушаеме.

Самуел свикна с тъмнината и можа да различи на няколко крачки човешки фигури. Намираще се в някакво помещение, оградено от храсти и насипи. Тук, върху блокове от гранит, върху късове пясъчник, върху фрагменти от скулптури бяха насядали седем маскирани мъже: трима отляво, трима отдясно, и един в средата, седнал по-високо от другите.

Лунна светлина проникваше през пукнатините и слабо осветяваше тайнственото събрание.

— Въведете двамата бойци — каза един от Седемте.

Очевидно този, който говореше, не беше ръководителят, който оставаше неподвижен и безмълвен.

Самуел искаше да направи крачка напред, когато влязоха двама младежи, предшествувани от един помощник.

Самуел и Юлиус познаха двама от другарите си от университета. Този от Седемте, който бе казал да ги въведат, започна да ги разпитва.

— Вие се казвате Ото Дормаген? — попита той единия.

— Да.

— А вие Франц Ритер? — обърна се той към другия.

— Да.

— И двамата принадлежите на „Тугендбунд“ (Съюз на Добродетелите)?

— Да.

— Тогава си спомняте, че ни дължите пълно подчинение.

— Спомняме си.

— Вие сте от университета в Хайделберг и от „Бургеншафт“ (Клона на другарите), следователно познавате двама измежду своите, които заемат високо положение: Самуел Гелб и Юлиус Хермелинфелд?

Самуел и Юлиус се спогледаха в мрака.

— Познаваме ги — отговориха студентите.

— И двамата имате репутация на добри фехтовачи и винаги сте се радвали на успех в дуелите, с които студентите си разнообразяват менюто.

— Така е.

— Е, добре! Ето нашата заповед: Утре под какъвто и да е претекст вие ще предизвикате Юлиус Хермелинфелд и Самуел Гелб и ще се биете с тях.

Самуел прошепна на Юлиус:

— Виж ти, на постановката не ѝ липсва оригиналност. Но защо, по дяволите, ни накараха да присъстваме?

— Ще се подчините ли? — попита маскираният.

Ото Дормаген и Франц Ритер мълчаха и като че ли се колебаеха. Ото се опита да отговори:

— Работата е там — каза той, — че Самуел и Юлиус също така добре боравят с рапира.

— Ласкател — прошепна Самуел.

— Именно затова ние избрахме майстори като вас — отвърна гласът.

— Ако трябва да сме сигурни в удара, камата е по-добра от шпагата — обади се Франц.

— Съгласен съм с него — каза Самуел.

Маскираният отговори:

— Трябва да има естествено обяснение за раната. Скарване между студенти е нещо, което става всеки ден, и няма да предизвика съмнения.

Двамата студенти като че ли все още не се бяха решили.

— Помислете — допълни гласът, — че на първи юни, сиреч след десет дни, е голямата Асамблея, на която ще поискаме за вас награда или наказание.

— Ще се подчиня — каза Франц Ритер.

— Ще се подчиня — повтори Ото Дормаген.

— Добре. Желая ви повече смелост и повече късмет. Можете да си вървите.

Франц и Ото излязоха, водени от помощника, който ги бе довел.

Седемте не продумаха.

Пет минути по-късно помощникът се върна и каза:

— Те са извън замъка.

— Въведете другите двама бойци — каза маскираният, който говореше от името на Седемте.

Помощникът отиде там, където чакаха Самуел и Юлиус.

— Елате — каза той.

Самуел и Юлиус се озоваха в тази странна заседателна зала в присъствието на седем маскирани мъже.

IX

САМУЕЛ Е ПОЧТИ ТРОГНАТ

Същият маскиран мъж, който беше разпитвал Франц и Ото, взе думата:

— Вие се казвате Юлиус Хермелинфелд? — попита той Юлиус.

— Да.

— А вие Самуел Гелб?

— Да.

— Вие сте членове на „Тугендбунд“ и като такива трябва да се подчинявате.

— Наистина.

— Вие видяхте лицата и чухте имената на студентите, които излязоха оттук? Знаете ли какво обещаха за утре.

— Те обещаха кожата на мечката в гората — каза Самуел, който би се надсмял и над Всевишния.

— Те ще ви предизвикат. Вие ще се биете. Вие сте най-добрите фехтовачи на университета в Хайделберг. Няма нужда да ги убивате. Само ще ги раните тежко. Ще се подчините ли?

— Ще се подчиня — отговори Юлиус.

— Добре — каза гласът. — А вие, Самуел Гелб, да не би да размисляте?

— Е, да — отговори Самуел. — Мисля си, че това, което искате от нас, е същото, което поискахте и от другите двама, и искам да разбера защо по този начин карате вашите хора да се бият помежду си. Досега смятах, че млада Германия не е стара Англия и че „Тугендбунд“ е създаден за друго, а не за борба между петли.

— Не става дума за забавления — подхвана маскираният, — става въпрос за наказание. Ние не ви дължим обяснение, но добре би било нашето възмущение да стане и ваше. Трябва да се отървем от двама предатели и Съюзът ви оказва честта да ви връчи шпагата си.

— На нас или на тях? — запита Самуел. — Кое ми гарантира, че не искате да се отървете от нас?

— Вашата съвест. Ние искаме да ударим двама предатели: вие знаете по-добре от всеки друг дали това сте вие.

— О, а не може ли да ни смятате за предатели, без да сме такива!

— Неверни братко! Ако този дуел бе насочен срещу вас, нямаше да присъствате на явяването на вашите противници; щяхме да дадем нарежданията си тайно; те щяха да ви обидят; вие сте смели; щяхте да се биете, без да знаете, че зад всичко това стоим ние. Напротив, ние ви предупредихме десет дни предварително. Бяхте във ваканция в родния ви град Франкфурт, когато пътникът от Майн дойде да ви призове за 20-и май, като ви предупреди да се упражнявате във фехтовка, защото ви предстои бой на живот и смърт. Твърде странен начин да ви се поставя клопка.

— Но — каза пак Самуел, който криеше горчива мисъл зад всички тези предполагаеми съмнения, — но ако Франц и Ото са предатели, защо трябва само да ги раним?

Маскираният за миг се поколеба и след като с жест се посъветва с другите маскирани, продължи:

— Слушайте, искаме да имате пълна вяра във вашата кауза и във вашите намерения. И въпреки че статутът изисква от вас пълно подчинение, без да задавате въпроси, съгласни сме да ви отговорим докрай. — После продължи: — Преди седем месеца бе подписан Виенският договор. Франция ликува. В Германия има само две действащи власти: император Наполеон и „Тугендбунд“. Докато официалните кабинети, Австрия и Прусия превиват гръб пред завоевателя, Съюзът продължава своето дело. Там, където сабята престава да действа, започва ножът. Фридрих Щанс прояви себеотрицание и неговият кинжал за малко не превърна Шьонбрун в олтар на Независимостта. Той е мъртъв, но кръвта на мъчениците кръщава идеите и подсилва предаността. Наполеон знае това и ни следи. Ото Дормаген и Франц Ритер са негови хора, уверени сме в това. Те смятат да присъстват по силата на своето право на Генералната асамблея на първи юни, за да разберат и предадат важните решения, които ще бъдат съобщени на посветените. Не трябва да присъстват там. Но как да им попречим? Като ги убием, казвате вие? Но ако ги унищожим, полицията на Наполеон при всички случаи ще ги замести с други. В наш интерес е да познаваме шпионите на Наполеон и при нужда да заблуждаваме врага с мними сведения. Затова те не

трябва да умират. Малко по-дълбока рана ще ги прикове на легло няколко дни й когато станат, Асамблеята ще е минала. Ние дотолкова внимаваме, че ги накарахме те да ви предизвикат. Така няма да заподозрат нищо и ще продължат да дават на Франция сведения, които са удобни за нас. Разбирате ли сега защо ви препоръчваме само да ги раните?

— А ако те ни ранят? — пак възрази Самуел.

— В такъв случай — каза гласът — законът срещу дуелите ще ги принуди да се крият първите дни, а ние имаме приятели, които могат да ги проследят и задържат официално за петнадесет дни.

— Така и в двата случая всичко ще е от полза... за „Тугендбунд“ — довърши Самуел.

Шестимата маскирани мъже се размърдаха недоволно. Единственият, който все още говореше, вече го правеше с по-суров тон:

— Самуел Гелб, ние благоволихме да ви дадем обяснение, когато можехме да ви заповядаме. Стига приказки! Ще се подчините ли, или не?

— Не казвам, че отказвам — отговори Самуел, но продължи, като издаде най-послед истинската си мисъл, — имам право да се чувствам малко обиден, като виждам посредствената дейност, за която ни използва „Тугендбунд“. Считат ни за посредствени и искат да ни похарчат твърде евтино. Признавам ви честно: имам гордостта да считам, че съм малко повече от това, за което ме смятат. Аз съм пръв в Хайделберг, но в Съюза съм едва на трета позиция. Не зная кои сте вие и ми се иска да смятам, че измежду вас има такива, които стоят по-високо от мен. Подчинявам се, щом трябва, на този, който говори и чийто глас чух тази вечер. Но уверявам ви, че съм равен поне на неколцина от висшестоящите. Смятам, че можехте да ни поверите по-престижна работа, а вие си служите с ръцете ми, вместо да си послужите с главата ми. Казах вече. Утре ще действам.

Тогава онзи от седемте, който беше седнал на най-високия камък и който дотогава не бе изрекъл нито дума, произнесе с тежък и бавен глас:

— Самуел Гелб, ние те познаваме. Ти бе приет в Тугенбунд, след като бе подложен на изпитания. И кой ти каза, че това, което искаме от теб, не е още едно изпитание? Знаем, че имаш изключителен ум и

силна воля. Ти струваш и ти можеш. Но ти липсват сърце, вяра, жертвостепеност. Самуел Гелб, страхувам се, че ти пожела да бъдеш един от нас не за общата свобода, а за личната ти гордост, не за да служиш на нашата кауза, а за да си послужиш с нашата сила. Но не от амбиции се борим и страдаме ние, а в името на една религия. Тук няма маловажна и важна работа. Всичко води към една цел: последните струват колкото първите. Има само вярващи, а любимци са само мъчениците. Ти си от любимците, след като си избран да бъдеш подложен на опасност. Когато искаме услуга от теб, ти питаш „Защо?“, вместо да кажеш „благодаря“. Нещастнико, съмняваш се във всичко, освен в самия себе си. Ние не се съмняваме в твоите качества, но се съмняваме в твоята вяра. Може би затова досега не си, напреднал в Съюза на добродетелите.

Самуел слушаше с дълбок интерес тези тържествени и властни слова. Той като че ли бе смаян, защото след известно мълчание продължи със съвсем друг тон:

— Заблуждавате се. Ако съм се опитвал да се изтъкна пред вас, то е само в интерес на делото, а не за лична облага. От сега нататък ще оставя да говорят само делата. И утре като начало ще бъда ваш войник, само ваш войник.

— Добре — каза председателят. — Разчитаме на теб. Ти разчитай на Бога.

По знак на председателя човекът, който бе въвел Самуел и Юлиус, дойде да ги вземе.

Те се изкачиха по стръмния хълм, откъдето бяха влезли, прекосиха отново развалините, минаха покрай тримата часови и стигнаха до града, който дълбоко спеше.

Половин час по-късно и двамата бяха в стаята на Самуел в хотел „Лебеда“.

X

ИГРА НА ЖИВОТ И СМЪРТ

Хладният въздух на майската нощ проникваше през отворения прозорец, звездите сякаш плуваха влюбено в меката лунна светлина.

Самуел и Юлиус мълчаха, все още удивени от тайнственото събиране, на което току-що бяха присъствали. Юлиус свързваше впечатлението от случилото се с мислите за Кристиане и за баща си. Предмет на мислите на Самуел беше единствено Самуел.

Високомерният доктор не се смущаваше лесно: но в действителност председателят на този върховен съвет сякаш наистина му направи впечатление. Кой можеше, питаше се той, да бъде този човек, който говори толкова властно, началник на началниците, глава на тяло, което има за членове принцове по рождение? Само Самуел лесно можеше да си представи под тази маска император.

„О, ако можех да стана един ден водач на това царствено и толкова мощно сдружение, каква мечта! Да не държа в ръцете си само жалкото съществуване на няколко души, а да си играя с бъдещето на цели нации, каква роля.“

Така си мислеше Самуел и ето защо строгото предупреждение на непознатия председател така дълбоко го засегна.

Самуел с ужас и объркване забеляза едно нещо: той, който мислеше, че има всички недостатъци, поне всичките големи, откриваше липсата на един много важен: лицемерието. Не бе ли това половината от силата? Как беше допуснал глупостта да издаде гордо своите надежди и своите качества пред тези, които притежавайки властта, едва ли биха приели една жадна и амбициозна личност? Детинщини и глупост!

„Наистина — мислеше Самуел — велик човек е бил Яго. По дяволите! Когато се играе на карти, трябва да се печели без значение как“.

След това, като етана изведнъж от креслото, където бе седнал, започна да се разхожда с големи крачки из стаята.

„Не и не — мислеше той с вирнато чело, свити юмруци и искрящ поглед, — по-добре да изгубя, отколкото да играя нечестно! Дързостта, впрочем, носи по-сладки радости и победи от низостта! Ще почакам още няколко години, преди да се правя на Тартюф. Да останем като Титан и да се опитаме да се изкачим към небето, вместо да се решим да го крадем.“

Той се спря пред Юлиус, който бе хванал главата си с ръце и изглеждаше потънал в дълбок размисъл.

— Лягаш ли си? — попита го Самуел, като сложи ръка на рамото му.

Юлиус се откъсна от мечтанието си.

— Не, не — отвърна той. — Първо трябва да напиша едно писмо.

— На кого? На Кристиане?

— О, в никакъв случай. По какъв повод и с какво право ще ѝ пиша? Искам да пиша на баща си.

— Както си изморен? Ще му пишец утре.

— Няма да отлагам тази задача за по-късно. Не, Самуел, ще пиша веднага.

— Така да бъде — каза Самуел. — В такъв случай по същия повод и аз ще пиша на този голям човек. — И добави през зъби: — Писмо, написано с мастилото, с което Хам е писал на Ной, За да започнем, първо трябва да изгорим корабите.

После продължи на висок глас:

— Но преди това, Юлиус, трябва да се договорим по много важен въпрос.

— Кой въпрос?

— Утре ще се бием с Франц и Ото. Въпреки че би трябвало те да ни предизвикат, всеки един от нас може да си избере противник. Ото без съмнение е по-силният от двамата.

— Е, какво?

— От наша страна твоята скромност говори, че този от нас, който е по-уверен с шпагата, съм аз.

— Възможно е. И после?

— После, драги, смятам, че е справедливо да се занимая с Ото Дормаген и ще се заема с него. Оставям ти само Ритер.

— С други думи, се съмняваш в мен? Благодаря.

— Не говори глупости. В интерес на „Тугендбунд“, ако не в твой интерес, искам всички шансове да са на наша страна, това е всичко, няма какво да ми се сърдиш. Спомни си, че Дормаген има много опасни удари.

— Толкова по-зле. Не приемам неравното поделение на опасността.

— А, правиш се на горд? Както искаш в края на краищата — каза Самуел. — Но естествено и аз ще искам да бъда горд и утре и двамата ще сметнем за необходимо да се насочим към по-опасния; всеки един от нас ще иска да опази другия, ще настане суматоха при нашето насочване към въпросния Ото, ние ще ги предизвикаме, ролите ще бъдат разменени и така няма да изпълним заповедта на Съвета.

— Вземи Франц и ми остави Ото.

— Дете! — каза Самуел. — Хайде да хвърлим жребий.

— Съгласен съм.

— Чудесно.

Самуел написа имената на Франц и Ото върху две листчета хартия и ги постави в една фуражка.

— Честна дума, това е нелепо! — каза той, като разклащаше фуражката. — Не мога да разбера как може човек да подчинява разума си на сляпата и глупава случайност. Вземи своята бележка. Ако си изтеглил, името на Дормаген, може би това е твоята смъртна присъда и ще се оставиш на съдбата, както овцата: хубаво и славно преимущество!

Юлиус вече разгъваше бележката, която бе взел, когато спря.

— Не — каза той. — Предпочитам да го прочета, след като пиша на баща си.

И той остави бележката в Библията.

— Бога ми — обади се Самуел, — и аз ще сторя същото, но от безразличие.

И сложи бележката в джоба си.

След това и двамата седнаха един срещу друг пред работната си маса и на светлината на една и съща лампа започнаха да пишат.

Едно писмо често говори за характера на човека. Затова нека прочетем писмата на Юлиус и на Самуел.

Най-напред ето писмото на Юлиус:

„Мой скъпи и уважаеми татко.

Зная и дълбоко осъзнавам всичко, което ви дължа. Това не е само славното име на най-прочутия химик на нашето време, не е само едно значително състояние, натрупано с труд из цяла Европа, това е също и преди всичко безмерната нежност, с която ме утешавахте за това, че никога не съм имал майка. Вярвайте, че сърцето ми е изпълнено с вашето разбиране и загриженост. С това вие ме направихте два пъти ваш син и аз ви обичам едновременно като баща и като майка.

Изпитвам необходимостта да ви кажа това сега, след моето внезапно заминаване от Франкфурт, въпреки вашата забрана, която като че ли ме обвинява в безразличие и неблагодарност. Потегляйки за Касел, вие ми бяхте забранили да се връщам в Хайделберг.

Вие искахте да ме изпратите в университета в Йена, където щях да бъда разделен от Самуел, от чието влияние върху мен вие се страхувате. Когато се върнете във Франкфурт, ще ми се сърдите, че съм се възползвал от вашето отсъствие, за да дойда тук. Но слушайте ме, добри ми татко, и ще ми простите.

Нито неблагодарността, нито бягството ме доведоха тук, в Хайделберг. Става въпрос за задължения. Отговорността на вашето положение и вашите официални задължения не ми позволяват да говоря, защото може би вие няма да имате право да мълчите.

Колкото до влиянието, което Самуел може да има върху мен, не го отричам. Той упражнява върху волята ми власт; от която не мога да избягам: власт силна, вредна, злокобна, но необходима. И двамата виждаме недостатъците му, но вие не виждате моите. Аз съм по-миролюбив и по-мек от него, но ми липсват твърдост и решителност. Скуката и отвращението лесно ме обземат. Бързо се изморявам. Спокойствието ми се дължи на слабост, нежността ми на отпуснатост. Самуел е този, който ме разтърсва.

Самуел винаги е пълен с енергия, със страстна воля, която считам, боя се, че е необходим лек срещу моята апатия. Чувствам, че живея само когато е с мен. Когато го няма, едва съществувам. Той е силен вместо мен. Той поема инициативата заради мен. Без него отново залянявам. Неговата тръпчива веселост, неговият горчив сарказъм раздвижват кръвта ми. Той е моята слабост. Той го знае и се възползва от това, тъй като няма предано и нежно сърце. Но какво да се прави? Да не би да може да се упрекне водач, който разтърсва заспиващия сред снеговете пътник. Нима ще ме упрекнете за горчивата напитка, която изгаря устните ми, след като тя ме спасява от вцепенението? И какъв предпочитате да съм опиянен или мъртъв?

Впрочем моето пътуване не бе съвсем безполезно. На идване минах през Оденвалд и посетих възхитителни местности, които не бях виждал. В следващото си писмо ще ви разкажа за всичките си впечатления от тази прекрасна екскурзия. Ще доверя всичко на вас, който сте най-добрият ми приятел. Открих в Оденвалд един дом и в този дом... Но трябва ли да ви говоря за това? Няма ли и вие да ми се смеете? Впрочем сега не искам да си спомням за тези неща.

Връщам се към целта на това писмо. Простете за моето непокорство, татко. В този момент имам нужда да вярвам, че ми прощавате. Господи, моите недомлъвки може би ще ви разтревожат? Скъпи татко, ако Господ е решил, ще добавя в това писмо няколко думи, които ще ви успокоят. Ако не съм добавил нищо... ако не съм добавил, ще ми простите, нали?“

От няколко минути Юлиус едва се бореше с умората, която го бе обхванала. На това място изпусна перото, главата му падна върху лявата ръка, очите му се затвориха и той заспа.

— Хей, Юлиус! — повика го Самуел, който забеляза това.

Юлиус не помръдна.

„Слаба натура — помисли си Самуел, прекъсвайки писмото си. — Осемнадесет часа бодърстване са достатъчни, за да го изтощят. Дали поне е завършил посланието си? Да видим какво ли пише на баща си?“

Той взе безцеремонно писмото на Юлиус и го прочете. Като стигна до мястото, което се отнасяше до него, се усмихна подигравателно.

— Да — каза той, — ти ми принадлежиш, Юлиус, и то много повече, отколкото предполагате ти и баща ти. От две години насам разполагам с душата ти; от няколко минути насам може би с живота ти. Но всъщност сега мога да го науча. — Той извади от джоба си бележката, която бе изтеглил, и прочете: Франц Ритер. После се разсмя.

— Значи по всички изглежда от мен зависи дали това дете ще живее, или ще умре. Трябва само да оставя нещата такива, каквито са. Ото Дормаген ще го набучи като пиле на шиш. Той спи: аз мога да взема неговата бележка от Библията и да я заменя с моята: с Франц той ще се справи. Да го направя ли? Да не го ли направя? По дяволите! Не зная. Ето едно положение, което ми харесва. Да държа в ръцете си като чаша със зарове живота на човешко същество, да си играя с живота и смъртта: това е забавно! Да удължим това удоволствие на боговете. Преди да реша, довършвам писмото си, което със сигурност не е така почтително като това на Юлиус, въпреки че без съмнение имам същите тези естествени причини да уважавам знатния барон.

Писмото на Самуел действително бе твърде дръзко.

XI

CREDO IN HOMINEM

Ето писмото на Самуел, заглавието на нашата книга ни позволява да го преведем с цялата му предизвикателност:

„Господине и славни господарю,
Честно казано, вярвате ли в Господ?

Искам да кажа, нека се разберем: вярвате ли в един господ, различен от нас, самотен, егоистичен и високомерен, създател, властник и съдия, който, ако не може да предвиди нещата, които ще се случат, е сляп и безразсъден като всеки шеф от изпълнителната власт; който, ако ги предвижда, е безпомощен като автор на посредствени водевили, защото тогава човекът, неговият шедьовър, е само едно слабо, зависимо и глупаво създание?

Или смятате че това, което се нарича Господ, няма да съумее да се абстрахира от живота и човечеството и че това е, което вашето християнство волю-неволю твърди, казвайки, че Бог е станал човек?

За всяка просветена и свободна мисъл в наше време този въпрос вече не стои. Но пред извънредните последици на този сигурен принцип колебливите умове се чувствуват неуверени и смутени.

Първото, което следва от това, е: Ако Бог е човек, човекът е Бог; когато говоря за човека, не говоря за еснафите и простаците, за съществата, които броят своите екюта като майски бръмбари или които рият земята като волове. Говоря за човека, който мисли, който обича, който иска; говоря за вас, за мен; в крайна сметка за човека!

Сега човекът, ако е бог, има правата на бог, това е очевидно. Той е господар да действа както му харесва и

няма други прегради, освен границите на своята сила. Гениалният човек зависи само от своя гений. Без задръжки. Наполеон, когото сега проклинаме и когото до десет години ще обожаваме, знае или чувства това и в това е неговото величие. Спрямо стадото на посредствените гениалният човек има пълните права на овчар и касапин.

Сатаната на Милтън казва: «Зло, бъди мое добро!» Това е изключително и същевременно ограничено. Аз не бих се считал за задължен никога да не правя това, което хората наричат зло; но още по-малко бих се считал за задължен никога да не върша това, което хората наричат добро. Природата, която създава птиците, не създава ли и влечугите?

Но общественият ред — казвате вие. Да поговорим за него.

Вие държите много на обществения ред, приемам това: на вас той дава всичко. Но на мен! Аз съм евреин, аз съм незаконно дете, аз съм беден; три нещастия, които не зависят от моята воля и заради които въпреки всичко вашето общество ме отблъсква и за които ме наказва като за три престъпления. Ще ми позволите да не му бъда много признателен за това. Толкова по-зле за онези, които бият кучето си, вместо да му дадат вода и храна. Кучето побеснява и ги хапе.

Към кого имам задължения? Към вас, може би? Да видим.

Във Франкфурт има мрачна и мръсна уличка, покрита с остри камъни, заобиколена от двете страни от залитащи като пияни къщи; една улица, чиито празни магазини се отварят към задни дворове, пълни с железария и счупени гърнета; улица, която вечер се затваря с две превъртания като приют за болни от чума: това е еврейската улица. Никога слънцето не посмя да слезе всред този мрак и мръсотия. Е, добре, вие бяхте по-малко презрителен от слънцето. Един ден преди двадесет години минахте по тази улица и видяхте, седнало на прага на една врата, момиче с

чудна хубост, което шиеше: затова вие по-късно отново се връщайте на тази улица.

Тогава още не бяхте ученият, когото по-късно Германия обогати и прослави, но бяхте млад и много умен. А еврейката имаше голямо сърце. Разбира се, не сте вие този, който ще ми каже какви бяха последствията от тази среща между нейното сърце и вашия ум. Но аз зная, че съм се родил година след това и че съм незаконен син.

По-късно майка ми се омъжила и е починала някъде в Унгария. Аз познавах само дядо си, стария Самуел Гелб, който се погрижи за сина на единствената си дъщеря. Колкото до баща ми, сигурно често съм го срещал, но той никога не даде да се разбере, че знае кой съм аз; никога не ме е признал нито публично, нито тайно. Можав да се видя насаме с него, но той никога не разтвори ръцете си за мен, никога не ми каза, тихо «Дете мое».

Предположих, че той има свой път в живота и че вече се е оженил. Без съмнение не би могъл да признае един еврейин и извънбрачен за син заради положението си, заради жена си, заради раждането на законен син, може би.“

На това място на писмото си Самуел забеляза, че Юлиус спи, напразно му викна, за да го събуди, извади от джоба си бележката, която бе изтеглил, и прочете името на Франц Ритер. След известно колебание той върна бележката, както вече видяхме, и продължи писмото:

„Живях така до двадесетата си година, без да зная кой е моят баща и без да зная кой сте вие. На тази възраст една сутрин седях на този същия праг, където тринадесет години преди това бяхте видели майка ми да шие, когато изведнъж, вдигайки главата си, забелязах един важен господин, който ме гледаше право в очите. Това бяхте вие. Вие влязохте в магазина. Дядо ми, когото вие разпитавте, ви каза простичко, че не ми липсват ум и добра воля, че

мога да изучавам всичко, че говоря вече френски и еврейски, на което той е можал да ме научи, че чета всички книги, които ми попаднат, но че бедността му го принуждава да ме отглежда с голяма мъка.

Тогава вие проявихте изключителна добрина, като ме взехте в химическата си лаборатория, малко като ученик и малко като прислужник. Но аз слушах и се учех. Седем години благодарение на железния ми организъм, който ми позволяваше да работя ден и нощ, благодарение на енергията, която ме потапяше в учението с някаква ярост, малко по малко навлизах във вашата наука и на деветнадесет години знаех почти колкото вас.

Бях изучил латинския и гръцкия езици освен всичко останало, само като присъствувах на уроците на Юлиус.

Толкова се интересувах от вашите опити, че вие донякъде се бяхте привързали към мен. И понеже бях мълчалив и див, не можехте и да подозирате какво се крие у мен.

Но това не можеше да продължава повече. Не след дълго вие забелязахте, че аз вървя сам по свой собствен път. Подразнихте се, аз също се подразних. Имаше обяснение между нас.

Попитах ви докъде искате да ви отведе науката, вие ми отговорихте: до наука. Но науката не е цел, тя е средство. Аз исках да я прилагам в живота.

Как иначе! Ние държахме в ръцете си страхотни тайни и възможности. Можехме благодарение на нашите анализи и открития да произвеждаме смърт, любов, оглупяване, да пробуждаме ума и да го гасим, само с една капка върху някой плод, ако искахме, можехме да убием дори един Наполеон! И ние се възползвахме от тази чудотворна сила, която дължахме на нашия ум и на нашия труд. И оставяхме тази свръхестествена сила, това средство за господство, да спи ненужно! Задоволявахме се да го пазим в един ъгъл, както алчният глупак държи милионите си, които биха го направили господар на света!

Отгоре на всичко вие бяхте възмутен и ме удостоихте с честта да ме смятате за опасен човек. Сметнахте за благоразумно да затворите лабораторията си за мен и ме лишихте от уроците си, от които вече нямах нужда. Отказахте да ме водите, когато аз вече вървях пред вас. И ето преди две години ме изпратихте в този университет в Хайделберг, където, честно казано, с удоволствие дойдох да уча законите и философиите на света.

Но друго злодеяние: Юлиус е тук с мен и естествено аз имам влиянието, което ум като моя винаги ще оказва върху душа като неговата. Следствието — бащинска ревност и тревога. Вие държите на този си син, разбирам това: обожавате в него наследника на вашето богатство, на вашата слава и на дванадесетте, букви на името ви. Така че за да го откъснете от мен, се опитахте да ни разделите преди петнадесет дни, изпращайки го в Йена. Той пожела да ме последва почти против волята ми. Нима е моя вината?

Сега обобщавам. Какво ви дължа? Дължа ви живота. Не се стряскайте: с това не искам да кажа, че съм ваш син: винаги сте се държали с мен като с чужд. Приемам положението, в което ме поставихте. Искam да кажа, че ви дължа това, което ме кара да живея — науката, образованието, духовния живот. Дължа ви също издръжката от две години насам. Това ли е всичко?

И така, връщам се към началото на писмото си. Аз съм силен и искам да съм свободен. Искam да бъда човек, божие творение. Утре ставам на двадесет и една години. Дядо ми почина преди петнадесет дни. Нямам майка. Нямам баща. Няма какво да ме задържа. Аз ценя само собственото си достойнство, гордостта си, ако искате. Нямам нужда от никого. Не искам да дължа нищо на никого.

Старият Самуел Гелб ми остави приблизително десет хиляди флорина. Изпращам ви сумата, която платихте за моята издръжка. Толкова за парите. Колкото до моралния

ми дълг, имам случай да ви платя и същевременно да ви докажа, че съм способен на всичко, дори на добро.

Вашият син, вашият единствен син Юлиус в този момент е в смъртна опасност. По стечение на обстоятелствата, което е излишно да ви обяснявам, животът му зависи от един лист хартия, който е в неговата Библия. Ако го намери, загубен е. Е, добре! Слушайте какво ще направя, щом подпиша това прощално писмо. Ще стана, ще извадя от джоба си бележка, подобна на тази която изтегли Юлиус, ще я оставя в Библията и ще взема неговата заедно с опасността. С това ще поправа жребия на сина ви на мястото на Провидението: в крайна сметка го спасявам. Квит ли сме вече?

След това моята наука ще бъде изцяло моя и ще правя с нея каквото пожела.

Поздрав и забрава

Самуел Гелб“

Самуел стана, отвори Библията, взе бележката оттам и остави на нейно място тази, която бе в джоба му. Вече запечатваше писмото, когато настъпващият ден събуди Юлиус.

— Почина ли си малко? — запита го Самуел.

Юлиус разтърка очите си и си припомни своите намерения. Щом дойде на себе си, първото му движение бе да отвори Библията и да вземе бележката, която му се бе паднала. Прочете: Франц Ритер.

— Е, добре! Имам този, когото исках, — каза спокойно Самуел. — Хе! Хе! Доброто провидение е наистина по-умно, отколкото предполагах, и може би знае дали ще видим залеза на слънцето, което сега изгрява. Само че би трябвало да ни го каже.

XII

ЛЮБИМАТА ЛИСИЦА

Докато Юлиус довършваше и запечатваше своето писмо, Самуел запали лулата си.

— А — обади се той, като изпусна облак дим, — нищо не доказва, че Дормаген и Ритер не са имали същата идея и всеки от тях не си е избрал противника. Следователно трябва да ги изпреварим. Трябва да им дадем повод за свада, за да не могат да се откажат.

— Да потърсим решение в Кодекса на честта — каза Юлиус.

— О — подхвана Самуел, — важно е да не се бием за обида между студенти, а за обида между мъже, за да имаме право да раним сериозно тези господа. Да видим твоят Ритер все още ли има любовница?

— Да, малката Лолоте.

— Тази, която ти прави мили очи? Е, добре, това е чудесно. Ще минем по улицата. Времето е хубаво. Тя ще шие както обикновено на прозореца. Щем кажеш няколко мили думи и ще чакаме последиците.

— Не — възрази Юлиус, — предпочитам друг способ.

— Защо?

— Не зная, но не искам да се бия заради момиче.

Той се изчерви.

Самуел се разсмя.

— Каква невинност! Още можеш да се изчервяваш!

— Не, аз...

— Хайде, ти мислиш за Кристиане; признай, че не можеш да изневериш на мисълта за нея, дори привидно.

— Да не си луд? — възмути се Юлиус, който изпитваше необяснимо неудобство всеки път, когато Самуел говореше за Кристиане.

— Ако съм луд, ти ставаш смешен, като не искаш да кажеш няколко думи на Лолоте. Това с нищо не те ангажира, а ние няма да можем да намерим по-удобен и сериозен повод. Освен ако си решил да

говориш само с Кристиане, да гледаш само Кристиане, да срещаш само...

— Досаждаш ми! Съгласен съм — каза Юлиус с усилие.

— Крайно време беше! Колкото до мен, на кой камък да чукна, за да пламне искрата между мен и Дормаген? Колебая се. Дали той също има любима? Но ако и за двамата си послужим с едно и също средство, ще проявим бедно въображение и после, аз да се бия за жена, никой не би повярвал на това.

Самуел се замисли.

— А, имам идея — извика той изведнъж.

Той позвъни. Дойде един прислужник.

— Познавате ли моята любима лисица, Лудвиг Трихтер?

— Да, господин Самуел.

— Тичайте в хотел „Гарвана“, където е отседнал, и му кажете да дойде да си поговорим.

Слугата излезе.

— Докато чакаме, нека се измием — предложи Самуел.

Десет минути по-късно Лудвиг Трихтер пристигна забързан, задъхан, с подути от сън очи.

Лудвиг Трихтер, за когото ние само споменахме, беше типичен вечен студент. Беше най-малко на тридесет години. Тази достопочтена личност бе свидетел на смяната на четири поколения студенти. Дългата му брада падаше на гърдите му. Дълги извити като полумесец мустаци и помръкнали от разгулния живот очи придаваха на лицето на този кръчмарски Нестор своеобразен израз на блага покровителственост.

Облеклото му като че ли подражаваше на облеклото на Самуел, чийто странности той имитираше, преувеличавайки ги, така както правят подражателите.

Възрастта и опитът на Трихтер го правеха безценен в много случаи. Той знаеше всички начини за уреждането на отношенията между студентите и еснафите и на студентите помежду им. Беше живо олицетворение на университетските традиции. Ето защо за Самуел той бе любима лисица.

Трихтер се гордееше с тази чест и бе достатъчно да се види колко е смирен и раболепен със Самуел, за да се разбере колко безочлив и високомерен е с другите.

Когато влезе, държеше в ръка лулата си, която не бе имал време да запали. Самуел благоволит да отбележи тази забързаност.

— Запали си лулата — каза му той. — Закусвал ли си?

— Не, въпреки че е седем часът — отговори Трихтер доста засрамен. — Работата е там, мой драги сеньор, че се прибрах сутринта от търговията с лисици и току-що бях заспал, когато вашето великодушно послание ненадейно ме събуди.

— Чудесно. Това, че не си ял, е много добре. Кажи ми, след като Дормаген е една от най-видните ни мъхести къщи, би трябвало той също да има любима лисица.

— Да, Фресванст.

— Пие ли добре Фресванст?

— Извънредно добре: дори е най-силният от всички нас.

Самуел смръщи вежди.

— Как! — ядосано възкликна той. — Значи имам лисица, а тази лисица не е най-силната от всички и във всичко?

— Хо! Хо! — отвърна Трихтер засегнат, като се изпъчи. — Никога не сме се състезавали сериозно, но щом се представи случай, способен съм да му устоя.

— Нека това стане още тази сутрин, ако държиш на моето уважение. За съжаление голямата школа си отива. Традициите се губят. От три месеца университетът не е имал дуел по надпиване. Днес трябва да се състои един, чуваш ли? Предизвикай Фресванст. Заповядвам ти да го сразиш.

— Достатъчно, сеньор — гордо каза Трихтер. — Само една дума. Да го предизвикам ли на обикновена бира, или да се борим с вино?

— С вино, Трихтер, с вино! Да оставим на еснафите пистолета и бирата. Шпагата и виното са оръжията на студентите и на благородниците.

— Ще останеш доволен. Веднага отивам в „Голямата бъчва“, където Фресванст закусва.

— Иди и кажи на всички, че ние с Юлиус ще дойдем при теб след лекциите на Тибо, точно в девет и половина. Ще бъда твой секундант.

— Благодаря. Ще се постарая да бъда достоен за теб, велики човече!

ХІІІ

ЛОЛОТЕ

След като Трихтер излезе, Самуел каза на Юлиус:

— Ето последователността на нещата: първо отиваме на улицата на която живее Лолоте, след това лекциите по право, за да не променяме нищо от навиците си, след което в „Голямата бъчва“.

Слязоха надолу.

Там един прислужник подаде писмо на Самуел.

— По дяволите! Дали ще е някой от нашите? — каза Самуел.

Но писмото бе от професора по химия Закшус, който го канеше на закуска.

— Кажи на господаря си, че имам ангажимент и че мога да го посетя едва утре.

Прислужникът си тръгна.

— Горкият човек — продължи Самуел, — има нещо, което го притеснява. Без мен как ще продължи лекциите си?

Те излязоха от странноприемницата и стигнаха до улица „При хляба“.

На две крачки от отворения прозорец на партера на една къща, жива, добре нагласена, с лъскави черни коси върху слепоочията, с небрежно отметната назад шапчица, Лолоте шиеше.

— Ето три лисици, които разговарят на тридесет крачки от тук — каза Самуел. — Ритер ще бъде осведомен. Кажи нещо на малката!

— Но какво да ѝ кажа?

— Каквото искаш. Достатъчно е да я заговориш.

Юлиус се приближи против волята си.

— Вече сте станала и работите, Лолоте! — обърна се той към девойката. — Значи не бяхте снощи на търговията с лисици?

Лолоте поруменя от удоволствие, като видя, че Юлиус я заговори. Тя стана и се приближи до прозореца с ръкоделието в ръка.

— О, не, господин Юлиус, никога не ходя на бал; Франц е толкова ревнив! Добър ден, господин Самуел. Но вие, смятам, не сте

забелязали моето отсъствие, господин Юлиус?

— Не смея да кажа да, Франц е толкова ревнив.

— Нима? — възкликна тя с леко предизвикателство.

— Какво шие, Лолоте? — попита Юлиус.

— Торбички от сатен за парфюми.

— Чудесни са. Можете ли да ми дадете една?

— Каква идея! И за какво ви е?

— Ами за да има спомен от вас — намеси се Самуел. — О, какъв дързък младеж, а иначе изглежда тъй свенлив.

— Ето най-хубавата — продължи смело Лолоте след кратко колебание.

— Ще ѝ завържете ли панделка?

— Каква страст! — с ирония извика Самуел, — той направо е луд!

— Така... Благодаря, моя добра и хубава Лолоте.

Юлиус свали един пръстен от ръката си.

— Вземете това в замяна, Лолоте.

— Не зная дали трябва.

— Нима? — на свой ред каза Юлиус.

Лолоте взе пръстена.

— Сега е време да се сбогуваме — каза Юлиус. — Закъсняваме за лекции. Ще ви видя на връщане.

— Тръгвате си, без да сме си стиснали ръцете. Вие наистина като че се страхувате от Франц.

— Побързай — прошепна Самуел. — Ето лисиците идват към нас.

Действително три лисици минаваха покрай къщата на Лолоте и видяха как Юлиус целува ръка на младото момиче.

Когато отидоха на лекцията, часът отдавна бе започнал. Лекциите в Хайделберг по много неща приличат на лекциите в Париж. Аудиторията започваше да скучае. Малка част от студентите си водеха записки. Двадесетина слушаха, без да пишат. Останалите си говореха, мечтаеха, прозяваха се. Мнозина привличаха вниманието със странните си пози. В крайния ъгъл на една пейка една златна лисица, легнала по гръб, си бе опряла перпендикулярно краката в стената. Друг, легнал по корем, с опрени лакти на пейката и подпрял главата си с ръце, се бе унесъл в четенето на патриотични песни. Не се

съмняваме, че все пак думите на професора минаваха до съзнанието на студентите, но сигурно е, че често достигаха през гърба или лактите им.

Нито Франц, нито Ото следяха лекциите на Тибо.

Когато свърши часът, Самуел и Юлиус излязоха с тълпата и в девет и половина бяха на прага на кръчмата „Голямата бъчва“, където действието, обещаващо да бъде едновременно бакхусово и трагично, щеше да започне.

Главната зала, където влязоха Самуел и Юлиус, беше препълнена със студенти. Тяхното пристигане предизвика възторг.

— Ето Самуел! Трихтер, ето твоят сеньор — извикаха студентите:

Очевидно ги очакваха.

Но вниманието, което отначало бе привлечено от Самуел, впоследствие се прехвърли върху Юлиус, когато Франц Ритер съвсем блед излезе от тълпата и тръгна към него.

Като го видя да идва, Самуел има време само да прошепне на Юлиус:

— Бъди много умерен. Добре е да прехвърлим цялата вина върху нашите противници, така че в случай на нещастие свидетелите да удостоверят, че сме били предизвикани.

Ритер застана пред Юлиус и му прегради пътя.

— Юлиус — започна той, — тази сутрин са те видели да говориш с Лолоте на път за университета.

— Възможно е: може би съм я питал нещо за теб, Франц!

— Съветвам те да не се шегуващ. Видели са те да й целуващ ръка. Знай, че това не ми е приятно.

— Знай, че това не й е неприятно.

— Шегуващ се, за да ме дразниш.

— Шегувам се, за да те успокоя.

— Единственото, което може да ме успокои сега, е една разходка с теб до планината Кайзерщул, драги.

— Едно пускане на кръв действително разхлажда в горещината. Ако искаш, ще го приложам върху теб, драги.

— След един час?

— След един час.

Те се разделиха. Юлиус се върна при Самуел.

- Аз започнах играта — каза му той.
- Добре! Сега е мой ред да направя същото.

XIV

ДУЕЛ С ВИНО

Самуел бе извикал Трихтер настрани и се бе осведомил как се изпълняват заповедите му.

— Ето — каза Трихтер, — когато влязох в кръчмата, Фресванст закусваше. Отидох до неговата маса небрежно, просто като че ли минавам оттам. Само че като минавах, повдигнах капака на халбата и като видях само пенлива бира, казах с истинско съчувствие: „Слаб пияч!“ Тези леко състрадателни думи го накараха да скочи яростно, но все пак той трябваше да се въздържа и се задоволи да каже хладно: „Това заслужава да кръстосаме шпаги.“ Аз не се развълнувах особено и със същата меланхолия казах: „Виждаш ли, че бях прав. Обидих пияча, а ето че ми отвърща фехтовачът. Всъщност аз съм готов за шпагата, както съм готов и за чашата.“

— Добре, храбра лиσιμο! — каза Самуел. — А после какво стана?

— След това започна да разбира: „Ако чуването на чашите е това, което искаш ти, радваш ме, защото гърлото ми е пресъхнало. Ще потърся моя сенъор Ото Дормаген, за да ми бъде секундант. — Моят сенъор Самуел Гелб ще дойде и ще бъде мой секундант — отговорих му аз. — Оръжието ти? — Вино и ликъори. — Глупак.“ — каза ми той с високомерен тон, но в него прозираше изненада и уважение. В този момент подготвят в синия салон всичко необходимо за тази паметна среща. Дормаген и Фресванст са вече там и ни очакват.

— Да не ги караме да ни чакат повече — каза Самуел.

Двамата заедно с Юлиус влязоха в синия салон.

Дуелите с бира и вино не са рядко явление дори и сега в немските университети. Дуелът с алкохол има своите правила и своя Кодекс на честта, както всеки друг. Това се извършва по определен начин и в последователност, която не е позволено да се нарушава. Всеки пияч гълта ред по ред известно количество течност и обижда

противника си, който в отговор на това е длъжен да пие и обижда двойно.

В борбата с бира количеството решава всичко. Но за борбата с вино има тарифа за пропорциите, която отразява силата на виното и количеството алкохол в него. Също и за обидите има прогресираща скала, йерархия на обидите, едно правило, което никой не може да пренебрегва. Борбата ескалира от бордото до ракията, от пинтата до голямата кана, от тънката епиграма до грубата ругатня, докато един от двамата пиячи стане неспособен да си раздвижи езика, за да проговори и да си отвори устата, за да пие. Той е победеният.

Впрочем дуелът с течности не е по-малко смъртоносен от другите дуели. Полицията го преследва по всички възможни начини, което сигурно ще способствува за неговото съхраняване.

Когато Самуел, Юлиус и Трихтер влязоха в синия салон, всичко бе готово за борбата. Две групи от бутилки и стъкленици от всякакъв размер, цвят и форма бяха натрупани в двата края на масата, до която стояха прави, мълчаливи и сериозни двадесетина златни лисици.

Имаше само два стола, поставени един срещу друг. Фресванст вече бе седнал на единия. Трихтер седна на другия.

Ото стоеше до Фресванст, а Самуел застана до Трихтер.

Самуел извади от джоба си един флорин и го хвърли във въздуха.

— Ези — каза Дормаген.

Падна се тура. Трябваше да започне Трихтер.

Музо, разкажи ни за пълните чаши и за славната битка, в която тези благородни синове на Германия доказаха на нациите до каква степен може да се разширява еластичната човешка обвивка и как обратно на законите на физиката съдът е по-малък от съдържанието в него.

Ще пропуснем първите чаши и първите обиди или сблъсъци, или разузнаване, които похабиха само няколко епитета и изпразниха едва пет-шест бутилки за двамата.

Минаваме към момента, когато уважаемата любима лисица на Самуел взе бутилка мозелско вино, изсипа повече от половината от нея в голяма чаша от бохемски кристал, небрежно я изпи и обърна на масата.

След това погледна Фресванст:

— Всезнайко!

Щедрият Фресванст се усмихна с пренебрежение. Той взе две чаши със същата вместимост, напълни ги до ръба с бордо и ги погълна небрежно до последната капка, сякаш мислеше за нещо друго.

Като погълна лакомо това огромно количество, каза:

— Пияч на вода!

Тогава всички присъстващи се обърнаха към големия Лудвиг Трихтер, който не се оказа недостоеен за такова уважително любопитство. Виното, което следва бордото по алкохолната скала, е рейнското вино. Трихтер има честолюбието да прескочи едно стъпало и изведнъж мина на бургундско. Той хвана едно тумбесто шише, изсипа го в чашата си, готова да прелее, погълна всичко до последната капка и извика с треперещ глас:

— Приятел на кралете!

Този радостен вик и това самохвалство предизвикаха у противника на Трихтер само пренебрежително свиване на раменете. Видният Фресванст не искаше да остава назад. Трихтер бе прескочил рейнското вино, той прескочи виното малага и без страх мина на мадейрата.

Недоволен от този скок и в желанието да измисли нещо, той хвана чашата, от която бе пил до момента, и я счупи в масата. После взе самата бутилка и пи от нея с неизразимо изяснение.

Присъстващите наблюдаваха как виното минава от бутилката в човека, но Фресванст не спираше. Изчезна едната четвърт, после половината, после трите четвърти, а този чуден Фресванст все още пиеше.

Когато свърши и обърна бутилката, не капна и капка.

Трепет на възхищение премина през зрителите.

Но това не бе всичко. Ударът важеше само ако бе допълнен с обида. А трябва да признаем, че този забележителен Фресванст не бе способен да продума каквото и да било. Очевидно цялата му енергия бе изразходена в това огромно усилие. Сега този твърд боец седеше на стола си, изтощен, въл, с безмерно разширени ноздри и херметически затворена уста. Мадейрата се бореше с него. Накрая славният Фресванст изглеждаше победен, тъй като прозявайки се, успя само да промълви:

— Подлец!

Гръмнаха ръкопляскания.

Точно тогава, о, Трихтер! Ти бе знаменит. Като чувстваше, че решителният миг приближава, ти стана. Повече не се престори на безразличен, нямаше да е подходящо за това действие на драмата. Разтърси гъстата си като лъвска грива коса, което разведри тълпата. Запретна бавно ръкава на дясната си ръка, за да ти бъде по-удобно (тъй като не можем да повярваме, че това е било само с недостойната цел да се печели време) и с тържествен жест взе бутилка порто и я погълна цялата.

След което, без да губи секунда и като че ли нетърпелив да свърши, Трихтер изрече съвсем ясно тези три срички:

— Мошеник!

— Добре! — благоволи да каже Самуел.

Само че когато епичният Трихтер поиска да седне, не знаем къде е видял стола си, но той тежко се огъна и се просна на пода, положение, което наистина можеше да се прости след такова пиене.

В това време погледите на присъстващите се отправиха към Фресванст. Но, уви! Фресванст като че ли не бе в състояние да отвърне на нечувания удар на противника си. Нещастната лисица се бе свлякла от стола и също се намираше на земята, с опрян гръб на единия крак на масата, с широко разтворени крака, той седеше там, замаян, с вцепенен поглед и отпуснати на пода ръце.

Дормаген му каза:

— Смелост! Хайде, твой ред е!

Фресванст не помръдна.

Трябваше да се премине към по-героични средства.

XV

ПОБЕДА НА ЕДНА КАПКА НАД ОСЕМ КОФИ ВОДА

Фресванст действително бе ням и безчувствен към всякакви нападки. Все пак той като че ли бе запазил малко съзнание.

Дормаген взе тогава важното и върховно решение, което му бе разрешено от правилата на дуела с алкохол.

Коленичейки, за да бъде по-близо до ухото на Фресванст, той му извика:

— Хей, Фресванст! Фресванст, чуваш ли ме?

Един едва забележим знак му отвърна и Дормаген продължи тържествено:

— Фресванст! Колко удари от шпага е получил великият Густав-Адолф?

Фресванст, неспособен да произнесе дума, поклати глава веднъж.

Дормаген направи знак на един студент, който излезе и минута по-късно влезе с кофа вода.

Дормаген изсипа кофата върху главата на Фресванст.

Фресванст нямаше вид да е забелязал това.

Дормаген отново започна да му говори на ухото:

— Колко удари от сабя е получил великият Густав-Адолф?

Фресванст поклати глава два пъти.

Двама студенти отидоха да донесат две кофи вода, които тържествено му бяха изсипани върху темето.

Фресванст не мигна.

Дормаген продължи разпита:

— Колко пъти е било стреляно по великия Густав-Адолф?

Фресванст поклати глава пет пъти.

Пет студенти отидоха да донесат пет кофи вода, като продължиха обливането на изпадналия в летаргия пияч.

На петия душ, който всъщност бе осми, гримаса на Фресванст показва, че се връща в съзнание.

Дормаген бързо грабна едно шише хвойнова ракия и го поднесе към устните на Фресванст.

Така подпомогнат, Фресванст погълна дяволската течност и събуден от тази жарава след ледената вода, се изправи, седна и промълви несъзнателно с дрезгав глас и подут език думата:

— Убиец!

След това падна, и то окончателно.

Но страната на Дормаген ликуваше.

Трихтер, прострян на пода, безчувствен, полумъртъв, очевидно не беше в състояние да продължи.

— Ние имаме надмощие — каза Дормаген.

— Мислиш ли? — попита Самуел.

Той отиде при своята лисица и извика с всичката сила на волята и гласа си. Трихтер остана глух. Разгневен, Самуел го бутна с крак: Трихтер не даде признак на живот. Самуел го разтърси здраво: безсмислено. Самуел грабна от масата шише като това, което току-що бе изпил толкова смело Фресванст. Само че вместо хвойнова ракия беше с кирш. Той наведе шишето и се опита да пхне гърлото му в устата на Трихтер, но той инстинктивно стискаше зъби.

Присъстващите вече честитяха на Дормаген.

— О, човешка воля! Смяташ ли да ми се противиш! — прошепна Самуел през зъби. Изправи се, отиде до бюфета и взе оттам нож и фуния.

С острието на ножа разтвори зъбите на Трихтер, пхна края на фунията и спокойно изсипа кирша, който се процеди капка по капка в гърлото на неподвижната лисица.

Трихтер се остави, без дори да отваря очите. Наведоха се над него с вълнение. Видяха го да мърда устни, но напразно. Не можа да издаде звук.

— Все едно нищо не е станало, докато не проговори! — извика Дормаген.

— Признавам, че е малко вероятно да излезе дума от това буре — намеси се самият Юлиус, клатейки глава.

Самуел го погледна втренчено, извади от джоба си едно малко шишенце и капна една капка върху устните на Трихтер.

Още не бе дръпнал ръката си, когато Трихтер се надигна като ударен от електрически ток, изправи се, кихна и с огнен поглед и опъната ръка извика на Фресванст с ясен глас това, което на езика на студентите е най-голямата обида, думата в сравнение с която изрази като „подлец“, „измамник“ или „убиец“ са нежности:

— Глупак!

Всички възкликнаха от изненада и възхищение.

— Не беше честно! — извика Ото Дормаген гневно.

— Защо? — попита Самуел, като смръщи вежди.

— Може да се излива вода върху борците, може да се разтърсват, може да им се дава да пият насила, но не може да се ползва тайнствено и непознато питие.

— Хайде де! — каза Самуел. — Един дуел на пиячи позволява всичко, което се пие.

— Така е! Така е! — потвърдиха всички.

— А какъв е този наркотик? — попита Дормаген.

— Съвсем обикновена течност, която оставям на твое разположение — отговори Самуел. — Струва ми се, всички видяха, че капнах само една капка в шишенцето с кирш, количество, което Фресванст трябва да изпие, за да продължи борбата, капни две капки и Фресванст ще проговори.

— Дай — каза Дормаген.

— Ето ти шишенцето. Само едно просто предупреждение: съставът съвсем не е безобиден и ако Фресванст изпие две капки, сигурно няма да се съвземе. Само с една капка и вече ще ми е трудно да запазя моята лисица.

Тълпата потрепери.

— Искam да допълня — продължи Самуел, — че ако се решиш на това, все пак няма да имаш последната дума. Самуел Гелб не трябва да бъде победен. Няма да се колебая да жертвам Трихтер и да му капна три капки.

Това бе казано с такова чудовищно хладнокръвие, че въпреки страха, вдъхван от Самуел, последва продължителен шепот. Студена пот изби по цялото тяло на Юлиус.

Всred общото настроение Ото Дормаген намери смелост, направи една крачка към Самуел и го погледна в лицето.

— Езикът ни е беден — каза той — и ме принуждава да ти кажа тези съвсем слаби думи, за да изразя мисълта си: Самуел Гелб, ти си един нещастник и подлец!

Всички трепнаха и зачакаха с вълнение да видят какво ще отговори Самуел на тази обида. Мълния блесна в очите на краля на студентите, ръката му неволно се сгърчи, но това продължи само секунда; той се овладя и отговори по възможно най-спокойния начин. Но това спокойствие бе по-страшно от гнева му.

— Значи ще се бием веднага. Дитрих, ти ще ми бъдеш секундант. Нека секундантите и приятелите подготвят всичко на Кайзерщул. Нека по пътя застанат съгледвачи. Полицията може всичко да развали. Мълвата за дуела между Ритер и Хермелинфелд сигурно я е вдигнала на крак. Не трябва да ни безпокоят. Защото, по дяволите, това няма да бъде бой на шега! За първи път ме обиждат, но ще бъде и за последен. Господа, обещавам на всички дуел, за който ще говорят и паветата. Хайде!

Пред тях отново бе кралят на студентите. Той говореше властно и всеки се покланяше и подчиняваше. Той накара студентите, които бяха в залата, да излязат на различни по големина групички, каза им по кой път да минат, за да не предизвикат подозрения, и кое място да изберат на Кайзерщул.

Самият Дормаген, преди да тръгне, изчака заповедите на този генерал.

Накрая Самуел каза на Юлиус:

— Тръгвай, ще те настигна при Акациите. Имаш ли секундант?

— Да, Левалд.

— Добре, до скоро.

Юлиус излезе от залата, но не веднага от странноприемницата.

Трябва ли да казваме какво направи? Влезе в тоалетната, пусна резето, взе портмонето си, извади оттам един изсъхнал шипков цвят, целуна го, след това внимателно го пхна в сатенената торбичка, която бе получил от Лолоте, прекара през врата си панделката и скри под дрехите скъпата реликва. След тази по детски наивна постъпка той се усмихна удовлетворен и чак тогава излезе от странноприемницата.

През това време Самуел, който вече бе останал сам в синия салон с двамата мъртвопияни простряна на пода студенти, се наведе и сложи ръка на челото на Трихтер. Трихтер въздъхна.

Самуел каза:

— Добре.

После прошепна:

— Този Дормаген! Забравил е своята лисица, която въпреки всичко бе велика. Това е добър знак.

Самуел извика един слуга и показвайки му двамата бойци, каза:

— В стаята на мъртвите.

Стаята на мъртвите бе един килер, покрит със слама, където лекуваха пиячите, минали в състояние на пълна безчувственост.

Чак тогава Самуел излезе последен и тръгна към планината Кайзершул, като си подсвиркуваше вивалера.

XVI

ДУЕЛ МЕЖДУ ЧЕТИРИМА

Самуел отиде на уговорената среща с Юлиус и двамата студенти, които трябваше да им бъдат секунданти. Мястото, където студентите се срещаха, бе на две мили от Хайделберг, зад планината Кайзерщул.

На една миля разстояние те започнаха да вземат предохранителни мерки. Отклониха се от главния път и тръгнаха по странични пътеки.

От време на време се обръщаха и се оглеждаха на всички страни да видят дали не ги следят. При среща с „еснафи“ двамата секунданти Дитрих и Левалд с енергичен жест, подсилен от вида на подкована тояга, им показваха, че трябва да се разхождат другаде. Еснафите се подчиняваха с готовност.

Указанията на Самуел бяха точно изпълнени. На известно разстояние един от друг бяха поставени постове от студенти, като предпазна мярка от изненади. Дитрих разменяше с тях по няколко думи, а часовите отговаряха: „Минавайте!“ След тридесет и пет минути стигнаха до една малка гостилница в гората, приветлива, весела, със зелени кепенци и розови стени, с покрив, обхванат от пълзящи растения.

Четиримата студенти прекосиха градината, където слънчевите лъчи струяха над цветята, и влязоха в залата, определена за балове и дуели, просторна стая, дълга шестдесет крачки, широка тридесет, където спокойно можеше да се валсува и да се фехтува, да се обича и да се умира.

Ритер вече бе пристигнал, а с него и студентите от синия салон, без Дормаген, който дойде малко по-късно със своя секундант.

Четири „мъхести къщи“ очертаха с тебешир границите, в които можеше да се простира всяка една от дуелиращите се двойки, така че да не пречи на другата.

По същото време четири златни лисици завинтваха дръжките на наострените триръбести като байонети остриета.

Шпагите на студентите се състоят от две части, които се разглобяват, за да могат да се скриват по-лесно от чужди погледи. Студентите поставят острието в редингота си, а дръжката в джоба и по такъв начин избягват от шпионите.

В резултат се получиха четири Йенски меча, всеки един от тях дълъг по две стъпки и половина.

— Започваме ли? — попита Ритер.

— След малко — отговори един студент, който подготвяше в единия ъгъл на стаята кутия с инструменти.

Това беше хирургът, студент по медицина, дошъл да зашие кожите, които щяха да бъдат продупчени и разкъсани от шпагите. Хирургът отиде до една врата в дъното на стаята и каза:

— Хайде по-бързо!

Влезе прислужник, който носеше две кърпи, една паница и кана с вода, които постави до кутията с инструменти. Дормаген присъстваше на цялата тази подготовка с нетърпение и подхвърляше на заобиколилите го студенти кратки и отсечени фрази. Франц шареше от Ото до хирурга. Юлиус бе мълчалив и спокоен.

Колкото до Самуел, той изглеждаше единствено притеснен от една роза, която вятърът се опитваше да вмъкне през прозореца.

— Сега вече е готово — каза хирургът.

Юлиус отиде при Самуел, а Ритер при Дормаген.

Четиримата секунданти откачиха от закачалката на стената четири меки шапки, четири чифта ръкавици, четири подплатени колана и ги поставиха на борците.

Самуел отблъсна Дитрих.

— Махни тези парцали — каза той.

— Но такива са правилата — възпротиви се Дитрих и показва отворения на масата Кодекс, стара омазнена книга, подвързана в черно, с червени знаци по нея.

— Кодексът урежда свадите между студенти — отговори Самуел, — а тук става въпрос за борба между мъже. Няма да се мине само с убождания от игли и не е сега моментът да слагаме нагръдници, трябва да свалим дрехите.

Докато говореше, той си свали дрехата и я захвърли в другия край на стаята.

Взе първата попаднала му шпага, изви я, опрял острието в пода, изправи се и зачака.

Ото Дормаген последва примера му. Юлиус и Франц направиха същото: така и четиримата бяха готови за атака, с шпага в ръка, с голи гърди и ръце.

От думите и действията на Самуел присъстващите бяха станали сериозни. Всички предчувстваха, че борбата може да има мрачна развръзка. Дитрих плесна три пъти с ръце и след това изрече свещените думи:

— Звънтете, саби!

Четирите шпаги се кръстосаха едновременно.

В залата всички бяха вперили погледи и затаили дъх.

Първите нападения и от двете страни бяха като един опит. Противниците се преценяваха взаимно.

Юлиус и Франц Ритер като че ли бяха с еднакви възможности. Пристъпът на ярост, до който ревността бе довела Франц в момента на предизвикателството, бе отстъпил място на хладен и съсредоточен гняв. Може да се каже, че Юлиус бе във форма: спокоен, твърд, смел, без излишно самохвалство, неговото юношеско лице сияеше от мъжка гордост. Впрочем и от двете страни имаше такава подвижност и самообладание, сякаш това бе по-скоро тренировка, а не дуел, но от време на време нямаше бързи отскоци, бързо отвръщане на ударите, които сякаш достигаха гърдите и припомняше на зрителите, че опасността е реална и че върховете на тези гъвкави остриета можеха да отнемат нечий живот.

Противно на обичайните дуели между студенти, които са по-скоро като игра с шпаги, може би малко по-опасна от други, сега нито Юлиус, нито Франц говореха.

Колкото до другата двойка, тя изглеждаше още по-съсредоточена.

Самуел Гелб имаше предимствата на високия си ръст и на голямото си хладнокръвие.

Но Ото Дормаген бе гъвкав, бърз, смел и поради внезапните му движения бе невъзможно да му се избяга.

Изключително вълнуващо бе да се наблюдава спокойствието и лекотата на Самуел срещу подвижността и буйността на противника му.

Срещата действително беше необикновена. От тези две шпаги едната беше рязка, бърза, заслепяваща като светкавица, а другата — твърда, сигурна, изправена като гръмоотвод.

Самуел не можеше да превъзмogne навика си да говори и да се смее. Като противопоставяше предизвикателна увереност на гневните атаки на Ото, той не пропускаше случай да се надсмее и сарказмът придружаваше всяко спиране. Той съветваше Дормаген, правеше му забележки като учител по фехтовка.

— Зле ми отвърна. Нарочно се бях отпуснал! Нека започнем отново. Този път в трета позиция. Вече е по-добре! Млади човече, ще успеете. Внимание! Изнасям десния си крак.

И вършеше това, което казваше. За Дормаген остана само време да отскочи назад. Ако беше закъснял секунда, шпагата на Самуел щеше да го прободe в гърдите.

Впрочем това презрително безгрижие на Самуел започваше да дотяга на Дормаген. Колкото повече се дразнеше, а самолюбието му се нараняваше, движенията му ставаха по-резки. Самуел продължаваше с подигравките си, като всеки удар с шпага се придружаваше от удар на езика.

Лицето му сияеше с мрачно веселие. Чувстваше се, че опасността е негова природа, катастрофата негово удоволствие, а смъртта негов живот. По свой начин и той бе прекрасен, а силните и остри черти на лицето му го правеха красив. Ноздрите му се разширяваха, гънката на устните му, която бе като усмивка, бе по-хладна и нахална от всякога, зениците му с променящ се цвят блестяха като на тигър. Неописуем израз на дива гордост, обхванала цялото му същество, караше зрителите да се колебаят между ужаса и възхищението. На моменти Самуел обгръщаше цялата зала с високомерен поглед, превъзхождащ живота.

Бе невъзможно човек да не си помисли за него, че е непобедим, като го виждаше така спокоен, непоколебим, точен и приказлив, като учител по фехтовка, защитен от нагръдник.

Дормаген, на когото започваше да прилява от тези студени насмешки, поиска да свърши по-бързо и опита хватката, за която Самуел бе споменал на Юлиус.

Това бе извъртане на шпагата със страшна сила. Той се промъкна през един пропуснат удар и замахна отново, без да се изправи.

Опасността бе в силата, стремителност-та и бързината на този двоен отскок.

Чу се вик. Всички помислиха Самуел за мъртъв.

Но Самуел, като че ли отгатнал мисълта на Дормаген, толкова рязко се отметна встрани, че колкото и да беше съкрушителен ударът, успя да докосне само гънките на ризата му. Самуел се изкиска, а Дормаген пребледня.

В същото време Юлиус имаше по-малко късмет. Той малко закъсня при първата позиция и при висок удар в четвърта позиция лявото му рамо бе леко докоснато.

Секундантите се намесиха и тези два удара поставиха край на първата част.

XVII

МОЛИТВА НА АНГЕЛ, ТАЛИСМАН НА ФЕЯ

Опитаха се да спрат борбата между Юлиус и Франц. Според секундантите продължаването на борбата не си заслужаваше заради една пътьом разменена дума с кокетка. Но за Франц освен ревността, налице беше и заповедта на Съюз на добродетелите. Колкото до Юлиус:

— Хайде, господа — каза той. — Ще спрем, когато един от нас падне в краката на другия, но не по-рано. Ако сме дошли тук за драскотини, една игла е достатъчна, нямаме нужда от шпаги.

— Почина ли си? — попита той Ритер.

Що се отнася до Ото и Самуел, никой не помисли да ги кара да спрат, толкова в поведението на единия се чувстваше яростната злоба от пропуснатия удар, а в другия непоколебимото решение на една желязна воля.

Антрактът не можа да накара Самуел да престане с шегите си:

— Запомни това — каза той на Дитрих, — че на този свят всяко хубаво нещо си има недостатъци. Ударът на Ото бе нещо хубаво, но докато той не го пропусна. Сега виждам моя уважаем противник съвсем обезкуражен.

— Така ли мислиш? — попита Дормаген раздразнен.

— О, ако мога да ти дам съвет, мой скъпи Ото — продължи Самуел, — то е да не говориш. Ти си амбициран в усилията си да вкараш в кожата ми остро желязо, и ако говориш, само ще ти бъде още по-трудно да дишаш.

Дормаген скочи и грабна шпагата си.

— Да почваме веднага! — каза той с такъв изблик на гняв, че свидетелите дадоха знак.

Юлиус си мислеше: „Единадесет часът е. Тя сигурно е в параклиса. Може би се моли за мен. Може би преди малко точно това ме спаси.“

Трябва да се признае, че знакът за започване, който го откъсна от нежното мечтание, го завари ободрен.

Дуелът започна отново.

Този път Дормаген вече не чуваше шегите на Самуел. Изцяло в плен на своята ярост, той атакуваше почти без да се защитава, като предпочиташе нападението пред отбраната. Но както става винаги, страстта му пречеше, гневът в душата му караше ръката му да трепери и той удряше по-скоро силно, отколкото точно.

Самуел забеляза объркването на противника си и правеше всичко, за да го засили. Този път той напълно бе променил тактиката си. Вместо да действа спокойно и непоколебимо, както при първия ход, той подскачаше, въртеше се, прехвърляше шпагата от ръка в ръка, като дразнеше и досаждаше на Дормаген, който бе заслепен от бързината му и слисан от измислиците му.

Дормаген започваше да губи присъствие на духа.

Изведнъж Самуел извика:

— Е, господа, кое око на Филип Македонски е било сляпо?

Той продължи така, изтощавайки със своята подвижност Ото Дормаген, който ставаше все по-неточен в движенията си.

— Мисля, че беше лявото. Филип, бащата на великия Александър, бил обсадил... не зная вече кой град. Един стрелец от града пуснал срещу него стрела, на която пишело: „За лявото око на Филип!“ И тя стигнала до предназначението си. Но защо, по дяволите, е избрал лявото око, а не дясното?

Ото отвърна с удар, отдолу нагоре.

Ала сметките му излязоха погрешни. Шпагата му срещна тази на Самуел и той почувства върха ѝ на гърдите си.

— Разкриваш се — каза Самуел.

Ото скръцна със зъби. Очевидно Самуел го щадеше и си играеше с живота му, както котката си играе с мишката.

Борбата на другата двойка не бе по-малко оживена. Само че бе по-равностойна.

Все пак след една престорена отпуснатост Ритер нанесе толкова рязък и светкавичен удар, че Юлиус нямаше време да го спре.

А желязото го докосна в дясната страна.

Но каква случайност! Вместо да проникне, желязото се изви по един мек предмет и се плъзна по гърдите му, като едва докосна Юлиус.

При тази позиция на Юлиус не му оставаше нищо друго, освен да протегне шпагата си! Тя проникна три пръста в слабините на Ритер, който се присви и падна.

Това, което беше спасило живота на Юлиус, бе малката копринена торбичка, окачена на врата му, която съдържаше изсушения шипков цвят.

— А, свърши ли? — запита Самуел.

По тези думи присъстващите разбраха, че и Самуел се готви вече да свършва. Дормаген се опита да му попречи и опита втори път удара, който вече веднъж не бе успял.

— Пак ли? — възкликна Самуел. — А, ти се повтаряш.

Той избегна шпагата със същото бързо отдръпване, но този път с прост и неочакван удар, като повдигна шпагата на Ото, върна своята, прободя Дормаген в лицето и след това го изтегли с ловко движение.

Острието бе проникнало пръст и половина в лявото око на Дормаген.

Дормаген нададе ужасен вик.

— Действително избрах лявото око — каза Самуел. — Ще ти пречи по-малко при лова.

Свидетелите се струпаха около ранените.

Десният дроб на Франц бе пронизан.

Въпреки това хирургът се надяваше да го спаси.

Хирургът дойде при Дормаген.

Самуел не го изчака да се произнесе.

— Няма опасност за живота му — каза той. — Искях само да го лиша от едното око. Отбележете, че вместо да му пробия черепа и да му повредя мозъка, което можех да направя, аз дръпнах желязото деликатно, като хирургически инструмент. Да си кажа право, това бе един вид операция.

И като се обърна към хирурга, добави:

— Той не е закусвал. Пусни му бързо кръв, ако не искаш да получи кръвоизлив в мозъка. С необходимите грижи до петнадесет дни ще се разхожда из улиците.

В момента, когато хирургът взе ланцет и се готвеше да изпълни съвета на Самуел, ненадейно влезе едно синигерче.

— Какво има? — попита Самуел.

— Полицията! — извика синигерчето.

— Очаквах това — спокойно каза Самуел. — Действително най-малкото, което можеха да направят, бе да ми оказат честта да се мърдат малко заради мен. Далеч ли са?

— На петдесет крачки.

— Тогава имаме време. Не се безпокойте, господа, това е моя работа.

Той разкъса кърпата си и превърза с нея лявата ръка на Юлиус.

— А сега бързо си облечи редингота.

Той също облече своя.

Полицията вече влизаше в градината.

Една лисица се обърна към Самуел:

— Без съпротива ли ще се предадем на полицаите?

— Ще стане истинска битка — отговори Самуел. — Би било забавно. Ще ги натупаме лесно, а ти направо ме изкушаваш, дяволе. Но не трябва да се прекалява с кървавите забави. Ще се преситим накрая. Има по-прост начин.

Почука се на вратата на залата.

— В името на закона! — извика един глас.

— Отворете на тези господа — каза Самуел.

Отвориха и отделение полицаи нахълта в залата.

— Дуел ли е имало тук? — попита този, който ги водеше.

— Възможно е — отговори Самуел.

— Тези, които са се били, ще ни последват в затвора — каза шефът.

— Това вече е по-малко възможно — отговори Самуел.

— А защо? Къде са те?

Самуел му показва Ото и Франц.

— Ето — и единият, и другият са в ръцете на доктора. Взаимно се пронизаха. Виждате, че за момента имат повече нужда от хирург, отколкото от тъмничар.

На шефа му бе достатъчен само един поглед към тежките рани на двамата, направи гримаса на разочарование и излезе с полицаите си, без да каже дума.

След като те си отидоха, Юлиус влезе в една съседна стая, седна на масата, отвори писмото, което бе започнал да пише на баща си, добави няколко реда и го запечата.

После взе друг лист хартия и написа:

„Господине и скъпи пасторе,
Молитва на ангел и талисман на фея на два пъти ми
спасиха живота. Ние сме живи и вън от всякаква опасност.
До неделя, когато ще ви благодарим още веднаж и ще
ви благословим.

Юлиус“

Той даде двете писма на Дитрих, който тръгваше за Хайделберг
и щеше да ги пусне в пощенската кутия преди събирането на пощата.

Когато Юлиус влезе в залата, където се биха тъкмо изнасяха на
носилки двамата ранени, а Самуел казваше:

— А сега имаме един свободен час до обяд. Това им е лошото на
сутрешните забавления. Какво да правим дотогава?

„Какво да правим до неделя?“, мислеше си Юлиус.

XVIII

ДВА НАЧИНА ДА СЕ ГЛЕДА НА ЛЮБОВТА

Следващата неделя в седем часа сутринта Самуел и Юлиус излязоха от Хайделберг и поеха по пътя покрай река Некар, който водеше към Ландек. Бяха на коне, като всеки един от тях носеше ловна пушка, окачена за седлото. Освен това Самуел носеше куфар зад гърба си.

Трихтер, напълно възстановен след победата си, придружи пеша и с лула в уста до края на града своя благороден сеньор, от когото като че ли беше по-възхитен и горд от всякога.

Разказа му, че предната вечер навестил двамата ранени. И единият, и другият щели да се оправят. Но Дормаген трябвало да лежи три седмици, а Ритер — един месец.

На излизане от града Самуел се раздели с любимата си лисица, а двамата приятели пришпориха конете.

Юлиус се радваше на две неща: на изгряващото слънце в небето и на Кристиане в сърцето.

Никога Самуел не му бе изглеждал по-духовит, по-забавен, а на моменти и по-задълбочен. Словото на Самуел, живо и учено, допълваше за Юлиус гледката и доброто разположение на духа. Юлиус се радваше на картините. Самуел изразяваше гласно тази радост.

Така пристигнаха до Некарщайнах.

Говориха за университета, за учението, за удоволствията. Говореха за Германия и за независимостта. Юлиус имаше младо и благородно сърце, което биеше силно при тези мисли, и се чувстваше щастлив и горд, че смело е изпълнил задълженията си и безстрашно е рискувал живота си за скъпото и свещено дело.

Самуел и Юлиус говориха за всичко освен за Кристиане. Самуел не говореше може би защото не мислеше за нея, Юлиус може би защото мислеше прекалено много.

Самуел спомена за нея пръв.

— Виж ти! — каза той ненадейно на Юлиус. — Какво носиш там?

— Как какво нося?

— Да не си купил някое бижу за Кристиане?

— О, смяташ ли, че би приела? Да не я вземаш за някоя Лолоте?

— Е, имаше една кралица, която казваше, че това зависи само от сумата, която се прилага. Но поне помисли ли да вземеш някоя рядка книга по ботаника за бащата? Ето например „Съчиненията на Линея“ — ценно издание с гравюри, от него при книжаря Щайнбах има великолепен екземпляр.

— Какъв глупак съм! Не помислих за бащата — простодушие призна Юлиус.

— Досаден пропуск — продължи Самуел, — но съм сигурен, че не си забравил онова добро дете, което не се отделяше от Кристиане и което през цялото време беше до тебе. Разбира се, ти си купил за Лотарио една от онези чудесни играчки от Нюрнберг, които радват малките германчета на възраст от пет до десет години, чудесна игра. Веднъж се възхищавахме заедно на „Лов на свине“. Помниш ли онзи барелеф от дърво, където се виждаше цяло едно село с кмета, съдията и гражданите, увиснали по опашката, ушите и четината и което ни накара да се спускаме от смях на негово свинско величество като големи деца. Обзалагам се, че си купил барелефа. И много добре си направил. Преди малко бе прав, на детето трябваше да се купи подарък, а не на Кристиане. По този начин щедростта се допълва от деликатност. Да се подари на Лотарио, значи да се направи двоен подарък на Кристиане.

— Защо ми казваш това толкова късно? — попита Юлиус недоволен от себе си.

И с едно внезапно дръпване на поводата обърна коня си към Хайделберг.

— Чакай сега! — извика Самуел. — Излишно е да ходиш за играчката и книгата в Хайделберг: те са тук.

— Какво?

— Рядкото издание на Линея и епичният лов на свине са в куфара ми. Давам ти ги.

— О, благодаря — каза Юлиус, — ти си чудесен!

— Работата е там, драги, че трябва да се действа чевръсто с малката. Ще ти помогна. Ако те оставя на своята природа, ще ръждясаш в сантименталната си меланхолия и след година щеше да си напреднал толкова, колкото в навечерието на деня, когато я видя за пръв път. Но аз съм тук, бъди спокоен. Виждаш с каква готовност се въздържах да ти бъда конкурент. Ще се заема с Гретхен. Козарката ми се сърди, тя инстинктивно се страхува от мен, почти ме обиди. Това ме предизвиква. Но аз ще постигна успех. Не ѝ се харесвам, значи тя ми харесва. Кой от нас ще успее пръв? Искаш ли да се обзаложим? И нека да започнем това надбягване към красотата, като пришпорим конете си. Ще видиш, че умея да прескачам скрупулите.

Юлиус отново бе придобил сериозно изражение на лицето.

— Виж какво, Самуел, имам една молба — каза той, — искам повече никога да не става въпрос между нас за Кристиане.

— Мислиш, че скверня името ѝ, като го произнасям ли? Можеш да ми позволиш да казвам това, което аз ти позволявам да вършиш. И тъй като подозирам, че не отиваш в Ландек единствено заради господин Шрайбер и Лотарио, мога да предположа, че отиваш заради Кристиане.

— Дори и да е заради нея, какво от това?

— Ако е заради нея, то е с определена цел, и ако тя не е да я направиш своя жена...

— Защо не?

— Защо не ли? Ха-ха-ха! Колко е неразумен! По две причини, наивно създание. Първо, барон Хермелинфелд, който е толкова богат, толкова уважаван, толкова властен, няма да предпочете пред дъщерите на графове, принцове, милионери, които ще са щастливи да носят името му, някаква малка селянка. Освен това и ти самият няма да го поискаш. Станал ли си на възраст да се жениш?

— Любовта няма възраст.

— Любовта и женитбата са две различни неща, млади приятелю.

След това той продължи с дълбокомислен и страстен глас:

— О, аз не съм против любовта. Любов означава притежание. Да си господар на човешко същество, да владееш душата му, да събереш сърцето си със сърце, което е не по-малко твое, макар да бие в чужди гърди, да разпростреш твоето битие над други битиета, зависими и подчинена на своята власт, всичко това действително е велико и

прекрасно! Аз имам тази прометеевска амбиция в любовта! Но въпросът е в това, личността да се събере с възможно най-голям брой личности, да се обогати с всичката всеотдайност, която успее да завоюва, да овладее всичко, което е в неговия обсег. Глупаци са тези, които се задоволяват само с една жена и са доволни, когато са с нея, след като могат да бъдат със сто! Това карало жените да плачат? Толкова по-зле за тях! Морето е море само защото поглъща капките от всички реки. Аз бих искал да изпия сълзите на всички жени, за да мога да почувствам гордостта и опиянението на океана.

— Грещиш, приятелю — отговори Юлиус. — Величие е не да имаш, а да си. Богатство е не да получаващ, а да даваш. Аз бих се отдал целия и завинаги на тази, която обикна. Няма да пиля сърцето си на дребни монети по тривиални и преходни прищевки. Ще го съсредоточа само в една златна любов, дълбока и безсмъртна. И няма да бъде по-ограничен, нито по-алчен, напротив. Така, Самуел, човешката радост преминава в божествено щастие. Краят на Дон Жуан с неговите хиляда и три жени е адът. Краят на Данте с неговата единствена Беатриче е рай.

— Сам виждаш, че теорията води до поезия и до книжна любов — каза Самуел. — Но ето, стигнахме кръстопътя. Да забавим ход и да се върнем към действителността. Първо, ще казваме само малките си имена, а не фамилиите.

— Не — каза Юлиус, — правя го не защото не вярвам на нея, а защото нямам вяра в себе си. Искам да мина за обикновен студент без богатство, за да бъде сигурен, че обича мен, а не името ми.

— Да, да бъдеш обичан заради самия себе си! Чували сме това — каза Самуел. — Както и да е, и второ, слушай приятелското предложение, което ще ти направя. Ще се ожениш за Кристиане, така да бъде, но трябва и тя да е съгласна. Значи важно е да я накараш да те обикне. Така че при нужда обърни се към мен като към съветник или даже... защото може да се наложи, даже като химик.

— Стига! — извика ужасен Юлиус.

— Напразно се горещиш — спокойно отговори Самуел. — Ливлите, който е струвал не по-малко от теб, е постъпил по същия начин с Клариса.

Юлиус погледна Самуел втренчено.

— Виж какво, трябва да си напълно покварен, щом това благородно момиче ти вдъхва подобни чудовищни мисли. Трябва душата ти да е мъртва, та този слънчев лъч да изкарва от нея подобни влечуги! Тя, която е толкова доверчива, толкова чиста, толкова невинна! Да се възползваме от добрината и невинността ѝ! Ах! Колко лесно бих могъл да я погубя. Твоите омайни билета и твоите магии няма да са необходими. Омагьосването ще бъде излишно: нейната душа стига.

След това допълни като че ли на себе си:

— Тя бе права да се съмнява в него и да предупреждава и мен.

— А, нима е казала подобно нещо? — понита Самуел, като трепна. — Значи ти е говорила против мен? Може би ме мрази? Внимавай, аз не съм се занимавал с нея: оставих ти я. Но ако тя ме мрази, видиш ли, мога да я обикна. Омразата е като преграда, сиреч предизвикателство, тя е пречка, а аз обичам пречките. Ако тя ме обича, не бих ѝ обърнал внимание, но след като ме мрази, внимавай.

— И ти внимавай! — извика Юлиус. — Чувствувам, че заради нея няма приятелство, което да ме спре. Заради щастieto на една жена, която ще обичам, знай, че за мен е без значение да умра.

— А аз заради нещастieto на една жена, която ме мрази, знай, че ще ми бъде безразлично да те убия.

Разговорът, който отначало беше толкова весел, започваше да става мрачен. Но през цялото време те бяха в движение и скоро видяха жилището на пастора.

Кристиане и Лотарио, които чакаха Юлиус под липите, му махаха отдалеч.

О, безразсъдство на влюбените! Изведнъж Юлиус забрави за мрачния и заплашителен Самуел и пред него имаше само светлина, нежност и чистота.

XIX

ГОРСКАТА КАЛУГЕРКА

Юлиус пришпори коня си, озова се веднага пред оградата и погледна нежно и с признателност Кристиане.

— Благодаря! — каза ѝ той.

— Грози ли ви опасност? — попита Кристиане.

— Вече не. Вашата молитва ни спаси. Господ не можеше да ни откаже закрилата си. Нашите молитви достигнаха до него чрез вас.

Той слезе от коня. На свой ред и Самуел пристигна и поздрави Кристиане, която го посрещна учтиво, но студено. Тя извика малкия прислужник и му нареди да отведе конете в конюшната и да занесе куфарите в стаите.

След това влязоха в къщата.

Гретхен, онова диво момиче, беше там и се чувстваше малко неловко. Беше облечена с празничните си дрехи. Дължината на полата ѝ пречеше да ходи, чорапите я стягаха, не можеше да ходи с обувки. Тя хвърли на Самуел враждебен поглед, а на Юлиус се усмихна тъжно.

— А господин Шрайбер? — попита Самуел.

— Баща ми ще дойде — отговори Кристиане. — Но на излизане от параклиса бе извикан настрани от... от едно момче от селото, което искаше да му каже нещо важно. Става въпрос за човек, който живо ни интересува.

Кристиане погледна усмихната Гретхен, чийто поглед говореше, че тя не разбира.

В този момент влезе пасторът, забързан, весел, и срещна гостите си като стари познати.

Чакаха само него, за да седнат на масата. Този втори обед бе по-оживен и по-сърдечен от първия. По стара немска традиция Гретхен също бе там.

Самуел, който сега вече гледаше със съвсем други очи на невинната Кристиане, искаше да се хареса и беше оживен и чаровен. Той разказа всички подробности за дуела, като се изключат, разбира се,

причините и поводите за него. Не спомена нито за замъка Хайделберг, нито за прозореца на Лолоте. Но накара Кристиане да се засмее при сцената в синия салон и да трепери при сцената в планината Кайзершул.

— Боже мой! — обърна се тя към Юлиус. — Ами ако въпреки всичко имахте този Дормаген за противник?

— О, щях да съм мъртъв, няма съмнение в това — отговори Юлиус, като се смееше.

— Какъв жесток и престъпен предразсъдък са тези дуели, на които си играят нашите студенти! — възкликна пасторът. — Не говоря само като свещеник, но и като човек. И мога да ви поздравя, господин Юлиус, че не сте по-находчив в тези смъртоносни срещи.

— Значи господин Самуел е по-добър по фехтовка от вас? — попита Кристиане, без сама да знае защо задава този въпрос

— Не мога да отрека — отговори Юлиус.

— За щастие не би могло да има дуел между *побратимени* приятели. — обади се Самуел.

— А ако има такъв — добави Юлиус, — това ще бъде дуел на смърт, от който ще оживее само един от нас, а при такъв дуел е възможно шансовете да бъдат изравнени.

— Вярваш ли в случайността? — попита спокойно Самуел. — В случая с мен грешиш. Не зная дали защото избягвам да играя хазарт на пари, но всеки път, когато съм си опитвал късмета, съм печелил, така че внимавай! Имате чудесно вино, господин Шрайбер. Това е Либфраумилх, нали?

Не знаем поради какви мисли и от какви предчувствия, но при спокойно изречените зловещи думи на Самуел Кристиане неволно потрепери и пребледня. Може би Самуел забеляза това.

— Това е тема, която не е много весела — каза той. — Донеси от горе нещо по-забавно, Юлиус.

Юлиус разбра Самуел, изчезна за момент и скоро се върна с играта за Лотарио и книгата за пастора.

Радостта на Лотарио беше огромна. Безгранично възхищение обзе неговото лице и той остана вцепенен, зашеметен от подобно чудо. Уви, именно като дава такива радости на децата, животът като че ли се издължава на хората.

Пасторът бе не по-малко весел и по детски щастлив като внука си. Той обсипа с благодарности Юлиус, упреквайки го, че се е разорил. Това беше прекалено скъпо за възможностите на един студент.

Юлиус бе малко засрамен, че си присвои благодарностите за едно внимание, което друг бе проявил вместо него, и искаше да отдаде дължимото на Самуел, но Кристиане му благодари с поглед. Нямаше как да върне този поглед на Самуел.

Той премълча, за да запази за себе си тази усмивка.

Минаха в градината, за да пият кафе. Гретхен, която бе запазила предизвикателното си поведение към Самуел, също дойде и застана зад стола на Кристиане.

— Сега, Гретхен — каза пасторът, като сипваше в чашата си горещо кафе, — трябва да поговоря с теб.

— С мен ли, господин пастор?

— Именно с теб, и то за сериозни неща. Смешно ли ти е? Ти не си вече дете, Гретхен. Знаеш ли, че скоро ще навършиш осемнадесет години.

— Е, господине?

— На осемнадесет години за едно момиче идва време да помисли за бъдещето. Не можеш да прекараш живота си с козите.

— С кого искате да го прекарам?

— С един честен човек, който ще бъде твой съпруг.

Гретхен поклати глава, като се смееше.

— Кой ще е този, който ще ме иска за жена?

— Това не е толкова невъзможно, дете мое. В крайна сметка, ако се представи случай?

Козарката придоби сериозен вид.

— Сериозно ли говорите?

— Казах, че трябва да поговорим за сериозни неща.

— Тогава, ако ми говорите сериозно, и аз ще ви отговоря сериозно. Е, добре, ако някой ме иска за жена, ще му откажа.

— Защо?

— Защо ли, господин пастор? Ами на първо място, защото когато покръстихте майка ми, тя ме посвети на Дева Мария.

— Това е против волята ми и противно на нашата религия, Гретхен. Волята на майка ти не би могла да те ангажира и ако нямаш други причини...

— Има и други, господи пастор. Това, че никога не бих могла да завися от никого и от нищо. Това е, че съм свикнала да живея без покрив над главата си и без воля над моята воля. Ако се омъжа, трябва да оставя козите си, билките, гората, скалите. Трябва да стоя в някое село, да ходя из улиците, да живея в къща. Вече достатъчно страдам в стаята през зимата и достатъчно се измъчвам с тези дрехи в неделя. Ах, ако само прекарате някоя лятна нощ като мен на открито, под звездите, на легло от мъх и цветя, което добрият Бог сам оправя всяка сутрин! Нали има набожни хора, които цял живот са затворени в манастири. Е, добре, моята обител е гората. Ще бъда горска монахиня. Принадлежа на самотата и на Дева Мария. Не искам да принадлежа на някакъв мъж. Сега ходя там, където искам, правя това, което ми харесва. Ако се омъжа, ще трябва да правя това, което се харесва на мъжа ми. Може би това ще ви се стори надменно, но в мен има омраза към света, който похабява и петни всичко, което докосне. Може би това е, защото съм виждала толкова много бедни цветя да умират, когато ги откъснат и смачкат. Никога няма да се оставя да ме докоснат. Струва ми се, че бих умряла. Хайде, господин пастор, не от егоизъм, а от майчинска любов майка ми ме е обрекла. Тя не го направи с мисъл за греховете, а като си спомни за своите страдания. Любовта на мъжете е оскърбителна и жестока. Младите още необяздени коне бягат, щом някой се приближи до тях. Аз съм като див кон и не искам да бъда обяздена.

Гретхен говореше с толкова горд и решителен глас на диво целомъдрие и на неподкупна свенливост, че Самуел прехвърли огнения си поглед от Кристиане на нея.

Той я погледна право в очите.

— О — каза ѝ той, — ако вместо селянин ви се представи някой по-висшестоящ? Ако например аз поискам ръката ви?

— Вие? — каза тя, като се колебаеше дали да отговори.

— Да, аз! Знаеш ли, че съм способен на това.

В този момент той действително го мислеше.

— Ако това е така — каза тя след кратко мълчание, — още по-малко бих приела. Казвам ви, че ненавиждам селата не защото обичам градовете! Казвам, че мисълта за мъж буди негодувание у мен, не е мисълта за вас тази, която би ме съблазнила.

— Благодаря ти за комплимента, ще си спомням за него — каза Самуел, като се смееше със своя заплашителен смях.

— Размисли, Гретхен — побърза да каже пасторът. — Идва възраст, когато вече нямаме крака, за да се катерим по върховете и канарите. Впрочем, когато чуеш името на достойното момче, което те обича и иска да те направи своя жена, може би ще промениш решението. С приятелката си Кристиане пак ще поговорите.

Разговорът свърши дотук. Но след няколко минути Гретхен, която се чувстваше неудобно на място, където ѝ бяха говорили за женитба, изчезна, без да каже дума. Пасторът отново започна да прелиства своята книга. Лотарио, който веднага след като станаха от масата, се върна към своята играчка, се заливаше от смях.

Кристиане остана сама с гостите.

XX

АДСКАТА ДУПКА

Кой можеше да знае каква мисъл се върти в мрачния и непроницаем ум на Самуел Гелб? Когато видя пастора и детето, заети с подаръците на Юлиус, той започна да възхвалява своя приятел пред Кристиане. Според него Юлиус имал всички качества: нежност, преданост, вяроност и под привидната мекота се криели истинска енергия и твърдост. Всички, които го обичали, могли да разчитат на него. Той се бил възхитително и прочие.

Самуел смущаваше Кристиане със своя ентусиазъм и девойката подсъзнателно страдаше от тези хвалебствия, изричани от устата на Самуел. При все че вярваше на това, което ѝ казва, тя не можеше да не чувства ирония в думите му. Той говореше за Юлиус само добро: тя би предпочела да говори лошо.

Колкото до Юлиус, той не слушаше. След като се бе присмял и усъмнил в хвалебствията на Самуел, той остави мисълта си да отлети другаде. Спомняше си чудесните минути, прекарани насаме с Кристиане няколко дни преди това, и бе тъжен поради тази отминала радост.

Кристиане се смили над него.

— Татко — повика тя, — обещах на тези господа, че ще ги заведем до развалините на Ебербах и при Адската дупка. Искате ли да отидем?

— С удоволствие — каза пасторът, като със съжаление затвори книгата.

Но Лотарио не искаше да излиза под никакъв предлог. Бе натоварил Гретхен да предупреди някои от приятелите му в селото, че има да им казва нещо важно, и държеше да ги изчака, за да ги смае със своята игра.

Тръгнаха без него и поеха по една възхитителна пътека, която водеше направо при Адската дупка, откъдето щеше да започне разходката им като по-отдалечена точка. Пасторът, който бе настроен

на ботаническа тема от безценната книга, подхвана Самуел, като го разпитваше и спореше с него за всички растения, които виждаха. Това бе начин да се продължи четенето на книгата.

Най-после Юлиус остана насаме с Кристиане.

Колко бе чакал тази възможност. Но сега, когато тя му се представи, бе смутен и не знаеше как да се възползува от нея.

Не намираше думи. Мълчеше, без да смее да каже единственото нещо, което имаше да казва. Кристиане забеляза смущението на Юлиус, което само увеличи нейното.

Вървяха така един до друг, безмълвни, притеснени, щастливи. Но какво значение имаше мълчанието им? Нима птиците в небето, слънчевите лъчи в клоните на дърветата, цветята по поляните не говореха вместо тях и не казваха това, което те биха си казали. Така стигнаха до Адската дупка.

Още щом пристигнаха, видяха, че Самуел се е хванал за един корен и се е надвесил над пропастта.

— По дяволите! — каза той. — Тази дупка заслужава името си! Да ме вземат мъртвите, ако виждам дъното! Мисля, че няма такова. Сега е по-страшно, отколкото през онази нощ. Тогава, като не виждах дъното, можех да предположа, че това е заради мрака. Сега причината е в дълбочината. Мисля, че нищо не мога да видя. Ела да погледнеш, Юлиус.

Юлиус се приближи към ръба на пропастта, което накара Кристиане да пребледнее.

— Знаеш ли, че това е удобно място, за да се отърве човек от някого, който не му е по вкуса — каза Самуел. — Едно бутване с лакът е достатъчен и се съмнявам дали този приятел ще може някога да излезе, или че някой ще отиде да го потърси.

— Дръпнете се! — извика Кристиане изплашена, като дърпаше живо за ръката Юлиус.

Самуел избухна в смях.

— Дали не се страхувате, че ще бутна с лакът Юлиус?

— О, работата е там, при най-малката погрешна стъпка!... — промълви Кристиане смутена.

— Адската дупка действително е опасна — каза пасторът — и освен легендите, изпълнени с мистерии, тя има своята история, изпълнена с нещастни случаи. Преди по-малко от две години един

чифликчия от околността падна вътре или сам се хвърли, нещастникът! Опитаха се да намерят тялото. Но тези, които имаха смелостта да слязат в пропастта с въжета, едва успяха да извикат, да ги дръпнат. На известна дълбочина в бездната зловонни изпарения причиняват задушаване и смърт.

— Хубава и дълбока яма! — възкликна Самуел. — На мен ми харесва на слънце толкова, колкото и в мрака. Вижте, въпреки всичко там растат диви цветя. Зеленината украсява опасността. Тя е очарователна и смъртоносна. Обаяние и главозамайване! В полунощ казах, че ми харесва, а по обяд казвам, че ми прилича.

— О, истина е! — не може да се сдържи Кристиане, поразена.

— Сега вие внимавайте да не паднете, госпожице — каза Самуел, като я дръпна от ръба.

— Да си вървим оттук — каза девойката. — Може би ви се струва смешно, но винаги съм се страхувала от това зловещо място. Сърцето ми се свива, разсъдъкът ме напуска. Отвореният ми гроб би ме ужасил по-малко. Нещастieto витае тук. Да вървим да видим развалините.

И четиримата мълчаливо тръгнаха към стария замък и няколко минути по-късно бяха всред развалините на замъка Ебербах.

През деня развалините бяха толкова ведри и раззеленени, колкото изглеждаха страшни и мрачни през нощта. Останките бяха обрасли с мъх и цветя, които съживяваха и обвиваха с уханье всичко, всяка пукнатина бе закръпена с бръшлян или дива лоза, надежда сред това минало, младост над тези старини, живот от тази смърт.

Птички пееха в гнездата на всеки клон, а в долната част на замъка, там, където конят на Самуел се беше извъртял в празното пространство, река Некар, огряна от слънцето, се лееше докъдето стига погледът всред плодородието на долината.

Пред тази величествена и сладостна гледка Юлиус се замечта, а Самуел поведе пастора към една врата, над която имаше полузаличен герб, и го накара да му разкаже историята на старите графове Ебербах.

Кристиане запита Юлиус:

— За какво си мислите?

Жестът на девойката, за да го отклони от пропастта, бе вдъхнал смелост на Юлиус.

— За какво си мисля? О, Кристиане, преди малко казахте при пропастта: нещастieto витае тук. Пред тези развалини си мисля: щастието е тук. О, Кристиане, някой, който би съградил отново този замък в първоначалната му хубост и величие и който ще приюти бъдещето си в това минало, като че ли за да го запази и облагороди, би живял в тази самота с небето над главата, с гледката пред погледа, с една жена до себе си — чиста и млада по възраст и сърце, направена от роса и светлина. О, Кристиане, чуйте ме...

Без да знае защо, Кристиане бе съвсем развълнувана. В очите ѝ се появиха сълзи, въпреки че никога не се бе чувствувала така щастлива.

— Слушайте ме — продължи Юлиус, — аз ви дължа живота си. Това не е фраза, а истина. Имам суеверно сърце. В един момент по време на дуела видях срещу гърдите си острието на шпагата на моя противник. Почувствах се изгубен. Тогава си помислих за вас, душата ми произнесе вашето име и сабята само ме одраска. Сигурен съм, че по това време сте се молили за мен.

— В колко часа? — попита Кристиане.

— В единадесет.

— О, наистина се молах! — наивно каза момичето с радостна изненада.

— Сигурен бях. Но това не е всичко. При втората част отново бях засегнат и щях да съм мъртъв, ако острието на противника ми не бе улучило една торбичка, в която имаше отгатнете какво? Вълшебният цвят, който получих от вас.

— О, наистина ли? О, света Богородице, благодаря! — извика Кристиане.

Юлиус продължи:

— И така, Кристиане, след като си направихте труда да се застъпите за мен и след като успяхте, може би животът ми трябва да ви послужи за нещо. Ех, ако само пожелаехте!

Изпаднала в трепет, Кристиане млчеше.

— Само една дума — продължи Юлиус, обгръщайки я със страстен и нежен поглед, — или ако не една дума, един жест, знак, че това, което ви казвам, не ви наранява, че не отблъсквате тази мечта да живеем двамата заедно, в сред тази хубава природа, сами с баща ви...

— И без Самуел — ненадейно каза един глас иронично зад тях.

Беше Самуел, който бе оставил пастора и бе чул последните думи на Юлиус.

Кристиане се изчерви. Юлиус се обърна гневно към Самуел, който толкова ненавреме бе прекъснал прекрасния му сън.

Но в момента, когато щеше да каже някоя обидна дума, бе възпрепятстван от пастора, който идваше при гостите си.

Самуел се наведе над ухото на Юлиус.

— По-добре ли щеше да бъде, ако бях оставил да те изненада бащата? — каза той.

Тръгнаха към дома на пастора.

Този път четиримата се движеха заедно. Кристиане отбягваше Юлиус. От своя страна Юлиус вече не се доближаваше до Кристиане. Той се страхуваше от отговора ѝ, колкото и да го желаше.

По пътя на връщане приближаването на разхождащите се подплаши четири-пет кози.

— Това са козите на Гретхен — каза Кристиане, — козарката сигурно не е далеч.

Действително скоро видяха Гретхен, седнала на една височина. Тя бе възвърнала заедно с грубите си дрехи непринудеността си и дивия си чар.

Пасторът извика Кристиане и каза тихо няколко думи. Кристиане отвърна със знак на съгласие и веднага тръгна нагоре към Гретхен.

Самуел и Юлиус едновременно се втурнаха да ѝ подадат ръка и да ѝ помогнат.

— Не! — извика им тя, като се смееше. — Няма нужда! Трябва да говоря насаме с Гретхен, а освен това достатъчно съм свикнала с планините, за да мога да мина без вашата помощ, господо.

Тя се заизкачва сама живо, леко и скоро стигна до пастирката.

Гретхен бе тъжна, със сълзи в очите.

— Какво ти е? — попита Кристиане.

— О, госпожице, вие знаете моята малка кошута, която намерих сама в гората и която отглеждах като свое дете. Като се прибирах, не я намерих: загубила се е.

— Бъди спокойна! Ще се върне в кошарата — каза Кристиане. — Но слушай, Гретхен, трябва да говоря с теб. Чакай ме утре сутринта между шест и седем часа.

— Аз също искам да говоря с вас — отговори Гретхен. От три дена растенията ми казват доста неща за вас.

— А къде ще бъдеш с козите си?

— Към Адската дупка, искате ли?

— Не, не, по-скоро към развалините!

— Ще бъда там, госпожице.

— Е, добре, утре в шест часа при развалините. До утре, Гретхен.

Като се обърна, Кристиане с изненада видя зад гърба си Самуел, който се бе изкачил на хълма с няколко скока.

— Искях да ви предложа ръката си поне на слизане — каза й той.

Тя така и не разбра дали той е чул разговора им.

XXI

ЦВЕТЯТА, КОИТО ГОВОРЯТ

На другата сутрин още преди пет и половина Самуел влезе облечен, с пушка на рамо в стаята на Юлиус.

— Хайде, сънливце! — извика му той. — Няма ли да дойдеш на лов с мен?

Юлиус разтри очите си.

— На лов ли отиваш?

— На лов за всякакъв дивеч. Защо иначе взехме пушките си? Хей, наново ли заспиваш? Слушай, ако се решиш да станеш, настигни ме.

— Не — отвърна Юлиус, — не мога да изляза тази сутрин.

— А! И защо?

— Ще пиша на баща си.

— Пак ли? Какъв писмовник си!

— Трябва да му съобщавам важни неща.

— Както ти се харесва — заключи Самуел, който си имаше причини да не настоява. — До скоро тогава.

— На sluка!

— Благодаря за пожеланието.

Самуел излезе, а Юлиус стана.

Но колкото и ранобуден да бе Самуел, Кристиане бе още поранобудна. По времето, когато скептичният студент с твърде съмнителни намерения тръгна, подсвирквайки си, всред покритата с роса трева, милата девойка, с още по-голяма готовност за доброто си дело, вече бе пристигнала при Гретхен близо до развалините на замъка Ебербах и представяше на малката козарка с нежни и убедителни думи младежа, който искаше да я направи своя жена, честният и работлив Готлоб, млад земеделец от Ландек, който вече от една година обичаше до полуда младата козарка, без да смее да каже дума.

Гретхен тъжна, но решителна все още отказваше.

— Значи не ме желаете, Гретхен? — каза с наранено сърце бедният Готлоб. — Отблъскват ме и ме презират?

— Аз ви благодаря и ви благославям, Готлоб — отговори Гретхен. — От чисто сърце сте пожелали да се ожените за тази малка козарка, която не притежава пукната пара, тази дъщеря на скитница, без дом и семейство. Но Готлоб, растението, което няма корени, не трябва да има цветя. Оставете ме каквато съм си, самотна и дива.

— Слушай, моя Гретхен — продума Кристиане, — баща ми казва, че това, което е срещу природата, е срещу Господ и че ще бъдеш може би наказана и ще се разкайваш един ден.

— Скъпа госпожице, у вас има добрината и хубостта на цветята, а у баща ви мъдростта и здравия разум. Но в моята природа е да запазва свободата на въздуха и на гората. Присадете в градинката си този глог и той ще умре.

— Не, кажете по-скоро, че ме ненавиждате, Гретхен! — извика Готлоб. — Да я оставим, госпожице Кристиане, виждам, че ме мрази.

— Престанете, Готлоб — каза Гретхен, — и не отнасяйте за мен горчива мисъл. Ако някога пожелаея да живея в къща и под властта на съпруг, то това ще бъде вашият покрив и власт, чувате ли, защото сте добър и верен и работите спокойно и със сила, както повелява дългът на всичко човешко. Запомнете още това, Готлоб: ако някога Гретхен промени решението си, а вие не сте дали думата си на друга, Гретхен няма да вземе друг съпруг освен вас; тя дава думата си пред Бога. Това е всичко, което мога да ви кажа, Готлоб. А сега да си стиснем ръцете и мислете без омраза за мен, както аз ще мисля за вас като за брат.

Горкият Готлоб искаше да говори, но не можа. Той се задоволи да стисне ръката, която Гретхен му подаваше, поздрави смирено Кристиане и се отдалечи с неравна стъпка wśród развалините.

Когато си отиде, Кристиане още веднъж се опита да вразуми Гретхен, но козарката я помоли да не я натъжава повече с настояванията си.

— Да говорим за вас, скъпа госпожице — каза ѝ тя, — за вас, която благодареше на Бога няма нищо от моя лош и неразумен нрав и бихте могли да бъдете обичана, както го заслужавате.

— Има време — каза, смеейки се, Кристиане. — Какво стана със загубената кошута?

— Не се върна, госпожице — тъжно отговори Гретхен. — Цяла нощ съм я викала; безполезно. Не за първи път бяга неблагодарницата! И все се надявах, че ще се върне. Но никога не е оставала толкова дълго в гората.

— Ще я намериш, успокой се.

— Не разчитам вече на това. Виждате ли, тя не е като козите ми, които бързо се опитомяват. Кошутата е родена дива и ѝ е трудно да свикне с колибите и човешките лица. Свободата е в кръвта ѝ. Тя прилича на мен и затова я обичах, затова...

Гретхен не завърши думите си. Изведнъж тя трепна и стана права стресната.

— Какво ти е? — извика Кристиане.

— Не чухте ли?

— Какво?

— Един изстрел.

— Не.

— А аз го чух, като че ли стреляха по мен. Стреляха по кошутата ми!...

— Хайде, ти си луда. Успокой се и понеже искаш да говорим за мен, да говорим.

Само мисълта за Кристиане можа да разсее тревогата на Гретхен. Тя седна на земята и вдигна към Кристиане изпълнените си с нежност очи.

— О, да, нека говорим за вас — каза тя. — Всеки ден говоря за вас с моите цветя.

— Хайде де — каза Кристиане не без известно колебание, — наистина ли вярваш на това, което ти казват цветята?

— Дали вярвам! — възкликна Гретхен. Погледът ѝ заблестя, а челото ѝ сякаш бе озарено от странно вдъхновение. — Не, вярвам, сигурна съм. Какъв интерес биха имали цветята да лъжат? Нищо не е по-сигурно на тази земя. Науката за езика на растенията е много стара. Тя се е появила в Ориента през най-стари времена, когато хората са били достатъчно прости и чисти и Бог е благоволявал да им говори. Майка ми знаеше да гадае по тревата и тя ме научи на това, беше усвоила това умение от своята майка. Не вярвате ли на цветята? Доказателството е, че те ми казаха, че ще обикнете господин Юлиус.

— Те грешат! — живо каза Кристиане.

— Не вярвате ли? Доказателството е, че ми казаха, че господин Юлиус ви обича.

— Наистина ли? — възкликна Кристиане. — Тогава ми се ще да им вярвам. Да ги попитаме заедно.

— Вижте, донесох ви цяла купчина — каза Гретхен, като сочеше огромен ухаещ сноп в краката си. — За какво да ги питаме?

— Онзи ден твърдеше, че са ти казали, че двама младежи ще ми донесат нещастие. Искам да знам какво разбират цветята под това.

— Именно за тези двама млади хора исках да ви говоря.

— Е?

— Вижте. Това са растения, набрани тази сутрин преди изгрев слънце. Ще ги разпитаме. Но предварително зная какво ще отговорят, тъй като онзи ден повторих опита тринадесет пъти и всеки път ми казваха едно и също.

— Какво е то?

— Ще видите.

Тя стана, взе от земята свежите треви, разстла ги на маса от гранит, обрасла с мъх, и ги подреди в някакъв тайнствен ред според формата им, мястото и часа на брането.

После, вперила в тях съсредоточен поглед, забравила за момент присъствието на Кристиане и все по-погълната от своето съзерцание, започна да говори с бавен и почти тържествен глас:

— Да, растенията казват всичко на този, който може да ги разбере. Хората имат книги, в които изразяват с букви мислите си; книгата на Бога е природата, а мисълта му е изписана в растенията. Само трябва човек да може да я прочете. Мен майка ми ме научи да разчитам цветята.

Лицето ѝ се помрачи.

— Все същите думи! — прошепна тя. — Този, който е винаги тук, когато не го очакват, е един човек, носещ нещастие. Защо ли го доведох? А другият, дали ще бъде по-малко злокобен? Милото клето момиче, като че ли тя вече го обича.

— Не! Твоите цветя са зли! — прекъсна я Кристиане.

— А той — продължи Гретхен, като че ли без да забележи прекъсването, — о, колко много обича Кристиане!

— Кой казва това? — живо попита Кристиане. — Дали не е този бледалилав цвят? Колко е хубав!

Гретхен продължи все още погълната:

— Те са млади, обичат се, добри са и точно затова ще бъдат нещастни. Все същият отговор. Но чудно нещо!

— Кое точно? — попита Кристиане неспокойна.

— Още не бях стигнала дотук. Виждам ги и двамата да се събират; след това връзката свършва изведнъж. Но странно! Раздялата не идва от смърт и въпреки всичко те се обичат. Ще живеят дълги години разделени, отдалечени, като чужди. Какво ли значи това?

И докато се навеждаше с тревога над масата, една сянка мина пред слънцето и се отрази изведнъж върху тревите.

Кристиане и Гретхен се обърнаха сепнати. Беше Самуел.

Самуел се престори на учуден, че вижда Кристиане.

— Извинете, че ви безпокоя — каза той, — но идвах да помоля Гретхен, която познава всички храсталаци, за една услуга. Ето за какво става дума: преди малко в гората стрелях по дивеч.

Гретхен потрепера. Самуел продължи:

— Сигурен съм, че я раних много тежко. Давам на Гретхен един фредерик, ако отиде да ми намери мястото, където е паднала. Изчезна някъде към Адската дупка.

— Кошута ли? — попита Гретхен, треперейки.

— Бяла, със сиви петна.

— Нали ви казах! — извика Гретхен на Кристиане и изчезна като стрела.

Самуел погледна това внезапно тръгване с изненада.

„Господи! — помисли си той. — Успях да остана насаме с Кристиане по-лесно, отколкото предполагах.“

XXII

ТРИ РАНИ

Кристиане искаше да последва Гретхен, но Самуел ѝ каза:

— Извинете, че ви задържам, госпожице, трябва да говоря с вас.

— С мен ли, господине? — попита Кристиане изненадана.

— С вас — продължи Самуел, — и оставете ме направо без заобикалки да ви задам въпроса, който от вчера ме безпокои. Истина ли е, че ме ненавиждате?

Кристиане се изчерви.

— Говорете честно и откровено — каза той. — Не се страхувайте, че ще ме нараните. Не ме дразни това, че ме ненавиждате. По-късно ще ви кажа защо.

— Господине — отговори Кристиане с развълнуван глас, като търсеше думите си, — вие сте гост на баща ми и досега нищо не сте сторили или казали, за да предизвикате моята ненавист. Впрочем, стремя се да бъда добра християнка и да не мразя никого.

Пронизващият и горещ поглед на Самуел не бе изпуснал младото момиче, докато говореше така с наведени и смутени очи. Той продължи:

— Не слушах думите ви. Гледах лицето ви. То бе по-прямо от вашия отговор. Истина е, че храните към мен може би не омраза, но антипатия. Хайде, не отричайте! Казвам ви, че това не ми е неприятно: напротив. Това по-скоро ме изпълва с доволство.

— Господине!...

— Пред безразличието предпочитам омразата, яда пред забравата, борбата пред нищото. Вижте, вие сте много хубава, а за хора като мен това вече е предизвикателство. Това е нещо, което вълнува всички сърца, у които има малко гордост. Никога не съм виждал красотата на едно шестнадесетгодишно лице, без да изпитам амбицията да си го присвоя. Само че, тъй като най-често времето не ми стига, отминавам. Но тук предизвикателството е двойно. Вие ми правите честта да ме ненавиждате. Към предизвикателството на

вашата красота се прибавя и предизвикателството на омразата! Вие ми обявявате война. Приемам!

— Е, господине, къде сте забелязали...

— О, в израза ви, във вашите маниери, в думите ви край Адската дупка. Не се ли опитахте да ми навредите пред Юлиус? Не го отричайте! Вие неблагоприятно застанахте между нас! Дръзко се опитахте да ме лишите от доверието му и от неговата привързаност. Това е третото предизвикателство. Е, добре! Така да бъде. Аз според баща му съм неговият зъл гений, вие бъдете негов ангел-хранител. Това ще бъде нашата драма като във всички стари легенди. Тази перспектива ми харесва. Двойна борба: борба между мен и вас за Юлиус, борба между Юлиус и мен за вас. Той ще има вашата любов, аз — вашата омраза. Любов или омраза, все е част от душата ви. И съм по-сигурен за своята част, отколкото за неговата. Несъмнено, че изпитвате неприязън към мен; убедена ли сте, че изпитвате любов към него?

Кристиане не отговори, стоеше права, безмълвна, възмутена и въпреки това очарователна. Видът ѝ говореше вместо нея.

Самуел продължи:

— Да, аз съм по-напред от Юлиус. Още не сте му казали, че го обичате. Има още нещо: възможно е да не ви е казал все още ясно, че ви обича. Този човек е нежен и хубав, но не е деен. Е, добре, по тази точка също имам преднина. Слушайте: вие ме ненавиждате. Аз ви обичам.

— Господине, това вече е прекалено! — избухна Кристиане.

Самуел като че не обърна внимание на възмущението на девойката. Той хвърли безгрижен поглед към масата, където бяха цветята, по които гледаше Гретхен.

— Какво правехте, когато ви прекъснах? — попита той небрежно. — А! Разпитвахте цветята?! Е, добре! Искате ли аз да ви отговоря вместо тях? Искате ли аз да ви кажа какво добро ви очаква, какво лошо ви очаква, ако това ви харесва повече? Ще започна с една новина, която слабо ще ви интересува, надявам се. Предсказвам ви, че ще ме обикнете.

Кристиане презрително поклати глава.

— О, що се отнася до това — каза тя, — не го вярвам и не се страхувам от него.

— Да се разберем — възрази Самуел. — Като ви казвам, че ще ме обикнете, не искам да кажа, че ще ме сметнете за очарователен и че ще изпитате безмерна нежност към мен. Но какво значение има това, ако успея да мина и без вашата нежност, за да ви покоря и използвайки различни способности, стигна до желания резултат.

— Не ви разбирам, господине.

— Ще ме разберете. Казвам, че тази девойка, която смее да ме презира мен, Самуел Гелб, един ден, преди да умрем, волю-неволю ще бъде моя.

Кристиане се изправи горда и гневна. Младото момиче слушаше, но отговори жената:

— О — каза тя с горчива усмивка, — вие отпратихте Гретхен, защото се страхувахте да говорите пред две деца и сега, когато пред вас стои само едното от тях, се осмелявате да го сторите! Смейте да обиждате дъщерята на вашия домакин! Е, добре! Въпреки че сте посилен, въпреки че имате пушка в ръцете и зло в сърцето, не ме плашите и няма да ми попречите да ви отговоря. Зле предсказахте бъдещето. Аз ще ви кажа това, което ще стане, и то не някой ден, а до един час: тръгвам и всичко ще разкажа на баща си, който ще ви изгони, и на вашия приятел, които ще ви накаже.

Тя понечи да тръгне; вместо да я задържи, Самуел ѝ каза:

— Вървете.

Тя се спря изненадана и го погледна стресната.

— Е, добре! Вървете — повтори той хладнокръвно. — Вие ме считате подъл, защото ви казах какво имам в сърцето и какво ми е на сърцето. Но ако бях подъл, щях да действам и да мълча. Дете, дете — продължи той със странен глас, — един ден ще разбереш, че този мъж, когото предизвикваш, изпитва презрение към човешкия род като цяло и в частност към живота. Ако искаш да го разбереш веднага, тичай да ме издадеш. Но, не — продължи той, — вие няма да го направите; няма да кажете и дума от това на баща си, нито на Юлиус; няма да се оплачете от мен и ще избягвате с най-голямо внимание всякакъв външен израз на отвращение към мен. Ще останете спрямо мен леденостудена, но учтива, като този камък.

— И защо? — попита Кристиане.

— Защото, ако само дадете вид, че ми се сърдите, баща ви би ви попитал за причината, а Юлиус би попитал мен. Но Юлиус ви го каза

просто: аз съм далеч по-добър от него на фехтовка. Впрочем пистолетът е моето любимо оръжие. Аз мога много неща, виждате ли. Не казвам това, за да се хваля, нямам голяма заслуга — това се дължи на факта, че спя само по четири часа на денонощие. Така че ми остават петнадесет часа за учене и пет за живот, а от тези пет часа на привидна почивка нито един не е загубен за волята и мисълта ми. Когато на пръв поглед си почивам, уча език или до изнемога се занимавам с физически упражнения, езда или борба. Това може да послужи, както виждате. Да кажете една дума на Юлиус, означава просто да го убие. Ако приемете играта, ще сметна това като особено благоразположение към мен.

Кристиане го погледна право в очите:

— Така да бъде, няма да кажа на баща си, нито на Юлиус. Ще се защитавам сама. Не се страхувам от вас, смешни са ми вашите заплахи. Какво може да направи вашето нахалство срещу моята чест. И понеже ме принуждавате да ви кажа, да, истина е, от деня, в които ви видях, почувствах непреодолимо отвращение. Почувствах, че имате лошо сърце. Но това не е омраза, не ви мразя — презирам ви!

Самуел присви гневно устни, но веднага се овладя.

— Чудесно! — възкликна той. — Това се казва отговор. Така ви харесвам. Така сте хубава. Да обобщим. Въпросът е ясно поставен: първо, искате да ми отнемете душата и волята на Юлиус, но няма да ги имате; второ, ти ме мразиш, аз те обичам и ще те притежавам. Казах вече! А! Ето Гретхен.

Гретхен действително се връщаше бавно и внимателно, носейки с мъка ранената кошута. Тя седна на една скала, държейки на коленете си горкото животно, което я умоляваше с жаловит поглед.

Самуел се приближи и се подпря на пушката си.

— О, тя имала само счупен крак.

Погледът на Гретхен, сведен над кошутата, се вдигна и гневно се стрелна към Самуел.

— Вие сте чудовище!

— Ти си ангел — каза той. — Ти също ме ненавиждаш, аз обичам и теб. Смятате ли, че ще бъде прекалено за моята гордост любовта към две жени. Един ден в университета се бих срещу двама студенти едновременно; раних двамата си противника, без да получа драскотина. Довиждане, мои скъпи неприятелки.

Той метна пушката си на рамо, поздрави двете девойки и пое към дома.

— Нали ви казах, госпожице — извика Гретхен, — този човек ще бъде фатален за нас.

XXIII

НАЧАЛОТО НА ВРАЖДЕБНИТЕ ДЕЙСТВИЯ

През това време Юлиус бе написал дълго писмо на баща си. Като запечата писмото, той се облече и слезе в градината. Пасторът бе там. Юлиус отиде при него и му стисна дружески и почтително ръката.

— Значи не сте придружили приятеля си на лов? — запита пасторът.

— Не — отвърна Юлиус, — трябваше да пиша. — И допълни: — Писмо, от което зависи щастието ми за цял живот.

Той извади писмото от джоба си.

— Тук поставям на баща си въпрос, чийто отговор ще очаквам с нетърпение. Не зная какво бих дал, за да го получа час по-скоро. Мислех да отида и сам да го попитам, но нямам смелост. Дали няма да се намери в Ландек някой бърз пощальон, който би могъл веднага да се качи на кон, да отнесе това писмо във Франкфурт и да ми донесе незабавно отговора в Хайделберг. Ще му платя каквото поиска.

— Какво по-лесно? — отвърна пасторът. — Синът на куриера живее в Ландек. Той е познат на началниците на постовете за смяна по цялото протежение, защото понякога замества баща си, и ще бъде доволен да спечели няколко флорина.

— О, тогава ето писмото.

Господин Шрайбер взе писмото, извика малкия си прислужник и го изпрати да каже на сина на куриера да оседлае коня и да дойде в дома до четиридесет и пет минути.

— Точно толкова време трябва, за да се отиде до Ландек и обратно — каза той на Юлиус. — Ще му предадете сам писмото, за да не се изгуби.

После хвърли неволно поглед на надписа.

— До барон Хермелинфелд? — попита той с радостна изненада. — Това името на баща ви ли е, господин Юлиус?

— Да — каза Юлиус.

— Вие сте синът на барон Хермелинфелд! Един беден селски викарий като мен има честта да посрещне сина на този човек, чието име се носи из цяла Германия! Бях щастлив, че сте тук, отсега нататък ще съм и горд. А вие не си казахте името!

— Моля ви да не го изричате пред госпожица Кристиане или пред Самуел! — каза Юлиус — Ние се бяхме разбрали със Самуел да не си казваме имената и не бих искал да приличам на дете, което не може да удържи на думата си двадесет и четири часа.

— Бъдете спокоен — каза добрият пастор, — ще бъда толкова потаен, колкото сте и вие. Но съм много доволен да се запозная с вас. Синът на барон Хермелинфелд! Ако знаете колко се възхищавам от баща ви?! Доста често си говоря за него с моя личен приятел пастор Отфрид, който е бил негов колега в университета.

Разговорът бе прекъснат от Самуел, който се прибираше.

— Е? Доволен ли си от лова? — попита го Юлиус.

— Очарован! Нищо не убих, но намерих леговища и открих пътища.

Почти в същото време се прибра Кристиане. Младежите бяха казали предната вечер, че ще тръгнат след закуска. Закусиха: пасторът — щастлив от това, което бе научил, Юлиус — замечтан, Кристиане — сериозна, Самуел — твърде весел. След кафето пасторът хвърли на Юлиус сърдечен и умоляващ поглед.

— Вижте — каза той, — абсолютно необходимо ли е да се приберете толкова бързо в Хайделберг? След като искате да получите незабавно отговор на писмото, защо не го изчакате тук, ще го имате два часа по-рано.

— Колкото до мен — каза Самуел, — съвсем ми е невъзможно да остана. Със сигурност ми е много приятно да прекарвам живота си, като приемам вашето гостоприемство, като ловувам и дишам чистия въздух. Но трябва да уча, особено сега. Притеснен съм от един опит, който не искам да отлагам и минута.

— А господин Юлиус?

— О, Юлиус е свободен. Впрочем да си спомни, че и той има ангажменти там.

Кристиане, която до момента не бе казала нищо, погледна Самуел втренчено и попита:

— Тези ангажименти дали са от естество, че наистина да не може да ни посвети този ден

— Точно така! Подкрепи ме, детето ми — весело каза пасторът.

— А, значи започват враждебните действия? — каза Самуел, като също се смееше, но хвърли на Кристиане поглед, който тя трябваше да разбере. — Борбата действително е неравна. Няма да се предам въпреки всичко и ако госпожицата ми позволи да кажа няколко думи насаме на Юлиус, за да му припомня това, което налага отиването му в Хайделберг.

— О! Моля! — каза Кристиане с неприязън.

Самуел отведе Юлиус настрани.

— Имаш ли ми доверие? — попита го той съвсем тихо, — някога през живота си съжалявал ли си, че си следвал съветите ми? Тогава повярвай ми. Никаква слабост. Малката е налупала въдицата. Но внимавай, не трябва много да се отдаваш. Тръгни с мен и остави самотата и скуката да работят за теб. Отсъствието ще ти свърши работа. Друго нещо: спомни си, че в събота или по-скоро в неделя през нощта има Генерална асамблея на Тугендбунд и не се оставяй да те приспят трепетите на Канца. Мъж ли си, който обича родината си, или дете като Лотарио, винаги хванато за женски поли? Сега прави каквото искаш, свободен си.

Юлиус се върна замислен на масата.

— Е? — попита пасторът.

— Е — отговори Юлиус, — трябва да призная, че ми изтъкна доста основателни причини.

Пасторът направи тъжна гримаса, Самуел погледна тържествуващо Кристиане.

— Не се отчайвате все още, татко — каза Кристиане, като се смееше разтреперана. — Мой ред е да поговоря тихичко с господин Юлиус. Имам право, нали?

— Съвсем справедливо! — извика добрият пастор, без да подозира драмата, която се крие зад тази комедия.

Кристиане дръпна Юлиус настрани.

— Слушайте, трябва да ви кажа само една дума и ако тази дума не вземе превес над съветите на вашия господин Самуел, толкова по-добре: поне ще съм се опитала. Вчера всред развалините ми зададохте

въпрос, на които не съумях да ви отговоря. Ако останете, ще ви отговоря.

— О, оставам! — извика Юлиус.

— Браво, Кристиане! — възкликна пасторът.

— Подозирах това — каза Самуел студено. — Кога се връщаш?

— Утре, предполагам — отвърна Юлиус. — Най-късно в другиден. Ще получа отговора на баща ми утре, нали, господин Шрайбер?

— Да, утре — отговори пасторът. — А вие — обърна се той към Самуел — няма ли да промените решението си? Примерът на вашия приятел не ви ли накара да се решите?

— О, аз ли? — каза Самуел. — След като съм решил веднъж, никога не се отказвам.

Кристиане като че ли не бе забелязала заплашителния тон, с който Самуел бе произнесъл тези думи по възможно най-естествен начин.

— А, ето конете — каза тя.

Наистина конете на Самуел и Юлиус бяха пред оградата, оседлани.

— Върнете в конюшната коня на господин Юлиус — каза Кристиане на прислужницата, която държеше двата коня за поводите.

Самуел взе повода на своя и се качи.

— Но вие нямате лекции в неделя — каза пасторът. — Разчитаме да дойдете с господин Юлиус.

— Така да бъде, до неделя — съгласи се Самуел. — До утре, Юлиус. Мисли за събота.

И като поздрави Кристиане и баща ѝ, той пришпори коня си и потегли. След него дойде пощальонът, на когото пасторът подаде писмото на Юлиус.

— Сто флорина за теб, ако се върнеш утре до обед — каза му Юлиус. — Ето ти двадесет и пет в предплата.

Пощальонът ококори очи смаяно и сякаш се вцепени от радост, след това препусна в галоп.

XXIV

СЪЮЗ НА ДОБРОДЕТЕЛИТЕ

Вторник вечерта Юлиус още не бе се завърнал в Хайделберг.

Самуел се усмихна. Той очакваше това. Сряда и четвъртък минаха, без Юлиус да се появи. Самуел, погълнат от трескава работа, не обърна внимание на това. Въпреки всичко в петък, по време на почивка, започна малко да се тревожи. Какво означаваше това продължително отсъствие? Той взе перото и писа на Юлиус:

„Мой скъпи приятелю,

Досега Херкулес имаше право да преде в краката на Омфала. Но надявам се, че не е забравил каква работа го очаква утре. Ако Омфала не е станала Цирция и не превърнала мъжа в животно, той ще си спомни за дълга, който го зове. Майката има предимство пред любовницата, една кауза пред любовта. Родина и Свобода.“

„Сега съм сигурен, че ще дойде“ — помисли си Самуел.

Той не се занимава повече с Юлиус през целия съботен ден. Генералната асамблея на Тугендбунд бе определена чак за полунощ.

През деня той изпрати да попитат за двамата ранени. Франц Ритер и Ото Дорнаген бяха на легло и както бе казал лекарят, нямаше да могат да станат до петнадесет дни. Заповедта на Съвета бе изпълнена. Самуел и Юлиус можеха да се появят гордо пред началниците.

По залез-слънце Самуел се насочи по пътя за Некарщайнах, откъдето трябваше да дойде Юлиус. На един разклон той среща някой, който му се стори познат; но никаква следа от Юлиус. Той се прибра в странноприемницата.

— Юлиус горе ли е? — попита Самуел ханджията.

— Не, господин Самуел — отговори му той.

Самуел се качи в стаята си и се затвори мрачен. „Малката е по-силна, отколкото предполагах, мислеше той. — Тя ще ми плати за това. В Библията е казано: «Любовта е силна като смъртта» — трябва да се види дали е така.“

Девет часът, десет часът, десет и половина. Юлиус все още не идваше.

В единадесет Самуел, без да се надява повече, се готвеше да тръгне сам.

Той взе фуражката си и щеше да излезе, когато чу стъпки в коридора. Почти веднага се почука на вратата.

— А, най-послед! — каза Самуел. — Слава Богу!

Той отвори, но не беше Юлиус, беше прислужникът от странноприемницата.

— Какво има? — попита рязко Самуел.

— Един студент от Лайпциг, който е на обиколка, иска да говори с краля на студентите.

— Нямам време сега. Да мине утре.

— Не може. Каза да ви предам, че пътува.

При думата „пътуване“ лицето на Самуел възвърна цялата си сериозност.

— Да влезе — каза веднага той.

Прислужникът излезе, предполагаемият студент от Лайпциг влезе и Самуел затвори внимателно вратата. Новодошлият стисна ръката му, кръстосвайки палците си по определен начин, каза му тихо няколко думи и накрая разкри гърдите си и показа един медальон.

— Добре — каза Самуел. — Впрочем аз те познавам. Ти си пътуващият по поречието на река Некар. Какво идваш да ми съобщиш?

— Отмяна на заповедта. Генералната асамблея няма да се състои тази вечер.

— Хайде де! — учуди се Самуел. — И защо?

— Защото има предателство, ще бъде обкръжена и изненадана. Един от висшестоящите за щастие бе предупреден навреме. Събранието е отложено. Ще има ново свикване.

— В колко часа дойде предупреждението?

— В дванадесет на обяд.

— В такъв случай това е доста странно — възрази подозрителният крал на студентите. — На свечеряване срещнах някого към замъка, които се криеше в палтото си и под шапката си, но който приличаше, ако не греша, на един от шефовете ни. Как стана това?

— Не зная, братко. Изпълнявам задълженията си към теб; не ми остава друго, освен да се оттегля.

— Но — настоя Самуел. — Ами ако без да държа сметка за предупреждението, все пак отида на събирането?

— Не те съветвам, ще има агенти на пост, полицията, разбира се, е заела пътя и можеш да прекараш двадесет години в затвора.

Самуел се усмихна високомерно.

— Добре — каза той. — Благодаря, братко.

Той изпрати пътника до вратата.

Сложи фуражката си, взе обкования бастун, два пистолета и излезе.

Както първия път, той стигна най-напред до кея, само че вървя срещу течението на река Некар много по-дълго време и вместо да тръгне направо по пътя-стълба, той обиколи замъка, за да влезе в него от обратната страна на града.

Когато премина около четиристотин-петстотин крачки през тъмната маса на планината и на развалините на замъка, спря, огледа се в мрака дали няма някой и като не видя никого, се върна към дебелия зид на основите — някога висок, сега наполовина порутен.

„На този ъгъл, каза си той, докато вървеше, срещнах миналия път моя човек, моя водач. Но пътят, по който той продължи, е без изход и завършва със стена. Значи сигурно нашите видни и тайнствени началници са открили като мен изкопа, скрит в храсталаците. Колкото до полицията, не ще и дума, тя е както винаги в пълно неведение и ще се задоволи да охранява много внимателно главния вход, през който няма да мине никой. Възхитителна институция, еднакво велика при всички цивилизовани народи.“

Самуел стигна до долния край на високата стена, изцяло обвита от храсти, треви и пълзящи растения. Той отиде на мястото, където растителността бе най-гъста, отстрани, не без да нарани ръцете си, тръните и дивата лоза, бутна един огромен камък, който след това отново постави на мястото му, слезе или по-скоро се търкулна по

някакъв подземен вход и скоро се озова в старите изби на тази част от замъка.

Но шефовете на Тугендбунд, ако се предположи, че Самуел беше прав да смята, че се намират тук, не бяха лесни за откриване в тайнствените дълбини на тези огромни катакомби. Самуел дълго вървя наслуки, удряйки се в мрака в срутените камъни и вземайки за човешки гласове виковете на нощните птици, чийто сън смущаваше и които понякога му вееха с изтръпналите си криле.

„На мое място някой друг би се изплашил или обезсърчил“, мислеше си Самуел.

Накрая, след половин час опипване, видя отдалеч слаба светлина като от фенер.

Той се насочи натам и очите му, свикнали с тъмнината, скоро различиха трима маскирани мъже, седнали под един свод. Щом се приближи достатъчно, той спря, затаи дъх и се ослуша, но напразно: нищо не можа да чуе.

Впрочем по движенията на тримата се разбираше, че разговарят тихо.

Самуел се приближи още, спря се втори път и пак се ослуша.

Все още нищо не чуваше.

Внезапно той взе решение.

— Аз съм! — извика той смело. — От вашите съм, Самуел Гелб.

И тръгна към маскираните мъже.

При този вик тримата, като че ли раздвижени от една и съща сила, се надигнаха от парчетата гранит, където бяха седнали и скочиха към заредените пистолети близо до тях. Но къде да се целят в мрака?

Самуел, които ги виждаше, вече имаше по един пистолет във всяка ръка.

— Хей! — спокойно се провикна той. — Искате да се бием ли и да привлечем полицията тук ли? Така ли се посрещат приятели? Защото, казвам ви, аз съм приятел! Самуел Гелб. Но, предупреждавам ви, че ще се браня и че преди да умра, ще убия поне един от вас. А и какво ще спечелите, ако ме убиеете?

Докато говореше, той продължаваше да се приближава. Тримата маскирани мъже бяха изпаднали под влиянието на удивителното му хладнокръвие.

Дулата на пистолетите се сведоха.

— Чудесно! — извика Самуел.

Той свали ударниците, сложи пистолетите в джоба си и съвсем се доближи до тримата маскирани мъже.

— Нещастнико! — обади се един от ръководителите, когато Самуел позна по гласа. При предишното появяване на Самуел той бе отправил към него тези толкова тържествени и строги думи. — Как проникна тук? Предупреждението не ти ли бе предадено? Поне говори тихо.

— Ще говоря толкова тихо, колкото желаете. И бъдете спокойни! Никой не ме е проследил и затворих зад себе си входа, известен само на мен. Предупреждението ми бе предадено: но именно защото нямаше общо събрание горе, една случайна среща ме накара да предположа, че ще има особена среща тук, в тази дупка, за която знаех може би преди вас. Виждате, че не греша.

— Значи искаш да се намесиш в решението на Върховния съвет?

— Не искам да се намесвам в каквото и да било. Успокойте се, не идвам, за да се налагам, идвам да предложа услугите си.

— Как?

— Известно е, че делата на Съюза са малко разстроени и че сигурно сте затруднени. В такъв случай не е ли мое право, не е ли дори мое задължение да удвоя усърдието си, когато трудностите са двойно повече и да дойда тук, за да се поставя на ваше разположение?

— Наистина ли тази причина те подтикна към тази необмислена постъпка?

— А какво друго? Вече опитахте с мен и, струва ми се, че оправдах не зле вашето доверие.

Тримата се посъветваха известно време.

Изглежда, че решението бе благоприятно за Самуел, тъй като ръководителят каза:

— Самуел Гелб, ти си един безстрашен другар. Ние те считаме за верен, знаем, че си умен и смел. Истина е, ти направи истинска услуга на Съюза: храбро държа шпагата в дуела с предателите и съжаляваме, че не можем да ти благодарим днес. След като си проправи така дръзко път, за да дойдеш при нас, ще ти засвидетелствуваме нашата признателност по-добре, отколкото с думи. Ние ще ти дадем нечувано доказателство за доверие. Ще те поставим в течение на нашите решения и това означава, че си повишен във втора степен.

— Благодаря — каза Самуел, като се поклони, — и в Бога се кълна, няма да съжалявате за това решение.

— Ето какво се случи: един от нас, който има много високо положение в обществените дела, бе принуден да нареди да ни преследват тази нощ. Именно раняването на Ото Дормаген и Франц Ритер стана причина за това. Когато узнали, че техни хора няма да могат да присъствуват на това събрание, сметнали за разумно да смажат това, което не биха могли да наблюдават и решили да свършат с нас. Дормаген и Ритер предали паролите и знаците за влизане. Този от нас, който бе получил заповед да ни хване в капан, не можеше да не я изпълни, без да се издаде. Затова е поставил полицията на крак. Но е имал време да ни предупреди. Агентите са поставени на местата, откъдето нашите привърженици трябваше да минат, известни са им паролите и те дебнат. Ще чакат до утре сутринта, но никой няма да дойде. Ще си отидат така, както са дошли и по този начин ще избегнем опасността.

— В такъв случай събранието просто няма да се състои и Асамблеята е отложена, това е всичко.

— Действително, това няма да ни попречи много — продължи ръководителят, — защото нямаме планове за близкото бъдеще. В този момент големият ни неприятел, император Наполеон, е по-силен и по-щастлив от всякога. Нашите принцове и нашите крале пълнят преддверията му и стремежите им се ограничават с това да бъдат поканени на лов с него. Сега не може да се направи нищо за независимостта на Германия. Но събитията могат да се променят. Този, който се е изкачил, може да падне. След като човек е на върха, понякога е достатъчен един удар с лакът, за да се строполи.

— Надявам се — каза Самуел, — че когато този случай се представи, Самуел Гелб ще може още да ви служи. Но дотогава какво желаете?

— Дотогава е необходимо Тугендбунд да е готов за всякакви изненади и ръководителите да имат връзка с главните си последователи. Тези развалини не могат повече да ни служат. Подземието, в което се намираме, има само един изход и могат да ни изловят всички до последния човек. Къде за в бъдеще ще се събира Генералната асамблея? Това е въпросът, който обсъждахме, когато ти

ни прекъсна, въпрос на живот и смърт може би. Не виждаме място, което да изглежда достатъчно сигурно.

— Въпросът е доста интересен, наистина — каза Самуел Гелб.

— Знаеш ли някое място, което да е достатъчно скрито? — попита ръководителят. — Чувал ли си за някое непристъпно убежище, осигурено с много изходи, едновременно подсигурено срещу шпионите и отворено за бягство? Ако познаваш такова място, ще направиш на Съюза нова услуга, несъмнено по-голяма от първата.

Самуел помисли малко и каза:

— Вие ме поставяте натясно. За момента не виждам нищо, но ще потърся, което на моя език означава: ще намеря. Когато това бъде сторено, как да ви предупредя? Определете ми среща.

— Това е невъзможно. Но слушай: на петнадесето число всеки месец пътуващият по брега на реката, където ще се намираш ти, ще идва при теб и ще пита: „Готов ли си?“ В ден, когато бъдеш готов, ще се срещнем с теб.

— Дадено. Благодаря и разчитайте на мен. Сега можете да се разделите. Вие намерихте, ако не мястото, то поне човека, които ще го намери.

— Няма нужда да ти напомняме да пазиш тайна. Това е работа, в която е заложена твоята глава, както и нашите.

Самуел повдигна рамене.

След това, по знак на ръководителя, той поздрави и си тръгна.

Намери по-лесно пътя отколкото на идване. Светещата през храстите луна смътно му указваше изхода.

Връщаше се весел и горд от стъпалото, което бе изкачил, със съзнание, изпълнено с високомерни амбиции: и чак когато се прибра в стаята, отново се сети за Юлиус.

„А, помисли той, какво, по дяволите, може да прави Юлиус? Малката Кристиане наистина ли ми отне това същество, което смятах, че ми принадлежи? Дали също е бил предупреден в Ландек, че асамблеята е отложена? И с какво се е занимавал през тази седмица? Няма значение! Да не се вълнуваме излишно. Утре е неделя, ще разбере утре.“

XXV

ПОБЕДА, ПРЕДИЗВИКАНА ОТ ИЗНЕНАДА

Когато Самуел пристигна в дома на пастора, по същото време като предната неделя, вратата на градината бе затворена. Той позвъни. Малкият прислужник и прислужницата се появиха.

Момчето пое коня му, а прислужницата го отведе в столовата.

Масата бе готова, но само за двама.

Самуел започваше да се чуди.

Прислужницата излезе, като го помоли да изчака. Минута след това вратата се отвори. Самуел направи крачка напред, но след това отстъпи смаян, като видя лицето, което влизаше.

Беше барон Хермелинфелд.

Бащата на Юлиус бе сериозен и строг човек. Приблизително на петдесет години, висок на ръст, с побелели от учене коси, с високо чело, с дълбок и проницателен поглед, с глава все още горда и хубава, с твърдо, спокойно и малко тъжно изражение на лицето.

Той се приближи до Самуел, който изглеждаше объркан.

— Не очаквахте да ме видите отново, особено тук, нали, господине? — попита той Самуел.

— Наистина — отговори последният.

— Седнете. Достойният пастор Шрайбер ви бе поканил днес. Не искаше да намерите къщата заключена. Затова останах тук, за да ви посрещна.

— Извинете, не ви разбирам добре — каза Самуел.

— Да, всичко, което ви казвам, ви се струва загадъчно нали? — продължи барон Хермелинфелд.

Ако сте любопитен да узнаете всичко, седнете на масата и закусете с мен: ще ви поставя в течение на нещата.

— Така да бъде — каза Самуел, като се поклони.

И той седна смело на масата срещу барона.

Настъпи тишина, по време на която двамата мъже, които, седнали толкова близо един до друг и толкова различни един от друг,

като че ли взаимно се наблюдаваха.

Най-после баронът започна:

— Ето какво се случи. Вземайте си, моля ви. Може би знаете, че Юлиус ми писа в понеделник сутринта? Получих писмото във Франкфурт. Беше писмо, изпълнено с любов и тревога.

— Подозирах това — каза Самуел.

— Юлиус ми разказваше как е срещнал Кристиане, как почти веднага се е превърнала за него в неговата първа любов, негов живот и блян. Пишеше ми за нейната прелест, за душевната ѝ чистота, за баща ѝ и за приятния живот, които би имал в това тихо семейство сред спокойната долина.

Но ето какво искаше да ме попита.

Богат благородник, известен, какъвто съм аз, би ли одобрил някога любовта му към това бедно, скромно, обикновено момиче? Вие сте го накарали да се съмнява в това.

— Вярно е — потвърди Самуел.

— Впрочем, Юлиус добавяше, че ако поради нейното положение кажа „не“, той не би сторил това, което вие сте го съветвали — да съблазни Кристиане. Изпитвал ужас от съвета и от съветника.

Не, той нямало да се възползва от щедрото доверие на момичето и на бащата, като обезчести Кристиане, нямало да си купи миг щастие срещу цял живот сълзи за нея; имал намерение да се отдалечи с разбито сърце.

Щял да каже на Кристиане името си и за забраната на баща си и да я напусне, за да не я види повече.

— Всичко това е твърде хубаво наистина — каза Самуел. — Бихте ли ми подали малко шунка, господине.

— Когато получих това писмо на Юлиус, толкова синовно и с толкова любов — продължи барон Хермелинфелд, — вече от четири дни разсъждавах над вашето писмо, Самуел, толкова нахално и нечестиво, от четири дни се питах как бих могъл да прекъсна гибелното влияние, което си бяхте присвоили над нежната и чувствителна душа на Юлиус. И десет минути след като получих писмото на Юлиус, бях решил.

Ние, хората на мисълта и разума, смятаме, че не сме създадени за действието, защото не отдаваме цялото си съществуване на вълнението на тези забързани мъже, които се считат практични поради

забележителната причина, че не могат да бъдат нищо друго. Това е като да се обвиняват птиците, че не могат да ходят, защото имат криле. С едно махване на крилето те преодоляват хиляда крачки. За един ден ние правим повече, отколкото другите за десет години.

— Такова е било винаги и моето мнение, господине. Не ми казвате нищо ново — каза Самуел.

— Пощальонът очакваше моя отговор — продължи баронът. — Трябваше да се върне на другия ден преди обяд. Казах му, че няма да има отговор и да се прибере на другия ден чак привечер. Той отказа. Юлиус му обеща сто флорина. Аз му дадох двеста. Той се съгласи.

След това, без да губя минута, отидох при пастор Отфрид, едно от светилата на обновената църква и мой другар от детинство. Попитах го дали познава пастор Шрайбер.

Бил един от близките му приятели.

Отфрид ми го описа: простодушен, скромен, безкористен, със златна душа, с поглед винаги обърнат към небето, за да види Господ и два отлетели ангела, познал на земята само нещастия, които да облекчава.

Колкото до Кристиане, Отфрид ми каза само една дума: тя била достойна дъщеря на баща си.

На връщане минах през Цайле; поръчах пощенски коне и същата нощ тръгнах за Ландек.

Пристигнах във вторник сутринта. Изпратих пощенската кола в Некарщайнах; обиколих всички къщи в Ландек и допълних сведенията за Шрайбер и дъщеря му.

Всички без изключение повториха това, което ми бе казал Отфрид. Никога по-единодушен концерт на благословии не се е издигал от земята, за да препоръча на Бог човешки същества. За всички тези добри хора пасторът и дъщеря му бяха истински олицетворения на небесната добродетел. За това село те бяха повече от живота, те бяха неговата душа.

— А, каквото и да казвате, Самуел, добродетелта е хубаво нещо. Човек се чувства щастлив, когато е обичан.

— Понякога има и полза от това — каза Самуел.

— Върнах се, откъдето бях тръгнал, и влязох в дома на пастора.

В залата, където се намираме сега, видях събрани Юлиус, Кристиане и пастора.

Заше метен от изненада, Юлиус извика:

— Баща ми!

— Барон Хермелинфелд! — възкликна на свой ред пасторът не по-малко изненадан.

— Да, господине, барон Хермелинфелд, който има честта да поиска ръката на дъщеря ви Кристиане за сина си Юлиус.

Господин Шрайбер остана смаян, като че ли не бе чул добре, мислеше, че сънува и напразно опитваше да събере мислите си.

Кристиане се хвърли разплакана в прегръдките му. Без да знае защо, той също започна да плаче и да се смее.

— Тази сцена е трогателна — прекъсна барона Самуел, — но прескочете я. Знаете, че не съм много сантиментален.

Самуел отдавна се бе съвзел от изненадата. Присъствието и първите думи на барона му разкриха един заговор срещу неговото влияние и с характера си, създаден за борба, скоро се съвзе. Всичкото му високомерно и иронично хладнокръвие се бе възвърнало и той слушаше барона, хранейки се и пиейки, без да пропусне нито хапка, нито глътка, със съвсем непринуден вид.

Барон Хермелинфелд продължи:

— Ще бъда по-кратък. Впрочем съм към края. Прекарах целия ден с веселите и влюбени годеници. Бедните деца! Тяхното щастие бе отплата за мен. Те ми бяха благодарни, като че ли имах право да разваля това добро, което Бог бе извършил. Зле ме познавате, Самуел, и ме смятахте за много ограничен. Понякога ме виждахте да отстъпвам пред тесните и смешни изисквания на света, вярно е. Но знайте това: подчинявайки им се привидно, никога не съм пропуснал да им се противопоставя. Но нека бъдем честни, нека бъдем справедливи: Природата не взема ли често връх над обществото?

— Разбрах деликатния ви намек, господине — каза Самуел с горчивина. — Продължавайте.

Баронът продължи:

— Защо да се противопоставям на тази женитба? Защото Кристиане не е богата! Юлиус е богат за двама. Ще бъде богат за четирима със състоянието на брат ми. Защото Кристиане не е благородничка? Бях ли такъв преди двадесет години? Но да се върнем към фактите. В сряда се върнах отново във Франкфурт; в четвъртък дойдох в Ландек, снабден с всички необходими граждански и

религиозни удостоверения и придружен от приятеля ми Отфрид. Вчера сутринта, събота, Отфрид венча в параклиса в Ландек Юлиус и Кристиане. Простете на Юлиус, че не ви покани на венчавката. Аз му попречих да ви пише. Един час след сватбата Юлиус и Кристиане тръгнаха на едногодишно пътешествие. Ще посетят Гърция, Изтока и ще се върнат през Италия.

Г-н Шрайбер не можа да се реши да се раздели така внезапно с дъщеря си. Ще ги придружи до Виена с Лотарио. Там ще се раздели с тях и ще се върне в своята долина, оставяйки ги на слънцето и любовта.

— Е, какво ще кажете на всичко това, Самуел?

— Казвам, че много ловко ми изтръгнахте Юлиус — отговори Самуел, ставайки от масата. — Отвличането е успешно. Бях ви поставил натясно, принуждавайки ви да сте щедър и безучастен: вие дръзко излязохте от това отчаяно положение. Това е добре изиграно и признавам, че изгубих в първия тур. Но ще ви го върна.

Той извика.

Влезе прислужницата.

— Кажете да ми приготвят коня — каза той. — Тръгвам.

Баронът се усмихна.

— Да не би да смятате да ги догоните?.

— Нищо подобно! — отвърна Самуел. — Ще ги изчакам. Слава Богу, имам какво друго да правя на този свят и не желая да посвещавам живота си на една-единствена посредствена цел, за да спечеля един вид облог. Но всяко нещо идва с времето си. Вие и Кристиане имахте своя шанс срещу мен, аз ще имам моя срещу вас. Вие свършихте: аз започвам.

— Не съм свършил — продължи баронът. — През годината на тяхното отсъствие искам да изпълня една мечта на Юлиус. Не съм останал тук само за да ви правя компания. В краен случай едно писмо, което да получите сутринта, преди да тръгнете на път, щеше да ви спести разочарованието да дойдете от толкова далече, за да срещнете прислужниците. Чакам един архитект от Франкфурт. Искам да купя и за една година да построя отново замъка Ебербах. Така че Юлиус вместо развалините, които остави, ще намери своето желание, изникнало от земята и разположено всред планината. Защото искам да не му липсва нищо, нито на него, нито на хората около него, така че

любовта в сърцето му да бъде допълнена с добро самочувствие в живота. Моето оръжие срещу вас ще бъде неговото щастие.

— Това означава, че моето щастие ще бъде неговото нещастие — отговори Самуел. — Но предупреждавам Ви, нежни татко, каквото и да направите, няма да ми отнемете Юлиус. Той ми се възхищава, а аз го обичам. Да, Бог да ме убие! — продължи той, отговаряйки на един жест на барона. — Обичам го, както силните и горди души могат да обичат слабите и предани, които ни принадлежат. От доста време съм поставил моя отпечатък върху съзнанието на вашия син, за да можете да го заличите сега. Вие няма да промените неговата природа, нито пък моята. Няма да направите по-енергичен него, нито по-добросъвестен мен. Ще му преправяте един замък, но ще преправите ли неговия характер? Нерешителен по природа, той има нужда от здрава и твърда ръка, която да го направлява и подкрепя. Едно дете като Кристиане ли ще може да му направи тази услуга? Не му давам и година, за да почне да съжалява за мен. Да тичам след него ли? Защо? Той сам ще дойде да ме потърси.

— Слушайте, Самуел — каза баронът, — известно ви е, че нямам навика да отстъпвам пред предизвикателствата и приемам всяка борба. Знайте едно нещо: това, което Кристиане не можеше да каже нито на Юлиус, това, което не можеше да каже на баща си, тя разбра, че може да ми го довери без страх и ми го довери. Да, тя ми разкри вашите невероятни заплахи, господине, и по необходимост ще бъде неин секундант срещу вас.

— Чудесно! Толкова по-добре! — каза Самуел. — Така ще бъде по-удобно за мен.

— Не, Самуел, вие се клеветите, вие сигурно се клеветите! — продължи баронът. — За вас не могат да бъдат съвсем чужди угризенията или, ако искате, предразсъдъците! Обещах си да опитам всички възможни начини за постигане на разбирателство с вас. Искате ли мир, Самуел? Аз също може би съм съгрешил спрямо вас. Ще скъсам писмото ви и ще забравя думите. Вие сте амбициозен и горд: добре, аз съм достатъчно богат и с власт, за да ви помогна, без да наврежда на Юлиус. Имам, както знаете, по-голям брат в Ню Йорк, които направи състояние от търговия, три или четири пъти по-голямо и по-блестящо от моето. Той няма деца и всичко, което притежава, ще бъде за Юлиус. Завещанието му е предварително направено и имам

негово копие в ръцете си. Мога да разполагам без скрупули с това, което съм придобил от своя страна. Закълнете ми се, Самуел, че се отказвате от противните си намерения и ми кажете какво желаете?

— Порция леща? — изсмя се Самуел. — Не сте избрали подходящ момент, за да ми предлагате този пазарлък след обилната закуска на г-н Шрайбер. Не съм гладен и си запазвам правата на по-голям син.

Под прозореца на столовата се чу ровене на конски копита и прислужницата дойде да предупреди Самуел, че конят му е оседлан.

— Сбогом, господин бароне — каза Самуел. — Предпочитам свободата си пред вашето състояние. Никога няма да се оставя да ми вържат камък на шията, дори да е скъпоценен. Знайте, че съм от тези амбициозни хора, които могат спокойно да живеят от сух хляб, и един от тези горделивци, които без срам могат да ходят със скъсани дрехи.

— Една последна дума — каза баронът. — Виждате как лошите ви намерения се обърнаха срещу вас. Основната причина, която ме накара да дам Юлиус на Кристиане, е писмото, в което ме заплашихте, че ще ми го вземете. Вие оженихте тези две деца, вашата омраза създаде тяхната любов, вашата заплаха създаде тяхното щастие.

— Е добре, тогава сигурно желаете да ги мразя и да ги заплашвам, след като всичко, което правя срещу тях, се обръща в тяхна полза. Желанието ви ще бъде удовлетворено. Аха! Омразата ми била благоприятна за тях! В такъв случай можете да разчитате, че ще работя за тяхното благополучие. Ще ви дам това доказателство за привързаност, бъдете спокоен! То ще бъде моят начин да бъда ваш син. Не ви казвам сбогом, господине. След година или може би по-рано ще се видим отново.

И като поздрави барона, Самуел излезе с вдигнато чело и заплашителен поглед.

Баронът обори глава на гърдите си.

— Безчестна борба? — прошепна той. — Той е настроен срещу света; но дали аз съм прав? И по вашите непроницаеми помисли, Господи, дали не сме наказание един за друг?

XXVI

ИМПРОВИЗАЦИЯ ОТ КАМЪК

Тринадесет месеца след събитията, за които разказахме, на 16 юли 1811 година към десет и половина сутринта пощенска кола напусна дома на пастора в Ландек и потегли по същия път, по който година по-рано Самуел и Юлиус се бяха срещнали с Гретхен.

В колата имаше четири души, дори пет, ако се брои едно съвсем малко бяло детенце с розови бузки, едва на два месеца, заспало в ръцете на дойката, хубава и свежа селянка, облечена в пищен костюм, каквито носят гръцките жени.

Другите трима пътника бяха една съвсем млада жена в траур, млад мъж и камериерка.

Отзад на колата бе седнал един прислужник.

Младата жена бе Кристиане, младият мъж Юлиус, детето, тяхното дете.

Кристиане бе в траур заради баща си. Г-н Шрайбер бе починал преди десет месеца. Отивайки да занесе в планината, по време на една ужасна буря, последна духовна утеха на религията на един умиращ, достойният пастор бе постигнат от зародиша на болестта, която го бе вкарала скоропостижно в гроба. След като Кристиане нямаше повече нужда от него, той бе благодарил на Бога, че му позволява да отиде при другата си дъщеря и жена си. Той бе угаснал бавно, почти весело. Барон Хермелинфелд бе прибрал при себе си Лотарио и поверил на пастор Отфрид внука на пастор Шрайбер.

Тази тъжна новина бе минала като черен облак над изгряващото щастие на Кристиане. Смъртта на баща ѝ и бе съобщена заедно с новината за болестта му: тя не бе могла да се върне, за да го види и прегърне за последен път. Впрочем тя вече беше бременна и Юлиус не се съгласи да я остави да се поклони пред ледения гроб. От мерки за предпазливост дори отказа да продължи пътуването и остана със своята любима на един от изпълнените с цветя острови на гръцкия архипелаг.

Първоначалният порив на тяхната мъка малко по малко бе отслабнал. Останала сама на този свят с Юлиус, Кристиане го бе обикнала за двама, а съжалението за баща ѝ бе омекотено от надеждата за нейното дете.

Майката бе утешила дъщерята.

Така Юлиус и Кристиане прекараха най-щастливите месеци на живота си всред цялото това обаяние, което може да прибави Изтокът на света към Изтока на любовта им, смесвайки душите им с морския бриз, отразявайки в чистите им сърца синьото небе на Гърция и молейки Бога само да продължи тези чудесни мигове.

По-късно Кристиане роди малкото момченце, което видяхме да спи в пощенската кола. Лекарят бе казал, че за отглеждането на детето би било разумно да отидат на по-умерен климат преди летните горещини. Юлиус и Кристиане решиха да се приберат незабавно. Слезли в Триест, на къси преходи те се прибраха през Линц и Вюрцбург. Но преди да стигнат до Франкфурт, пожелаха да минат през Ландек. Първото им посещение бе, разбира се, на гроба.

След това Кристиане държеше да види отново дома, вече зает от пастора, който бе заместил г-н Шрайбер. Тази къща, където винаги бе живяла и която сега се обитаваше от чужди хора, където впечатленията ѝ избледняваха под чужди стъпки, която бе взела толкова много от сърцето ѝ, от живота ѝ, от мечтите ѝ и която даваше толкова много на други, тази къща ѝ бе причинила мъка. Тя страда повече, отколкото на гробищата. Баща ѝ се стори по-мъртъв в къщата, отколкото в гроба.

Юлиус бързо я бе отвел оттам.

Тринадесетте месеца брак като че ли не бяха намалили любовта на Юлиус към Кристиане. Когато гледаше към нея, в очите му имаше ако не цялата гореща страст на буйните натури, поне цялата нежност на преданите характери. В съпруга любовникът сигурно бе останал жив.

Той се опитваше да развлича своята скъпа съпруга, опечалена от болезнените впечатления, които току-що бе изпитала, като привличаше вниманието ѝ към долината, която прекосяваха и която им навяваше толкова спомени.

Или пък ѝ показваше тяхното малко дете, което току-що се бе събудило и гледаше майка си с току-що отворените си и малко учудени очи.

Той пое от ръцете на дойката и повдигна слабото създание до устните на Кристиане.

— Виж, че никак не съм ревнив! — каза ѝ той. — Сам ти давам да целунеш моя съперник. Тъй като вече си имам съперник. Преди два месеца само аз бях обичан от теб: сега сме двама. Ти раздели сърцето си на две части и не съм сигурен дали този, който има по-голямата част, не е той.

И казвайки това, той сам целуваше детето, смееше се и го караше да се смее.

Кристиане също се опита да се усмихне от признателност към усилията на Юлиус.

— Няма ли да стигнем скоро до развалините Ебербах? — попита Юлиус, за да я накара да проговори.

— След малко — отвърна тя.

Заместникът на г-н Шрайбер ги бе запитал, в няколкото думи, които размениха, дали ще минат през замъка Ебербах. След като бе получил отрицателен отговор, той ги попита кога ще се върнат по тези места.

— Защо да се завръщаме? — бе въпросът на Юлиус.

Това сякаш изненада пастора и той не каза нищо повече, само ги посъветва да минат покрай развалините. Без да разбира какво иска да каже, Юлиус бе сметнал това като едно възможно разсейване след вълнението на Кристиане и нареди на кочияша да поеме пътя към Адската дупка.

Изведнъж при една извивка на пътя колата зави рязко и Юлиус нададе вик.

— Какво има? — запитва Кристиане.

— Погледни горе — каза той. — Дали греша? Мислех, че тук се намираха развалините Ебербах.

— Какво от това? — откъсна се тя най-после от мисълта, която я бе погълнала.

— Спомняш ли си за една мечта, за която ти разказах всред тези развалини?

— Ти ми говореше за възстановяване на замъка.

— Ето че нашата мечта е осъществена.

— Странно! — отговори Кристиане, изненадана не по-малко от мъжа си.

И действително на мястото, където бяха оставили три срутени, продънени и килнати стени, видяха един цял-целеничък замък, чудесно разположен на скалата, смело врязал се между небето и пропастта.

Замъкът, който се появи пред тях, се състоеше от голяма квадратна кула, защитена в четирите ъгъла с кръгли кулички. Виждаха изцяло една от тях и върха на покривите на другите. Впрочем дърветата, вече изцяло раззеленени, скриваха от тях подробностите.

— Ако искаш, Кристиане — предложи Юлиус, — любопитен съм да узная кой е магьосникът, който е имал въображението да осъществи нашата мечта.

— Да слезем — съгласи се Кристиане.

Колата бе стигнала до главната врата, отворена в крепостната стена, през която погледът можеше да проследи един извит път, водещ към замъка. Юлиус накара кочияша да спре. Прислужникът скочи на земята и позвъни.

Две малки пристройки в ренесансов стил бяха долепени до вратата. Един пазач излезе от дясната и дойде да отвори.

— На кого принадлежи този замък? — попита Юлиус.

— На виконт Ебербах.

— Той тук ли е?

— Не — отвърна пазачът. — На пътешествие.

— Може ли да се посети замъкът?

— Ще поискам разрешение, господине.

Докато пазачът отиваше към централната постройка, Юлиус хвърли изпълнен със завист поглед към благородните очертания на тази постройка, толкова бързо изникнала от земята. Пътят по склона минаваше между част от старите дървета, които архитектът бе прочистил и окастрил, така че да остави свободна тревна площ между две двойни редици големи дървета. Моравата бе като море от зеленина с островчета от цветя.

На другия ѝ край грееше фасадата на замъка. Сигурно имаше и друга фасада откъм Адската дупка, без съмнение строга, високомерна и неравна като скалата, над която се бе надвесила. Но пред тях бе спокойната и весела фасада. Червен зърнест камък разнообразяваше сградата и премахваше тебеширената сухост на новите камъни. Леки скулптирани листа, изпълнени с птичи гнезда, бяха разположени около

ъглестите сводове на прозорците. И вече истински живи птички започваха да правят гнездата си в скулптурите, не можеше да се разбере откъде излизат техните писукания, от мъхестите гнезда или от гнездата от камък. Всичките тези листа се оживяваха и раздвижваха при подухването на вятъра и на Юлиус се стори, че една скулптурна птичка раздвижва перата си от гранит.

Вратарят се върна и им каза да влязат.

Юлиус хвана под ръка Кристиане, а дойката ги следваше, като носеше детето.

Минаха през алеята с дърветата и стигнаха до една площадка от дялан камък със стълбчета, изрязани във форма на детелина, над която имаше във втората стена голяма дъбова врата с готическа форма и с декоративни пирони. Те минаха през още две-три врати и вътрешни дворове. След това вратарят ги въведе в замък.

Прекрачвайки прага, човек изведнъж се чувстваше пренесен от настоящето в миналото. Средните векове оживяваха в разположението и обзавеждането на залите. Всяка зала имаше своята особеност: едната бе посветена на оръжията, другата на гоблените. Имаше и друга, в която големите сандъци бяха пълни с огромни чаши. Друга пък представляваше възхитителен музей, където изпъкваха най-хубавите картини на Холбейн, Дюрер и на Лукас от Лайден.

Параклисът пресяваше дневната светлина през чудесния рисунък на старите стъклописи. Кой ли сръчен художник, кой археолог поет, кой предшественик антиквар, изпреварвайки през 1811 голямата готическата мода от 1830, бе тъй цялостно възстановил отминалите времена? Юлиус бе потресен и възхитен. Това бе съвършено оживяване на четири отминали века — от дванадесети до шестнадесети.

В дъното на залата с въоръженията имаше затворена врата.

Юлиус помоли вратаря да му я отвори.

— Нямам ключ за вътрешните апартаменти — отговори пазачът.

Но в този момент вратата се отвори.

— Аз имам — каза един глас.

Беше гласът на барон Хермелинфелд.

XXVII

ЗА КОГО БЕ ПОСТРОЕН ЗАМЪКЪТ?

Баронът протегна ръце към сина си и снаха си, които се хвърлиха в прегръдките му.

Първото усещане на барона, на Юлиус и на Кристиане бе радостта, второто изненадата.

Как баронът се бе озовал тук и откъде притежаваше ключовете за замъка? Баронът не бе по-малко изненадан от Юлиус. Той не очакваше сина си толкова скоро. Юлиус искаше да го изненада и не бе предупредил за пристигането си. Доста време бе минало, откакто баронът не бе получавал новини от скъпата двойка. Последното писмо, което му бе писал Юлиус, бе след раждането на малкия.

След прегръдките дойде ред на порой от въпроси. Баронът намери Кристиане все така бяла и свежа, защото любовта на Юлиус бе успяла да я спаси от слънцето дори в южните страни. Но най-много се радваха на детето. Дядото неуморно галеше внука си. Той благодари на Кристиане, че го е нарекла Вилхелм като него. Вилхелм не бе още кръстен: бяха чакали завръщането от пътешествието, за да може баронът да стане негов кръстник.

След това дойде ред на пътниците да разпитат барона.

— Поради каква причина сте се разположили у виконт Ебербах, татко, както в собствен дом?

— О, виконт Ебербах е мой близък приятел — отговори баронът.

— Никога не съм ви чувал да говорите за него и смятах дома Ебербах за пуст.

— Доказателство за съществуването на виконт Ебербах е, че това е неговият замък, а доказателството, че го познавам е, че мога да ви посрещна тук в негово отсъствие.

Те влязоха в стаята, която бе отворил баронът, и започнаха да разглеждат официалните зали и вътрешните стаи.

В тях имаше едновременно цялата готическа пищност и всички съвременни удобства. Помещенията бяха просторни, за да са по-

прохладни през лятото, и добре затворени, за да са топли през зимата. Навсякъде бе отоплено, така че имаха едновременно топлината на огъня и светлината на пламъка, която струеше от камините.

Изгледите бяха прекрасни. Прозорците очертаваха най-хубавите и разнообразни пейзажи на света: едните изгледи бяха към реката, другите към планината.

През един от прозорците Кристиане забеляза колибата на Гретхен. Но и колибата бе подновена. Чудният архитект, който бе съумял за толкова кратко време да изкара от земята и от миналото този огромен замък, не се бе затруднил особено да създаде отгоре на всичко и една вила.

— Гретхен! Бих искала да я видя — каза Кристиане.

— Трябва само да изпратим да я повикат — каза Юлиус.

— Сега сигурно е в гората с козите си. Като се върне, ще изпратим да я предупредят.

Накрая не оставаше друго, освен да се видят две спални, чиито врати баронът отвори. В едната имаше легло от резбован дъб с червена дамаска; в другата легло с инкрустации и пердета от розова коприна. Между двете стаи, библиотека, работен кабинет, обзаведен с най-строг вкус, с изглед към планината и един кът за молитва и едновременно будоар, с най-забавен вкус, с изглед към река Некар.

Юлиус въздъхна. Той неволно си представи, че тези две стаи са направени нарочно за Кристиане и за него. Уви! Някой по-щастлив бе изпълнил неговото желание и му бе откраднал мечтите.

Баронът се усмихна и каза на Юлиус:

— Ти като че ли завиждаш на господаря на замъка?

— Не му завиждам: поздравявам го.

— Значи смяташ, че човек може да е щастлив тук?

— А къде другаде? — запита Юлиус.

— Убеден ли си, че ако живееш тук с жена си и детето си, няма да съжаляваш за нищо и нищо няма да ти липсва?

— Какво бих могъл да желая и за какво да съжалявам?

— Тогава, скъпи Юлиус, тогава, сладка Кристиане, бъдете щастливи! Тук сте у дома си.

— Какво — извика Юлиус, заекващ от радост, — този прекрасен замък...?

— Той ви принадлежи.

— Но виконт Ебербах... — възрази Юлиус, без да смее да вярва в истинността на това, което чуваше.

— Това си ти! Последната Нова година Негово величество кралят на Прусия, връчвайки ми Ордена за заслуга I степен, пожела да ме направи граф Ебербах и те въведе в собственост на този замък заедно със заобикалящите го ливади и гори, които също ти принадлежат.

— Добри ми татко!

Отново се прегърнаха.

— Как да ви благодаря? — попита Кристиане.

— Като сте щастливи — отвърна баронът. — Това е всичко, което искам от вас. Но го заслужавам, тъй като не без усилия успях да построя отново всичко за по-малко от година. Искях да бъде изненада. Архитектът бе забележителен. Отначало се съмнявах в него. Той ми представи чертежи в гръко-римски стил, които доста трудно се съчетаваха с основите от времето на Барбароса. Но, изглежда, намери в библиотеката на Хайделберг оригиналните чертежи на стария замък. След това откри някакъв млад сведущ антиктвар, който се зае с жар за това възкресяване.

Той имаше уменията, аз имах парите; нещата тръгнаха по възможно най-добрия начин. До най-дребните детайли, мебелите, заключалките, машините, всичко е от средните векове, нали? Трябва да благодарим на този неочакван помощник за неговия шедьовър.

Представи си, че още не съм го виждал. Зает с делата си, аз не можех да идвам да наглеждам работата, а имах и лош късмет: когато идвах, той винаги отсъствуваше.

Впрочем толкова по-добре, тъкмо преди да го поздравя, ще чуя вашето мнение. Сега, когато сте тук, ще го поканите и ще организираме празненство в негова чест.

— Вие сигурно сте се разорили? — каза Кристиане.

— Признавам — весело отговори баронът, като сниши глас, — че повече ме беше грижа за вашата радост, отколкото за моите пари, и тази лудост ме остави на сухо. Архитектите ми бяха въодушевени и тъй като всичките ми разходи се оправдаваха по три причини: историята, изкуството и сърцето ми, оставях ги да действат. За щастие намерих помощник за моето разточителство, така че не трябва да благодарите и да се карате само на мен, деца мои.

XXVIII

СРЕЩУ КОГО БЕ ПОСТРОЕН ЗАМЪКЪТ?

И на кого, татко, дължим още очарованието на тази бърза и чудесна постройка? — попита Юлиус.

— На чичо ти Фриц, Юлиус — отговори баронът. — Чуй част от писмото, което получих от Ню Йорк преди два месеца.

„Състоянието ми е изцяло твое, скъпи и славен братко. Нямам други деца освен сина ти Юлиус. Позволи ми да участвам наполовина в подаръка, който му правиш. Прибавям към писмото си бон за петстотин хиляди талера, на сметка в банката Браубах във Франкфурт. Ако тези пари не стигнат, изтегли още според нуждите, като ме предупредиш само месец по-рано.

Щастлив и горд съм, Вилхелм, да допринеса с тази малка част за великолепието на нашия дом. Така ще сме изпълнили изцяло волята на баща си! Само че аз ще съм дал на семейството само богатство, а ти слава!

Казваше ми, че трябва да почивам. Действително съм малко уморен. Но до една година ще съм уредил делата си и *нашето* състояние, което вероятно възлиза, без да смятаме това, което ти изпращам, на пет милиона франка. Дали ще е достатъчно? Ако ми кажеш «да», като изтече годината, ще се върна при теб, в нашата стара Европа, в нашата стара Германия. Запази ми едно кътче в замък, който строиш. Не искам да умра, преди да съм те прегърнал и преди да съм прегърнал Юлиус...“

— Скъпият чичо! — каза Юлиус. — Ще бъде добре дошъл и ще се радва на всеобща обич.

— Виждаш ли, Юлиус, благодарение на него можах да издействувам тази титла и да довърша този замък за теб!

— В него ще можем с това царско състояние да живеем като благородници, да повеждаме войските си, да въоръжаваме бойниците си и при необходимост да се противопоставяме на врага.

— Не се смей! — прекъсна го баронът. — Има един враг, срещу когото е построен този замък.

— Наистина ли? Какъв враг?

— Самуел Гелб.

— Самуел Гелб? — повтори Юлиус, като се смееше.

— Повтарям ти, говоря сериозно — каза баронът.

— Какво искате да кажете, татко?

— Ти ме увери, Юлиус, че отсега нататък няма да съжаляваш за нищо и нищо няма да ти липсва. С тази надежда, синко, ти изградих този замък. Исках да ти направя живота толкова щастлив и толкова пълноценен, че да нямаш нужда от никого. Кажи ми, че успях, и ми обещавай да не виждаш повече Самуел.

Юлиус мълчеше.

Колкото и да изпитваше уважение и нежност към баща си, той се чувстваше вътрешно засегнат и обиден от тази негова препоръка. Още ли беше дете, за да се страхува до такава степен от влиянието на чуждата воля върху неговата? Самуел бе другар, жив, одухотворен, знаещ, който неведнъж му бе липсвал, той си го признаваше негласно дори в най-хубавите моменти от пътуването. Ако някой не бе добър с приятеля си, това не бе Самуел; не той се бе оженил, без да предупреди стария си приятел, не той бе изчезнал за година, без да се обади на другия.

— Не отговаряш ли? — попита баронът.

— Какъв предлог бих избрал, за да затворя вратата на един другар от детинство — отговори накрая Юлиус. — Единственото, за което мога да му се сърдя, са малко странните му теории.

— Не му затваряй вратата си. Само избягвай да му пишеш и да го каниш. Това е всичко, което искам от теб. Самуел е горд, той няма да дойде. Една година, откакто скъса с мен след едно нахално писмо и дори не съм чувал да се говори за него.

— Когато го видя — възрази пак Юлиус, — няма да съм на осем години, за да се оставя да ме водят слепешката. Дори Самуел да е толкова лош, както смятате вие, аз съм на възраст, струва ми се, да различавам доброто от злото и мога да приема едното и да отхвърля другото.

Баронът продължи тържествено:

— Юлиус, нали вярваш на привързаността ми към теб? И не ме смяташ за човек, способен на глупаво упорство за една прищявка. Е, добре, Юлиус, искам от теб като услуга да не виждаш повече Самуел. Заклевам те. Знай, че нещо сериозно се крие зад моя съвет, зад молбата ми. Мога да остана с вас само няколко дни, след това трябва да се върна в Берлин. Не ме оставяй да си замина с тази грижа. Не, не от дребнава злопаметност към Самуел или от несправедливо недоверие към теб говоря така сега. Имам по-сериозни основания. Довери се, синко, на инстинкта и на любовта на твоя баща. Успокой ме и ми обещавай, че няма да пишеш на Самуел. Нали, Кристиане, и вие искате той да ми обещае това?

Кристиане, пребледняла и разтреперана от думите на барона, се приближи към Юлиус, постави ръцете си на рамото му и каза нежно с умоляващ глас:

— О, уверявам ви, че няма да имам нужда от никого в този хубав замък, докато имам моя Вилхелм и докато моят Юлиус ме обича. А ти, Юлиус, освен това имаш и баща си!

— Какво? И ти ли, Кристиане, желаш това? — учуди се Юлиус.
— Така да бъде, след като го изисквате: няма да пиша на Самуел.

— Благодаря! — каза Кристиане.

— Благодаря! — повтори баронът. — Сега остава само да се настаните.

Следобедът премина в настаняване в замъка и организиране на новия им начин на живот.

Лотарио, за когото Кристиане майчински се бе осведомила, за момента не можеше да остави уроците, които му даваше пастор Отфрид заедно със собствените си внуци. Но до един месец щеше да дойде да прекара ваканцията в замък на сестра си Кристиане.

Подбраните от барона прислужници вече бяха по местата си. Следобед новопристигналите се разходиха под дърветата и бързо свикнали с щастието, вечерта им се струваше, че винаги са живели в този замък.

Пътуването бе изморило Кристиане, която се оттегли в ранен час. Баронът и Юлиус не закъсняха да направят същото.

Преди да влезе в стаята си, на минаване Юлиус хвърли поглед на библиотеката. На рафтовете от резбован дъб изпъкваше безценна колекция от подвързани книги до една с неговия герб. Но това, което го

смая, бе подборът на томовете. Кой бе съумял толкова добре да отгатне вкусовете му и да не сгреши дори веднъж в неговите предпочитания. Ако сам бе правил списъка, нямаше да промени дори едно заглавие. Самуел, които познаваше вкуса му, защото той го бе изградил, не би избрал друго. Докато си мислеше това, почувства как една ръка рязко докосна рамото му. Той трепна: не бе чул вратата да се отваря.

Обърна се и видя Самуел Гелб.

— Е! Как минаха за скъпия ми Юлиус годината п пътуването?

— Самуел! — извика Юлиус, едновременно очарован и смаян.

— Но как така се озова тук?

— По дяволите! — отвърна Самуел. — Много просто. Аз живея тук.

XXIX

НЕПРИЯТЕЛЯТ В УКРЕПЛЕНИЕТО

Дали бе инстинкт, предчувствие, нежен женски страх? В този хубав и царствен замък Кристиане се страхуваше от нещо. Струваше ѝ се, че около нея, над нея е надвиснала опасност. Дали грозеше нея или Юлиус? Без значение!

Тя съжеляваше за спокойната им, изпълнена с любов самота на щастливия и изпълнен с благоухания остров, където светските грижи и страстите на хората нито за миг не смутиха тяхното спокойствие. Впрочем какво толкова се бе променило в живота ѝ? Мъжът ѝ все така я обичаше; тя все така обожаваше детето си. Какво можеше да желае? От какво можеше да се страхува?

Барон Хермелинфелд трябваше да се върне в Берлин, където го зовяха задълженията му и делата му. Но преди да тръгне, той каза насаме на Кристиане:

— Мое скъпо момиче, истина е, че не съм виждал Самуел Гелб от тринадесет месеца. Само че преди тринадесет месеца, в деня след вашето заминаване аз се срещнах с него. И той не пожела да се оттегли, дори ми потвърди наглото обявяване на война, което ти бе отправил. Впрочем досега все още гледам на това като на дръзко безочие. Ако нещата се променят, Кристиане, ако неприятелят посмее да се появи отново, спомни си, детето ми, че съм твой съюзник, твой секундант. Извикай ме, ще дойда.

Това обещание бе успокоило Кристиане само наполовина. Тя искаше да се срещне с Гретхен, за да я разпита дали тя го е виждала след сцената в развалините. Но на това Гретхен ѝ бе дала само неясен и уклончив отговор.

Трябва да се знае, че Кристиане бе намерила малката козарка все така предана без съмнение, но още по-дива.

След смъртта на г-н Шрайбер и заминаването на Кристиане, Гретхен нямаше вече допирни точки с хората и се бе отдала изцяло на своите животни и растения. Още по-трудно ѝ бе да свикне със замъка,

отколкото с дома на пастора. Дори и колибата не ѝ харесваше, откакто бе изградена наново; тя я намираше прекалено хубава, прекалено близо до замъка, прекалено подобна на къщите от селото. Тя се губеше в гората с козите си и понякога не се завръщаше по цели дни.

Кристиане бе принудена да крие своя страх, още по-жесток от факта, че бе необясним: какво по-страшно от неизвестността? И още нещо, което караше да страда това любящо сърце! Юлиус бе последният, пред когото можеше да се разкрие. Кристиане бе страдала, виждайки противопоставянето на Юлиус на баща си, когато се отнасяше до Самуел и съжалението, с което Юлиус се бе примирил. Тя не му ли бе достатъчна? Значи тя не бе всичко за него? И отвращението, което от самото начало бе показала към Самуел, не го ли бе направил неприятен и досаден и за самия него?

Въпреки това с тази готовност на любовта да оправдава обичания човек, Кристиане впоследствие си бе обяснила противопоставянето на Юлиус с чувствителността на един мъж, шокиран от факта, че може да бъде смятан за безволев и под влиянието на свой другар. Със сигурност бе защитил Самуел Гелб, а не самия себе си. Кристиане започна да мисли, че той бе прав и че на негово място тя би действала по същия начин. Впрочем убежището ѝ, утехата ѝ, нейната защита бе синът ѝ. Край люлката на Вилхелм Кристиане забравяше всичко. Нямаше нищо толкова очарователно и трогателно едновременно от това дете, майка на дете, затворена още пъпка, излязла от току-що разцъфнала пъпка. Кристиане, видяна без детето си, бе запазила своята прелест, своята свенливост и своята непорочност на девственица; но когато гледаше, когато галеше, когато носеше сина си, своята любов, своя Исус, отново се чувстваше, че е майка!

Голямата ѝ болка бе, че не можеше да кърми скъпото дете! Лекарите сметнаха, че е много млада и много крехка, а Юлиус им бе повярвал. О, ако бяха повярвали на майката, тя щеше да намери сили в себе си! Тя завиждаше, тя мразеше почти толкова, колкото пазеше и се грижеше за тази дойка, тази съперница, тази два пъти чужда жена, тази здрава и глупава селянка, на която Кристиане бе принудена така да остави най-сладката част от майчинството си. Какво право имаше тази непозната да кърми нейното дете? Когато дойката кърмеше Вилхелм,

тя я гледаше с тъжен, изпълнен с ревност поглед: тя би дала години от съществуването си, за да бъде извор на живот за тези нежни устни.

Но само млякото бе това, което тази майка на шестнадесет години не даваше на своя син: но дните, нощите, душата, сърцето, цялото ѝ същество, всичко бе негово. Тя го миеше, обличаше, люлееше, пееше му, приспиваше го. Той я познаваше — безкрайна радост — по-добре отколкото дойката, на която майка му го оставяше само за кърменето. Тя не искаше люлката да е далеч от леглото ѝ: дойката лягаше на друго легло, което всяка вечер се постилаше в стаята на Кристиане. Така майката не пропускаше нито едно движение, нито един вик, нито една въздишка на детето.

С други думи, когато мислеше за Самуел с Вилхелм в ръце, вече се чувстваше по-сигурна. Неизвестната заплаха на мрачния неприятел губеше сила в съзнанието ѝ и както мракът на нощта се разсейва на разсъмване, така страхът изчезваше в утрото на нейното дете.

Една сутрин Юлиус, влизайки при Кристиане, я видя седнала до люлката, която тя люлееше с леко и равномерно движение. Тя сложи пръст на устните си, за да го накара да пази тишина, подаде челото си за целувка и му показва един нисък стол до себе си. След това каза шепнешком:

— Тревожа се, Вилхелм спа зле, плака, бе неспокоен. Не зная какво му е. Току-що заспа, затова говори тихо.

— Вълнуваш се за нищо — успокой я Юлиус. — Херувимчето никога не е било по-розово и по-свежо.

— Намираш ли? Може би си прав. Боя се за него.

С лявата си ръка тя привлече главата на Юлиус на рамото си, без да оставя люлката с дясната.

— Толкова съм щастлива така между моите две любими същества. А, ако само един от вас го нямаше, мисля че бих умряла.

— Значи признавате — каза Юлиус, като поклати глава, — че вече притежавам само половината от вашето сърце?

— Неблагодарник! Нима той не е част от тебе?

— Поне докато спи! Обърни се за момент изцяло към мен — каза Юлиус.

— О, не, трябва някой да го люлее.

— Е, добре! Кажи на дойката или на Вероника да го полюлеят.

— Трябва винаги да усеща, че аз го люлея, господине.

— Хайде де!

— Е, добре! Опитай.

Тя остави за момент люлката на Юлиус, който на свой ред го залюля по възможно най-лекия начин. Но детето се събуди и се заплака:

— Ето, виждаш ли! — каза Кристиане с победоносен поглед.

След половин час такива разговори и детински закачки Юлиус се прибра в стаята си. Но не бяха минали и двадесет минути и той видя Кристиане да влиза съвсем разстроена.

— Детето наистина е болно — каза тя. — Току-що отказа да се храни; плаче и вика все по-силно. И после, мисля, че има температура. Трябва да се извика лекар, Юлиус.

— Разбира се — каза Юлиус, — но мисля, че в Ландек няма да намерим.

— Един прислужник може да се качи на кон и да препусне до Некарщайнах. За два часа ще се върне. Слизам сама да му кажа.

Тя даде нарежданията си, видя как прислужникът тръгна и отново се качи в стаята.

Юлиус беше там, до детето, което още плачеше.

— Не се ли чувства по-добре? Боже мой! Колко бих искала лекарят да беше вече тук.

— Търпение! — каза Юлиус.

В този момент вратата се отвори и влезе Самуел Гелб с бърза крачка, като че ли го очакваха.

— Господин Самуел! — извика Кристиане поразена.

XXX

САМУЕЛ ЛЕКАР

Самуел поздрави със сериозен вид Кристиане. Странно защо Юлиус не показва никаква изненада, като го видя, отиде при него и му стисна ръката.

— Ти, които си учил медицина — каза му той, — виж, нашето детенце е болно.

Самуел прегледа мълчаливо детето, след това се озърна и видя дойката, отиде при нея и ѝ премери пулса.

— Но, господине — обади се Кристиане, у която тревогата на сърцето надвиваше вече уплахата на духа, — не дойката е болна, а детето ми.

— Госпожо — отвърна учтиво и хладно Самуел, като продължаваше да я гледа, — майката вижда само детето, лекарят търси причината. Болестта на вашето дете е само следствие от болестта на дойката. Малкото е гладно, това е всичко, а тази жена не може повече да го храни. Смяната на климата и на навиците, скуката, носталгията, знам ли, са прекъснали млякото ѝ. Спешно трябва да бъде заменена.

— Да я заменим? С кого? — попита Кристиане.

— Няма ли някоя дойка в околността?

— Господи! Не зная. О! Аз съм доста непредвидлива майка или поне съм неопитна. Не трябва да ми се сърдите, господине.

Детето извика и приплака отново.

— Не се безпокойте, госпожо — продължи Самуел със същия студен и учтив тон, — детето не е болно и за него няма никаква опасност. Ето какво можете да направите. Вземете за дойка една от козите на Гретхен.

— Вилхелм няма ли да се почувства зле?

— Ще се почувства чудесно. Само че като започнете веднъж, трябва да продължите. Много чести смени на млякото могат да доведат до усложнения. И после, една коза е дойка, която няма да изпитва носталгия по Гърция.

Юлиус веднага изпрати да предупредят Гретхен, която пристигна малко след това.

Тя също не прояви изненада при вида на Самуел. Само Кристиане, която я наблюдаваше, забеляза горчива усмивка на устните ѝ.

Радостта ѝ се върна, когато ѝ казаха, че една от нейните кози ще храни Вилхелм. Тъкмо имала една млада и силна коза с чудесно мляко и изтича да я доведе.

По-време на отсъствието ѝ Самуел успя да успокои Кристиане. Маниерите му бяха съвсем различни, без може би да са по-малко тревожни. Един вид уважителна, но ледена сдържаност бяха заменили високомерните и хапливи подигравки.

Гретхен се върна с една хубава коза, бяла и чиста, която остави да легне на килима. Кристиане постави до нея Вилхелм, които започна жадно да суче.

Кристиане плесна с ръце.

— Спасени сме! — каза Самуел усмихнат. Кристиане неволно отправи към него признателен поглед.

Този странен човек добави замислено:

— Обичам децата. Искам да имам дете. Те са чаровни и не са горделивци: те са слаби и не са зли. Обичам децата: те не са още мъже.

Той стана като че имаше намерение да си ходи.

— Ще закусиш ли с нас? — попита Юлиус.

— Не мога — отговори Самуел, като гледаше към Кристиане.

Юлиус настоя, но Кристиане не каза нищо. Миналото, което бе забравила в един първоначален порив на майчинството, се връщаше в съзнанието ѝ и зад майката отново се появи жената.

Самуел като че ли забеляза мълчанието на Кристиане и отговори по-сухо на настояването на Юлиус.

— Невъзможно. Накарай да ми оседлят един кон. Ще ти го върна от Некарщайнах.

Юлиус даде нареждания. Кристиане, която вече не се страхуваше, че Самуел ще остане, се почувства по-свободна, за да му благодари, и когато съобщиха, че конят е готов, тя пожела да го изпрати заедно с Юлиус до изхода и му благодари още веднъж, но не го покани да се върне.

И докато той се качваше на коня, тя тихо запита Юлиус:

— Как и защo г-н Самуел Гелб се озова тук, Юлиус?

— Бога ми! — отвърна Юлиус. — Кълна се, че самият аз още не зная.

Самуел бе на коня, поздрави и бързо се отдалечи.

— Най-после си отиде! — въздъхна с облекчение Кристиане.

В този момент Гретхен слезе с козата при тях. Тя чу Кристиане и поклати глава:

— Ах, госпожо — каза тя полугласно, — смятате ли, че наистина си е отишъл?

XXXI

ОТ КОГО БЕ ПОСТРОЕН ЗАМЪКЪТ?

В един от следващите дни изгряващото слънце озари край замъка Ебербах прелестна картина.

На десет крачки от колибата на Гретхен, изцяло построена наново като планинска къща, на една наклонена зелена тревна площ, направена в самата скала с донесена пръст, на една пейка, защитена от надвесената скала, бяха седнали Гретхен и Кристиане. В краката им бе легнала бяла коза, от която юнашки сучеше едно хубаво полуголо дете, поставено върху килим, покрит с тънък бял плат. Козата хрупаше тревите, които ѝ подаваше Гретхен, и като че ли разбираше, че не трябва да се движи, докато се храни кърмачето. Кристиане с вейка в ръка пазеше мухите, които понякога караха да потрепне белият хълбок на кроткото и търпеливо животно.

Скоро детето се нахрани, затвори очи и заспа.

Тогава Кристиане, без да го буди, леко го вдигна и го постави на коленете си.

Козата, като нямаше повече задължения, се надигна, подскочи няколко пъти, за да се раздвижи, и отиде до кошутата със счупения крак, която бе подала нежната си умна главица между два храста.

— И вие казвате, госпожо, че той се е появил изведнъж, без вратарят да го е виждал да минава? — попита Гретхен, подновявайки започнатия разговор.

— Да, ти беше права, като ми казваше, той винаги е най-близо, когато смятаме, че е далеч от нас.

Гретхен остана замислена за момент.

— О, да — продължи тя с вълнение, което ѝ бе присъщо, — сигурно този човек е демон. От една година съм сигурна в това.

— Значи си го виждала през тази година? Значи е идвал тук? Говори, моля те. Знаеш колко държа да зная това.

Гретхен като че ли се поколеба известно време, след това се реши и се наведе към Кристиане:

— Ще ми се закълнете ли, че няма да предадете на барона това, което ще ви кажа? Закълнете ми се, за да мога да говоря и може би да ви спася.

— Защо е тази клетва?

— Слушайте. Няколко дни след вашето заминаване ранената ми кошута, въпреки грижите, след като много бе страдала, беше на умиране. Тревите на раната, молитвите към Богородица, нищо вече не помагаше. Тя ме гледаше с тъжен поглед, като че ли ме упрекуваше, че я оставям да умре. Бях отчаяна! Пред колибата ми минаха трима или четирима непознати, на път към замъка. Този Самуел Гелб също беше с тях. Той вдигна глава, видя ме и с големи крачки се изкачи при мен. Показах му с пръст бедната ми просната кошута и му казах:

— Убиец!

— Как — възкликна той, — ще оставиш да умре кошутата ти, ти, която толкова разбираш от билки!

— Дали ще може да оживее? — извиках аз.

— Разбира се!

— О, спасете я.

Той ме погледна и каза:

— Да сключим сделка.

— Каква?

— Често ще трябва да идвам в Ландек и не искам това да се знае. Ще направя така, че да не минавам покрай дома на г-н Шрайбер и той няма да ме види. Но твоята колиба е на две крачки от развалините и няма да мога те избегна. Обещай ми, че барон Хермелинфелд няма да разбере от теб нито пряко, нито косвено, че идвам в този край, а аз ти обещавам да излекувам кошутата.

— А ако не я излекувате?

— Тогава ще бъдеш свободна да говориш.

Щях да обещая, но нещо ме задържа.

— Това, което ще правите, може ли да навреди на хората на този свят или на душата ми в отвъдното?

— Не — отговори той.

— Е, добре, тогава ще мълча.

— Нито пряко, нито косвено барон Хермелинфелд няма да разбере от теб за моето присъствие в Ландек: обещавах ли?

— Обещавам.

— Чудесно. Почакай ме и през това време сложи вода да заври.

Той се отдалечи и след няколко минути се върна с треви, които не ми даде да видя и които потопа във врящата вода. След това ги сложи на ранения крак, като го пристегна и превърза с кърпа.

— Ще оставиш тази превръзка три дни — каза ми той. — След това кошутата ти ще куца, но ще оздравее. Само че ако проговориш, ще я убия. Ето защо, госпожо, ви моля да не казвате нищо от това, което чухте, на господин барона, за да не го разбере от мен косвено.

— Бъди спокойна — успокои я Кристиане, — кълна се, че нищо няма да кажа. Но ти говори.

— Е, добре! Мисля, че вашият замък, госпожо, този замък, които ви подари баща ви и в който живеете сега, е построен от г-н Самуел.

Кристиане потрепера. Тя си спомни внезапното появяване на Самуел в замъка.

— Но как така той? — попита тя.

— А кой друг, скъпа госпожо — настоя Гретхен. — Кой би могъл да изгради от земята замък за толкова кратко време? Вие виждате, че той е демон. Ако не беше такъв, дали за единадесет месеца щеше да възкреси праха на тези мъртви развалини, въпреки многото работници, които бяха изпратени. Той беше навсякъде и никъде. Сигурно е живеел някъде из околността, щом като бе тук винаги, когато имаха нужда от него в същата минута, и въпреки всичко и питам къде точно? Не беше нито в Ландек, нито в дома на пастора, нито тук... И нямаше кон! Как бе дошъл? Никой не би могъл да каже. Какво го бе довело тук? Когато г-н баронът идваше да види как вървят работите, никога не го виждаше. Г-н баронът дори не подозираше, че той има нещо общо с всичко това. И как г-н Самуел бе принудил архитекта да не казва? През целия ден обикаляше из планината под предлог, че изучава ботаниката, както казваше. И после накара да разровят цялата скала, където е построен замъкът, разкопа навсякъде, разрови земята. Не зная какво кроеше. Пак ще ме сметнете за луда: но един ден, като допрых ухо до земята, сигурна съм, че чух отдолу цвилене на кон.

— Това е един от сънищата ти или от вълшебните ти приказки — каза Кристиане.

Гретхен продължи:

— Искате ли да ви дам по-убедителен пример, госпожо? Един ден на две крачки от старата ми колиба той накара да иззидат някакви

основи. Не знаех какво означава това. Тъй като работниците му плашеха козите ми, на другата сутрин закарах бедните животни в планината и се върнах късно вечерта. Колибата бе изчезнала, а на нейно място намерих тази къща, наредена и мебелирана, както я виждате. Кажете ми това не е ли магьосничество? Самуел бе тук. Той ми каза, че промяната е направена по заповед от г-н барона до архитекта. Все едно, това не обяснява как тази постройка е могла да бъде завършена за дванадесет часа. Е, добре, госпожо, можете да ми кажете всичко, което искате, новата ми колиба е по-удобна и най-вече по-здрава от другата, не го отричам. Въпреки това аз съжалявам за другата; страхувам се в тази и има моменти, в които си казвам, че живея в дом, който е дяволско дело.

— Всичко това действително е странно — съгласи се Кристиане — и без да споделям суеверието ти, що се отнася до г-н Самуел, бих се чувствала малко обезпокоена, ако знаех, че живея в къща, построена от него. Но кажи ми едно нещо. По време на нашето пътуване, когато го видя, поднови ли той своите заплахи?

— Не, държа се по-скоро покровителствено, бе добре разположен. Той познава качествата и особеностите на растенията по-добре от мен, въпреки че не иска да вярва като мен в тяхната душа. Често ми е казвал лек за болните ми животни.

— Значи малко си променила отношението си към него, както виждам?

— Бих искала, но не мога. Той не е казал, нито е направил нещо лошо пред мен от една година. Напротив. Но цветята и растенията продължават да казват, че той е зловещ, зловещ за всички, които обичам, за вас, за г-н виконта. А цветята никога не са ме лъгали. Сигурно крие своята игра. Преструва се, че е забравил всичко, за да ни изненада по-добре. Когато го видя, в мен винаги неволно се надига гняв. Колкото и да искам да го превъзмогна и да си спомня за услугите, които ми е правил, аз, която никога никого не съм мразила, мисля, че все така го мразя. Но греша, като казвам за това на глас: той е магьосник, ще научи, че всичко съм ви разкрила, че го ненавиждам, че...

— Че не само майките са неблагодарни — каза изведнъж спокойно Самуел Гелб зад двете млади жени.

Гретхен и Кристиане се обърнаха. Кристиане не можа да се въздържи да не извика. Вилхелм се събуди и се разплака.

Самуел гледаше Кристиане сериозно и строго: но нямаше нищо презрително, нито иронично във вида му. Държеше в дясната си ръка бяла мека шапка, която бе свалил за поздрав, а в лявата пушка. Редингот от черно кадифе, закопчан до брадата, подчертаваше невъзмутимата и хладна бледост на лицето му.

Откъде беше минал? Зад пейката, където бяха седнали Кристиане и Гретхен, скалата бе отвесна и висока петдесет стъпки.

— Защо е този страх? — спокойно попита Самуел. — Вижте, разплакахте детето.

Гретхен продължаваше да трепери.

— По кой път минахте? — възкликна тя. — Откъде идвате?

— Действително как така се озовахте тук, господине? — попита Кристиане.

XXXII

ВРЕДАТА НА ЦВЕТАТА И НА ДЕТЕТО

— Откъде съм минал ли, госпожо? — каза Самуел, отговаряйки на въпроса на Кристиане. — Вярвате ли наистина и вие като Гретхен, че излизам от ада? За съжаление не съм толкова свръхестествен и чуден! Вие толкова бяхте погълнати от заниманието да говорите лошо за мен, че нито ме видяхте, нито ме чухте да идвам. Това е всичко.

Малко посъвзела се, Кристиане успокои Вилхелм, който отново заспа. Самуел продължи:

— Е, добре! Съветът ми бе уместен и Вилхелм се чувства чудесно, струва ми се.

— Вярно е, господине, и аз ви благодаря от цялото си сърце на майка.

— А ти, Гретхен, кошутата ти щеше да е мъртва, ако не бях я излекувал. По козите ти имаше болест и щеше да ги загубиш почти всичките без целителния лек, който ти посочих, нали?

— Вярно е! — каза Гретхен, като гледаше диво. — Но откъде знаете всички тези тайни?

— Дори да ги знаех от Сатаната, както смяташ ти, трябва да сте ми благодарни и двете, че съм изгубил душата си заради вас: а вместо това вие ме мразите. Справедливо ли е?

— Господин Самуел — твърдо каза Кристиане, — вие искате да ви мразим: аз бих искала да ви уважавам. Сигурно имате особена сила. Защо вместо да я използвате за зло, не я използвате за добро?

— Ще го направя, госпожо, когато ми кажете кое е добро и кое зло. Лошо ли е за един мъж да харесва една жена? Да наблюдава с възхищение бялата ѝ и руса прелест? Да мисли против волята си, че е щастлив този, който притежава тези очарователни хубост и душа. Ето ви пример: Предполагам, че ви обичам. Това лошо ли е? Но Юлиус ви обикна и вие смятате, че това е добро. Откъде идва това, че това, което е добро за него, е лошо за мен? Не, добро е всичко, което разумът желае, всичко, което природата позволява. Защо да не можете да

обикнете днес мъжа, когото можехте да обикнете преди петнадесет месеца? Добродетелта въпрос на време ли е?

Кристиане се наведе над детето и го целуна, като че ли за да прикрие жената зад майката.

Вече по-спокойна, тя каза:

— Няма да отговарям на вашите софизми, господине. Не само по задължение, а от свободен избор обичам Юлиус. Искam да обичам само него.

— Вие искате да го обичате? — попита Самуел, без да оставя учтивия тон. — О, вие сте права, госпожо, Юлиус заслужава това. Той има много качества. Не могат да му се отрекат нежността, чувствителността, предаността, умът, но не могат да му се признаят инициативата, силата, действието, енергията, които аз притежавам. Но във ваша власт ли е да не оцените енергията, или да не видите, че аз я притежавам? Извинете ме, че съм нескромен, но скромността е измама, а аз никога не лъжа. Е, добре! Сигурен съм, че понякога сте се възхищавали от мен, макар и страхувайки се. Аз не съм бил с вас по време на пътешествието, но по съвест не бихте отrekli истината, макар че ще ви кажа право в очите, а а тя е, че Юлиус въпреки силната си любов към вас се е отегчавал неведнъж през тази година. Така смятам! Той не може да води живота, животът е този, който го води. Голямата добродетел на мъжа, видите ли, е волята! Без нея умът и добротата не могат нищо. Вие сте жена, може и да нямате воля, но трябва да я намерите у този, който ще ви защити. Но вие не я намирате. По такъв начин Юлиус ви се изплъзва и не ви задържа. Вие го държите само със сърцето, аз го държа с ума си. Накратко за философията ми и за положението: вие сте жена, той е женствен. Точно затова той ми принадлежи... не смея да продължа: това означава, че и вие...

— Наистина не го казвайте, господине! — живо го прекъсна Кристиане, раздразнена. — Не казвайте, ако не искате да си спомня за противната ви безочливост.

Самуел се изправи на свой ред блед, мрачен, гневен, заплашителен, зловец.

— Госпожо, кой от нас двамата трябва наистина да се страхува да си спомни за миналото? Преди четиринадесет месеца, когато имах удоволствието да се запозная с вас, не мислех за вас, не ви търсех, не

ви обиждах: и въпреки всичко скоро имах нещастieto да ви стана противен. Защо? За нищо, заради вида ми, заради лицето ми, заради усмивката ми, знам ли? Гретхен ви говореше лошо за мен; вие говорехте лошо за мен на Юлиус. Сама го признахте. Вълкът оставяше овцата спокойна, ястребът не правеше нищо на гълъба. Гълъбът и овцата предизвикаха ястреба и вълка. Вие ме ранихте на чувствителното ми място, гордостта. Вие ме предизвихахте с омразата си, аз ви предизвихах с любовта си. И вие приехте борбата: благоволете да си спомните. И веднага я започнахте: задържахте Юлиус в Ландек, когато исках да го отведа в Хайделберг. Първа победа, следвана от втора, още по-важна.

Един силен и властен съюзник ви се притече на помощ, барон Хермелинфелд, който ви омъжи за Юлиус, по-малко заради Юлиус, отколкото срещу Самуел. Той също сам го призна. Ето ме значи обиден, прогонен, победен. Вие отведохте за една година вашия Юлиус на хиляди лев-ги от мен и се борехте срещу спомена за мен с целувки, докато бащата, за да затвори Юлиус в неговия рай и да ограничи моя достъп до него, на мен, демона, построи с много пари този много недостъпен замък.

Така любовта ви, женитбата ви, това пътуване, детето ви, мисля, и този замък с двойни стени и двоен ров, за който бяха похарчени три милиона, всичко това бе направено, устроено срещу скромния противник, който говори сега с вас.

Вие ме упрекнахте преди тринадесет месеца, че нападам жена. Но днес в действителност борбата срещу мен е повече от неравна. Вие имате на своя страна един от най-всесилните мъже на Германия и крепост с подвижен мост.

Госпожо, още веднъж, вие сте тази, която ми обяви война. От момента, когато пожелахте да бъдем неприятели, приехте възможността да бъдете победена. И аз ви заявявам, вие ще бъдете победена, победена, Както една жена може да бъде от един мъж.

— Мислите ли, господине? — попита го Кристиане с презрителна усмивка.

— Сигурен съм, госпожо. Има неща, които са необходими и неизбежни. Когато барон Хермелпнфелд пожела да откъсне Юлиус от моето влияние, аз не проявих нетърпение, не се раздразних. Знаех, че той ще се върне. Просто изчаках, това е всичко. С вас също, госпожо,

ще изчакам. Ето че се върнахте близо до мен. Скоро ще бъдете в ръцете ми.

— Нахалник! — прошепна Гретхен.

Самуел се обърна към нея.

— Ти, Гретхен, ти първа ме намрази и първа ми се хареса. Днес, въпреки че не си моята първостепенна грижа и основната ми битка, аз мога да те използвам за пример и да покажа чрез теб, че мога да обуздавам тези, които ме нападат. И ще го направя.

— Аз обуздана! — възкликна дивото момиче.

— Дете — каза Самуел, — мога да кажа, че ти вече си обуздана. От година насам кое е съществото, което заема най-много мисълта ти? Дали е Готлоб? Или някой от селото? Не, това съм аз. Ти си моя заради ужаса, заради омразата, какво значение има това? Когато спиш, името, което прелита винаги в сънищата ти, е моето име. Когато се събудиш, първото, което ти идва на ум, не е споменът за твоята майка, не е мисълта за Богородица, а мисълта за Самуел. Когато се появя, цялото ти същество се надига. Когато ме няма, ме очакваш всяка минута. Колко пъти си ме следила с тревога, когато уж тръгвах за Хайделберг! Колко пъти си допирала ухо до земята, мислейки, че чуваш цвиленето на коня ми! Никога любима не е очаквала с такъв трепет завръщането на любимия си. Наричай това любов или омраза: аз го наричам владеење и не желая повече.

Докато говореше Самуел, Гретхен се притискаше обезумяла в Кристиане.

— Вярно е, госпожо! Всичко, което каза, е вярно! А откъде го знае? Господи, дали наистина не съм обладана от този демон?

— Успокой се, Гретхен — каза Кристиане. — Господин Самуел си играе само с двусмислици. Човек не е господар на тези, които го ненавиждат. Човек притежава само това, което му се дава.

— По тази сметка Наполеон не притежава двадесетте департамента, които завладя — възрази Самуел. — Но няма значение! Не съм човек, който отстъпва пред предизвикателствата дори по смисъла, който вие влагате. Вие твърдите, госпожо, че се притежава само, което се дава. Е, добре, така да бъде! Вие ще се отдадете.

— Нещастник! — извикаха едновременно Кристиане и Гретхен.

И двете бяха станали, треперещи от гняв и болка.

— Ти също, Гретхен — продължи Самуел, — за да бъде наказанието ти по-бързо, а примерът по-очебиен, до осем дни ще се отдадеш.

— Лъжеш! — извика Гретхен.

— Мислех, че съм ви казвал, че никога не лъжа — отговори Самуел невъзмутимо.

— Гретхен — каза Кристиане, — няма да оставаш сама в колибата си, ще идваш да прекарваш всяка нощ в замъка.

— О! Замъкът действително е непристъпен — каза Самуел, като сви рамене. — Но вие упорито смятате, че ще използвам сила. Още веднъж, нямам нужда от подобни средства. Само Юлиус и влюбените като него си служат с нежността си, с хубостта си, със средства, които дължат на случайността: ще ми бъде разрешено да си послужа със знанията си, с възможностите, които ми даде моята работа. Гретхен ще остане свободна и господарка на себе си, но без съмнение ще имам право да си послужа с нейните наклонности и инстинкти, които природата ми дава като съюзници. Ще имам право да пробудя любов в душата ѝ, да събудя желанието в мечтите ѝ, да възпламеня във вените на това бедно диво момиче кръвта на скитницата и на блудницата?

— А, ти обиждаш майка ми, нечестивце! — извика Гретхен.

Тя все още държеше в ръка една от разцъфналите клонки, които даваше на козата; в пристъп на гняв тя удари силно с нея Самуел по лицето.

Самуел пребледня и присви гневно устни. Но се въздържа.

— Виж, Гретхен — каза той спокойно, — още веднъж събуди Вилхелм.

Действително детето се разплака.

— А знаете ли какво вика в невинността си и слабостта си? — попита на свои ред възмутена Кристиане. — Той вика, че мъжът, който обижда две жени, е подлец.

Този път Самуел не направи дори и онова неволно движение, което бе трябвало да овладее при думите на Гретхен. Той остана неподвижен, но спокойствието бе същото, което бе запазил пред обидата на Ото Дормаген.

— Добре! — каза той. — Вие ме наскърбявате с всичко, което ви е най-скъпо и свято, ти, Гретхен, с цветята ти; вие, госпожо, с вашето дете. Колко сте непредпазливи! Дори това ще ви донесе нещастие.

Виждам ясно бъдещето, предварително зная, че ще получа възмездие, така че дори не мога да се ядосам. Съжалявам ви. Доскоро.

Той махна с ръка за сбогом или за да ги заплаши, и бързо се отдалечи. Кристиане остана за момент замислена: после, като остави Вилхелм в ръцете на Гретхен, ѝ каза:

— Върни го в люлката му.

И като някой, който току-що е взел решение, изтича в замъка и почука на вратата на кабинета на Юлиус.

XXXIII

ПОСТАВЕН ВЪПРОС

Кой е тук? — попита Юлиус.

Кристиане си каза името.

— Веднага идвам — отговори Юлиус.

На Кристиане ѝ се стори, че Юлиус говори тихо с някого.

Минута след това той отвори.

Кристиане направи крачка назад вцепенена: Самуел вече беше в стаята.

Самуел поздрави Кристиане с необикновено хладнокръвие.

— Добре ли сте, госпожо, след вълнението си онази вечер? — попита той. — Не ви питам за Вилхелм, Юлиус току-що ми каза, че се чувства много добре с козата.

На Кристиане ѝ бе необходимо малко време, за да се съвземе.

— Изглеждаш изненадана, че виждаш Самуел тук? — каза Юлиус. — Моля те да се смилиш над него и над мен и да не издаваш на баща ми присъствието на тайно дошлия ми приятел. Според обещанието си не съм канил Самуел; но аз, как да кажа... го срещнах. Признавам, че не можах да пожертвам едно старо приятелство пред химерични предупреждения. Баща ми смята, че Самуел ще погуби сина му; но аз зная, че Самуел може би спаси моя собствен син.

Кристиане бе вече възвърнала своята решителност и смелост.

— Ще бъда вечно благодарна на г-н Самуел Гелб за лекарската услуга, която ни направи — каза тя. — Но без да омаловажам признателността, която му дължим, мисля, Юлиус, че я дължим и на баща ти. Основателно или не, но г-н Хермелинфелд се тревожи; защо да не се подчиним, вместо да го огорчаваме? Ако г-н Самуел е действително твой приятел, той не би настроил един син срещу баща му. И освен това, баща ти не е единственият, които има предубеждения към г-н Самуел. Аз съм честна и смела — добави тя, като гледаше Самуел — и ще кажа направо това, което мисля. Също споделям тези

предубеждения. Мисля, че г-н Самуел Гелб идва тук само за да смущава нашето щастие и нашата любов.

— Кристиане! — каза Юлиус с упрек. — Самуел е наш гост.

— Така ли мисли той? Така ли казва? — попита Кристиане, вдигайки към него своя чист и горд поглед.

Самуел се усмихна и отвърна с галантност, зад която се криеше заплаха:

— Вълнението ви прави по-чаровна от всякога, госпожо, и мисля, че от желание да се харесате винаги се преструвате, че ми се сърдите.

— Прости й, Самуел — каза Юлиус. — Тя е дете. Моя скъпа Кристиане, не Самуел се натрапва тук, а аз го задържам. Аз имам интерес да не се лишавам от компанията на такъв добър и умен човек.

— Една година той не ти липсваше. Дотам ли сме стигнали, че да не ти стигат жена ти и детето ти?

Юлиус размени поглед със Самуел, накара Кристиане да седне, сам седна на табуретка в краката ѝ и я хвана за ръката.

— Хайде — започна той, — нека поговорим сериозно. Аз все така те обичам, моя Кристиане, вярвай в това; все така съм щастлив, че те обичам, и така горд, че съм обичан от теб. Ти си единствената жена, която някога съм обичал, казвам го пред Самуел, и която ще обичам някога. Но разбери най-последно: в теб жената, която ме обича, е и майка, нали? Ти отделяш на детето голяма част от сърцето и живота си. Е, добре! Съпругът също не е всичко от мъжа. Господ ни е дал само едно сърце, той ни е дарил само с един ум. До нашето щастие е поставил нашите задължения: до удовлетворението на нашите желания е поставил тревогата на нашите мисли. В интерес на нашата любов, Кристиане, искам да ме уважаваш, искам да се издигна, да бъда нещо. Няма да оставя да затыпее в безделие това съществуване, което ти принадлежи. Моята радост би била да служа на страната си, но досега съм се чувствал способен само да държа оръжие и не в разрушена Германия бих започнал. Нека поне пробуждането на родината да ме завари буден. И така, Самуел (тъй като ти каза лошото пред него, аз искам също пред него да кажа доброто!). Самуел поради самата противоположност на нашите натури ми е необходим, за да поддържа в мен гъвкавостта на волята ми. Помисли, ние живеем тук сами, откъснати, далеч от света, в миналото, в забравата, почти в смъртта. Не

съжалявам за Хайделберг, нито за Франкфурт, не! Но когато малко живот идва при нас, нека не му затваряме вратата.

Може би някой ден ще имам нужда от волята си: да не я оставяме да закърнее. Не е ли разумно това, което казвам? Баща ми и ти сте изпълнени с химери, що се отнася до Самуел. Ако присъствието на Самуел до мен ви причиняваше зло, нямаше да се поколебая да се разделя с него. Но в какво го упреквате? Баща ми му се сърди заради убежденията му. Аз не споделям убежденията на Самуел, но все пак не стоя по-високо от него по ум, за да го обвинявам. Колкото до теб, Кристиане, какво ти е сторил Самуел?

— Ами ако ми е нанесъл оскърбление? — каза Кристиане, като избухна.

XXXIV

ДВЕ ОБЕЩАНИЯ

Юлиус потрепера, пребледня, стана.

— Наскърбили са те, Кристиане, и ти не си ми казала? Не съм ли тук, за да те защитавам? Самуел, какво казва тя?

Погледът, който хвърли на Самуел, блестеше като острие на шпага.

— Да оставим госпожата да обясни — отговори миролюбиво Самуел.

Но погледът му бе леден като студенината на стоманата.

Кристиане видя как двата погледа се срещнаха. Стори й се че погледът на Самуел е острие, което пронизва Юлиус.

Тя се хвърли на врата на мъжа си, като да го защити.

— Говори — каза Юлиус, — какво се е случило?

— Нищо, — каза тя, като избухна в плач.

— Но какво искаше да кажеш? За какви факти искаше да говориш?

— Нямам факти, Юлиус, имам само инстинкт.

— Сторил ли ти е нещо? — настоя Юлиус.

— Съвсем нищо — отговори тя.

— Нищо ли не ти е казвал?

Тя отговори отново:

— Нищо.

— За какво говореше тогава? — попита той, доволен в себе си, че може да остане приятел на Самуел.

Самуел се усмихваше. След известна мълчание Кристиане изтри сълзите си.

— Да не говорим повече за това — каза тя. — Но преди малко ти ми каза много странни неща. Оплакваше се от самота и бе прав. Един мъж с твоите качества, Юлиус, е създаден, за да живее с други мъже. За жените е достатъчно да имат само сърце. Все така ще те обичам, но не искам да те обсебвам! Не искам да лишавам от нищо твое тези, на

които можеш да служиш. Нека не се затваряме за вечни времена в този замък: ще се връщаме, когато ти се харесва, когато изпитваш нужда да си починеш. Да отидем в Берлин, Юлиус, да отидем във Франкфурт, да отидем там, където ще можеш да проявиш своите дарби, да отидем там, където ще се възхищават от теб, както тук те обичат.

— Малката ми — каза Юлиус, като я целуна, — какво би казал баща ми, които ни остави този замък, ако покажем, че го пренебрегваме?

— Е, добре — продължи тя, — без да напускаме замъка, бихме могли поне да ходим до Хайделберг от време на време. Често си ми разказвал колко весел и щастлив е понякога животът на студентите. Сигурно съжаляваш за него. Нищо не ни пречи да имаме жилище в града. Ще се потопиш отново в твоето учение, ще виждаш отново старите си другари, празненствата, голямата си библиотека.

— Невъзможно, скъпа Кристиане. Мога ли да водя студентски живот с жена и дете?

— Отказваш ми всичко — каза Кристиане със сълзи в очите.

Самуел, които бе останал настрани, се приближи.

— Юлиус е прав, госпожо — каза той. — Виконтът, владетел на Ебербах, не може да стане пак студент, а Ландек не може да отиде в Хайделберг. Но искате ли Хайделберг да дойде в Ландек?

— Какво искаш да кажеш? — запита Юлиус.

— Искам да кажа, че госпожата е по-силна от Мохамед и че планината може да извърви целия път към нея.

— Не ви разбирам, господине — каза Кристиане.

Самуел продължи твърдо и някак тържествено:

— Госпожо, искам да ви докажа, че съм ви напълно предан. В този момент вие желаете две неща: първото е Юлиус да намира около себе си от време на време веселото или сериозно оживление на университета. Е, добре! След три дни университетът ще бъде пренесен около този замък.

— Шегуваш ли се? — попита Юлиус.

— Никак — отговори Самуел. — Ще видиш. Другата молба, която отправихте към Юлиус, госпожо, ме касае. Моят вид не ви харесва и искате да ме отстраните. Е, добре. И по този въпрос ще бъдете удовлетворена. Моят личен салон е в съседство с този кабинет. Благоволете да влезете там за момент.

Той отвори една врата. Озадачена, Кристиане влезе. Самуел я последва.

— Нямам ли право да ви придружа? — попита Юлиус, като се смееше.

— Имаш, разбира се — отвърна Самуел.

Юлиус отиде при Самуел и Кристиане.

Самуел заведе Кристиане пред едно пано на стената.

— Виждате добре това пано, нали, госпожо? Виждате добре този изваян император, който държи глобус в дясната си ръка? Може да стане така, че някой ден да пожелаете да ме видите.

Кристиане направи знак на съмнение.

— Боже мой, кой знае? — продължи Самуел. — Да не казваме не на каквато и да било възможност. Ако стане така, че да ви бъда от полза за нещо, ето какво трябва да направите, за да ме предупредите. Ще дойдете до паното и ще натиснете глобуса, който държи този император. Глобусът е свързан с пружина; пружината задейства звънец; звънецът ме предупреждава. Без значение дали съм близо или далеч, госпожо, ако отсъствам, след двадесет и четири часа, а веднага, ако съм тук, аз ще се притичам на вашето повикване. Но дотогава, слушайте добре, докато не ме извикате сама, давам ви честната си дума, че няма да ме видите.

Кристиане остана известно време стъписана, след това се обърна към Юлиус.

— Какво ще кажеш на това, Юлиус? Не си ли малко изненадан в крайна сметка, че г-н Самуел познава къщата ти по-добре от самия теб и че се чувства тук като у дома си?

— Това е загадката, за която се канех да разкажа на Юлиус, когато вие влязохте. Простете ми, ако не мога да говоря пред вас. Но тук има една тайна, която не е моя и мога да я доверя само на Юлиус. Надявам се, че с изключение на това ви дадох пълно удовлетворение.

— Да, господине — каза Кристиане, — и въпреки че има известно противоречие между думите и делата ви, аз се оттеглям, като искам да вярвам на думите ви.

— Ще видите, че всичко ще бъде изпълнено — каза Самуел. — До три дни университетът на Хайделберг ще се е пренесъл при вас като гората на Макбет. И ще ме видите само когато задвижите лоста.

Самуел я изпрати до вратата и я поздрави с чудесна изисканост. Този път тя отговори на поздрава му с по-малко отвращение, заинтригувана против волята си от обещанията на този странен човек.

Самуел я чу как се отдалечава, след което се върна при Юлиус.

— А сега — каза му той — да влезем в твоя кабинет, където са взети всички мерки, за да не може никой да ни чуе, и да поговорим за по-сериозни неща.

XXXV

ДВОЙНИЯТ ЗАМЪК

Самуел заключи вратите и се върна при Юлиус.

— И така — каза той, — надявам се, че няма да викаш като жена си за най-обикновени неща. Моля те да не се изненадваш. Тук е мястото на *Nil admirari*, за което учехме в колежа.

— Така да бъде! — каза Юлиус усмихнат. — Впрочем с теб винаги съм готов на изненади и съм готов само за неочакваното.

— Мой скъпи Юлиус — продължи Самуел, — трябва да знаеш, че по време на твоето отсъствие по стар навик се занимавах с много неща: малко медицина, малко архитектура, малко геология, малко политика, малко ботаника и прочие. Малко медицина? Ти видя как открих причината за болестта на твоето дете у дойката. Малко архитектура? Ще имаш доказателство за моето умение и ще признаеш, че архитектът струва колкото лекаря, освен ако не смяташ за по-голямо чудо спасението на едно мъртво дете, отколкото възкресението на една мъртва епоха?

— Какво искаш да кажеш?

— Ето на първо време повторението на тайната от другата стая.

Той отиде до ъгъла на библиотеката. Един изваян лъв в дървените плоскости се прозяваше с широко отворена уста. Самуел постави пръст на езика на лъва, едно пано се отмести и се откри стената. Появи се едно копче. Самуел го натисна и стената се завъртя, откривайки проход, достатъчен, за да мине човек.

— Сега ме следвай — каза Самуел на смаяния Юлиус. — Ти познаваш само половината от своя замък, щастливи собственико! Ще ти покажа другата.

— Тук ли ще влезем? — попита Юлиус.

— Без съмнение. Мини първо ти, за да върна на мястото библиотеката и да затворя вратата.

След като Юлиус влезе и вратата бе затворена, те се озоваха в дълбок мрак.

— Не виждам нищо — каза Юлиус със смях. — Що за дяволия е това?

— Добре е, че си малко изненадан, но никак не си уплашен. Подай ми ръка. Така. Аз ще те водя. Оттук. Внимавай, започват стълбите. Дръж здраво въжето. Имаме сто тридесет и две стъпала за слизване. Лесно е, стълбата е спираловидна.

Те слизаха така, заслепени от мрака, дишайки ледената влага на дълбините, където не проникваше въздух.

На четиридесет и четвъртото стъпало Самуел спря.

— Тук е първата желязна врата — каза той.

След като минаха през вратата, продължиха нататък.

След още четиридесет и четири стъпала Самуел отново спря.

— Друга врата — каза той.

Накрая, когато се спуснаха по последните четиридесет и четири стъпала и минаха и през третата врата, светлината заслепи изведнъж Юлиус.

— Пристигнахме — каза Самуел.

Намираха се в кръгла стая, осветена от окачена на тавана лампа. Тя бе с диаметър приблизително десет крачки. Без дървени облицовки, само камък.

Под лампата имаше подредени кресла и черна маса.

— Да седнем и поговорим — каза Самуел. — Имаме петнадесет минути на разположение. Те ще дойдат в два часа.

— Кой ще дойде в два часа? — попита Юлиус.

— Ще видиш. Помолих те да не се чудиш. Да поговорим.

Самуел седна. Юлиус направи същото.

— Ти видя една част от подземие то на твоя замък — каза Самуел, — ще посетим и останалата част по-късно, когато дружината дойде. Но това, което ти видя, ти е достатъчно, за да предположиш, че не точно архитектът на баща ти е построил този замък. Признавам, взех известно участие заедно с него. Горкият официален кралски архитект бе доста затруднен от готическата архитектура. Той идваше в библиотеката в Хайделберг да се рови в старите гравюри. Представяш ли си един лош гръцко-римски архитект, на когото поръчват леговище за Гьотц фон Берлихинген! Той предлагаше проект, който еднакво би накарал да потреперат Ервин фон Слернбах и Фидий. За щастие бях тук. Убедих го, че съм намерил чертежите на самия замък Ебербах.

Представи си радостта му! Той ме остави да действам свободно, още повече че имах своите причини да не се появявам и се криех скромно зад славата му. Така се забавлявах да възстановявам до най-дребните детайли замъка на някакъв граф. Намираш ли, че успях да възкреса този Лазар от камък? Доста добре, нали?

— Възхитително — каза Юлиус замислен.

— Архитектът — продължи Самуел — е видял само това, което грее отгоре на слънце. Той не винаги бе тук. Слава богу! Бедният човек строеше във Франкфурт няколко бели квадратни къщи. А аз, докато работниците бяха под мое ръководство, се възползвах от това, без да му кажа. Имайки като претекст подземията и основите, накарах ги да изградят за моя сметка няколко стъпала и зидове. Казвах им, че това е по старите чертежи. А моят патентован архитект не се усъмни в нищо. Така, докато строях един замък, построих два: един отгоре, един отдолу и ти виждаш, че не съм се хвалил, когато ти казах, че по време на отсъствието ти се занимавах с малко архитектура.

— Но каква е целта на всичко това? — попита Юлиус.

— А, за да правим малко политика.

— Как? — попита Юлиус малко притеснен.

Самуел продължи сериозно:

— Юлиус, струва ми се, че никак не ми говориш за Тугендбунд. До такава степен ли го забрави? Не си ли вече някогашният Юлиус, тръпнещ при мисълта за свободата на родината, непонасящ чуждото робство, винаги готов да отдадеш живота си? Обикновено, много добре знаейки това, когато студентите завършат учението си, оставят в университета младостта си, вдъхновенията си, благородството си, душата си.

Всичко това бива заменено от някоя стара лула край тезгяха за търговия с лисичи кожи. Този, който е избягвал да поздравява еснафите,, сам става еснаф, жени се, има деца, уважава принцовете, коленичи пред властта и смята, че е смешно и глупаво да се занимава с щастието на хората и независимостта на страната си. Но си мислех, че сме оставили тези метаморфози на обикновеното стадо и под небето има все още отбрани сърца, готови на упорство за благородното дело. Юлиус, все още ли си от нашите, да или не?

— Винаги! — извика Юлиус, чийто поглед проблесна. — Но дали ще ме искат още? Самуел, ако не съм ти говорил за Тугендбунд,

то не е от безразличие, а от угризения. В деня на моята женитба имаше асамблея на Съвета, а аз не присъствах. Какво искаш? Щастieto ми ме накара да пренебрегна задълженията си. Това е една грижа, която оттогава не ме е напускала. Чувствам се виновен и се срамувам да мисля за това. Ако не съм ти говорил, то не е, защото не съм мислил: напротив, то е, защото мисля прекалено за това.

— А ако ти предложи възможност не само да се реабилитираш пред Съвета, но и да се издигнеш? Не само да ти простят, но и да ти благодарят?

— О, с каква радост бих приел!

— Това е добре! — каза Самуел. — Я чуй!

В този момент извъня звънецът. Самуел не помръдна.

Звънецът извъня втори път, после трети път. Самуел стана.

Той отвори малката врата, срещу тази, през която бяха влезли.

Юлиус видя стълба, продължение на първата, която без съмнение слизаше до река Некар.

XXXVI

ЛЕГОВИЩЕТО НА ЛЪВА

Почти веднага след това влязоха трима маскирани мъже.

Първият от тях носеше факел.

Самуел поздрави с голямо уважение и ги покани да седнат. Но тримата не помръднаха, вероятно изненадани от присъствието на Юлиус.

— Юлиус Хермелинфелд, господа — каза Самуел, като им го представи. — Господарят на този замък, който той предоставя на ваше разположение, и беше редно поне да ви поздрави. Юлиус, това са нашите водачи от висшия Съвет, които идват тук за първи път, за да видят убежището, което сме им подготвили.

Тримата кимнаха одобрително с глава и седнаха. Самуел и Юлиус останаха прави.

— Нашите господари и водачи лесно ли намериха пътя? — попита Самуел.

— Да — отговори единият от тримата. — Благодарение на картата, която ни начертахте и чиито указания следвахме стъпка по стъпка.

— Ако ви е удобна, тази стая би могла да се използва за вашите тайни събирания.

— Чудесно. Само че дали са взети всички предохранителни мерки, за да се чувствуваме на сигурно място?

— Сега ще видите. Юлиус, помогни ми да изтеглим това въже.

Той сочеше едно въже от усукани метални нишки, което висеше от свода до стената.

Като увиснаха за дръжката на въжето, те го смъкнаха с една стъпка. След това Самуел закачи дръжката за една кука, зазидана в гранита.

— Този механизъм — каза той — освобождава двадесет отвора в пода на всяко от двете стълбища, които водят тук. Сами виждате, че трите железни врати са ненужни. Сега цяла армия не би могла да

стигне до вас: трябва да бомбардират замъка и да го разрушат до последния камък, а вие имате четири изхода, за да избягате.

— Добре! — каза ръководителят.

— А сега — продължи Самуел — искате ли да видите голямата зала за общи събрания?

— Дойдохме тук, за да видим всичко.

— Почакайте тогава да вдигна капациите на отворите — каза Самуел.

Той откачи дръжката, която бе закачил за куката, металното въже се вдигна и в далечината се чу глухият шум на капациите, които се затваряха.

След това, като взе факела, Самуел отвори малката врата, през която бяха минали ръководителите, и петимата слязоха по стълбите.

След двадесетина стъпала, Самуел задвижи един лост в гранита, появи се отвор и ръководителите се озоваха в дълъг коридор, по който Самуел ги поведе.

Така вървяха четвърт час.

Накрая стигнаха до една врата.

— Тук е — каза Самуел.

Той отвори вратата и въведе ръководителите и Юлиус в просторна, издълбана в скалата зала, където спокойно можеха да се настанят двеста души.

— Вече не се намираме под замъка — каза Самуел. — Съмишлениците ще минават по склона на планината и няма да знаят за съществуването на каквато и да било връзка между тази зала и замъка Ебербах. Уредих това по този начин, така че при нужда един Ото Дормаген, който може да предаде асамблеята, да не излага на опасност нито господарите на замъка, нито мястото за вашите събирания. А сега, след като видяхте всичко, удовлетворява ли ви това място. Доволни ли сте?

— Доволни и благодарни, Самуел Гелб. Ние приемаме това толкова сигурно убежище, което е така смело и изкусно разположено. Това е втората услуга, която правите на Съвета. Благодарим ви и на двамата.

— Не — каза Юлиус. — Не мога да приема похвалите, които Самуел заслужава сам. Щях да съм щастлив, ако можех да се присъединя към неговия замисъл, и съм му благодарен, че е разполагал

с моя замък, както сам бих го сторил. Но не бях тук и всички почести са за него.

— Запазете своя дял, Юлиус Хермелинфелд — отговори ръководителят. — Самуел Гелб не би разполагал с вашето жилище, ако не беше сигурен във вас. И двамата имате заслуги към Съвета и към Германия и за да ви възнаградим, ви повишаваме в същата степен, която присъдихме и на Самуел. Юлиус Хермелинфелд, повишен сте във втора степен в Съвета.

— О, благодаря! — извика Юлиус с гордост.

— Не ни остава нищо друго, освен да си вървим — каза ръководителят.

— Аз ще ви изпратя — каза Самуел. — Юлиус, почакай ме тук.

Той отведе ръководителите до един от изходите, където се намираха техните коне, завързани за клоните на дърветата.

След това Самуел се върна да вземе Юлиус.

Юлиус му благодари горещо.

— О! — възкликна Самуел. — Както вече ти казах, занимавах се с малко геология, това е всичко. Впрочем недей да мислиш, че тези пещери са разорили баща ти. Те не струваха много скъпо. Те съществуваха. Старите господари на замъка са заповядали да ги изкопаят, за да им служат при обсада. Тази огромна скала е пробита от коридори и дупки като медена пита. По този повод ще ти дам един полезен съвет: предупреждавам те никога да не идваш тук сам. Ще бъдеш погълнат като капка вода от гъба. За някой, който не познава като мен тези места, има безброй клопки и можеш изведнъж да изчезнеш в някоя яма.

— Сега разбирам — каза Юлиус — кое ти позволи да обещаеш на Кристиане, че ще се появиш, ако те повика. Стаята ти някъде тук ли е?

— За бога! Тук живея. Искаш ли да ти покажа жилището си?

— Да го видим — каза Юлиус.

Двамата се върнаха по коридора, който водеше до голямата зала, след него вървяха близо пет минути.

После Самуел се спря, отвори една врата, която се намираше отдясно, изкачи се по петдесетина стъпала и стигна до някаква площадка, разделена на три части.

Едната беше спалня, другата конюшня, а третата лаборатория.

В спалнята имаше легло и само най-необходимите мебели.

В конюшната конят на Самуел хрупаше сено.

Лабораторията беше пълна със стъкленици, билки, треви. Това, разбира се, бе работното място на Самуел. Един скелет се мръщеше едновременно ужасно и смешно в един ъгъл. Две стъклени маски бяха поставени върху една пещ.

На някой, който би влязъл в тайнствената пещера, след като същия ден се е възхищавал на някоя гравюра, изобразяваща килията на „философа“ на Рембранд, можеше да се стори странен контрастът при сравнението между спокойното, леко осветено от изгряващото слънце „място за мечтание“ и това подземно мрачно ателие, в което мъждукаше такава надгробна светлина.

Човек можеше да помисли, че вижда искрите от главните на Сатаната, след като е видял светлината на Божието лице.

— Ето, това е моето убежище — каза Самуел.

Юлиус не можеше да не се чувства потиснат в тази лаборатория за окултни науки.

— Вече доста време не си бил на чист въздух — каза Самуел — и в крайна сметка, когато човек не е свикнал, планината започва да тежи на раменете му. Ще те върна на дневна светлина. Почакай само да запаля пещта, за да сваря някои треви, които откъснах тази сутрин.

— Идваш ли? — каза той, след като привърши.

Поведе мълчаливо Юлиус по една стълба, която бе свързана с тази, по която слязоха в подземие.

— Виж — каза Самуел, — добре запомни тези две врати. Когато пожелаеш да ме посетиш, ще отвориш паното в библиотеката и ще слезеш по четиридесет и четири стъпала, които ще те доведат до тези две врати. Дясната врата води до кръглата зала, а лявата води при мен. Вземи този ключ. Аз имам друг.

Той поведе Юлиус и се раздели с него при вратата на библиотеката.

— До скоро виждане — каза Юлиус, като въздъхна с облекчение.

— Когато пожелаеш, знаеш пътя.

XXXVII

ЧАРОДЕЙНОТО ПИТИЕ

Самуел слезе в лабораторията си.

Сместа, която бе поставил на огъня, кипеше.

Той я остави за момент, взе парче хляб и малко вода и започна да яде и да пие, докато чакаше.

Когато хапна, взе една стъкленица, изсипа сместа в нея и сложи стъкленицата в джоба си.

Погледна часовника си.

Беше пет без петнадесет.

— Имам на разположение три часа — каза той.

Взе една книга и се унесе в четене, като от време на време оставяше тома, за да си запише някои неща.

Часовете минаха, без той да се откъсне от работата си и без да прави друго, освен да обръща страниците и да пише.

Накрая спря.

— Сега — каза той — мисля, че е време.

Отново извади часовника си.

— Седем и половина. Добре.

Стана, мина през конюшната и изкачи един стръмен проход без факел, без да опипва стените, и толкова свободно, като че ли вървеше сред полето посред бял ден.

Сетне спря и се послуша.

Като не чу шум, той бутна по определен начин отломък от скала, който се завъртя, и излезе от прохода.

Намираше се зад колибата на Гретхен, на същото това място, където сутринта Гретхен и Кристиане се бяха изненадали, че го виждат.

Настъпваше нощта. Гретхен още не бе прибрала козите си.

Той отиде до вратата на колибата. Беше затворена.

Извади ключ от джоба си, отвори вратата и влезе.

В един шкаф имаше половин хляб, вечерята на Гретхен. Самуел взе хляба, капна три капки от стъкленицата, която бе донесъл, и върна хляба на мястото му.

— Като начало за първо въздействие това е достатъчно — прошепна той. — Утре ще се върна навреме, за да удвоя дозата.

След това излезе и затвори вратата.

Но преди отново да се вмъкне в подземния си проход, се обърна и спря.

От лявата му страна се намираше колибата на Гретхен, отдясно беше замъкът, полузатъмнен от вечерния мрак. Прозорците на стаите на Кристиане светеха на тъмната фасада.

Мрачни искри блеснаха от очите на Самуел.

— Да — извика той. — Аз ви улавям и ви държа и двете! Ще проникна във вашите съдби, когато поискам, когато настъпи удобното за мен време, така както прониквам в стаите ви. Аз съм господар на замъка и господар на скалата. По същия начин искам да владея и тези, които като че ли са животът на скалата и душата на замъка: кестенявата Гретхен, дива и тръпчива като зелената гора, и русата Кристиане, нежна и прекрасна като своя изваян дворец.

Искам! Сега дори самият аз не мога да отстъпя. Моята воля е станала мой закон и ваша съдба. Това е по ваша вина! Защо предполагаемата ви добродетел предизвика, бори се и досега победи така нареченото ми злодеяние? Защо привидната ви слабост нападна, оскърби и дори, да ме убие Господ, нанесе поражение на това, което досега смятах за своя сила? И това вече продължава повече от година! В тази ужасна борба между вашата и моята гордост мога ли да си позволя да загубя? На този свят се страхувам само от самия себе си. Мога ли да се отрека от собственото си самоуважение пред две деца?

Впрочем победата ми над вас ми е необходима за борбата, която като Яков вода със Светия Дух. Искам да си докажа, че човек е способен както на добро, така и на зло. Той може също като Провидението и против него да накара да съгрешат и най-чистите и да прекърши и най-силните.

В крайна сметка думата „абсолютно“ е може би част от любовта, която искам от вас. Лъвлите — какъв горделивец — приспива тази, която иска да покори. Аз не искам да те приспивам, Гретхен, аз ще те събудя. Маркиз Дьо Сад — какъв странен сластолюбец — преследва

идеала за неограничения дух, като измъчва ограничената материя. Не тялото ти, а твоята душа, Кристиане, ще притежавам посредством болката. И ще видим дали моята алхимия на човешката воля няма да доведе до нещо!

Но аз, струва ми се, търся извинения и оправдания за своите деяния! По дяволите! Действувам така, защото така съм устроен, защото такъв е характерът ми и такива са прищевките ми, „*quia pomīnor leo*“... А, ето че Гретхен се прибира.

Действително на слабата светлина на луната Гретхен се прибираше, като гонеше пред себе си своите кози. Тя вървеше с наведена глава, разсеяна, замечтана.

„Тя си мисли вече за мен!“, каза си Самуел, като се усмихваше.

В този миг се отвори прозорецът на Кристиане и проницателният поглед на Самуел забеляза как самата Кристиане се наведе на балкона си и вдигна хубавите си сини очи към синьото небе.

„Дали тя все още мисли за Бога?, каза си Самуел, като хапеше устните си. О, преди да са се появили втори път тези звезди, ще съм я принудил да мисли за мен, да мисли за човека, който за двадесет и четири часа може да пренесе цял един град и да срине една душа.“

И той бързо влезе в прохода.

XXXVIII

СЪРДЕЧНИТЕ И ПАРИЧНИ МЪКИ НА ТРИХТЕР

На другия ден в десет часа сутринта Самуел влезе в хотел „Гарвана“ в Хайделберг и попита дали Трихтер си е в стаята.

След положителния отговор на прислужника, когото бе попитал, той се качи в стаята на любимата си лисица.

Трихтер показва голяма радост и огромна гордост от честта, която му оказваше неговият сеньор с посещението си. Той дори изпусна на земята огромната лула, която пушеше.

От една година, откакто не сме го виждали, нашият приятел Трихтер значително се бе зачервил. Лицето му като че ли искаше да запази почетния отпечатък на виното, което бе погълнал в паметния дуел. Страните и челото му бяха като червена маска. Колкото до носа му, не е необходимо друго описание освен това, което великият Уилям Шекспир прави на пламтящия нос на Бардолф. Подобно на носа на Бардолф и този на Трихтер блестеше като рубин и сигурно осигуряваше на благородния си приносител значителни икономии от свещи.

— Моят сеньор, при мен! — извика той. — О, ще ми позволиш ли да отида да извикам Фресванст?

— Защо? — попита Самуел.

— За да може и той да се радва на това посещение и на тази чест.

— Невъзможно. Трябва да поговорим сериозно.

— Това е още една причина да го извикам. Фресванст е мой приятел по сърце и по бутилка, мой личен довереник и аз нищо не правя без него.

— Не. Казвам ти, че трябва да сме сами. Дай ми една лула и да поговорим, докато пушим.

— Избери си сам.

И той му показва цяла редица чудесни лули, окачени на стената, подредени по големина. Самуел избра най-голямата, като я напълни и запали.

И докато се занимаваше с тази подготвителна част, заговори:

— И така, откъде ти дойде тази привързаност към Фресванст?

— От нашия дуел — отговори Трихтер. — Аз го обичам като победен. Той е израз на моята победа, която вода със себе си винаги и навсякъде и на която подавам ръка. Впрочем това наистина е най-святият момче, което може да съществува. Той не се сърди на мен за предимството, сърди се на Дормаген. Мрази го, защото не му даде две капки от питието, което ти му беше предоставил. Казва, че си спасил честта ми, а Дормаген му е спасил живота. Това няма да му го прости никога. Той много те уважава. Завижда ми, че съм твоя лисица. Не иска да бъде повече лисица на Дормаген. Като не може да бъде твоя лисица, иска да се приближи до теб, като стана неразделен с мен. Сега ние сме „лисиците на бутилката“. Водим много приятен живот. Прекарваме дните си, като показваме своята привързаност с предизвикателства от типа на „кой ще пие най-много“. Това е един вид тренировка в случай на дуел.

— Струва ми се, че и по-рано бяхте добре тренирани — каза Самуел, като изпусна облак от дим.

— О, това не беше нищо. Оттогава ние така напреднахме, че ти ще се изненадаш. Повярвай ми.

— Вярвам на носа ти. Но това безкрайно пиене сигурно се отразява на кесиите ви?

— За съжаление! — плачевно каза Трихтер. — Факт е, че докато пресушаваме бутилките, бързо поставяме и джобовите си на сухо. Първите три месеца задлъжняхме за цял живот. Но от доста време вече не правим нови дългове.

— Как така?

— Защото вече не ни дават на кредит. Впрочем сега вече можем да пием, без това да ни струва пфениг.

— Нима — каза Самуел недоверчиво.

— Струва ти се невероятно? Слушай. Ето накратко нашия подход: обзалагаме се. И тъй като винаги печелим облозите, зрителите плащат всичко. Но този благороден източник с времето може да пресъхне. Вече не се осмеляват. Плашим ги. Колко сме нещастни!

Дотам сме стигнали, че всички се възхищават от нас. Но виждам, че идва гибелният ден, когато няма да има повече желаещи да се обзалагат и да плащат вместо нас, а тогава как ще прием?

И Трихтер добави тъжно:

— Такава нужда изпитвам да пия!

— Значи много обичаш виното? — попита Самуел.

— Не виното, а забравата, която е в него.

— Какво толкова искаш да забравиш? Дълговете си ли?

— Не, поведението си. Ах! Аз съм един мерзавец! Майка ми живее в Страсбург. Трябваше да работя, за да ѝ помагам. Вместо това тя винаги ме е издържала като един подлец. След смъртта на баща ми кой трябваше да ѝ помага? Аз, нали? Но имах наглостта да си помисля, че имам вуйчо, нейния брат, лейтенант от армията на Наполеон, и той хранеше сестра си. После, преди две години, вуйчо ми бе убит. Вече нямах претекст и си казах: „Хайде, негоднико, сега е моментът.“ Но за нещастие вуйчо ми бе оставил малко наследство. Така че вместо да изпращам пари на майка си, исках от нея. Отложих добрите си намерения за по-късно. Наследството не бе голямо, така че скоро го изядохме, още повече че аз пропих почти всичко и скоро не остана нито троха, нито капка. Виждаш, че съм голям мошеник. Казвам ти всичко това, за да разбереш защо пия: за да се разсейвам. Не искам да ме сметнеш за обикновен пияница, за гъба, за машина за пиене. Аз съм един нещастник.

— Но как възнамеряваш да излезеш от това положение? — попита Самуел?

— Не зная. Както мога. Всякакво средство би било добро. Ех, за да има майка ми хляб, ако трябваше да умра, бих умрял с удоволствие.

— Сериозно ли? — попита Самуел замислено.

— Съвсем сериозно.

— Добре е да зная това — добави Самуел — и ще го запомня. Но преди да стигнеш дотук, защо не се обърнеш към Наполеон, след като братът на майка ти е загинал, докато е бил на служба при него? Той има това качество на великите хора да знае да награждава тези, които са служили при него. Може да даде на майка ти пенсия, работа, въобще препитание.

Трихтер гордо вдигна глава:

— Аз съм германец. Мога ли да искам нещо от подтисника на Германия?

— Ти си германец, това е много добре, но нали един ден ми каза, че майка ти е французойка?

— Французойка е, наистина.

— Тогава скрупулите ти са неуместни. Пак ще поговорим за това. Но за момента трябва незабавно да се платят дълговете ти.

— О, отказал съм се от тази утопия.

— Не трябва никога от нищо да се отказваш. Исах да поговоря с теб по този въпрос. Кой от кредиторите ти най-много те преследва?

— Ще повярваш ли? Не е кръчмар — каза Трихтер. — Кръчмарите ме уважават, пазят ме, привличат ме като рядък и любопитен пияч, като труднодостижим идеал, който предлагат на вниманието на публиката. Моите облози им носят обилни печалби. Естествено около мен се напиват по мой пример. Аз съм школа. Впрочем аз предизвиквам внимание в една изба: украсявам заведението, аз съм лукс. Един уредник на балове искаше да ме наеме за тридесет флорина на седмица, при условие че ще постави обява пред заведението:

ТРИХТЕР ЩЕ ПИЕ

Отказах заради достойнството си, но вътрешно бях поласкан. О, не, не кръчмарите са тези, които ме преследват. Най-злият ми кредитор е Мулдорф.

— Шивачът?

— Самият той. Под предлог че ме облича от седем години, без да съм платил още първата си сметка, този подлец ме преследва. В продължение на шест години всеки път, когато искаше да му платя сметката, си поръчвах при него нова дреха, но от година насам съвсем отказва да ме облича. Недоволен, той безочливо ме преследва. Онзи ден минавах покрай магазина му, а той имаше неблагоприятното да излезе и да ми каже насред улицата, че дрехата, която нося, е негова, след като не съм я платил, и протегна нечестивата си ръка.

— Нима си позволява по този начин да пренебрегва привилегиите на университета — извика Самуел.

— Бъди спокоен — отвърна Трихтер. — Един високомерен поглед задържа навреме този безразсъден човек. Аз му прощавам. Разбирам гнева на този буржоа по рождение, отчаян от дългото чакане

на една кръгла сума, а и не може да се оплаче пред съда заради университетските закони, които забраняват на еснафите да ни дават на кредит. И без това, както ти казах, думите му не бяха последвани от действия.

— Това, че е имал намерение, вече е достатъчно — извика Самуел. — Мулдорф трябва да бъде наказан.

— Без съмнение това е важно, но...

— Но какво?... Осъждам го да ти даде разписка, а освен това и да ти отпусне голямо обезщетение. Това удовлетворява ли те?

— Чудесно, но да не се шегуваш?

— Ще видиш. Дай ми нещо за писане.

Трихтер се почеса затруднен по главата.

— Нямах ли нещо за писане? — повтори Самуел.

— Работата е там — каза Трихтер, — че нямам нито мастило, нито перо, нито хартия.

— Позвъни. Трябва да се намери някъде в хотела.

— Не зная, това е хотел за студенти. Никога не съм искал подобно нещо.

След позвъняването на Трихтер дойде един слуга и донесе необходимото.

— Почакайте — каза Самуел на слугата. Той написа:

„Скъпи ми господин Мулдорф,
Един приятел ме предупреди, че вашият длъжник
Трихтер е получил от майка си петстотин флорина.“

— На Мулдорф ли пишеш? — прекъсна го Трихтер.

— На самия него.

— И какво му пишеш?

— Предисловие, въведение в темата, изложение на комедия или на драма,

— Аха! — каза доволно Трихтер, без да разбира нищо.

Самуел запечата писмото, написа адреса и го даде на момчето.

— Изпратете това на първия „лешояд“ (хлапак), когото срещнете, и му дайте тази монета за услугата. Той ще предаде писмото, без да казва откъде идва то.

Момчето излезе.

— Сега — обърна се Самуел към Трихтер — ще отидеш при Мулдорф.

— За какво?

— За да си поръчаш цял кат дрехи.

— Той ще ми поиска пари!

— Разбира се, за бога! Това е очевидно, но тогава ти ще го изпратиш по дяволите.

— Хм, възможно е да се разсърди, че съм отишъл да му се подигравам.

— Ще го обиждаш, ще го доведеш до крайност.

— Но...

— Какво става с теб? — прекъсна го Самуел със строг глас. — Откога любимата ми лисица си позволява да противоречи, когато говори неговият сеньор? Аз те водя, няма нужда да виждаш: моите очи гледат вместо теб. Върви при Мулдорф, бъди много нахален и неблагоразумен и се моли на Бога да завърши с жеста си от оня ден.

— Трябва ли да понеса това?

— О, за това прави каквото искаш — каза Самуел. — Оставям те на собствения ти инстинкт.

— Добре тогава! — извика Трихтер войнствено.

— Вземи бастуна си.

— И аз така мисля да направя. Трихтер взе бастуна си и изскочи навън.

„Ето как започват всички големи войни — помисли Самуел — и винаги заради жена. Кристиане ще бъде доволна.“

XXXIX

КАКВО МОЖЕШЕ ДА НАПРАВИ СРЕЩУ ТРИМА?

Пет минути по-късно Трихтер влезе в магазина на Мулдорф с килната настрани шапка, с войнствено настроение, предварително разгневен от посрещането, което очакваше.

Мулдорф го посрещна с очарователна усмивка.

— Направете си труда да седнете, скъпи господин Трихтер, — каза той, — радвам се да ви видя.

— Аха! — възкликна Трихтер. — А знаете ли какво ме води при вас?

— Подозирам — отговори шивачът, като потриваше ръце.

— Идвам да си поръчам пълен кат дрехи.

— Чудесно. За кога ви трябва?

— Веднага — каза Трихтер, изненадан от любезността на шивача. — Побързайте да ми вземете мерките.

Шивачът се подчини с готовност. И когато свърши, каза:

— Ще бъде готово в събота.

— Добре, вие ще ми го изпратите — каза Трихтер, като понечи да излезе.

— Тръгвате ли си? — запитва Мулдорф.

— Защо? Трябва ли да остана?

— Не ви моля да оставате, но се надявам, че ще ми оставите нещо.

— Какво?

— Стотина флорина, обикновено изплащане на кредит.

— Добри ми Мулдорф — отговори Трихтер, — вие бяхте много добър с мен днес и много приятелски ми взехте мерки, за да се налага да ви отговарям, както един честен студент трябва да отговори на един обикновен проси-пари. Сметката за дрехите, които ми правехте седем

години, и очакването на тези, които ще получа в събота, ме карат да не се унижавам пред вашето искане за изплащане. Прощавам ви.

— Може да ми прощавате, но ми дайте парите — каза Мулдорф, като протегна ръка.

Трихтер стисна ръката на шивача.

— Ръкостискане, ако искате — каза той, — но пари нямам.

И тръгна към вратата. Мулдорф му препречи пътя.

— Нямате пари ли? — извика той. — А петстотинте флорина, които госпожа вашата майка ви е изпратила?

— Петстотин флорина? От майка ми? — повтори Трихтер. — Ах, каква безумна идея! Мулдорф, вие ставате духовит.

— Това означава — извика Мулдорф, като се опитваше да прикрие яда си, — че не само не ми плащате за ушитите по-рано дрехи, но на всичко отгоре идвате да ми се присмивате, като ми поръчвате нови?

— Значи това, че ме посрещнахте с такова раболепие и че ми взехте мерки толкова угоднически, е било за да ми се подигравате? — отговори също малко възбуден Трихтер

— С други думи — изджавка Мулдорф, като взе от тезгяха писмото на Самуел и го размаха гневно под носа на Трихтер, — това писмо е било една измама?

— С други думи — изрева Трихтер, като хвърли гневен поглед върху писмото, — когато ми обещахте облеклото за събота, то е било заради парите, с които мислехте, че са пълни джобовете ми, а не заради голямата чест да ме обличате?

И той размаха обкования си с желязо бастун.

Но Мулдорф подскочи и грабна аршина си.

— Не става въпрос за дрехите, които тепърва ще ви шия — извика отчаяният кредитор, — а за тези, които вече съм ви ушил и които ще ми платите или върнете.

Той тръгна към Трихтер с вдигнатия аршин.

Мулдорф още не беше замахнал, когато бастунът на Трихтер се стовари върху него.

Мулдорф нададе вик, рязко отстъпи назад, счупи две стъкла от витрината и залитна обратно към Трихтер, който въртеше бастуна си.

Като чука вика на шивача, двама негови съседи, един колбасар и един обушар, се притекоха на помощ.

Благородният Трихтер не се стресна от численото превъзходство на противника си и удари по окото обущаря. Но изведнъж почувствува нещо на левия си глезен, което не беше очаквал, нито пък можеше да избегне. Беше кучето на колбасаря, което се бе притекло на помощ на господаря си.

Трихтер инстинктивно наведе глава, за да види какво става. Тримата му противници се възползваха от това движение, за да се втурнат към него и го изхвърлят през вратата.

Ударът бе такъв, че смелият Трихтер се намери в уличната канавка заедно с кучето, което упорито не изпускаше глезена му.

Преди да се просне, Трихтер бе успял само да замах-не с бастуна си и да удари витрината, така че направи на сол остатъка от стъклото.

Падайки, той забеляза две лисици, който минаваха по другия тротоар на улицата.

— Помощ! — извика той с все сила.

XL VERRUF

Нека разкажем накратко за важните събития, които последваха.

При вика на Трихтер двете лисици се притекоха, освободиха другаря си от зъбите на кучето и като разбраха без излишни обяснения за приключението, се втурнаха в къщата на шивача. Това бе жестока битка, която не след дълго привлече други съседи и други студенти. Стълкновението щеше да стане всеобщо, когато дойде полицията.

Трихтер и неговите приятели се оказаха обградени от буржоата от една страна и полицията от друга. Колкото и славно да се бореха, положението бе невъзможно. Трябваше да се отстъпи. Няколко студенти успяха да избягат. Но Трихтер и другите две лисици бяха заловени. Отведоха ги в затвора, здраво охранявани.

За щастие затворът се намираше на две крачки от мястото на събитието, тъй като студентите започнаха да се появяват на групи и дори имаше опити да бъдат освободени затворниците. Но полицаите, подпомогнати от буржоата, успяха да се справят и трите лисици се озоваха в затвора.

Мълвата за сбиването и за обидата, нанесена на Университета, скоро се разпространи. Десет минути по-късно всички студенти бяха научили. В миг всички учебни зали се опразниха и дори най-посещаваните професори четеха лекциите си отначало на обърнати гърбове, а след това и на празни банки.

Получи се струпване на хора по улиците. Бяха арестувани трима студенти заради едно сбиване с еснаф! Това беше нещо сериозно и заслужаваше отмъщение. Решиха, че ще ги освободят всички заедно, и се насочиха към хотела на Самуел. Положението беше такова, че си струваше да бъде предупреден кралят.

Самуел покани всички в огромната зала, която вече ни е известна от търговията с лисици. Събранието бе ръководено от него и всеки можеше да изказва своето мнение.

Това беше едно паметно заседание в не много парламентарен дух. Не е необходимо да се казва, че всички мнения бяха буйни, гневни, възбудени. Ръкоплясканията бяха пропорционални на пламенността на предложенията.

Една мъхеста къща поиска да подпалят магазина на Мулдорф.

Един синигер бе прогонен с викове, защото спомена, че могат да се задоволят с уволнението на полицаите, които бяха арестували Трихтер и доблестните му защитници.

— Хиляди дяволи! — изкрещя една златна лисица. — Необходимо ни е уволнението на техните началници, а дори и то ще е малко.

Избухнаха всеобщи одобрителни викове.

Тогава настъпи врява от най-заплашителни и невероятни предложения.

Един искаше да се накажат всички шивачи от града заради престъплението на Мулдорф, като бъдат събрани всички просяци от околността и бъдат облечени безплатно с всичко, което имаше по магазините.

Друг, чиято реч толкова се хареса, че искаха да я отпечатаат, твърдеше, че това ще е по-скоро скромно удовлетворение, че не е замесен само един шивач, но и един обушар и един колбасар. Те бяха набили студентите не като шивач, обушар и колбасар, а като буржоа вследствие на вечната им омраза към студентите, така че не трябваше да се занимават само с шивачите, колбасарите и обушарите, но и с буржоата като цяло и че Университетът можеше да си отмъсти само с грабеж на града.

Спорът, който се поддържаше от пламъка на все по-разюзданото младежко въображение, обещавахе да продължи дълго.

Тогава стана Самуел Гелб.

Настъпи дълбока тишина, а председателят взе думата със следните изрази:

— Господа и скъпи другари,

Тук се казаха чудесни неща и Университетът може само да избира от различните начини за отмъщение, които бяха предложени и подробно развити. Но уважаемите изказващи се ще ми позволят да отбележа, че има нещо по-важно от това да си отмъстим на нашите

неприятели (слушайте! слушайте!), а то е да спасим приятелите си! (Ръкопляскания.)

Докато ние спорим тук, трима от нашите са в затвора: те чакат, чудят се, че не им отиваме на помощ. Те имат право да се съмняват в нас! (Браво! Истина е! Истина е!)

Какво! От половин час студентите са в затвора и още не са освободени! (Дълбоко впечатление.)

Да започнем от тях и после ще се занимаем с другите. (Много добре! Много добре! Слушайте!) Да им отворим вратите, за да имат щастието да участвуват заедно с нас в наказанието на тези, които ги обидиха! (Викове Ура!)

Заседанието завърши с ентузиазъм. Студентите изтичаха да се въоръжат с колове, железни пръти и греди.

Четвърт час по-късно започна обсадата на затвора.

Всичко стана толкова бързо, че властите нямаха време да вземат мерки. Затворът се пазеше само от обичайната охрана. Като видя прииждането на студентите на ъгъла на улицата, началникът на участъка нареди да затворят вратата. Но какво можеха двадесетина мъже срещу четиристотин студенти?

— Напред! — извика Самуел. — Не трябва да даваме време на подкреплението да дойде.

И като застана начело на една група, която носеше огромна дървена греда, пръв направи крачка към вратата.

— Огън! — извика началникът на охраната.

Екна залп срещу обсадителите.

Нито един студент не отстъпи и крачка назад. Няколко изстрела с пистолет отвърнаха. След това, преди охраната да е имала време да зареди отново пушките, студентите блъснаха вратата с огромно усилие с двадесетина талпи. Вратата се огъна.

— Смелост, момчета! — извика Самуел — Още един удар и сме вътре. Но почакайте.

Той пусна гредата, взе един железен лост и повдигна вратата с него. Десетина лисици сториха същото и вратата малко се повдигна.

— Удряйте сега! — каза Самуел

Ударът от двадесет греди отекна, а вратата се продъни с трясък.

Втори залп гръмна по студентите.

Самуел вече беше в двора.

Един войник се целеше в него. Той се хвърли върху него със скок на пантера и го повали на земята с лоста.

— Долу оръжието! — нареди той на охраната.

Но заповедта беше излишна. Студентите бяха проникнали след него в двора и така го изпълниха, че беше невъзможно човек да си вдигне ръката.

Освен войника, убит от Самуел, още трима други лежаха на земята, повече или по-малко ранени от куршумите на пистолетите. Седем или осем студенти също бяха ранени, но за щастие, не сериозно.

Обезоръжиха охраната и изтичаха до килиите на Трих-тер и двамата му другари, които скоро бяха на свобода.

След това победителите натрошиха вратите и прозорците.

После се позабавляваха, като необходима предохранителна мярка, да поразрушат затвора.

Докато се отдаваха на тези забавни упражнения, дойдоха да ги предупредят, че е свикан академичният съвет, за да обсъди поведението на ръководителите на бунта.

— А, значи академичният съвет ни съди! — каза Самуел. — Е, добре! И ние пък ще осъдим академичния съвет! Хей! — извика той. — Лисици и синигерчета, пазете на изходите на улицата. Съветът на сеньорите ще заседава.

Сеньорите се събраха в една зала в затвора.

Самуел взе веднага думата. Този път това бе една кратка войнствена реч, по примера на Тацит, съпроводжана от далечната глъчка и барабання бой, без да бъде прекъсната нито веднъж от тези двадесетгодишни съзаклятници.

— Слушайте, нямаме време за губене. Чувам тръбата да свири сбор. Войските ще бъдат тук всеки момент. Налага се да вземем решение веднага. Ето какво е моето мнение:

Предложени бяха всевъзможни начини за отмъщение: опожаряване на къщата на Мулдорф, разрушаване на града и прочие. Във всяко едно от тези предложения има чар, не отричам това. Но това ще доведе до борба с полицията, до проливане на кръв, загуба на чудесни приятели. Няма ли да е по-добре, ако постигнем същия резултат без загуба на кръв?

Какво искаме ние? Да накажем буржоата. Е, добре! Има един начин да ги накажем по-жестоко, отколкото ако счупим няколко стъкла

или изгорим няколко сгради. За четвърт час можем да разорим Хайделберг. За това трябва да направим само едно: да си отидем.

От какво живее Хайделберг, ако не от нашето присъствие? Кой издържа шивачите? Тези, които носят техните дрехи. Кой издържа обушарите? Тези, които носят техните ботуши. Кой храни месарите? Тези, които ядат месо.

Затова нека да отнемем на търговците техните клиенти, на професорите техните студенти и от този момент няма да има вече нито професори, нито търговци. Хайделберг без нас е като тяло без душа. Хайделберг ще бъде мъртъв.

А, значи един търговец е отказал да даде стоката си на студент? Е, добре! Всички студенти ще оставят стоката на всички търговци. И ще видим какво ще правят те. Един от тях отказва да обслужи един от нас? Е, добре! Няма да обслужват повече никого!

Предлагам да им се даде един такъв пример, който да се запомни в историята на Бургеншафт и който ще стане правило за студентите и урок за еснафите за в бъдеще. Предлагам масовата емиграция на Университета и възбрана (Verruf) върху града Хайделберг.

Гръм от ръкопляскания заглуши думите на Самуел.

Заминаването бе гласувано с аплодисменти.

XLI

ЗМИЙСКА ПРЕДПАЗЛИВОСТ И ЛЪВСКА СИЛА

Сеньорите се разпръснаха из тълпата и съобщиха за взетото решение, което предизвика всеобщ ентусиазъм.

Бе уговорено, че студентите ще имат на разположение останалата част от деня, за да се подготвят, че няма да казват на никого за взетото решение и че ще напуснат града тихо и спокойно през нощта, така че, когато на другия ден буржоата станат, да бъдат смаяни и изпълнени с угризения.

В момента, когато всичко бе уговорено по този начин, пристигна една запъхтяна лисица.

Някакъв секретар, който присъствал на събирането на академичния съвет и който бил негов роднина, му предал резултатите от съвещанието.

Ето какви бяха решенията:

Ако студентите продължават съпротивата, е издадена заповед на полицията да стреля по тях и да ги усмири със сила, каквото и да струва това.

Ако се подчинят, амнистия за всички с изключение на Самуел, който бе убил войник и на когото се гледаше като на водач на целия този бунт и като подстрекател на Трихтер, неговата любима лисица. Смятаха за виновен само Самуел. Бе издадена заповед за неговото арестуване, а полицията сигурно вече бе на път, за да я изпълни.

От всички страни се чу единодушен възглас:

— По-скоро битка, отколкото да предадем краля!

Трихтер бе особено възмутен.

— Как не! Да оставим да задържат моя сеньор, който току-що ме освободи, краля на студентите, Самуел Гелб, само това остава! Тези членове на съвета са негодници! Само да посмеят да дойдат!

И той застана пред Самуел като куче пред господаря си, като скърцаше със зъби и ръмжеше.

Докато продължаваше тази врява, Самуел каза няколко думи на един студент, който изчезна бегом.

— На бой! На бой! — крещеше тълпата.

— Не, никакъв бой! — спря ги Самуел. — Университетът даде доказателства за своята смелост. Нашите другари са свободни, значи честта е спасена. Възбраната е произнесена. За изпълнението нямате нужда от мен.

— Да не искаш да те оставим в ръцете им? — попита Трихтер озадачен.

— О — усмихна се Самуел, — още не са ме хванали, бъди спокоен! Ще съумея сам да се измъкна от ноктите им. Значи всичко е решено: утре сутринта Хайделберг ще бъде не там, където е сега, а където ще бъда аз. Колкото до обикновените формалности, Трихтер ги знае толкова добре, колкото и своя Кодекс. Ще тръгна преди вас, за да подготвя условията на нашия Авентински хълм. Там ще видите забито знамето на Университета.

— Къде е това? — попитаха няколко души.

— В Ландек! — отговори Самуел.

Тълпата поде:

— В Ландек? Хайде в Ландек! Какво е Ландек? Какво значение има това? Ландек още не съществува, Ландек ще пребъде благодарение на нас. Ура за Ландек!

— Добре! — заключи Самуел. — Но се подредете. А, ето коня ми.

Студентът, на когото Самуел бе казал тихо няколко думи, пристигна на кон. Той слезе, а Самуел се качи.

— А знамето? — попита той.

Този, който носеше университетското знаме, му го подаде. Самуел го нави около дръжката, завърза го за седлото на коня си, взе два чифта пистолети и сабя и каза:

— До утре в Ландек!

Той пришпори коня си и препусна в галоп.

На ъгъла на първата улица срещна цяло отделение полицаи, които разблъска. Един от тях без съмнение го позна, защото се чу възклицание, а след това и няколко куршума изсвистяха покрай ушите

му. Обикновено Самуел отвърщаше на такива неща: той се обърна и стреля два пъти с пистолетите си, без да спира коня.

Но полицаите бяха пеша. С няколко скока Самуел стана недосегаем и след като мина по безлюдните улици, скоро излезе на широкия път.

Самуел добре направи, че побърза, защото малко след неговото заминаване пристигна войската.

За кратко време изходите на града бяха заградени. Дванадесет полицаи излязоха напред. Зад тях имаше цял батальон! Един от полицаите поиска да им предадат Самуел Гелб, като обещаваще амнистия за всички. Студентите не оказаха никаква съпротива, а се ограничиха с думите: „Търсете“.

Започна претърсването. То продължи десет минути, докато не пристигна заповед от академичния съвет. Един от полицаите, блъснат от Самуел, бе донесъл новината, че той е извън града. Съветът приемаше като начало това заминаване за достатъчно удовлетворение и искаше само едно: студентите да се разотидат мирно.

Призоваха ги да си тръгнат. Студентите се разпръснаха и се прибраха без шум по хотелите си.

Съветът бе колкото изненадан, толкова и зарадван от това бързо укротяване. Останалата част от деня само затвърди това първо впечатление. Нито едно предизвикателство, нито едно сбиване, нито една заплаха. Студентите като че ли бяха забравили за гнева си от сутринта.

Настъпи нощта. Буржоата си легнаха с гордост. В десет часа целият град спеше безметежно както обикновено.

Но в полунощ, ако някой бе Останал буден, би могъл да наблюдава странен спектакъл.

XLII

ПРОКЛЯТИЕ И ПРЕНАСЯНЕ

В полунощ вратите на хотелите, където живееха студенти, се отвориха тайнствено и оттам излезе един студент, после двама, после трима, повечето пеша, други на коне, някои с коли и всички се упътваха в мрака към Университетския площад.

Като видеха уличен фенер, откачаха го без шум.

Тълпата започваше да става все по-компактна на Университетския площад и с всяка измината минута растеше. Движещите се сенки се приближаваха една до друга, като си стискаха ръцете и тихо си говореха. Една от най-подвижните бе на нашия приятел Трихтер, който стискаше в уста огромна лула, а в ръцете си стройно момиче.

О крехкост, твоето име е жена! Момичето бе Лолоте, някогашна любовница на Франц Ритер. Победителят Трихтер бе отнел не само лисицата на Дормаген, но и любимата на Ритер. Беше се възползвал от едно скарване между ревнивеца и кокетката, за да измести една хубава сутрин Франц.

Към два часа Трихтер отиде при група студенти.

— Факлите — нареди той.

Едновременно се запалиха двадесет факли.

Трихтер взе една от тях, размаха я гневно, помоли за тишина и внимание и като се обърна тържествено към центъра на града, с твърд глас произнесе това изпълнено със странна поетичност проклятие:

— Проклет град! Проклет! Проклет!

След като твоите шивачи вече не могат да оценят честта да виждат как техните платове докосват прелестните тела на студентите;

След като за твоите обувари вече не е достатъчно да виждат как техните кожи обуват нашите крака;

След като твоите колбасари мечтаят за своите меса друга съдба, освен да формират в нашите вени тази благородна кръв, която ни изпълваше с толкова благородни идеи.

След като вместо те да ни плащат, желаят ние да им плащаме;

Добре, нека дрехите им, обувките им и месото им да останат за тях; нека тяхното сребролюбие да ги разори!

Платовете им ще станат погребален саван за техните богатства. За да могат да пласират стоката си, ще бъдат принудени сами да носят нашите обувки, а жените им ще ходят с ботуши. Надениците им, които няма да бъдат изядени, ще се развалят и ще им донесат чума.

Плачете, еснафи, буржоа, търговци от всички съсловия. Отсега нататък никакви пари и никакви пиршества. Отсега нататък няма да имате удоволствието да ни виждате да минаваме под вашите прозорци: весели, облечени в разноцветни Дрехи, радващи окото и пеещи „вивалера“. Вече няма да бъдете будени през нощта от камъните, които ние хвърляхме по вашите прозорци за развлечение. Вече няма да целуваме вашите дъщери. Плачете, буржоа!

Особено вие, кръчмари, неблагодарници такива, надеждата да увеличите доходите си ще избяга по петите ни. Ще умрете от глад поради излишък на храна. Можете да си умрете от жажда, ние няма да пием вече от вашето вино.

На това място Трихтер обърна факела към паважа и каза:

— Угасям живота в Хайделберг заедно със светлината на тази факла.

Останалите деветнадесет, които държаха факли, направиха същото и повториха:

— Угасям живота в Хайделберг заедно със светлината на тази факла.

Отново настъпи мрак.

Гасенето на факлите бе знак за тръгване.

Тълпата потегли и скоро се намираше на пътя за Некарщайнах.

Изгряващото слънце освети с изненадани лъчи странната тълпа. Бе едно стълкновение на мъже, кучета, саби, лули, брадви, жени, коне и коли. С бледи лица, с изморени очи, с раздърпано облекло, студентите отнасяха със себе си само най-ценните и необходими вещи: мехове с ракия, малко бельо и никакви книги. Това бе едновременно пренасяне и преселение.

Колкото и тайнствено да бе организирано бягството, не можеше да се попречи на момчетата от странноприемниците и на някои ранобудни търговци да го усетят. Затова на края на кортежа имаше

опашка от колички и двуколки, натоварени с хляб, месо, питиета и запаси от всякакъв род. Трихтер, който вървеше начело, се обърна, позна един кръчмар и се усмихна самодоволно.

— А, някои лавкаджии са с нас! — каза той колкото се може с повече безразличие в гласа.

Но малко по-късно, незнайно по какъв повод, остави кобилата, на която бе качил Лолоте, пропусна да минат всички, отиде при търговеца на вино, взе голяма чаша хвойнова ракия и се върна при любовницата си.

В Некарщайнах спряха, за да починат малко. Пътят бе събудил глад у студентите и запасите, които носеха от Хайделберг и които благоволиха набързо да погълнат, бяха погълнати на един залък. Гостилничарите от Некарщайнах пожертваха и последното си пиле, и последната си бутилка.

Така подкрепени, студентите продължиха пътя си.

Вървяха още близо четири часа и най-сетне стигнаха до кръстопътя.

— А, ето разклонението! — каза Трихтер. — Дали трябва да тръгнем наляво или надясно? Колебая се като Буридановото магаре между две купи сено.

В този момент от далечината се чу тропот на кон. Облак прах се вдигна по левия път и бързо се приближи. Малко след това познаха конника. Това бе Самуел.

— Да живее! — извика тълпата.

— Накъде да тръгнем? — попита Трихтер.

— Следвайте ме — отвърна Самуел.

XLIII

ПОТАЙНОСТИТЕ НА ЕДНА НОЩ И НА ЕДНА ДУША

Какво бе правил Самуел след заминаването си от Хайделберг?

Предната вечер конят му го върна в Ландек към седем часа, по-малко от двадесет и четири часа, откакто бе потеглил от там.

Бе успял да се промъкне още веднъж в колибата на Гретхен. Едва бе излязъл оттам, когато Гретхен върна козите си. Тя ги прибираше по-рано от обикновено и преди да е паднала нощта. Не се чувствуваше добре от сутринта, без да знае защо. Това състояние ѝ бе отнело съня и апетита. През целия ден бе имала треска. Тя се чувствуваше едновременно възбудена и обезсилена.

След като издои и прибра козите си, влезе в колибата, но бързо излезе оттам: никъде не се чувствуваше добре.

Горещината на тази юлска нощ обещавахе да бъде изтощителна. Никакъв ветрец. Щурците пееха във всички пукнатини на изсъхналата земя. Изпаднала в странно състояние, Гретхен бе жадна като тази земя, но не ѝ се пиеше, клепачите ѝ бяха натежали като този тежък въздух, но нямаше желание да спи.

Чувствуваше как навсякъде витае някакво тайнствено и скрито сладострастие. Гугуканията и пърхането на птиците любовно затихваха в гнездата. Горчив дъх лъхаше от тревите. Хладното небе се простираше над прозрачния мрак.

Гретхен искаше да се прибере в колибата, но стоеше неподвижно на тревата, с преплетени на коленете ръце, като гледаше, без да вижда, с очи, вперени в звездите, без мисъл. Тя страдаше с цялото си същество, без да знае защо. Плачеше ѝ се. Струваше ѝ се, че това ще я облекчи и правеше усилия да заплаче, както горещата земя моли за капка роса. След огромни усилия тя най-после усети, че се появи сълза в окото ѝ.

Това, което най-много я изненадваше, бе, че не може да се отърси от една мисъл, която от двадесет часа се бе загнездила в нея, въпреки волята ѝ, мисълта за Готлоб, този млад орач, който предната година бе поискал ръката ѝ. Защо мислеше с такова удоволствие и с такава мъка за него, който винаги ѝ е бил безразличен?

Не бе минал и месец, откакто, срещайки я, Готлоб плахо я бе попитал дали все още не са се променили чувствата ѝ и дали все още обича само самотата. Бе отговорила, че свободата ѝ е по-скъпа отвсякога.

Готлоб бе казал, че родителите му искат да го принудят да се ожени за Роз, едно местно момиче. Гретхен не бе проявила никакъв признак на ревност. Тя сърдечно бе посъветвала Готлоб да удовлетвори желанието на родителите си. И далеч без да бъде засегнато самолюбието ѝ, бе изпитала истинска радост, като знаеше, че това добро момче може да се утеши с друга и да живее щастливо с нея.

След тази среща на няколко пъти бе мислила за женитбата на Готлоб винаги с радостно чувство в сърцето.

Защо сега си мислеше за това с някаква горчивина и съжаление? Защо не можеше да си представи без необяснимо вълнение този млад човек в прегръдките на друга жена? Защо образът на Готлоб ѝ се явяваше непрекъснато, въпреки волята ѝ, за да я измъчва като тези досадни мухи, които тя пропъждаше с ръка?

Защо същия този ден, вместо да поведе козите си както обикновено към скалата или навътре в гората, бе тръгнала в обратната посока, към равнината? Готлоб имаше ниви в тази местност. Защо бе останала там през целия ден? И защо, след като не се появи Готлоб, у нея се притаи смътна тъга?

Бе решила да се прибира, без да дочака края на деня. Изведнъж бе потреперала: зад гърба си бе чула гласа на Готлоб. Беше се обърнала и видяла младия човек да се връща от нивата. Но не беше сам. Роз и нейният баща бяха с него.

Той държеше под ръка годеницата си и ѝ говореше весело. Гретхен се бе скрила зад дърветата и те не я видяха.

Защо се бе свило нейното сърце? Защо бе хвърлила на Роз ревнив поглед? Защо пред очите ѝ за пръв път бе преминало горещото тайнство на една брачна нощ? Защо веселото настроение на Готлоб и гордостта на Роз я бяха преследвали до прага на колибата ѝ? Защо

това, което бе желала, сега я натъжаваше? Защо у нея, която никога не бе имала зла мисъл, сега щастието на другите предизвикваше тази дълбока печал?

Това бяха въпроси, на които не можеше да си отговори.

Тя се опита да прогони тези мисли. Стана. Треската изгаряше очите и устните ѝ.

„Действително съм жадна и ми се спи“, каза си тя.

Влезе в колибата и запали глинения светилник.

След това отвори шкафа и извади хляба. Но изяде само една хапка. Не беше гладна. Освен това хлябът ѝ се стори със същия странен вкус като предната вечер.

Бе оставила малко квасено мляко в ъгъла на колибата. Жадно започна да пие...

Изведнъж спря. Млякото ѝ се стори с особено горчив вкус. Но тя беше толкова жадна, че това не я спря.

— О! Аз съм луда — помисли тя.

И изпи и последната глътка.

Почувствува се малко освежена и легна облечена в леглото си от папрат.

Но не можа да заспи. Скоро стана по-неспокойна отпреди. Млякото, което бе изпила, вместо да утоли жаждата, я бе засилило. Задушаваше се в тази тясна стая, във вените и главата ѝ гореше огън.

Не издържаеше вече, стана и понечи да излезе.

Като стигна до вратата, се подхлъзна на нещо. Погледна и видя един лъскав предмет. Наведе се и взе едно съвсем малко шишенце от непознат за нея метал, който не беше нито злато, нито сребро.

Кой беше изпуснал това шишенце? Гретхен беше заключила, преди да излезе сутринта. Сигурна беше в това.

Шишенцето беше празно, но миризмата на съдържанието му още се усещаше. Гретхен позна миризмата, която, както ѝ се стори, бе почувствувала в хляба и млякото. Тя прекара ръка през косите си.

„Наистина съм луда, отчаяно си каза тя. Навремето г-н Шрайбер бе прав. Самотата не е хубаво нещо. О, господи!“

Тя насили мисълта и паметта си. Погледна наоколо и ѝ се стори, че малкото ѝ мебели не бяха наредени по същия начин както сутринта. Дали пък някой не бе идвал?

Тя излезе. Нощта бе настъпила преди повече от два часа и се очакваше въздухът да е по-свеж.

Но той ѝ се стори още по-горещ. Струваше ѝ се, че диша огън.

Легна в тревата. Но и тя ѝ се стори нажежена.

Легна на скалата. Но камъкът не бе по-малко горещ от земята. Гранитът като пещ, която остава топла, след като са изгорели дървата, бе като напечен от слънцето.

— Какво бе пила? Какво беше това чародейно питие? Кой бе донесъл това шишенце?

Изведнъж тръпки я побиха от главата до петите: мисълта за Самуел, която досега бе отклонявана от мисълта за Готлоб, премина през съзнанието ѝ.

Самуел! О, да! Трябва да е бил той! В този момент всичкият и суеверен страх се възвърна. Сигурно Самуел положително бе демон. Да, точно така, той беше я заплашил, той държеше на думата си, той си я беше присвоил,, притежаваше я, щеше да дойде да я вземе. Демонът лесно влиза в къщите без ключ, за него няма ключалки. Гретхен се почувствува изгубена.

И дяволска загадка! Както беше изплашена и отчаяна, в същото време почти бе очарована. Изпълваше я горчива радост при мисълта, че е във властта на дявола. Почти беше сигурна, че Самуел ще дойде и го очакваше с нетърпение и ужас. Едната половина от нея казваше: „Ето че съм хваната!“, а другата казваше: „Толкова по-добре!“ Ужасно опиянение объркваше представите ѝ. Главозамайването на ада започваше да я обзема. Тя с нетърпение очакваше проклятието да я споходи.

В един момент мисълта за Готлоб отново се върна. Но сега той не се явяваше пред нея в същата светлина. Вместо да я кара да мечтае, той я отвращаваше. Какво искаше този селянин, с тези груби ръце, с тези прости обноски, който миришеше по-зле от вол? Тя да го ревнува от Роз? Как не, само това оставаше! Мъжът, любовникът, когото тя би пожелала, няма да бъде този селяк, с ръце, създадени за ралото. Той ще има нежни ръце, дълбок, проникателен поглед, широко чело, един учен млад мъж, познаващ растенията и лекарствата, необходими за кошутите и ранените души, умеещ да лекува и убива.

Шумът от стъпки по пръстта я накара да подскочи. Тя широко отвори очи.

Беше Самуел.

XLIV

НЕ БИВА ДА СЕ ИГРАЕ С ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА

При вида на Самуел, Гретхен стана права и отскочи назад. Но с инстинкт, по-силен от волята, отстъпвайки, тя протегна ръце към Самуел.

Самуел бе прав, неподвижен и още по-блед под лунните лъчи. В израза на лицето му нямаше нито подигравателност, нито тържествуване, нито омраза! Бе сериозен и дори мрачен. На Гретхен ѝ се стори по-висок от обикновено.

Тя отстъпваше към вратата, докато в нея се бореха два порива, ужасена и вцепенена, краката я водеха към колибата, а главата ѝ бе протегната към Самуел.

— Не се приближавай! — извика тя. — Върви си, демон! Ужасявам се от теб. Мразя те, ненавиждам те, чуваш ли? В името на Богородица, прокълнати, махни се!

И тя се прекръсти.

— Не се приближавай! — повтори тя.

— Няма да се приближавам — бавно отговори Самуел. — Крачка няма да направя към теб. Ти си тази, която ще дойде при мен.

— Ах! — отчаяно възкликна тя. — Твърде е възможно. Защото не зная какво си ми дал да пия. Донесъл си го от ада. Това е отрова, нали?

— Не е отрова. Това е сокът от някои цветя, които ти толкова много обичаш и с които посмя да ме оскърбиш. Това е еликсир, в който концентрираните сили на природата събуждат спящите сили на живота. Любовта спеше в теб, аз я събудих. Това е всичко.

— Ах! Цветята са ме предали! — извика Гретхен съкрушена.

След това погледна Самуел по-скоро с меланхоличен, отколкото с разгневен поглед.

— Виждам, че казваш истината — промълви тя. — Майка ми казваше, че любовта е страдание, а аз страдам.

И тя се опита да избяга.

Самуел не се помръдна. Стоеше неподвижен, човек би го взел за статуя, ако не беше пламъкът в очите му, искрящи в мрака.

— Ако страдаш, защо не ме помолиш да те излекувам?

Той каза това с нежен и проницателен глас, който раздвижи всички клетки на Гретхен. Тя направи крачка към него, после още една, после още една. Но изведнъж избяга ужасена.

— Не, не, не! Не искам! Ти си ужасен и проклет човек. Ти искаш да ме погубиш. Но не ме държиш в ръцете си.

— Повтарям ти, че крачка няма да направя към теб. Добре виждаш, че не мърдам. Ако исках това, с три скока нямаше ли да съм твой господар? Но предпочитам да изчакам твоята воля.

— Жадна съм — каза Гретхен.

След това с тих и галъовен глас продължи:

— Наистина ли можеш да ме излекуваш?

— Може би — каза Самуел

Тя извади от джоба си нож, отвори го и тръгна с него към Самуел, въоръжена и по-сигурна.

— Не ме докосвай — каза тя — или ще те ударя. Само ме излекувай.

Но изведнъж бедното дете захвърли ножа.

— Луда ли съм? — възкликна тя. — Искам да ме излекува, а го заплашвам! Не, мой Самуел, повече не те заплашвам. Виждаш, че захвърлих ножа. Моля те. Много ме боли главата. Прости ми. Излекувай ме, спаси ме.

Тя падна в краката на Самуел и прегърна коленете му.

Това бе очарователна картина на слабата светлина на луната, в сред дивите скали: едно разчорлено и молещо момиче в краката на мраморна статуя. Самуел гледаше мрачно, със скръстени ръце как лумна и се разгоря пожарът, който той бе запалил в тази млада и девствена кръв. Неописуем пламък изгаряше Гретхен: искри светеха от очите ѝ и озаряваха матовата ѝ кожа. Така изглеждаше прекрасна. Въпреки волята си Самуел се почувствува опърлен от пламъците, обгърнали момичето. Треската, която гореше в нея и която искреше около нея, започваше да прониква в него.

— О, значи още ме мразиш — каза хубавата девойка. — Защо ме мразиш?

— Не те мразя — отговори Самуел. — Обичам те. Ти си тази, която ме мрази.

— О, вече не — бавно каза тя, като вдигна към него очарователното си лице.

След това внезапно промени мнението си и каза твърдо, без предисловия:

— Да, все още те мразя.

Понечи да избяга, но направи три крачки и ненадейно падна. Остана като мъртва.

Самуел не се помръдна.

Само извика:

— Гретхен!

Тя се изправи на колене, умолително протегна към него ръце, без да проговори.

— Е, добре! Ела! — каза той.

Тя се придвижи до него, лазейки.

— Нямам повече сили — каза тя. — Повдигни ме.

— Ти ли ме молиш за това?

Той се наведе, пое двете ѝ ръце и я изправи.

— О, ти си силен! — каза тя, като че ли се гордееше с него. — Остави ме да те погледна.

Тя постави ръка на рамото на Самуел, след това се отдръпна от него, за да го види по-добре.

— Ти си хубав — каза тя. — Приличаш на краля на нощта.

Всичко това бе казано и направено с възхитителна прелест, с невероятна грация в движенията, с непреодолим магнетизъм в гласа. Дотук имаше повече страх, отколкото желание за съблазън в борбата на тази бедна невинна душа. Но Самуел чувствуваше как хладнокръвието му си отива, а спокойствието се стопява пред жарта на това пламтящо сърце.

Изведнъж Гретхен обгърна врата му с двете си ръце и като се повдигна на пръсти, докосна челото му с бузата си. Обхванат от нейната страст, той я целуна по устните.

При това докосване Гретхен потрепери. Внезапно слабостта ѝ премина в гняв, тя ухапа Самуел по бузата, измъкна се от прегръдките

му, отскочи назад с яростен вик, но бързо успокоена, отново го погледна с разкаяние, молейки за милост.

— О, аз ти причиних болка, нали? — каза тя.

— Не — отвърна той (мраморната статуя като че ли се раздвижваше и оживяваше). — Не! Аз ти благодаря. Тази болка е сладка. Точно това смесва ужасното и хубавото, опасността и радостта, любовта и омразата, небето и ада, точно това е безкрайността. Точно това обичам в теб.

— Е, добре! Толкова по-зле, аз също те обичам — извика Гретхен.

И изведнъж:

— Ах, колко съм безчестна! Ще наруша клетвата си! По-скоро искам да умира!

Тя взе с движение по-бързо от светкавица ножа, който блестеше в тревата, и понечи да се удари в гърдите.

Самуел ѝ бе хванал китката. Ударът бе лек, но кръвта бликна.

— Клето дете! — каза той, като ѝ отне ножа. — За щастие спрях ръката ти навреме. Няма ти нищо.

Гретхен като че ли не почувствува удара. Тя гледаше разсеяно пред себе си, като че ли мислеше за друго. След това сложи ръка на челото си,

— Боли ли те? — попита той.

— Не, напротив, дори ми помогна. Разумът ми се връща. Сега разбирам. Зная какво трябва да кажа.

Тя потъна в сълзи и събра ръце.

— Чуйте ме, господине — каза тя. — Трябва да ме пощадите. Трябва смилите над мен, виждате ли. Аз лазя в краката ви. Аз съм победена, вие сте по-силен, ваша съм, ако желаете! И все пак пощадете ме! За пощадата се иска повече сила, отколкото, за да наложиш волята си. О, наистина, моля ви! За какво ви е да сте лош с мен? За минута честолюбие ще погубите цял един живот. Какво ще стане с мен после? Помислете. Не се страхувайте, че веднъж вълн от опасност, ще започна отново да ви предизвиквам. О, не, това е урок, който никога няма да забравя. Дори ще го кажа на госпожа Кристиане. Ще направя, каквото ми заповядате. Виждате, че говоря разумно и сам разбирате, че няма защо да ме измъчвате и ще имате милост за мен, нали? Какво повече мога да направя, след като съм в краката ви? Вие сте мъж, а аз дори не

съм жена, а само дете. Обръща ли се внимание на това, което може да каже или направи едно дете? Може ли то да бъде погубено заради една казана от него дума? О, господине, милост!

Гласът ѝ бе толкова сърцераздирателен и тя бе толкова отпаднала, че самият Самуел бе трогнат. Може би за първи път усети колебание в решението си. Умиление по-силно от него го обзе пред дълбокото отчаяние на тази извънредно честна девойка, върху която гордостта му щеше да сложи отпечатък, смъртоносен може би. Впрочем не беше ли тя опитомена, достатъчно овладяна, достатъчно обладана? Не беше ли изцяло в негова власт? Не признаваше ли сама, че изцяло зависи от него? В такъв случай можеше да прояви благородство. От момента, в който тя се предлагаше, защо да я взема?

За нещастие Гретхен беше хубава, а питието все още действуваше. Малко по малко отчаянието ѝ се превръщаше в отпуснатост и бълнуване: тя бе хванала ръцете на Самуел и ги покриваше с целувки, в които освен молбите влагаше и друго: тя погледна Самуел с влажни огнени очи.

— О! — каза тя със странен глас. — Побързай да ме излекуваш, вече нямаш много време.

— Да — каза той с горещ, изпълнен с опиянение поглед. — Да, аз ще те излекувам. Ще отида да донеса друго питие, което ще ти възвърне спокойствието и свежестта в кръвта. Отивам си.

Вместо да си тръгне, той я наблюдаваше, хубава, унесена и сладострастно притиснала се до него.

— Да, върви си — каза тя.

Но вместо да го отблъсне, тя задържаше ръката му. Не го пускаше. Гласът ѝ казваше: „Върви си!“, а погледът ѝ: „Остани!“

Самуел направи огромно усилие над себе си.

— Нима вече не съм господар на волята си? Ти си покорена: ще го кажеш на Кристиане. Това е достатъчно. Без излишни престъпления! Сбогом, Гретхен.

Той се откъсна от ръцете на Гретхен и хукна към скалата.

— Ти си отиваш! — извика тъжно и нежно Гретхен.

— Да, сбогом.

Но едва бе стигнал до входа на подземния проход, когато две силни ръце го спряха, пламенни устни се залепиха за неговите и

обезумял на свой ред, той се почувствува грабнат, овладян от собственото си престъпление.

XLV

КРИСТИАНЕ СЕ СТРАХУВА

На другия ден, към четири часа следобед, Юлиус и Кристиане се разхождаха. Току-що бяха излезли от замъка.

— Накъде да тръгнем? — попита Юлиус.

— Накъдето искаш — каза Кристиане.

— О, на мен ми е все едно — отвърна Юлиус с лениво безразличие.

— Добре тогава, да се качим при Гретхен. Не е идвала тази сутрин. Трябваше да изпратя за козата ѝ. Малко съм разтревожена.

Качиха се по високата скала към колибата. Кристиане се обърна към долината.

— Каква хубава гледка — каза тя на Юлиус, като сочеше реката и височините на хоризонта.

— Да — каза Юлиус, без да обръща поглед. Кристиане като че ли не забеляза безразличието на мъжа си. Тя се упъти към колибата на Гретхен.

Вратата бе заключена.

— Без съмнение тя в планината с козите си — каза Юлиус.

Кристиане отиде на няколко крачки при вдлъбнатината на скалата, където Гретхен имаше навика да пасе козите си. Козите бяха там.

„Това е странно!“, помисли Кристиане.

После се върна при вратата и извика:

— Гретхен! Тук ли си? Гретхен!

Никой не отговори.

В този момент се чу силна глъчка, която идваше откъм долината. Юлиус и Кристиане погледнаха натам.

Пътят за Некарщайнах бе почернял от народ. Облаци от прах пречеха да се види какво точно става. Викове, объркани песни, прекъсвани от вятъра, това бе всичко, което можеше да се чуе. Всичко,

което можеше да се види, бе, че там имаше поне петстотин-шестстотин души.

Навалицата бързо напредваше. Изведнъж Юлиус плесна с ръце.

— Ами да! — извика той. — Това е Самуел, който удържа на думата си!

— Какво искаш да кажеш? — попита Кристиане.

— Искам да кажа — повтори Юлиус, — че Хайделберг се пренася в Ландек. Самуел ти беше обещал това, а той винаги изпълнява обещанията си. Но да направи това толкова бързо! Да, наистина, това са моите другари от Университета. Чуваш ли песента „Вивалера“? О! Каква хубава изненада!

И погледът на Юлиус, допреди малко заспал, се пробуждаше. Кристиане се замисли.

Пътят минаваше в подножието на скалата, където бяха застанали Кристиане и Юлиус. Тълпата напредваше бързо и весело. Скоро Юлиус можа да различи Самуел, който бе начело на групата. Беше на кон, сериозен като генерал начело на армия.

Зад него носеха голямото академично знаме. Студентите вървяха и скоро се изравниха с Юлиус и Кристиане.

Минавайки покрай тях, Самуел вдигна поглед, забеляза ги и ги поздрави.

Студентите познаха Юлиус. Всички шапки се свалиха за поздрав, а всички уста запяха най-шумния припев, който някога е проглушавал човешки уши.

— Добре, моя малка Кристиане — каза Юлиус, — моите другари ме видяха и мисля, че ще е добре да ги поздравя. Ти си само на две крачки от замъка и можеш сама да се прибереш. Признавам, малко съм нетърпелив да подновя познанството с приятелите си и да разбера какво означава всичко това. Ще дойда при теб след малко.

— Върви — каза Кристиане натъжена, без сама да знае защо.

Юлиус не изчака да му се повтаря. Той целуна Кристиане по челото, престори се, че върви спокойно до завоя на пътеката, и когато го мина и тя вече не можеше да го види, се затича с всичка сила и за две минути стигна до тълпата.

Кристиане го видя как се отдалечава.

„Щом Самуел е тук, каза си тя, той тича при него.“

Тя изтри сълза от окото си и се готвеше да тръгне, когато чу стъпки зад гърба си.

Обърна се и видя Гретхен.

— Гретхен! — възкликна тя. — Но какво ти е?

Малката козарка бе доста променена от предната вечер. Бледа, съсипана, с разчорлени коси, с черни кръгове под очите, тя изглеждаше състарена с десет години. Вълнението, обичайно за нея, бе отстъпило място на мрачно вцепенение: нещо гибелно и злокобно лъхаше от цялото ѝ същество.

— Какво ти е? — повтори Кристиане. — И откъде идваш?

— Идвам от стаята си.

— Ние те викахме. Защо не се обади?

— Защото господин виконтът беше с вас, а аз не искам повече да ме виждат. Не, повече няма да се показвам пред никого и няма да говоря с никого освен с вас. Срамувам се. Вас ви обичам и непременно трябваше да ви кажа: „Внимавайте, Самуел Гелб не лъже. Виждате ли, това, което казва, го изпълнява. Заплаши ли някого, непременно нанася удар. Това е по-силно от вас и по-силно от него може би.“ Вижте, аз страдам, като ви казвам това, но то е, за да ви спася. Обърнете поглед в друга посока, не ме гледайте, моля ви, и всичко ще ви кажа. Не ме гледайте, така, сега е добре. Слушайте: Самуел Гелб бе казал, че ще бъда негова. Е, добре! Той ми даде да пия питие, създадено в неговия ад и от моите цветя... В крайна сметка, негова съм. Пазете се! Сбогом.

И като се втурна ненадейно, избяга в колибата си и се заключи.

Кристиане остана неподвижна и ужасена.

— Гретхен! Гретхен! — извика тя.

Но колкото и да викаше, Гретхен не се появи.

— О! — мислеше Кристиане, цялата разтреперана. — Истина е: той изпълнява всичко, което каже. Ето че Хайделберг се пресели в Ландек! Ето че Гретхен е погубена и ме изоставя, мъжът ми също ме изоставя. Сама съм! Ох! Страх ме е! Ще пиша на барона и ще го извикам на помощ.

XLVI

GAUDEAMUS IGITUR

Студентите пееха гръмогласно:

*„Gaudeamus igitur
Juvenes dum sumus
Ubi sunt qui ante nos
In mundo fuere?“*

Изведнъж пътят зави и се появи едно село. Всички негови жители, мъже, жени, деца, привлечени от шума, излязоха на праговете на вратите и гледаха със смаян поглед нахлуването на този невероятен керван.

Самуел не бе тук. Бе останал назад, за да говори с Юлиус.

Студентът, който вървеше начело, се обърна към един селянин:

— Хей, селянино, кое е това село?

— Ландек.

Изведнъж се чу вик от всички:

— Хей, ура! Хопсаса! Лисици и синигерчета, спрете! Това е Ландек!

След това се чуха хиляди разнородни викове:

— Здравей, Ландек!

— Авентински хълм на нашия университетски Рим, здравей!

— Ужасна купчина колиби, здравей!

— Здравей, село, което отсега нататък ще бъде историческо, прекрасно село, безсмъртна дупка!

Трихтер каза на Фресванст:

— Жаден съм.

Един от синигерите отиде при някакъв младеж, който вървеше след ралото.

— Хей, еснаф такъв, селянино, роден по тези места, подобие на човек, което ме гледа с очи на риба, имаш ли достатъчно ум, за да ми кажеш къде тук се намира странноприемницата „Гарвана“?

— В Ландек няма странноприемница „Гарвана“ — отговори смаян селянинът.

— Странноприемницата „Златния лъв“, в такъв случай?

— Няма странноприемница „Златния лъв“ в Ландек.

— В крайна сметка най-добрата странноприемница на това място, идиот такъв?

— В Ландек няма никаква странноприемница.

При този отговор студентите нададоха рев на възмущение.

— Чуйте какво каза този полски човек — извика синигерът. — Немало гостоприемница в Ландек.

— Къде ще оставя кутията си с шапки? — със страдалчески вид запита един студент.

— Къде ще оставя кучето си? — проплака една лисица.

— Къде ще оставя лулата си? — гневно извика една мъхеста къща.

— Ами аз — възкликна друг, — къде ще оставя зеницата на окото си, розата на пролетта, любимата на сърцето си?

— Жаден съм — каза Фресванст на Трихтер.

Всички започнаха да пеят със задгробен глас, който контрастираше на смисъла на думите, втория куплет на известната латинска песен:

*„Vivant omnes virgines
Faciles formoses
Vivat membrum quodlibet!
Vivant membra quoelibet“*

На някои започваше да им се разваля настроението. Радостта от заминаването постепенно се вкисваше. Групи сърдити студенти се смесваха и блъскаха.

— Виж какво, Майер — каза съседа си една едра и здрава лисица, — току-що ми удари лакътя с гърба си, грубиян такъв.

— Глупак! — отвърна Майер.

— Глупак ли? Добре! След четвърт час те чакам на планината Кайзершул. Ами сега! Къде ще намерим тук Кайзершул?

— Колко досадно! Тук не знаем дори къде да се бием.

Един селянин извика:

— Ей, господин студент, внимавайте! Кучето ви...

Студентът го погледна строго:

— Да беше казал: „Господине, вашето куче...“, животно такова.

— Е, добре! Господине, вашето куче току-що ме ухапа.

— А, значи ти си се оставил да бъдеш ухапан от моето куче, нещастнико! Дръж, дръж!

И той наби селянина.

— Браво! — викаха студентите.

Хорът пригласяше с философско насърчение:

*„Vita nostra brevis est
Brevi finietur
Venit mors velocieter
Rapit nos atrociter“*

Трихтер и Фресванст казаха в един глас:

— Много съм жаден!

— Хей, тук ли ще пуснем корени, в това нелепо село и да останем като указателни стълбове? — попита един студент.

— Самуел трябваше да ни упъти.

— Самуел! Самуел! Къде е Самуел?

— Хей, Самуел, ела. Не знаем какво да правим, безредието става неуправляемо, бунтът въстава, безпорядъкът е нарушен.

— Кориолан, при волските не се ли яде, не се ли спи, не се ли пие?

Самуел пристигна спокойно, придружен от Юлиус.

— Какво има? — попита той.

— Нищо няма — отговори Майер.

— Какво ви липсва?

— Липсва ни това, което е най-необходимо за мъжа: кръчма.

— Деца без въображение! — упрекна ги Самуел. — Дайте ми пет минути и ще имате всичко, от което се нуждаете. Ще отида заедно

с Юлиус в къщата на кмета и ще съставя програмата за бунта. Къде е Трихтер?

— Преди малко беше жаден.

— Нека го потърсят там, където има хвойнова ракия, и да ми го изпратят за секретар. Препоръчвам ви да не вдигате много шум, докато кралят работи.

— Бъди спокоен, Самуел! — изрева тълпата.

Самуел и Юлиус влязоха в къщата на кмета, която им бе посочена, където малко след това Трихтер се присъедини към тях.

Още не бяха влезли и изгнаниците, верни на своето обещание за тишина, започнаха да мучат с все сила:

*„Pereat tristitia!
Pereat osores!
Pereat diabolus
Quivis antiburschius“!*

XLVII

КМЕТЪТ ПФАФЕНДОРФ

Щом влязоха в дома на г-н кмета, Самуел, Юлиус и Трихтер се озоваха пред една огромна подпухнала и изплашена личност.

— Кметът? — попита Самуел.

— Защо ви е? — измънка едрият човек.

— За да поговорим с него.

— Не е за да му сторите зло? — плахо се осмели да попита този Фалстаф.

— Напротив.

— В такъв случай това съм аз.

— Имам честта да ви поздравя — каза Самуел. — Но сигурно имате друга стая освен последното стъпало на тази стълба. Ако позволите, ще се настаним там.

Кметът, целият разтреперан, ги въведе в кабинета си. Самуел седна.

— Ето какво — каза той. — Вземаме в свои ръце Ландек. Надяваме се, че няма да се съпротивлявате и ще ни спестите необходимостта да нападаме къщите. Университетът благоволи да се настани тук за известно време. Вие разбирате, че трябва да бъдем донякъде господари тук и може би ще имаме някои прищевки, на които е добре да не се противопоставяте. Идвам да се разбера с вас. Вие сте кмет на Ландек, аз съм крал на университета. Йерархията изисква да ми отстъпите властта си.

— Но, света Богородице! — възрази сериозно дебелият кмет. — Какво сте дошли да правите?

— О, бъдете спокоен, честни... Извинете, как да ви наричам.

— Пфафендорф.

— Бъдете спокоен, честни Пфафендорф. Идваме просто да се учим и забавляваме. Ще веселим селото, ще организираме празници. Това устройва ли ви?

— Ще уважавате ли личността и собствеността?

— Давам честната си царска дума.

— Щом е така, добре! — въздъхна с облекчение Пфафендорф.

— Значи се разбрахме? — запита Самуел.

— Разбрахме се.

— Дайте си ръката, благородни кмете, и не се страхувайте, че ще си присвоя или дори ще омаловажа по някакъв начин вашето значение. Ще ви запазя достойно за вас положение и ви обещавам почетно място във всички забавления и тържества.

— Много сте добър — отговори Пфафендорф успокоен. — Но си мисля, ако имате нужда от полицията на селото, поставям я на ваше разположение.

— Колко души са.

— Един.

— Дайте ни го — каза Самуел, като се смееше. — Ние ще го защитаваме.

— Не му причинявайте зло. Ще го потърся.

Кметът излезе, очарован от Самуел.

В кабинета имаше маса и всичко необходимо за писане.

— Седни тук — каза Самуел на Трихтер.

— Къде ще настаниш Хайделберг в Ландек. Мога да ти предложа замъка, но не е достатъчно — чудеше се Юлиус.

— Първо — отвърна Самуел, — ще има изрична забрана да се ходи към замъка. Ние сме тук, за да се подчиним на госпожа Хермелиндфелд, а не за да я притесняваме. Ще бъдем много щастливи, ако благоволи да присъства на някои празненства, които смятам да импровизирам, и се надяваме, че въпреки нейната свенливост ще поеме този риск. Но това ще бъде само по нейно желание и ние няма да ѝ налагаме нашето съседство.

— Тогава къде ще настаниш всичкия този народ?

— Ами в най-привлекателния покрив през тези хубави августовски нощи. Под звездите! Гората ще бъде нашата зелена спалня. Ако вали, познавам пещери, където могат да се настанят четиристотин души. Не се страхувай, тези пещери не са същите, които ти знаеш. Колкото до храната, нашите хора от Хайделберг са донесли за един ден, а утре Ландек ще бъде препълнен, тъй като селяните не са толкова глупави, та да не се възползват от дъжда от гулдени, който им

пада от небето. Те ще се запасят тази нощ и утре сутринта ще плуваме сред изобилие като на сватбата на Гамаш.

След това се обърна към Трихтер:

— Ти пиши заповедите.

Четвърт час по-късно, качен на един стол, Трихтер четеше на прииждащите студенти следния наполеоновски декрет:

„Ние, Самуел I, император на лисиците, тиранин за камилите, защитник на академичната конфедерация и прочие.

Ние постановихме и постановяваме следното:

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

Член I. Считаюки, че няма кръчма в Ландек, всички къщи в Ландек се превръщат в кръчми.

Член II. Считаюки, че къщите в Ландек ще са недостатъчни за нашата колония, в гората, под звездното небе ще бъде образуван лагер, снабден с всички удобства на живота, палатки от конопено платно, легла от папрат, канапета от слама, дивани от сено. Жените, децата, болнавите със свидетелство, издадено от медицинския съвет, само те ще живеят в отвратителни къщи от вар и дъски.

Член III. Наемите и общите или лични разходи за потребителски стоки ще бъдат плащани според случая или от обществената каса, или с лични средства, с изключение на стоките, които жителите на Ландек купят от Хайделберг. Всички стоки, които идват от отлъчения град, ще бъдат конфискувани без снизхождение. С тези изключения всяко посегателство срещу собствеността, а също и срещу хората ще бъде мъмрено и наказвано по смисъла на дисциплинарните наказания, упоменати в Бургеншафт.

Все пак тези правила важат само за студентите и за да оставим на благородните жители на Ландек свободата, това висше право на човешкото същество, няма да бъде забранено за мъжете да дават в заем, а за жените всичко, което ни се иска.

ПРЕХОДНИ РАЗПОРЕДБИ

Краят на този ден ще бъде използван за разглеждане на околностите и за настаняване.

Утре в две обяви ще бъдат представени програмата на лекциите и забавите, които ще бъдат организирани на тази обетована земя Ландек, за да бъде смекчена и облекчена тъгата от живота сред студентите.

Още тази вечер Юлиус фон Ебербах предлага на старите си другари един грандиозен пунш сред гората. Изготвено в Ландек 10 август 1811

Самуел I

Съгласувал копието

Трихтер“

Четенето бе насърчавано от възгласи „Браво“. Обещаният пунш имаше най-голям успех. Когато Трихтер приключи, избухна гръм от „Вива“ и „Ура!“

Кметът Пфафендорф скоро дойде заедно с човека, който представяше полицията в Ландек.

Самуел ги пое и извика:

— Всичко, що е жена, кон или багаж, да ме следва!

След това, придружен от кмета и полицаия, които представляваха властта и го освобождаваха от необходимостта да използва сила, той настави криво-ляво в къщите на селото жените, кутиите с шапки и колите.

След това се върна към мъжете.

— А вие, които предпочитате небето пред таваните и звездите пред свещите, следвайте ме.

XLVIII

ПУНШ В ГОРАТА

Самуел Гелб поведе групата по живописния път, който се изкачваше нагоре по залесения склон. Студентите вървяха близо четвърт час, после завиха наляво, тръгнаха по една малка пътека и изведнъж се озоваха на широка поляна, дълга около двеста крачки и оградена с гъст пояс от високи дървета.

Слънцето залязваше зад планината и сякаш за сбогом щедро обливаше клоните на дърветата с розовите си лъчи. Буйно поточе се спускаше по камъните край гората и припяваше със слабия си глас из водоскоците. Песента на хиляди птици се смесваше с този очарователен ромон и в такава съвършена хармония, че сякаш от потока се разнасяха прекрасни трели, а от птичите гърла струяха водни капки.

— Харесва ли ви този кът? — попита Самуел.

— Прекрасен е! — отговориха студентите.

— Добре тогава, настанявайте се.

Една част започнаха да издигат палатките, други разпънаха хамаци. Преди да тръгнат, по предложение на Трихтер бяха взели достатъчно постелки. Фресванст се зае да забива колчетата, но Трихтер го спря.

— Фресванст — смъмри го той, — ти май не се включваш в нашата история.

— Каква история? — изненадан попита Фресванст.

— Историята за Робинзон.

— И каква е тя?

— Ах ти, любителю на хубавото вино! Не си ли чел как Робинзон, след като не разполагал на острова със спалня, а не можел и да легне на земята, защото се страхувал от дивите зверове, взел че се качил на едно дърво и си направил легло в клоните му? Аз съм изпълнен с благородната амбиция да последвам великия му пример. Така че тази нощ ще прекарам не в легло, а в гнездо.

— А ако направя като теб и падна отгоре? — разтревожен попита Фресванст.

— Това само ще докаже, че не струваш и колкото един папагал! Слушай, Фресванст — тихо добави Трихтер, — преди всичко трябва да опровергаем някои клевети и да покажем на младежите, че ние никога не се напиваме. Така че бъди спокоен, ако се страхуваш да не паднеш, ще те завържа.

— Е, така може! В такъв случай се отказвам от палатка.

— Откажи се. Така за нас никой вече няма да говори, че никога не сме лягали в гнездо.

Докато бяха в ход всички тези весели приготовления, нощта се беше спуснала. Много преди уреченото време, още когато студентите седнаха на тревата за вечеря, се появи сияещата, горда и внушителна осанка на кмета, когото Самуел бе поканил на чаша пунш.

При появата си Пфафендорф бе посрещнат от бурни викове, които галеха сърцето, ала измъчваха ушите. Той оцени избора на Самуел и работата на студентите.

— Много добре! Чудесно! — каза той. — За вашите постройки сте отрязали най-хубавите клони и сте изкоренили най-младите дръвчета! Браво! Много умно, приятели, изключително умно!

Вечерята бе твърде оживена и никога не се бе случвало в една вечер да се съчетаят толкова много апетит и остроумие.

Когато вече бе дълбока нощ и дойде време за десерта, по предварително нареждане на Юлиус от замъка пристигнаха слугите с две бурета ром, ракия и всевъзможни средновековни чаши, измъкнати от колекцията в залата със съдовете. Останали незабелязани в мрака, те тайно подредиха огромните купи, напълниха ги с ром и ракия и ги запалиха.

Внезапно в гората избухна синкав огън. Червени, сини и розови пламъци играеха в огромните купи и изпълваха зелените дълбини на гората с фантастични отблясъци. Изненадани, че зората е настъпила толкова скоро, птиците се събудиха и започнаха да пеят.

— Да живее Шекспир! — извика Трихтер. — Сякаш сме в пето действие на „Веселите Уиндзорки“! Ето че вампирите танцуват под дърветата. Няма съмнение, че ще се появи и ловецът Херн. Хайде, приятели, да го потърсим! Аз ще го позная: на челото си има големи еленови рога. А! Ето го! Това е Пфафендорф.

— Предавам се! — извика пълничкият кмет, очарован от остроумната шега. — Скрих кой съм, за да не ви изплаша, ала сега няма как, принуден съм да се разкрия.

— За здравето на ловеца Херн! — извика Трихтер и грабна една огромна чаша.

Това бе знакът за началото. Изгасиха пунша, разсипаха го в чашите и удоволствието се премести от очите към устата.

Настроението нарасна, песните и тостовете се удвоиха. Два часа по-късно сред групата цареше приятно веселие. Ако в този момент се намереше наблюдател с достатъчно бистра глава, той щеше да забележи, че всички говореха, но никой никого не слушаше. Пфафендорф започна приятно да заеква, опитвайки се да докаже на Трихтер, че макар и стар, макар и кмет някога и той самият е бил млад.

Трихтер обаче упорито отказваше да му повярва.

През тази приятна вечер това бе единственото облаче, което хвърли сянка над блаженството на Пфафендорф. На раздяла той сърдечно стисна ръката на Трихтер, после почтително се сбогува със Самуел и си тръгна за вкъщи.

Ние обаче не можем да твърдим със сигурност, че стигна.

След него и Юлиус се раздели с веселата компания, върнала го към безгрижния живот, и се сбогува със Самуел.

— Какво, доволен ли си, че отново видя приятелите си? — попита го Самуел.

— Имам чувството, че се преродих.

— До утре, нали?

— До утре.

— Ще видиш как ще им организирам най-приятния, най-дейния и пълноценен живот, за който някога са мечтали — каза Самуел. — Искам да покажа на правителствата как народите могат да бъдат направени щастливи! Ще видиш!

Самуел повървя малко с Юлиус, за да го изпрати. Когато вече щяха да се разделят, над главите им, от клоните на едно дърво се чу шум.

Вдигнаха поглед и на звездната светлина видяха Трихтер да завързва Фресванст. Последният бе седнал на един напречен клон, шията му вече бе вързана за стъблото и той наблюдаваше цялата тази процедура с най-сериозно изражение.

— Трихтер — извика Самуел, — какво правиш там?

— Завивам приятеля ми да не изстине — отвърна Трихтер.

Юлиус си тръгна, като се превиваше от смях.

През това време Самуел Гелб, човекът, който бе душата на компанията и бе организиран цялата тази жизнерадостна вакханалия, остана сам и вместо да отиде да спи, тръгна с широки крачки в нощта. Беше тъжен, унил, намръщен. Навел глава, той вървеше из гората и като ранен глиган чупеше клони по пътя си и сухите листа се разпиляваха под краката му.

— Каква умора и каква скука! — мислеше си той. — Да създаваш около себе си веселие и радост, а сам да се чувстваш изпълнен със съмнения и грижи! Ако знаех, че съм способен на подобни глупави угризения, струва ми се, въобще нямаше да се радвам от онова, което се случи миналата нощ, или най-малкото от начина, по който то стана. Ах! Къде отиде моята воля? Поколебах се и отстъпих; не успях да сторя нито добро, нито зло. Опитах се да избягам пред собственото си деяние, но не успях. Какво падение!

О! Извърших не престъпление, а нещо повече: допуснах грешка! Сега тази грешка ме изпълва със смут и тревога за бъдещите ми планове. Ще устоя ли? Не зная. По дяволите! Защо поисках да погубя Гретхен? За да погубя Кристиане, когато тя щеше да я спаси. Пастирката бе един начин да се добера до графинята, а това средство щеше да ме отклони от целта! Ах! Самуел, нима се огъваш? Взри се в душата си! Ето ти си доволен, че си дал дума да се появиш пред Кристиане само когато тя те повика; и сега се надяваш, че това няма да стане, или може ти няма да сториш нищо от онова, което беше намислил, за да я предизвикаш. Поддаваш се на женски скрупули, опипваш почвата, отстъпваш... На всичко отгоре и страдаш, нещастнико. Каква низост! Какъв позор! Има ли нещо, което стои на моите желания? Казвах си, че за да задоволя онова безмилостно любопитство в себе си, ще ми е достатъчно да видя как в едно и също сърце се борят ужасът и страстта. Уви! Получи се точно обратното. Самият спомен за това ме измъчва. Сега ми се струва, че по-близо до моя идеал ще бъде, ако любовта и омразата се свържат в две различни същества и възмутената Кристиане изгори в страстта на Самуел. Но дали ще мога да осъществя това свое желание!

Ето такива мисли владееха ума на Самуел Гелб и той хапеше устните си до кръв. Впрочем споменът за опозорената и отчаяна Гретхен нито за миг не се появи пред този сатанински дух.

И докато през ума му минаваха тези дръзки и отвратителни мисли, той продължаваше забързан да следва своя път. Странно нещо! Този мъж, който бе толкова горд със своята воля, сега вървеше, воден от някакъв сляп инстинкт или навик и като в сън, без да мисли, без да обръща внимание, влезе в подземиято, запали фенер, прекоси черните коридори, изкачи стълбищата, стигна до салона на Кристиане и влезе вътре.

Всички в замъка спяха, дебелите килими приглушава-ха шума на стъпките му.

Той освети с фенера си всички предмети и мебели, спря се до розовото писалище, внимателно го отвори с един малък клюн, който извади от джоба си, и в едно от чекмеджетата намери запечатано писмо.

Прочете адреса: За барон Хермелинфелд.

Извади едно ножче, разпечата писмото, разгъна го и го прочете, като се усмихваше, след което го изгори в пламъка на фенера.

После сложи един бял лист в плика, ловко го запечата и внимателно затвори писалището.

„Ето, отново проявих слабост! — каза си той. — Защо попречих на това писмо да стигне до онзи, за когото бе предназначено? Нали така, обезоръжавайки нея, обезоръжавам и себе си!“

Дълбокият му блестящ поглед се спря върху вратата на стаята, където спеше Кристиане.

— Нима е възможно човек като мен четиринадесет месеца да таи една мисъл, без накрая сам да й стане подвластен — помисли си той. — Нима съм влюбен в тази жена? А! Самуел Гелб влюбен! Интересно би било да се види това!

Замислен, той излезе в коридора и отново машинално отиде в подземната си стая.

XLIX

СТРИКТНИТЕ ПРОГРАМИ

На следващия ден Кристиане още бе в леглото, а Юлиус, който обикновено ставаше след нея, вече се намираше в лагера на студентите.

Когато той пристигна, те бяха обхванати от весело настроение и шумно пееха. Бяха прекарвали прекрасната лятна нощ едните, легнали в палатките, други в хамаците, закачени между дърветата, а трети чисто и просто на тревата, под звездното небе. Всички твърдяха, че са спали чудесно.

Единствен Фресванст призна, че не е спал особено удобно: тялото му бе натежало от съня и въжетата, с които бе привързан за клона, бяха се врязали в гърба му. Сега той показваше кожата си и питаше дали някой не иска да купи кожа от зебра.

За разлика от него Трихтер бе очарован от прекарването на нощта. Твърдеше, че само птиците разбират от това, какво значи да спиш удобно и молеше всичките си приятели да погледнат дали на гърба му не са израснали крила.

Сутрешният тоалет на извора бе съпроводен със смях и закачки. Утрото искреше от младост, ведрина и глъч. Сякаш това бе някакъв чергарски стан, ала богат и чист. Преди да се развидели, Самуел бе напуснал своето подземие, беше се усамотил в кралската палатка и като истински революционен вожд съставяше двете предварително обявени програми: учебната и развлекателната.

В тази програма той се ръководеше от единствено нещо: да събуди любопитството на Кристиане, да я накара да помечтае, да предизвика възхищението ѝ и след като той не можеше да отиде в замъка, да я примами тя да дойде в лагера.

Освен това като практичен човек той трябваше да помисли за материалната страна и за осъществяване на намеренията си: необходимо бе да изпрати куриери в Дармщат и в Манхайм, за да организира прехраната и развлеченията на *студентите*. Когато

приключи с тези досадни приготовления, излезе от палатката, посрещнат от одобрителните възгласи на компанията, и веднага даде да се разлели програмата по дърветата.

Противно на обичая си, студентите бяха очаровани от начина, по който кралят беше организиран техният живот. Едно нещо предизвика особеното им одобрение: съобщението за представлението в една от следващите вечери на „Разбойници“ от Шилер, което щеше да се състои в нарочно построения за тази цел горски театър. Самият Самуел Гелб щеше да изпълнява ролята на Карл Мур.

Ето един истински крал, загрижен за развлеченията на поданиците си.

Единствен Нерон от историческите личности е имал такъв изтънчен вкус, затова каквото и да казват историците, името му още е популярно в Рим.

Другите точки от програмата на Самуел не бяха по-малко съблазнителни, още повече че противно на обичайната практика, всички те бяха стриктно спазвани и дори преизпълнявани. С други думи, тук бяха излишни всякакви скептични коментари от рода: „Когато стана, тогава ще говорим.“

Колкото до програмата за обучението, ето един показателен откъс:

УНИВЕРСИТЕТ В ЛАНДЕК

ПРОГРАМА ЗА МЕСЕЦ АВГУСТ 1811 г.

Считайки, че удоволствията заради самите себе си водят до пресищане и скука и че работата не бива да е нещо повече от фон на човешкия живот,

Аз, ректорът на горския университет в Ландек,

Реших, че ежедневните занимания, указани по-долу, ще се провеждат, за да запълнят празнината от лекциите на хайделбергските професори:

ПОЛИТИЧЕСКА ИКОНОМИЯ

Професор: Самуел Гелб — ще докаже, че политическата икономия е наука за нищото, аритметика на нулите и че единствено икономистите я считат за икономична.

ТЕОЛОГИЯ

Професор: Самуел Гелб — ще докаже, че теологията води само до съмнения в бога и осигурява главно съществуването на теолозите.

ХИМИЯ

Професор: Самуел Гелб — ще говори за голямата алхимия, която търси в чист вид един друг елемент, много по-трудно откриваем от златото, а именно човека.

ЕВРЕЙСКИ ЕЗИК

Професор: Самуел Гелб — ще преведе Библията от оригинала и анализирайки грешките на преводачите и компилациите на коментаторите, ще докаже, че вместо на божествените откровения, човечеството вярва на човешките лъжи.

ПРАВО

Професор: Самуел Гелб — достойно ще разгледа правните принципи: неправда, амбиция, користолюбие.

Съобщението продължаваше в същия дух. Медицина, литература, анатомия, история, всички катедри бяха заети от Самуел Гелб. Странният и универсален професор щеше да покаже обратната страна на всички науки. Единствените донякъде положителни лекции бяха по психология, където обещавахе да се занимае с любимата си тема: Теория на волята.

Всички обаче добре знаеха, че макар и да беше забавен и присмехулник, той си оставаше ерудиран и задълбочен учен и нито един студент не искаше да пропусне изключителните лекции на този многолик учител, който щеше да направи нещо изключително и щеше да замени цял един преподавателски колектив.

Уроците бяха следобед от два до шест часа.

Времето предиобед в един часа бе определено за разходки из гората и по реката.

За тази сутрин бе организирано пътуване с лодки по река Некар. Дебелият и весел Пфафендорф, предупреден предната вечер от краля на студентите, бе събрал всички лодки от околността и когато групата

пристигна на уречената среща, намери истинска флотилия с вдигнати платна и спуснати гребла.

Пфафендорф бе дошъл с най-хубавия си костюм: кафяво сако, бяла връзка, карирана шапка, копринени къси панталони, шарени чорапи и обувки с токи.

Изненадан предния ден от внезапното нахлуване на студентите, той се опасяваше, че всекидневното му облекло няма да го представи в най-благоприятна светлина, затова бе решил да се реабилитира и да смае младите си приятели. Не го спря нито страхът да не измачка празничното си облекло в лодката, нито опасението, че ще изкаля скъпоценните си копринени чорапи.

Благородният кмет се втурна в лодката на Самуел, без да мисли за официалните си дрехи, дори стигна дотам, че сам предложи да гребе под аплодисментите на Трихтер.

Разходката бе чудесна. Река Некар бе също като Рейн, но в умален размер: тъмни крепости бяха накацали по скалите като орлови гнезда, щастливи селяни изпълваха долините, ухаещи в цветя като зелената рокля на Сибила; тесни и непристъпни ждрела ги посрещаха, сякаш водеха към Ада, а изведнъж зад тях се откриваха весели поляни, изпълнени с цветя като самия Рай. Такива бяха прекрасните пейзажи, които в продължение на няколко часа преминаваха пред погледите и мислите на нашите студенти, докато греблата им ритмично загребваха водата, а ехото на патриотичните им песни будеше ехото на река Некар, което от години спеше в пещерите.

Юлиус си бе казал, че със слизането от лодката ще се прибере в замъка. Но когато се завърнаха, приближаваше време за лекции и той като старите си другари бе жаден да чуе професор Самуел. Така остана да обядва с веселата дружина, след което отиде на занятията. А те бяха такива, каквито можеха да се очакват от този велик скептик, чиято ерудиция се съчетаваше с огромен ентусиазъм и ирония. Неведнъж през аудиторията преминаваха тръпки на ужас, предизвикани от някои въпроси за живота и смъртта. Докторът се спря върху Създателя на Сътворението и Бога на човечеството и го анализира с онази критична свобода и дързост, които още тогава бяха възможни в самовластна Германия и които все още не са приети в демократична Франция.

В 6 часа лекциите приключиха.

Юлиус се питаше дали си струва да се прибира в замъка преди полунощ. Този толкова пълноценен ден трябваше да завърши както подобава. А програмата бе: вечеря на свещи и концерт в гората. Кристиане знаеше къде се намира съпругът ѝ и нямаше да се тревожи. Само трябваше да я предупреди.

Той ѝ написа бележка, с уверение, че ще се върне по-рано, отколкото предната вечер, и с молба да му изпрати двамата си лакеи.

Вечеряха във фантастична атмосфера под дърветата, осветени с разноцветни фенери. Докато ядяха, двамата лакеи на Юлиус, изгубени в гъстата гора, свиреха далечни мечтателни мелодии с медните си тръби, които сякаш се зовяха с хармоничното си ехо. Този очарователен диалог плашеше кошутите, тъй като поради необичайния час те взимаха бледата луна за утринна зора.

След вечеря някои от студентите и част от оркестрантите на театъра в Манхайм, които Самуел се бе погрижил да повика от предната вечер за тази драматична ваканция, направиха великолепен концерт и под ентусиазираните аплодисменти на тази отбрана публика изсвириха най-хубавите откъси от произведенията на Моцарт, Глук, Бетовен.

След тези очарователни моменти не е трудно да се разбере защо Юлиус посрещна с такова съжаление момента, когато трябваше да се прибере.

— Знаеш ли, че за утре има организиран голям лов. — каза му Самуел.

— Зная — отговори Юлиус.

Вътрешно обаче бе започнал да се притеснява, че трябва да оставя Кристиане сама.

— Не е много удобно Кристиане да идва на нашите вечери — добави той, — но нали каза, че спокойно би могла да наблюдава лова на кон или в карета? Това би я разсеяло.

— Обещах ѝ да не се показвам пред нея — хладно отвърна Самуел, — освен ако самата тя не ме повика. Тя знае много добре, че ще бъде чест и удоволствие за нас да участва в забавленията ни. Ти говори с нея и я доведи.

— Добре — каза Юлиус, — ще поговоря с нея още тази вечер, защото не мога все така да я оставям сама; или тя трябва да идва с мен, или аз да оставам при нея.

Когато се прибра, Юлиус разпалено описа сутрешната разходка и нощния концерт. Той й каза за лова на следвания ден и я покани да отиде. Тя можеше да го гледа от каретата, без никой да я вижда.

Сериозна и малко натъжена, Кристиане категорично му отказа.

Разделиха се недоволни един от друг: тя заради неговото веселие, а той заради нейната печал.

L

ТРИХТЕР И ФРЕСВАНСТ НАДМИНАВАТ СЕБЕ СИ

Кучешкият лай, виковете на студенти, съвещанията със слугите на Юлиус, звуците на фанфари, цвиленето на коне, подготовката на пушките, размяната на барута и куп други приготовления от този род, сами по себе си по-забавни от самия лов, изпълниха с надежда и радост утрото на третия ден.

Студентите се екипираха по възможно най-добрия начин. В цялата околност се наблюдаваше невероятно поскъпване на пушките. Болшинството бяха наети на два пъти по-висока цена, отколкото бяха купени.

Някои студентки с женско любопитство и мъжка смелост бяха яхнали коне и заредили пушките си и внасяха нежен елемент в строгата картина, създадена сякаш за четката на Вандер-Мюлен.

Юлиус намери Самуел като същински генерал да подготвя лова.

— Юлиус, бях забравил да ти кажа — засмя се Самуел, — че съм се приготвил за едър дивеч. Трябва да ти кажа, че твоите хора са чудесни. Майсторски претърсиха гората. Откриха следите от елен и от глиган. А и при тези царствени кучета несъмнено ни очаква чудесен лов.

Едва бе даден знак, когато студентите и кучетата хукнаха в пълен безпорядък. Едните крещяха, а другите лаеха. Въпреки усилията на Самуел ловът започна съвсем необикновено и приличаше на истинско нашествие на диви орди, което впрочем имаше своята прелест. Свиренето на тръбите, веселият или изплашен женски смях, виковете на мъжете, кучешкият лай, изтърваните изстрели на неопитните или нетърпеливи ловци, всичко това се смесваше и огласяваше гората като ураган.

И все пак стратегията на Самуел и опитността на водачите на кучетата победиха при цялата тази неразбория. Най-напред бе повален

еленът, а после и глиганът.

Ловджийският рог триумфално изсвири и заглуши предсмъртното хъркане на дивото животно; после същото се повтори и с глигана.

В този момент се дочуха звуците на танцова музика. Скрибуцането на две цигулки бе съпровождано от весели възгласи. Чуваха се звучни смехове.

Две минути по-късно ловците видяха по пътеката да се задават двадесетина празнично облечени и сияещи двойки.

Това бе сватбата на Готлоб и Роз, които се бяха оженили същата сутрин.

Когато видяха студентите, сватбарите сякаш се изплашиха и поискаха да завият наляво.

Самуел отиде при Роз.

— Госпожо — галантно каза той, — позволете ми да ви предложа две блюда за вашата сватбена вечеря: един глиган и един елен. Защо не ни поканите да вечеряме всички заедно и да танцуваме до сутринта? И ще ме удостоите ли с честта да ми подарите първия кадрил?

Роз погледна Готлоб и той ѝ кимна в знак на съгласие.

Съюзът между сватбарите и ловджиите бе потвърден от едно дуо на ловджийски рог и цигулка и всички се разделиха, за да се съберат отново на вечерята.

— Сега да започнем урока по история! — каза неуморимият Самуел. — Ще ви говоря за брачната институция от времето на Адам до наши дни.

— Браво! Това е истинската наука! — извика очарована аудиторията.

Дали от чистия въздух, или от примера на енергичния, разгорещен и неуморим Самуел, но възможностите на студентите сякаш бяха десеторно увеличени: действията и мисълта взаимно се поощряваха и тялото си отпочиваше в духовни занимания.

Сватбената вечеря бе великолепна. Кметът Пфафендорф се напи до козирката. Когато от дивеча останаха само костите, а от виното само бутилките, прозвуча един напев и балът започна. Самуел пое ръката на Роз, а Лолоте прие ръката на Пфафендорф.

Студентите поканиха най-хубавите момичета от околностите, а колежките им си поделиха мелничарите и чифликчиите. Така сближаването между Хайделберг и Ландек бе отбелязано с буйни и разпалени танци, които продължиха чак до сутринта.

Трихтер и Фресванст не танцуваха, а само ядяха и пиеха.

В полунощ изтънченият тиранин Самуел Гелб, който от всички крайности и злоупотреби приемаше единствено онези, които бяха свързани с удоволствията, стана и с цялата си неумолимост даде отбой.

— Какъв ужасен момент ми предстои! — въздъхна Трихтер. — Сега трябва да изпратя Лолоте чак до Ландек!...И то само до вратата.

— Добре де! Ще дойда да те придружа — състрадателно каза Фресванст.

— О, какво благородно сърце носиш в гърдите си! Благодаря ти, приятелю! — каза Трихтер, като му стисна ръката. Строги и мълчаливи, двамата бохеми придружиха до селото шумната и приказлива Лолоте, след което целомъдрено се прибраха.

— Жаден съм — каза Трихтер на Фресванст.

— Така си и мислех — отвърна Фресванст.

С красноречиво движение и щастлива усмивка Трихтер посочи на приятеля си една врата, слабата светлина над която позволяваше в хубава ясна нощ да се види корона от лозови пръчки.

Без да продума, Трихтер почука на вратата. Никой не отговори. Трихтер почука отново, този път по-силно. Чу се лай на куче.

— Хей! — започнаха да викат Трихтер и Фресванст и заритаха по вратата.

Кучето започна яростно да лае.

— Така, както сме трима, ще успеем да събудим някого. Ето на, един прозорец се отвори.

— Какво искате? — попита един глас.

— Ракия — отговори Трихтер. — Ние сме двама клети пътника и нищо не сме пили от цели пет минути.

— Мъжа ми го няма — отговори гласът.

— Ние не търсим мъжа ви, ние търсим ракия.

— Почакайте.

След малко им отвори възрастна жена, която сънено примигваше като пламъка на свещта в ръката ѝ. Тя я остави на масата, донесе две чаши и полуспяща, опипом тръгна към един шкаф.

— Бога ми! Не е останало нищо за пиене — каза тя. — Мъжът ми тъкмо отиде в Некарщайнах да докара. А! Ето тук има малко ракия. Тя остави на масата една полупразна бутилка.

— Та това са едва четири чашки! — ужасен каза Трихтер. — Капка вода в пустинята. Е, дай поне да си наkvасим устните.

Изпиха ракията на един дъх, платиха и мърморейки си тръгнаха.

Жената започна да мие някакви съдове. Все още не си бе легнала, когато четвърт час по-късно се прибра мъжът ѝ.

— Как така си още будна по това време? — попита той.

— Ами двама студенти ме вдигнаха, за да им дам ракия!

— Ракия ли! Ракията свърши — каза мъжът, оставяйки пакетите, които носеше.

— Свършила е, да — отговори кръчмарката. — Бе останало само малко на дъното.

Мъжът погледна празната бутилка.

— От това ли пиха? — попита той и се разтрепери.

— Ами да — отговори жената.

— Нещастнице! — извика той, като си скубеше косите.

— Какво ти е?

— Знаеш ли какво си дала на горките младежи?

— Ракия, какво?

— Киселина!

Светът сякаш потръпна от вълнение за съдбата на Трихтер и Фресванст. А те действително бяха велики пиячи.

Невнимателната кръчмарка се притесни ужасно, и то с право. При вика на мъжа си: „Киселина?“ — тя позеленя.

— Господи! Аз спях... бе нощ... сипах им, без ясно да видя.

— Господи! Хубаво се подредихме! — простена мъжът. — Тези младежи или вече са мъртви, или издъхват някъде по пътя. А нас ще ни осъдят, че сме ги отровили.

Жената избухна в ридания и патетично тръгна да се хвърля в обятията на мъжа си. Той обаче грубо я отблъсна.

— Каква полза сега и да ми плачеш! Това много ще послужи. Не можа ли да внимаваши? Какво ще правим? Как да се спасим? Ще ни хванат. Ах! Чичо ми беше съвсем прав, когато преди четиридесет и една години ме съветваше да не се женя за тебе!

Ние няма да разказваме за цялата тази нощ, изпълнена с тревоги, сълзи и ругатни, която прекараха двамата кръчмари Филемон и Бауцис. С настъпването на зората Бауцис излезе на прага на вратата в очакване на присъдата си. Изведнъж тя извика. По пътя към дома ѝ се приближаваха двамата младежи. Или може би само сенките им?

— Какво има? — разтреперан попита мъжът и.

— Това са те! — каза жената.

— Кои те?

— Младежите.

— Господи! — промълви мъжът се строполи на един стол.

Трихтер и Фресванст влязоха и тихо и спокойно седнаха на масата.

— Ракия? — поръча Трихтер.

И добави:

— От същата.

— От същата, да — потвърди Фрестванст. — Беше доста силничка.

LI

МАЛКО ФОЙЕРВЕРКИ ОТ РАЗЛИЧНИ ГЛЕДНИ ТОЧКИ

Три-четири дни минаха така за студентите емигранти всред все нови и нови очарования, които Самуел с необичайната си мощна дарба можеше да извлича от всичко, което му паднеше подръка: от гората и реката, от селото и замъка, от науката и удоволствията, от мечтите и живота.

Междувременно от Хайделберг пристигнаха тъжни вести: този контраст направи още по-голямо удоволствието от пребиваването в Ландек. Една лисица, която против волята си бе останала в забранения град заради сериозно неразположение, побърза да дойде при другарите си, щом стана на крака. Описваше Хайделберг като доста мрачна обстановка.

Улиците били пусти, магазините празни. Гробна тишина царяла в прокълнатия град. През деня никакъв шум; вечерта никаква светлина. Търговците унило се затваряха по домовете със стоката си и с жените си. Професорите, като нямаха вече лекции, се караха помежду си. Науката на преподавателите, платовете на търговците, виното на кръчмарите, създадени да движат ума, да красят рамената и да се леят в гърлото, се трупали и гниели в магазините и изоставените катедри като тиня в смрадливо блато.

Професорите и търговците стигнали дотам, че да се карат и си прехвърлят едни на други отговорността за емиграцията.

Защо търговците бяха обидили Трихтер? Защо професорите бяха осъдили Самуел?

Явно бе наближил мигът, когато академията щеше да обяви война на тезгяха.

Тези новини само удвоиха оживлението в кервана и същата вечер Самуел отпразнува това с възхитителен фойерверк, който бе подготвял три дни.

Беше наредил да разположат ракетите на другия бряг на Некар. Нищо по-странно и очарователно от тези бомби и ракети, отразяващи се в реката, и този цъфнал букет във въздуха и отражението му във водата като подземен вулкан. В действителност имаше два фойерверка — този в небето и този в реката.

Цял Ландек се намираше на брега, без Кристиане и Гретхен. Но Самуел бе избрал мястото не случайно и добре знаеше, че двете упорити жени сигурно наблюдаваха против волята си огнената картина и че големите червени пламъци ще ги развълнуват — едната в колибата, другата в салона.

Гретхен действително ги видя, пребледня и прошепна:

— Просто дяволът си играе с огъня, това е!

Тя побягна като дива в колибата си и скри глава в ръце, за да избяга от огнените отблясъци, които оцветяваха прозорците и стъклата. Всичко, което напомняше за Самуел, сега я изпълваше с ужас.

Колкото до Кристиане, засега Самуел само я плашеше. Тя излезе на балкона, привлечена от пламналото небе, и остана там, мислейки си за странната въздържаност на Самуел и неволното отстъпление на Юлиус.

Тя бе принудена да признае правдивостта на това, което ѝ бе казал Самуел за слабата и податлива природа на мъжа ѝ. Беше останало нещо много детско в този млад мъж, който без съмнение в този момент ръкопляскаше с голям възторг на фойерверките на Самуел.

Кристиане чувстваше, че Юлиус ѝ убягва. Какво можеше да направи, за да го задържи? Беше ли направила подходящия избор, оставайки встрани от развлеченията му? Отказвайки да го следва, създавайки му навика да минава и без нея, нямаше ли да го свикне да вижда на едната страна жена си, на другата радостта? Нямаше ли да е по-разумно да участва в забавленията и радостите на мъжа си — така той щеше неизменно да ги свързва с нея?

Горката Кристиане, тъй кротка по нрав, се питаше какво лошо може да има в крайна сметка, ако участва в толкова необходимите за мъжа ѝ радости? Естествено само отдалече и в границите на благоприличието. Какво щеше да стане? Може би Самуел щеше да тържествува и да си помисли, че я е накарал да отстъпи? Е, добре!

Въпреки всичко Самуел имаше такъв характер, че се ядосваше само на препятствията, и колкото по-горда ставаше тя, толкова повече го дразнеше. В общи линии Самуел досега бе удържал на думата си да не търси начин да я вижда. Не бе ли сбъркала, като писа на барон Хермелинфелд? А ако променеше нещата? Придружавайки мъжа си, тя щеше да спечели две неща: запалваше любовта на Юлиус и гасеше омразата на Самуел.

И така тази вечер тя изчака завръщането на Юлиус, отиде мило при него и сама поиска да ѝ разкаже за прекарването на деня. Той го направи на драго сърце.

— Значи добре се забавлява днес? — попита го тя.

— Да, признавам това. Този Самуел чудесно разбира живота.

— Не е ли утре вечер представлението на „Разбойници“?

— Да, утре е — отговори Юлиус. — Ох! Ако само се съгласиш да дойдеш с мен?

— Може би ми се иска. Знаеш, че Шилер е моят любим поет.

— Крайно време беше! — Извика Юлиус очарован. — Решено е. Никакви преструвки. Утре вечер ще дойда да те взема.

И той буйно целуна Кристиане.

„От цяла седмица не ме е целувал така, от все сърце!“ — тъжно си помисли Кристиане.

II ГЕНЕРАЛНАТА РЕПЕТИЦИЯ

В деня на представлението на „Разбойници“ всеки един от студентите, след двата часа учебни занятия, можеше да разполага със свободното си време, било за самостоятелна подготовка на уроците, било за виждане с приятели.

Като всеки голям режисьор Самуел Гелб знаеше колко са важни за удоволствието желанието и очакването и че всяка светлина изпъква само на сянка. Като всеки голям политик Самуел Гелб вярваше, че при всяко сдружение, дори и да е сдружение за забавления и радости, голяма част от работата се върши благодарение на свободата и прищевките на личността. И накрая като всеки практичен човек Самуел Гелб сам имаше нужда от този ден, за да довърши подготовката за представлението същата вечер.

Тъй като действието на „Разбойниците“ изцяло се развиваше в гората, декорът бе готов, както в античността. Вместо платна и картон като в Манхайм, имаха както в Атина истинска гора и истински клони. За сцените в затворени помещения имаше големи платнища, опънати между дърветата, очертавайки апартаментите. Самуел бе импровизирал своя театър без много усилия. Не му липсваха нито кулиси, нито стойки за декори.

Той насочи вниманието си към генералната репетиция. Но при толкова послушни, толкова ентусиазирани и толкова образовани актьори той се съмняваше в ефекта от шедьовъра на Шилер.

Репетицията бе стигнала до действието, където свещеникът идва да предложи на разбойниците пълна амнистия, ако предадат ръководителя си Карл Мур, когато съобщиха на Самуел, че е дошло пратеничество на академичния съвет на Хайделберг, което иска да направи предложения на студентите.

— Доведете ми ги тук — каза Самуел. — Пристигат точно навреме.

Дойдоха трима професори. Единият от тях взе думата. При положение че студентите се върнат към задълженията си, съветът в Хайделберг предлагаше да прости на всички, с изключение на Самуел Гелб, който щеше да бъде изключен от Университета.

— Скъпи посланици — каза Самуел, — това много прилича на сцената, която в момента репетираме. — И продължи, като се обърна към студентите: — Слушайте! Правосъдието ме натовари да ви съобща следното: искате ли веднага да вържете здраво и да предадете този човек, осъден като престъпник? Наказанието за вашите престъпления ще бъде отменено. Светата Академия ще ви посрещне с нова любов в лоното си и за всеки един от вас ще има открит път за някоя достойна работа.

Всеобщ смях посрещна това подражание на Шилер.

Един от професорите се обърна към студентите:

— Само към вас, господа, само към вас се обръщаме и се надяваме, че ще ни отговорите по друг начин, а не с шеги.

— Извинете! Аз съм много сериозен — отговори Самуел. — И това, че като достойния Карл Мур се обръщам към другарите си, за да приемат вашите предложения, да се отърват от мен и да отидат в Хайделберг, за да възобновят редовните си занятия, е много сериозно. Сигурно не тук ще получат дипломите си и ще удовлетворят своите родители.

— Но ние — каза една мъхеста къща, — ние ще отвърнем като истински Шилерови разбойници, че няма да предадем главатаря си. А за това имаме по-малко заслуги от другарите на Карл Мур. Защото не ни грози опасност, нито за тялото, нито за духа, след като, господа, не сме подложени нито на вашите куршуми, нито на уроците ви.

— Но в крайна сметка — отговори професорът — какво искате, за да се приберете?

— Самуел трябва да каже — отговори мъхестата къща.

— Да, Самуел! Самуел! — извика тълпата.

— Е, добре! Тогава какви ще бъдат исканията на г-н Самуел Гелб? — с горчивина попита пратеникът на Университета. — От любопитство бихме искали да разберем какви са вашите условия.

Тогава Самуел взе думата като един Кориолан.

— Вие сте объркали ролите, господа, идвайки да ни поставяте условия. Ние не можем да приемаме такива, а да ги диктуваме.

Слушайте какво е нашето решение и като се приберете, кажете, че то е неотменимо. Амнистия за всички и за мен като за другите, това се разбира от само себе си. Освен това буржоата, които се опитаха да тормозят Трихтер, ще дойдат тук, за да искат прошка. Като военна контрибуция дълговете на Трихтер ще бъдат считани за опростени, а освен това ще платят петстотин флорина като обезщетение. И накрая по хиляда флорина ще бъдат изплатени на всеки един от ранените в битката студенти. Само при тези условия ще се съгласим да се приберем в Хайделберг. Ако кажете: „не“, ще ви кажем: „благодаря“. Трихтер, изпратете извън границите на Ландек пратениците на Академията.

Тримата професори счетоха за достойно да не отговарят и си тръгнаха в твърде окаяно настроение.

— Да продължим с репетицията, господа — спокойно каза Самуел на актьорите си, — и нека тези, които не участват в пиесата, ни оставят.

Като свърши репетицията, Юлиус каза на Самуел, че ще отиде да вземе Кристиане, а Самуел въпреки самообладанието си не можа да прикрие радостта си.

— А, значи ще дойде! — каза той. — Побързай, Юлиус, защото вече се свечерява, а ние ще започнем, когато съвсем се стъмни.

Юлиус тръгна, а Самуел, вече обзет от тревожна възбуда, отиде да облече костюма си.

Час по-късно Юлиус се върна с Кристиане. Госпожа Ебербах бе посрещната с уважение от студентите. Специално кресло бе подготвено за нея на първия ред, така че да бъде отделена от тълпата.

Сърцето на Кристиане биеше силно: за първи път след предизвикателството щеше да види Самуел отблизо.

Пиесата започна всред тишина, изпълнена със симпатия и внимание.

LIII

„РАЗБОЙНИЦИТЕ“

Както е известно, „Разбойниците“ на Шилер е една от най-силните, най-смелите, най-страшните присъди над старото общество. Син на граф, Карл Мур обявява война на господстващото правосъдие, на установения ред и става бандит, за да може по свой начин да бъде съдник и да поправя неправди. Той запазва, при всичките си престъпления, един толкова възвишен идеал, изпълнен с гордост, че възхищението към него винаги го съпътствува, а правото изглежда винаги на страната на този разбойник и бунтовник.

Пиесата, известна в Германия, бе обект на възхищение, особено от всички млади и разпалени, от всеки, който счита себе си за силен, от всеки, който нарича себе си свободен. Нямаше студент в Хайделберг, който да не знае „Разбойниците“ почти наизуст. Но във впечатлението от шедьовъра винаги имаше нещо ново и по-дълбоко и тази вечер те слушаха драмата като че за първи път.

Въпреки всичко първото действие не направи особено впечатление: всички чакаха Самуел. Но при второто, щом се появи Карл Мур, вълнение обзе всички сърца.

С висок ръст, широко чело, навъсен поглед, високомерие, страст, пренебрежение към общоприетите добродетели, бунт, насочен срещу обществената дребнавост, като че ли целият Карл Мур оживяваше в Самуел.

Впрочем, докато самият Самуел Гелб вътрешно считаше себе си за по-велик от Карл Мур, защото неговият неприятел бе по-високопоставен, защото не се противопоставяше само на хората, но и на Бога, Кристиане сигурно си мислеше, че недостойният прелъстител на Гретхен стои много по-ниско от убиеца от горите на Бохемия, тъй като в дъното на душата си имаше омраза, а не любов.

Но за тези, които под играта на Самуел не виждаха собствения му живот, впечатлението бе поразително и когато при вдигането на завесата се появи Карл Мур, вгълбен в четенето на Плутарх,

поведението на Самуел бе такова, а видът му толкова величествен, че само заради това избухнаха бурни ръкопляскания.

И с какъв саркастичен тон Самуел, крачейки, произнесе прочутата анатема:

„Какво, да затворя тялото си в корсет и да подчиня волята си на притискането на закона? Никога! Законът? Той довежда до мудността на охлюв подема на орела! Законът? Създал ли е някога велик човек? Истинската майка на колосите и на хората с изключителни способности е свободата! Да ме поставят начело на армия от мъже с моята закалка и ще направя от Германия република, в сравнение с която Рим и Спарта ще са като женски манастири.“

Впрочем Карл Мур, отблъснат от баща си заради брат му, се надига гневно срещу обществото, което го отхвърля, и приема да стане капитан на своите другари, станали разбойници. Без съмнение Самуел си мислеше за несправедливостта на собствения си баща, който го бе изоставил, след като някога велик актьор не е стигал до дълбокото, истинско чувство, с което извика:

„Убийци! Разбойници! С тези думи тъпча закона с нозете си. Никаква милост, никакво съчувствие! Нямам баща, нито любов. Кръвта и смъртта трябва да ме накарат да забравя онова, което ми е било скъпо. Приближете се! Искam да се впусна в едно ужасно забавление.“

Самуел каза това с такава дива сила, че тръпки побиха тълпата. Див пламък искреше от очите му.

Кристиане трепна. Стори ѝ се, че погледът на Самуел се насочи към нея: като че ли електрически ток премина през нея. Тя започна да съжалява, че е дошла.

Имаше толкова много общо между ролята и актьора, че на моменти вече не знаеше дали Самуел изпълнява ролята на Карл Мур, или Карл Мур изпълнява ролята на Самуел.

Този разбойник, за когото покушението стоеше по-високо от добродетелта и който изглеждаше твърде велик, за да вирее всред тесногръдите предразсъдъци на света, ужасяваше Кристиане. В следващия миг изведнъж той се появи в съвсем различна светлина.

Мисълта за тази, която бе обичал и която все още обичаше, прониза един ден изпълнения с кървави драми живот на Карл Мур, както слънчев лъч огрява пропаст. Завладява го някаква непреодолима

сила. Той отново иска да види своята Амелия и тутакси повежда послушните си другари във Франкония. Предрешен, прониква в бащиния си замък и воден от самата Амелия в галерията с портретите, без тя да го е познала, с тревога я разпитва за това, което е изстрадала.

В този момент цялото високомерие на Самуел-Карл се превърна в гореща страст. Сълзи се появиха в дотогава неумолимите му очи, а когато Амелия издаде своето вълнение пред портрета на Карл със сълзите си и когато избяга зачервена, Самуел извика: „Тя ме обича! Тя ме обича!“, толкова радостно и победоносно, че от всички страни избухнаха ръкопляскания, а Кристиане пребледня и потрепера от вълнение и страх.

Но разнежването трае само минута. Бандитът отблъсква това мимолетно вълнение, преглъща готовите да потекат сълзи, цялата му жестокост се възвръща. И ужасното предизвикателство, което изрече актьорът, сякаш бе богохулството на самия Самуел Гелб:

„Не, мъжът не трябва да се огъва. Бъди каквото искаш, анонимно същество от висините, нека само моето Аз да ми остане вярно. Бъди каквото искаш, нека само навсякъде да вода своето Аз със себе си. Нещата вън от нас са само неумели цапаници на човешката ръка. Аз съм си сам свое небе и свой ад.“

Въпреки всичко Карл Мур още веднъж проявява малко нежност, когато Амелия, макар и да знае какъв е той, все още го обича и прегръща.

„Тя ми прощава! Тя ме обича! Аз съм чист като лазурно небе. Тя ме обича! Мирът се връща в душата ми. Страданието е облекчено. Виж, ох, виж: децата на светлината прегръщат със сълзи на очи дяволите, които плачат.“

Самуел вложи в тези възвишени слова толкова болка и чувство, че Кристиане отново се развълнува против волята си. В един момент тя помисли, че все пак Самуел можеше да се промени и че в дълбините на този мрачен дух навярно туптеше нещо като сърце.

Ала, уви, злото е по-упорито. То не изпуска толкова лесно плячката си. Виновникът не може да промени пътя, по който е тръгнал. Невъзможно е примирие между престъплението и невинността. Амелия е осъдена. Трябва да се изпълни предопределеното. Любовта на Карл може да бъде само злокобна. Неговите диви другари не страдат от това, че ги напуска. Те поставят между него и неговата

любима почервенелите си саби, разкъсват дрехите си, показват раните, които са получили заради него, и му напомнят за горите на Бохемия, за дадените клетви и за множеството престъпления, които го свързват с тях. Карл е техен. Те са го купили като крепостен с кръвта на сърцето си. Жертва за жертва, Амелия или бандата!

Един от тях се прицелва вече в Амелия. Но Карл грабва пушката и със собствени ръце убива любимата си.

Кристиане нададе вик. Стори ѝ се, че Самуел се целеше точно в нея и че куршумът му я бе улучил в сърцето.

Юлиус се усмихна: страхът на Кристиане му се стори плод на обичайното за жените вълнение при изстрел с пушка. Кристиане се съвзе по време на последните думи от пиесата, а възбудата ѝ естествено бе изтълкувана за сметка на драматичната развръзка на шедьовъра.

Завесата се спусна при гръм от бурни аплодисменти и викове „Браво“. Самуел бе повикан отново и изпратен с възторжени ръкопляскания.

— Бързо! Да си вървим! — каза Кристиане на мъжа си.

— Веднага след като поздравим Самуел — каза Юлиус.

LIV

КАК ПОНЯКОГА НА ДОБРОДЕТЕЛТА И ЛИПСВА ЛОВКОСТ

Юлиус поведе Кристиане към кулисите.

Щом ги видя, Самуел тръгна към тях, все още в сценичния си костюм, великолепен и мрачен, все още блед от истинската си или изиграна страст.

Юлиус му стисна ръката с ентузиазъм.

— Беше чудесен! За теб няма невъзможни неща.

— Мислиш ли? — попита Самуел със злобната си усмивка.

Кристиане не каза нищо. Но нейната бледост, вълнението ѝ, мълчанието ѝ, всичко говореше вместо нея.

Честният до наивност Юлиус нищо не подозираше и за да разчупи този лед, се отдалечи без престореност и отиде да говори с другарите си, като остави Самуел с Кристиане.

Самуел взе думата с онзи почтителен и непринуден тон, с който като че ли винаги прикриваше иронията си.

— Благодарен съм ви, госпожо, че благоволихте да присъствате на едно от нашите забавления. Досега вие ги пренебрегвахте; ала за кого бе организирано всичко това, ако не заради вас? Нали вие пожелахте това преселване на цял един град? Нали по ваша заповед доведох при Юлиус цялата шумотевица на Хайделберг?

— Това е доказателство — почти тихо отговори Кристиане, — че понякога пожелаваме нещо, за което впоследствие съжаляваме.

— Вие съжалявате, че ни накарахте да дойдем тук? Дали пък тази навалица започва да ви досажда? Тогава кажете ми една дума, госпожо, и ще накарам всички да се върнат обратно така, както ги накарах да дойдат.

— Ще го направите ли? — попита Кристиане.

— Честна дума, само кажете! Пък и добре е този вид авантюри да не продължават прекалено дълго време, за да останат в спомените

като светкавица, която блясва и отминава. През тези осем дни в живота на моите хора не е имало нито минута скука, а в синьото топло небе нито един облак. Време е да си тръгнем. Отегчаваме ви. Ще ви освободя от всички нас, на първо място, от себе си.

Кристиане направи учтив жест.

— Само се надявам — продължи Самуел, — че нашето малко пътешествие не е било съвсем напразно, поне що се отнася до вашето щастие. Юлиус действително имаше нужда от малко раздвижване. Виждате ли госпожо, вашият съпруг е като стенен часовник, чийто часовникар имам честта да бъда аз. Връщам ви го навит поне за три месеца.

— Господин Самуел... — прекъсна го Кристиане с достойнство.

— Простете, госпожо — продължи Самуел, — не исках да ви обидя. Мисля, че никога няма да се съобразявам с това, че истината може да бъде болезнена. И все пак за обикновения манталитет аз бих изглеждал, как да кажа, нагъл, нали? Ако например, опитвайки се да чета във вашите мисли, можех да предположа, че по време на това представление страстта, която ме изпълваше, е могла да ви трогне с искреността и силата си...

— Не би ми било трудно да го призная — каза Кристиане.

— Ако тогава се осмеля — продължи Самуел — да предположа, че сте могли да сравните този жар и тази сила с мекотата и бледността на Юлиус...

Кристиане отново прекъсна Самуел.

— Господин Самуел — каза тя твърдо, — на този свят обичам само съпруга си и детето си. Те владеят цялата ми душа. Тази привързаност е достатъчна за амбициите на моето сърце. С това то се чувства богато и никога няма да посмее да сравни богатството си с това на другите.

— О, добродетел от камък! — горчиво извика Самуел. — Тази непреклонност е може би почтена, госпожо, но никак не е ловка. Кой знае дали с по-малко гордост и твърдост и повече гъвкавост и изтънченост нямаше да ме размекнете и аз да се окажа по-слаб, отколкото се мисля? За жалост дори не се опитахте да ме излъжете!

Кристиане осъзна тактическата си грешка по отношение на един такъв неприятел.

— На свой ред ще ви кажа, господине — каза тя, — че не исках да ви засягам.

— Да не говорим повече за това — хладно отговори Самуел. — Сега, госпожо, трябва да се сбогувам с вас. Обещах да се появя пред вас само когато с един знак повикате най-смирения от вашите поклонници. Бъдете спокойна, никога нищо не забравям, чувате ли, нищо от това, което съм обещал.

— Как! — промълви Кристиане.

— Пред абсолютно нищо, госпожо! — каза отново със заплашителен поглед Самуел. — Що се отнася до клетви, имам следния злочест недостатък: безпощадна памет. Гретхен може би ви е казала?

— Гретхен ли! — извика Кристиане, като трепереше. — Ох! Господине, как смеете да споменавате това име?

— Това, което е сторено, госпожо, е единствено заради вас.

— Заради мен! Ах, господине, не ме правете съучастница, дори и неволна, в такова отвратително престъпление.

— Заради вас, госпожо! — повтори Самуел. — За да ви докажа, за да ви докажа, че когато обичам и искам нещо, съм способен на престъпления.

За Кристиане, силно смутена и уплашена, пристигането в този момент на Юлиус бе истинско спасение.

— Поздравих твоите актьори и наши другари — каза той. — Сега съм на твое разположение. До утре, Самуел.

— Утре може би вече няма да сме тук, Юлиус.

— Как! В Хайделберг ли се връщате вече? — каза Юлиус.

— Възможно е.

— Но предполагам, че няма да приемеш условията на професорите?

— О, не — отговори Самуел. — Утре те ще приемат нашите.

— Крайно време беше! — каза Юлиус. — Няма значение! Ще гледам да дойда преди вашето заминаване утре. Казвам ти довиждане само за тази вечер.

— Сбогом, господине — каза Кристиане на Самуел.

Самуел отговори:

— Довиждане, госпожо.

Предвижданията на Самуел не се оказаха прекалено дръзки. На следващия ден пратениците на академичния съвет се върнаха, придружени от шивача, обущаря и колбасаря, които бяха натупали благородния Трихтер. Бяха приели всички условия на студентите, дори и обезщетенията. Тримата търговци поискаха прошка от свое име и от името на всички буржоа.

Трихтер се държа достойно. Той прие със сериозно изражение парите от своя шивач, чу молбите на тримата си противника и когато свършиха, им каза учтиво:

— Прощавам ви, макар да сте отрепки.

Студентите си тръгнаха със съжаление от чудесната гора, в която бяха прекарвали тъй хубави дни. Поеха на път следобед и пристигнаха в Хайделберг вечерта.

Целият град бе осветен. Търговците, застанали на прага на вратите си, размахваха във въздуха каскетите си с мощни възгласи, ругаейки наум студентите, на които винаги трябваше да се отстъпва. През цялата нощ Хайделберг бе едновременно удовлетворен и засрамен, като онези градове, превзети с щурм след дълга обсада и глад, когато победителят донася едновременно смут и храна.

LV

КОГАТО ПРЕДОПРЕДЕЛЕНОТО ВЪРШИ СВОЕТО ДЕЛО

Изминаха два месеца. Есента вече простираше в горите и полята своята златиста пелена, а плътен килим от паднали листа приглушаваше шума от колелетата на пощенската кола на барон Хермелинфелд, който пътуваше в този сив октомврийски ден по пътя от Франкфурт за Ебербах. Без камшика на кочияша и звънците на конете колата щеше да препуска безшумно като полет на лястовица.

Угрижен и мрачен, с притисната на ръката глава, баронът гледаше разсеяно бягащите дървета и храсти по пътя. Изведнъж видя на една скала човешко същество, което полетя като стрела и изтича по склона или по-скоро падна пред конете и почти под колелата, като викаше:

— Спрете! Спрете!

Въпреки промяната във вида ѝ и блуждаещия ѝ поглед баронът позна Гретхен. Той накара кочияша да спре.

— Какво има, Гретхен? — попита той загрижено. — Нещо страшно ли се е случило в замъка?

— Не — отговори Гретхен със странен глас. — Все още Господ бди над тях. Но и Самуел бди. Ще стигнете навреме. Но ще бъдете ли толкова мощен за доброто, колкото е другият за злото? Няма значение! Мое задължение е да ви предупредя, макар да трябва да се червя от срам. Като ви видях отгоре, изтичах, защото инстинктът ми за добро, който дяволът не успя да убие в мен, ми повелява да говоря с вас.

— Не сега, мило дете — отговори меко барон Хермелинфелд. — Тъжният повод, който ме води в Ебербах, не ми позволява никакво закъснение. Нямам минута за губене. Дали ще мога да намеря сина си в неговия дом?

— В неговия дом? Какво наричате негов дом? — отговори Гретхен. — Мислите ли, че е господар на този замък? Не, той не е

господар, а и жена му не е господарка. Впрочем може би тя ви е накарала да дойдете? Тя ли ви накара да дойдете?

— Бълнуваш ли, или имаш температура? — попита баронът. — Не зная какво означават тези думи. Не, не Кристиане ме накара да дойда. Идвам при децата си с лоша новина, но не съм получавал вест от тях.

— Ако новината ви е новина за смърт — отговори Гретхен, — сравнено с това, което имам да ви кажа, ще е нищо. Защото по-добре сигурна смърт, отколкото евентуален позор!

— Позор! Как! Какво искаш да кажеш? — извика баронът спонтанно при решителния и убедителен тон на козарката.

— Слушайте — каза Гретхен. — С кола няма да пристигнете в замъка за по-малко от петнадесет минути. Слезте и като минем по прекия път, ще ви заведе за десет минути. Докато вървим, ще ви издам тайни, които съвестта ми сама не би си признала. Но паметта на пастора, който спаси моята майка, ми заповядва да спася дъщеря му. Не трябва да се допуска г-н Ебербах да разбие главата си в стените на този проклет замък. Не бива да оставим г-жа Кристиане да полудее като бедната Гретхен, не бива да допуснем детето, закърмено от моята коза, да остане сираче. Елате с мен, ще ви разкрия всичко.

— На твое разположение съм, Гретхен — каза баронът, обхванат от тревога въпреки волята си.

Той слезе от колата, нареди на кочияша да го чака пред замъка и с все още бодрата си, младежка крачка тръгна с Гретхен по пътеката, която тя му сочеше.

— Ще говоря, докато вървим — каза Гретхен. — Първо, защото бързате, и второ, защото така нито едно дърво, нито един храст от моята гора няма да чуе пълния разказ за моя позор.

Тя трепереше с цялото си тяло.

— Съвземи се, детето ми — мило каза баронът, — и говори без страх пред един стар приятел, пред един баща.

— Да, истински баща — каза Гретхен, — и ще ми помогнете в моето затруднение. Знаете, струва ми се, господин барон, какви ужасни заплахи отпрати към нас, към г-жа Кристиане и към мен този прокълнат, този омразен Самуел Гелб, след като се налага да назова името му.

— Знаех го да, Грегхен. Господи! Все още ли става дума за Самуел? Говори, говори, дете мое.

— Господин барон — продължи Гретхен, като закриваше с ръце лицето си, — Самуел Гелб, знаете това, се бе зарекъл, че ще го обикнем и двете, или поне че ще бъдем негови. Е, добре... е, добре, той вече удържа на думата си, що се отнася до мен.

— Как! Гретхен! Ти го обичаш?

— О, ненавиждам го! — извика Гретхен с дива ярост. — Но един ден, един час, той успя да ме принуди, този човек на ада... не знаей дали точно да го обичам!... но в крайна сметка, да ми прости майка ми, съм негова.

— Възможно ли е това? Гретхен! Гретхен, с целия си разсъдък ли си?

— Ох! Де да не бях! Но за съжаление все още го имам, както и съзнанието и паметта ми. Само в едно нещо се съмнявам. Вие, господин барон, вие сте учен човек. Помогнете на моето бедно непросветено съзнание. Давам вид, че говоря за себе си, но всъщност говоря за жената на вашия син. И така, кажете ми истината, както го правя и аз. Господин барон, дали господ, който е толкова добър и милостив, е предоставил на този свят оръжия и възможности на лошите за борба срещу добрите, които Добрите да не могат да предотвратят? Има ли тъмни сили, които тласкат честните и невинни души към престъпления? Има ли непобедими магии, които да правят така, че да се опетни дори това, което е чисто, и да се правят неща, които всяват ужас?

— Изясни се, дете мое.

— Господин барон — каза Гретхен, — вижте това малко шишенце, което намерих на пода в колибата си една вечер.

Барон Хермелинфелд пое платиненото шишенце, което му подаваше Гретхен, отпуши го и го помириша.

— Велики боже! — извика той. — Ти пи ли от това?

— В деня, когато обикнах Самуел, въпреки омразната му същност, открих в хляба и млякото миризмата, която лъха от това шишенце.

— О, горката! О, проклетникът! — извика баронът.

— Е, добре! Какво ще кажете, господине?

— Ще кажа, бедно дете, че волята ти е била насилена, опиянена, заслепена. Казвам, че престъплението е било двойно за другия и никакво за теб. Казвам, че си невинна, въпреки грешката си, и чиста, въпреки опетняването ти.

— О, благодаря! — извика Гретхен, като събра ръцете си в радостен израз. — Майко, не съм потъпкала клетвата си! Бъдете благословен, Господи, Вие, който сте на небето. А вие, господине, бъдете благословен на земята.

Но изведнъж каза обезкуражена:

— Все едно е! Има ужасни загадки. Душата е недокосната, но не може да се каже същото за тялото. Колкото и да съм вътрешно чиста, все пак си оставам опетнена.

— Утеши се, успокой се, бедно дете! Дори ангелите не са почисти от теб. Още веднъж ти казвам, всичко е дело на този нечестивец и няма нужда да довършваш тъжната си изповед, сам мога да се досетя за края. Той е проникнал при теб през нощта като злосторник. Възползвал се е от самотата и доверието ти, подлецът му с подлец! О, ще го накажем, бъди спокойна.

Гретхен вдигна тъжно и гордо глава, като че за да прогони грижите си.

— Да не мислим повече за мен — каза тя, — а за вашата снаха.

— Благодарение на бога — каза баронът — Кристиане е по-малко застрашена от теб, бедно дете. Тя не живее сама, в отворена колиба, а в замък, ограден с високи стени и обитаван от верни слуги, които тя може да извика, за да я защитят, ако мъжът ѝ отсъства.

— Вярвате ли в това? — попита Гретхен с горчива усмивка. — Дали Самуел Гелб не може да отвори всички заключени врати на замъка и дори всички врати без ключалки?

— Какво! Гретхен, Самуел Гелб влизал ли е в замъка?

— А как този, който го е построил, няма да е влизал в него?

— Този, който го е построил? — повтори смаян баронът.

— Сега мога да ви го кажа — продължи Гретхен. — Неговото престъпление ме освобождава от моята клетва, а кошутата ми, чрез която това чудовище искаше да си отмъсти, умря миналия месец. Ето вече стигнахме замъка. Слушайте добре, господин барон.

И тя му разказа как Самуел бе построил двойния замък.

— О, каква наглост! — извика баронът. — А Кристиане знае ли нещо за всичко това?

— Тя знае всичко, но се е заклела да мълчи.

— Няма значение! — каза баронът. — Но се питам, при опасността, която я грози, защо не ми писа, както ми бе обещала? Благодаря ти, Гретхен, благодаря за доверието ти. Бъди спокойна, тя няма да бъде погубена. Оставяш ми това шишенце, нали? А аз се надявам, че държа този нещастник в ръцете си.

— Ако го държите, не го изпускате! — каза Гретхен, в чийто поглед блесна ярост. — О, как го ненавиждам! Какво щастие, че имам право да го мразя! Живея само за да дочакам един ден възмездие. И това ще стане, ако не с ваша помощ, то с помощта на бога.

Тя продължи:

— Ето ни при тайния вход на замъка, господин барон, а аз се връщам при козите си. Изпълних своето задължение, сега оставям делото на вас.

— Сбогом, Гретхен — каза баронът. — Мислех, че идвам в замъка, воден от нещастieto, а се оказа, че е поради надвиснала опасност. Значи имам две причини да бързам. Сбогом.

Той се запъти с бърза крачка към замъка.

Първият прислужник, когото среща, му каза, че Юлиус е излязъл преди два часа, веднага следобед, с пушка на рамо и че щял да се прибере привечер. Но г-жа Ебербах била в замъка.

Баронът прояви раздразнение. Извървя пътя до апартамента на Кристиане, без да поиска да съобщят за него.

И когато, след като почука, влезе в стаята на Кристиане, той я намери погълната от това важно занимание на майките, което е да накарат децата си да се усмихват.

При вида на свекъра си Кристиане нададе вик на изненада и се затича към него.

Баронът я целуна нежно. Той погали хиляди пъти внука си, когото намираше очарователен и добре сложен.

— Нали е хубав моят Вилхелм? — каза Кристиане. — Струва ми се, че няма много деца, които да са толкова хубави. Представете си, че вече ме разбира, когато му говоря. О, как го обичам! Хайде, усмихнете се също и на дядо си, смръщено розово дете.

— Той е чудесен, скъпо момиче, и прилича на теб — каза баронът. — Но сега дай го на дойката. Трябва да говоря сериозно с теб и се страхувам, че ще ни разсейва. Значи Юлиус е в гората? — попита той.

— Господи, да! На лов е.

— Знае ли се къде? Може ли да се намери?

— Можем поне да опитаме — каза Кристиане.

— Е, добре, да опитаме тогава. Трябва да му кажа важни и сериозни неща.

Кристиане повика и нареди на трима прислужника да потърсят Юлиус в три различни посоки и да го доведат.

— Но какво има? — попита тя разтревожена барона.

— Нищо — отговори загрижен баронът. — Поне на Юлиус трябва да го кажа. Ще говорим за това, като се прибере. Докато го чакаме, да поговорим за теб. Ти не си ли ми писала?

— Но да, скъпи татко — каза Кристиане.

— Ах, да, нежни думи под писмата на Юлиус. Но искам да кажа писма, адресирани до мен?

— Простете ми, татко, но аз ви писах преди два месеца и половина една дълга и неотложна изповед.

— Как? Нищо подобно не съм получавал — изненадан възкликна баронът. — Почакай малко. Да, преди два или три месеца действително пристигна един плик с печат от Хайделберг, но в него имаше само бял лист хартия. Дори писах на Юлиус, но той ми отговори, че не знае за какво става дума.

— О, сигурна съм, че сложих писмото в плика — каза Кристиане. — Още се виждам как го пиша и запечатвам на тази маса. Господи! Дали не го е взел?

— Кой? — живо попита баронът.

— Този, за когото ви пишех.

— Самуел Гелб?

— Да, Самуел Гелб, татко.

Настъпи мълчание. Заше метена, Кристиане си мислеше за тази нова наглост на Самуел.

— Виждала ли си отново този Самуел? — попита той.

— За съжаление, да! Два пъти.

— Тук ли? — попита баронът.

— Не, навън — след кратко колебание отговори Кристиане.

Тя си спомни, че баронът изрично бе забранил на сина си да се среща със Самуел, и лъжеше, за да прикрие Юлиус.

— И какво ти каза Самуел? — отново попита баронът.

— Първия път ми повтори своите нагли предизвикателства.

— Нещастникът!

— Точно тогава ви писах, татко, за да ви помоля за помощ, за да ви повикам. Вторият път беше осем или десет дни по-късно, на публично представление.

Кристиане разказа на барона за преселването на студентите и за представлението на „Разбойниците“. Обясни всичко с женското си любопитство: тя пожелала да присъства на това представление заедно с Юлиус. Юлиус се съгласил, за да достави удоволствие на жена си. Впрочем Самуел, с когото бе разменила няколко думи след представлението, се бе заклел, че ще се появи пред нея само ако тя го повика. На следващия ден студентите си били тръгнали за Хайделберг.

— От два месеца — добави Кристиане — господин Самуел съвестно си държи на думата. Ето защо не ви писах повторно. През тези два месеца нито видът, нито споменът, нито дори и името на този човек са смущавали моето щастие. Защото в действителност никога не съм била по-щастлива и по-спокойна от сега. Вилхелм не е боледувал повече, а Юлиус не се поддава на тази отпуснатост, към която го бе тласнало усамотението, той, който беше свикнал на бурен и шумен живот. В крайна сметка — усмихнато добави Кристиане — и бащата, и синът са излекувани. А аз, която живея само чрез тях и съм половин Вилхелм и половин Юлиус, любовта на Юлиус и здравето на Вилхелм са цялото ми щастие. Благодаря всеки ден на бога и не ми е нужен друг рай, освен увековеченото настояще.

— А Гретхен? — изведнъж попита баронът.

Кристиане потрепери.

— Гретхен — тъжно и замислено каза тя. — Гретхен повече пред никого не се появи. Каквато беше дива, сега стана свирепа. От коза стана кошута. Всякакъв контакт с човешко същество ѝ се струва непоносим и за да не води вече козата, която храни Вилхелм в замъка, тя не я пасе със стадото си. Козата остава тук и прислужниците се занимават с нея. Хората от Ландек, които са могли да разменят по някоя дума с Гретхен, казват, че си е загубила разсъдък. Аз съм ходила

пет или шест пъти в колибата ѝ, за да се опитам да поговоря с нея, но колкото и да съм чукала и викала, никога Гретхен не ми е отваряла. Често съм я виждала отдалеч, когато съм излизала с Вилхелм. Винаги, от каквото и разстояние да ме е виждала, се е крила в дълбините на горите.

— Странно нещо! — каза баронът. — От половин час съм в Ебербах, а Гретхен първа ме видя и дълго говори с мен.

— И какво ви каза?

— Всичко. За престъплението на Самуел, за неговите намерения, за неблагодарумието му. Той е построил този замък. Може да проникне тук по всяко време и не навън, а тук, Кристиане, се е виждал с вас.

— Е, добре, татко!

— Е, добре! Вие не ми казахте цялата истина, Кристиане.

Тъжна усмивка на достойнство се появи на устните на Кристиане. Но тя не се оправда.

Баронът бе обзет от голямо вълнение и се заразхожда с големи крачки из стаята.

— Ще се срещна със Самуел — каза той — и ще поговоря с него. Нека да внимава. Този път няма да се ограничи с думи. Ще тръгна за Хайделберг веднага щом поговоря с Юлиус и още веднага ще бъда там.

— Простете, татко, но ви моля да помислите, преди да направите това. Казах ви, че от два месеца този човек ни е оставил. Разумно ли е да го възбуждаме? Признавам, че се страхувам. Като че ли искате да ударим заспал тигър.

— Кристиане, имате ли причини да се страхувате от този ход?

Кристиане се изчерви, обидена.

— Мъжете — като че ли на себе си каза тя — със своите странни подозрения не знаят какво е женска свенливост и че колкото по-равна е водата на едно езеро, толкова по-лесно се набраздява от вятъра. Ако искате да видите Самуел Гелб, господин барон, няма защо да ходите в Хайделберг, трябва само да изчакате до тази вечер за това.

— Как? — попита баронът.

Кристиане отиде към плоскостта, която Самуел ѝ бе посочил, и сложи пръст на звънеца.

LVI

ВСИЧКО СЕ ПЛАЩА

Какво ще правите, Кристиане? — извика баронът.

— Нали ви казах, татко — каза Кристиане, — Самуел Гелб се бе заклел, че ще се появи пред мен само ако го повикам с този сигнал. Е, щом държите да го видите, ще го повикам, това е всичко.

И цялата разтреперана едновременно от страх и гордост, тя натисна бутона.

Бутонът потъна, след това изведнъж отскочи, преди да е отдръпнала ръката си. Сътресението я накара да отстъпи назад, бледа и изплашена, като че ли Самуел Гелб щеше да се появи внезапно пред нея.

Тя погледна разтреперана стената, чудейки се откъде ще изскочи Самуел. Струваше й се, че се появява едновременно от всички страни. Чувствуваше се обградена от този невидим неприятел. Счуваха й се хиляди стъпки зад дъбовата ламперия.

Но стената оставаше неподвижна и безмълвна.

— Никой не се появява — отбеляза баронът след две или три минути.

— Да, почакайте още малко! — отговори Кристиане.

Развълнувана, тя отиде да седне с вперен в ламперията поглед.

Измина четвърт час, но плоскостта не помръдна.

— Кристиане, или сте сънували, или този човек ви е излъгал — каза накрая баронът.

— Ах, прав сте татко! — извика тя. — Луда ли съм, че се изплаших? Луда ли съм, че повярвах, че Самуел може да изскочи отнякъде? Не, той няма да дойде. Каза ми това, за да раздвижи въображението ми, за да ме накара да повярвам, че е винаги тук, наблизо, за да чувствавам присъствието му при всяко свое действие, за да мисля за него по всяко време. Той разчиташе, че никога няма да задвижа лоста. Една случайност ме накара да го бутна и ми разкри

лъжата му. О, господи! Благодаря ти! Благодаря ви, татко, че ме подтикнахте към тази дързост.

Нейният изблик на радост бе толкова искрен и безобиден, че баронът се трогна, убеден в невинността ѝ.

— Ти си едно чисто и достойно създание, моето дете — каза той, като пое ръцете ѝ, — без да искам, те нараних, прости ми.

— О, татко!... — каза Кристиане.

В този момент се върнаха прислужниците, които Кристиане бе изпратила да търсят Юлиус, и казаха, че напразно са обиколили гората и са го викали.

— В колко часът обикновено се връща от лов Юлиус? — попита баронът.

— Господи! Чак надвечер, в шест часа — отговори Кристиане.

— Още два-три часа чакане! — каза баронът. — Хайде, този ден е изгубен. Зле съм избрал момента... но трябва да си уплътня времето. Мое скъпо момиче, би ли ми дала всичко необходимо за писане? Когато Юлиус се прибере, веднага ще ме предупредиш.

Кристиане настани свежъра си в библиотеката на Юлиус и го остави да пише.

На свечеряване Юлиус още не се беше прибрал. Баронът влезе в салона, където се намираше Кристиане.

Не мина и минута, когато изведнъж тя извика.

Едно от паната се бе отместило, бавно се отвори и даде път на Самуел Гелб.

Отначало Самуел видя само бялата рокля на Кристиане, а не забеляза седналия в тъмното барон.

Той тръгна към Кристиане, като я поздрави със своята елегантна, но хладна учтивост.

— Простете ми, госпожо — каза той, — че не можах да дойда веднага. Сигурно доста закъснях, часове или може би ден. Работата е там, че бях в Хайделберг. При завръщането ми в Ландек състоянието на звънеца ме предупреди, че сте позвънили, и веднага дойдох. С какво имам щастието да ви бъда полезен? Но първо искам да ви благодаря, че ме повикахте.

— Не Кристиане ви повика, а аз, господине — каза баронът, като стана.

Самуел не можа да се въздържи да не трепне от изненада. Но силната му воля взе надмощие.

— Господин барон Хермелинфелд! — извика той. — Чудесно е, господин барон, че имам честта да ви поздравя.

И като се обърна към Кристиане:

— Значи си играете с мен, госпожо? — продължи той с горчив смях и с някогашния си ироничен поглед. — Значи това е клопка? Е, добре! Така да бъде! Ще видим кой кум кой сват.

— Отново се осмелявате да заплашвате? — извика изумен баронът.

— А защо не? — спокойно отговори Самуел. — Позициите ми не са отслабени. Само заради това съм се явил тук с толкова добра воля. Между нас казано, мисля точно обратното.

— Наистина ли? — подигравателно попита баронът.

— Това е очевидно — отговори Самуел. — На първо място, ако бях сам мъж срещу една жена, може ли човек да помисли, че ще се възползвам от своята сила и от нейната слабост. Но се оказва, че сте двама срещу мен. На второ място, струва ми се, че бях оставил госпожата на спокойствие, не я предизвиках, не я нападах. Кой от нас двамата, тя или аз нарушава споразумението? Кой започва отново войната? Сега мисля, че съм освободен от всякакви скрупули. Сега аз имам преимущество на предизвикания: благодаря ви за това.

Кристиане хвърли на барона поглед, който означаваше: „Какво ви казвах?“

— Като изяснихме този въпрос — продължи Самуел, — повтарям и на вас, господине, това, което попитах госпожата: Какво желаете от мен?

— Да ви дам полезен съвет, господине — отговори барон Хермелинфелд със строг и заплашителен вид. — Досега проявявах към вас толерантност и разчитах силата на убеждението. Но не успях. Сега вече не моля, а заповядвам.

— О! — възкликна Самуел. — И какво ми заповядвате? С какво право?

— Виждали ли сте това нещо, господине? — понита баронът, като показва на Самуел платиненото шишенце, което му бе дала Гретхен.

— Това шишенце ли? — каза Самуел. — Дали съм го виждал? И да, и не. Не зная: възможно е.

— Господине — продължи барон Хермелинфелд, — без съмнение мой дълг е да ви предам още днес на съда заради вашето престъпление. Разбирате какво ме възпира все още. Но ако не освободите завинаги снаха ми от вашите чудовищни заплахи, ако направите нещо или кажете дума, насочена против нея, ако не се постараете да изчезнете от живота и мислите й, кълна се в Бога, че няма да има милост и ще се възползувам от ужасната тайна, която зная. Вие не вярвате в божиято правосъдие: но ще ви принудя да повярвате в човешкото.

Самуел кръстоса ръце и започна да се шегува:

— А, значи ще направите това? — рече той. — Е, добре, по дяволите, От любопитство искам да видя какво ще стане. Решил сте да кажете всичко, така ли? Но аз също имам какво да разкрия. Бога ми! Диалогът между обвинител и обвиняем обещава да бъде поучителен. Имам доста неща на сърцето, чувате ли? Предайте ме! И бъдете сигурен, че нищо няма да отричам. Напротив.

— О, какъв ужасен цинизъм — смаян извика баронът.

— Всичко е много просто — възрази Самуел. — Вие ме нападате, аз се защитавам. Моя ли е вината, че в този момент борбата ни не е равностойна. Моя ли е вината, че вие може всичко да загубите, а аз нямам какво да губя? Моя ли е вината, че не рискувам нито име, нито семейство, нито богатство, нито репутация, нито положение, а вие рискувате да загубите всичко това? Искате дуел между нас. Моя ли е вината, че вие представлявате огромна мишена, а аз — по-тънка от острието на бръснач? И какво друго мога да ви кажа освен, господин барон, стреляйте първи!

Господин Хермелинфелд замълча известно време, объркан от такава дързост. Въпреки всичко той се съвзе от удивлението си.

— Е, добре, така да бъде! — рече той. — Приемам предизвикателството ви, ще видим зад кого от нас двамата ще застанат правосъдието и обществото.

— Правосъдието! Обществото! — повтори Самуел. — Ами аз ще им кажа това, което казах и на вас. Вие ме нападнахте първи, вие ме предизвикахте първи. Моя ли е вината? Какво общо имам с това общество, което ме отхвърли? Какво дължа на правосъдието, което ме

изостави? Не съм, законен син, нито законен наследник, добродетелен син на добродетелен баща, дете, създадено според религията, във вените ми не тече кръв, патентована от закона, аз не съм Юлиус. Не за бога, аз съм Самуел! Едно извънбрачно дете, дете на любовта, син на капризите, наследник на порока, а във вените ми тече пяната от кръвта на баща ми. Нека Юлиус да е олицетворение на честността, авторитета и добродетелите на законния си баща: аз ще бъда олицетворение на порива, недоволството, разпуснатостта на неизвестния си баща. „Tales pater, tales filius“^[1], това е всеизвестно правило. Съдът ще оцени това. Наричайте поведението ми както искате. Кажете, че съм извършил престъпление, нека така да бъде! Искам да видя как съдиите ще направят своя избор между този, който е извършил престъплението, и този, който е създал престъпника.

Баронът беше пребледнял от изненада и гняв. Кристиане трепереше от ужас. Господин Хермелинфелд отговори:

— Още веднъж ви казвам, господине, че ние не ви атакуваме. Със съгласието на първата ви жертва ви пощадяваме, при положение че няма да има втора. Но ако отново се появите пред снаха ми, каквито и да са последиците, ще ви предам. Съдиите може и да разберат вашите разсъждения, но се съмнявам, че ще разберат вашето злодеяние. Живият свидетел е тук: Гретхен. Вещественото доказателство е тук: шишенцето. Какво може да отговори обвиняемият?

— Добре! — каза със смях Самуел. — Отново съм принуден да стана обвинител. Ще приложя закона на възмездие. Ако бях извършил друг вид престъпление: кражба или убийство, щях да разбера убедеността и гнева на ошетените и щях да се страхувам или да се крия. Но за какво става дума тук? За прелъстяване на младо момиче. Е, майка ми също бе прелъстена. Имам Писма, който доказват нейната съпротива и престъпната настойчивост на прелъстителя ѝ. Мъртвият свидетел по-малко свещен ли е от живия, господин барон? Колкото до това шишенце, нека бъде доказателство срещу мен, но то е доказателство и срещу другия. Ще кажа, без това да е необходимо да е вярно, че съм открил състава на течността от това шишенце в друго подобно, намерено при майка ми.

— О, но това е мръсна клевета! — извика баронът.

— Откъде накъде и кой ще го докаже? — попита Самуел. — Сега разбирате ли средствата ми за защита, господин Хермелинфелд? Аз не съм подсъдим, а отмъстител. Каква ще бъде пледоарията ли? Просто една обвинителна реч.

Той замълча. Баронът, поразен, с треперещи ръце, облян в студена пот, която вледеняваше белите му коси, мълчеше.

Самуел каза победоносно:

— Господин барон, очаквам да получа вашата призовка. Госпожо Ебербах, очаквам вашето позвъняване. Казвам ви довиждане и на двамата.

И като изрече думата „довиждане“, която прозвуча като заплаха, той излезе не през тайния изход, а през голямата врата на салона, като рязко я затвори след себе си.

— Самуел! — извика баронът.

Но той вече бе далеч.

— О, дете мое! — каза на Кристиане баронът, която онемяла от страх, се притискаше до гърдите му. — Този Самуел е фатален човек. Не ми е възможно да го атакувам, но ще съумея да те защитя. Трябва да се пазиш, никога да не оставаш сама, да имаш винаги някого около себе си, в крайна сметка да напуснеш замъка или да се проучи възможността и да се изгради отново. Бъди спокойна, аз съм тук, за да бдя над теб.

По коридора отекнаха чуха стъпки.

— Това е Юлиус — извика Кристиане успокоена.

И наистина в същия миг при тях влезе Юлиус.

[1] Какъвто бащата, такъв и синът. — Бел. прев. ↑

LVII

ЖЕНА И МАЙКА

— Скъпи татко — каза Юлиус, след като прегърна барона. — Казаха ми, че ме чакате доста часове и че са ме търсили из цялата гора. Не ме намериха по простата причина, че не бях там. По стар навик тръгнах с пушка на рамо, а си послужих само с книгата, която беше в джоба ми. На една миля отгук седнах на тревата и четох Клопсток до свечеряване. Нещо спешно ли ще ми кажете?

— За съжаление, да, Юлиус!

— Какво е то? Имате тъжен и угрижен вид.

— Присъствието ми смущава ли ви? — побърза да попита Кристиане. — Ще се оттегля.

— Не, остани, моето момиче. Ти си твърда и решителна, нали?

— Плашите ме — продума Кристиане. — О, така и си предчувствувах някакво нещастие.

— Трябва все пак да знаеш какво ме води тук — продължи баронът, — тъй като разчитам ти теб да убедиш Юлиус да изпълни онова, за което съм дошъл да го помоля.

— Какво желаете да направя? — попита Юлиус.

Баронът му подаде писмо

— Чети на висок глас — каза той.

— Това е писмо от чичо Фриц — каза Юлиус.

Той прочете следните редове, като неведнъж бе прекъсван от обзелото го вълнение:

„Ню Йорк, 25 август 1811 год.

Мой скъпи братко,

Пише ти един умиращ. Страдам от болест, която не прощава, и ще стана от леглото, на което съм вече от два месеца, само за да легна в гроба. Остават ми три месеца живот. Лекарят, който е мой приятел и познава характера

ми, отстъпи пред упоритите ми молби и ми разкри истината.

Ти също ме познаваш и добре разбираш, че ако тази присъда ми е болезнена, то не е от низък страх пред смъртта или съжаление за живота. Достатъчно дълго съм живял, след като съм успял с дейността си, труда и пестеливостта си да събера състояние, което ще допринесе за твоето щастие и за това на моя обичан племенник. Но се надявах да видя малко от това щастие, преди да умра. Искях да обърна в пари имуществото си, да ви го донеса в Европа и да ви кажа: «Бъдете щастливи!» Това е наградата, която си бях обещал след толкова труд. Струваше ми се, че Господ ми дължи това. Но Господ реши другояче, да бъде волята му!

Така няма вече да видя родината си. Няма да видя вече тези, които обичам повече от всичко на света. Чужденец ще затвори очите ми. Не казвам това, за да ви накарам да дойдете ти и синът ти, или поне един от двамата. Ти трябва да останеш там заради задълженията си, а той заради щастието си. Аз не ви викам. Ще трябва много да бързате, ще имате точно време да пристигнете, и всички тези притеснения, колкото да присъствате на смъртния ми час. Ще загубите три месеца, за да ме видите един ден.

Не идвайте! Ах! Вярно е, щях да си замина не толкова тъжен от този свят, ако можех да видя нежния ви поглед в последния час на това съществуване, преминало в работа за вас. И щях да имам сигурен човек, комуто да дам последни разпореждания за делата и имуществото, което оставям. Е, писано ми било да умра в изгнание и самота. Това отнема и последната ми смелост. За вас са сетните ми мисли, за вас е цялото ми богатство. Защо ви напуснах? Не бива да съжалявам, след като мога да ви оставя малко благосъстояние. Не, не приемайте това като призив да дойдете при мен.

Целувам ви нежно и двамата.

Умиращият ти брат:

Фриц Хермелинфелд.“

— Татко — каза Юлиус, като изтри сълза от окото си, — на вашата възраст и при вашето положение вие не можете да предприемете такова дълго пътуване. Ще замина аз.

— Благодаря, синко — отвърна баронът. — Дошъл съм да те помоля именно за това. Ами Кристиане?

— Мога ли да замина с Юлиус? — попита тя.

— Без съмнение! — каза Юлиус. — Тръгваш с мен.

— Ами Вилхелм? — попита майката.

— О, вярно — отговори Юлиус.

— Невъзможно е — каза баронът — да се води детето при такова продължително прекосяване на океана. От известно време Вилхелм е добре, но е много слаб. Как ще понесе морето и промяната на климата? Ако Кристиане тръгне, трябва да го остави на мен.

— Да оставя детето си! — извика Кристиане.

Тя потъна в сълзи.

Да остави мъжа си да тръгне без нея, бе невъзможно. Но да тръгне без детето си, бе още по-невъзможно.

LVIII

НОЩТА НА ЗАМИНАВАНЕТО

Като видя нерешителността на Кристиане, баронът реши да се намеси.

— Най-разумно ще бъде — каза той бавно, — ако Юлиус отиде сам в Ню Йорк. Все пак раздялата няма да бъде толкова дълготрайна: за съжаление бедният ми брат няма да го задържи там дълго време. Юлиус ще отиде само за да му затвори очите и веднага ще се върне. Деца, знай колко е тежка и най-кратката раздяла, но трябва да приемаме нещата от живота такива, каквито ни се представят. Юлиус, ти ще мислиш за чичо си, а ти, Кристиане, за сина си.

Кристиане се хвърли в прегръдките на мъжа си.

— Абсолютно необходимо ли е да заминава?

— Попитай благородното си сърце — отговори баронът. — Ако не замине, Юлиус нищо няма да загуби; ето защо е още по-наложително да тръгне. С писмото си бедният ми брат ми е изпратил копие от завещанието си. Дали Юлиус ще замине, или остане, цялото състояние на Фриц е за нас. Брат ми не е искал да имаме изгода, ако отидем да го видим на смъртното му легло, и благородно ни е предоставил възможността да постъпим така, както е удобно за нас. Но неговото благородство не ни ли задължава още повече? Сама съди, моя малка опечалена. Колкото до мен, това да не се остави Фриц да умре сам е сериозен дълг и ако не тръгне Юлиус, ще тръгна аз.

— О, ще замина! — извика Юлиус.

— Да, той трябва да тръгне — каза Кристиане. — Но аз ще го придружа.

Тя живо отиде до барона и тихо му каза:

— Така аз не само следвам Юлиус, но бягам от Самуел.

— Нямам сърце да те порицавам — на висок глас каза баронът. — Твоето първо пътуване много малко ти помогна за това, от което се страхуваш, Кристиане. Но не бива да се поучава този, който обича. Ако

непременно държиш да придружиш Юлиус, аз поемам Вилхелм и ще стана като негова майка, за да те заместя.

— О — каза Кристиане, като клатеше глава, — една майка не може да се замести. О, Господи! Ами ако Вилхелм се разболее, докато не съм тук? Ако умре! Вие сте прав, татко, не само за тези които ме ненавиждат, но и за тези, които обичам. Веднъж вече правих едно пътешествие и при моето завръщане намерих баща си в гроба. Ами ако при сегашното завръщане видя гроба на детето си? Не, нека Юлиус да замине, щом се налага. Аз ще остана да бдя над сина си.

— Кристиане — каза Юлиус, — ти си изтъкана от разум и нежност. Остани с нашия Вилхелм, това е и моето желание. Нашата раздяла ще бъде болезнена. Но ти без твоето дете, детето ти без теб, това ще бъде по-жестоко от всичко. Аз съм мъж и може да страдам далеч от теб, но щом се върна след три или четири месеца, целувките ти ще изтрият сълзите ми. Но ако той се разболее и ти не си тук, за да го спасиш, това ще е краят и целувките ти на връщане няма да помогнат с нищо. На него си още по-необходима, отколкото на мен.

И за да приключи с въпроса, той каза:

— Кога трябва да тръгна, татко?

— Уви, колкото и да не ми се иска да настоявам — каза баронът, — това трябва да стане още тази вечер.

— О, не! — извика Кристиане.

— Хайде, успокой се, момичето ми — каза баронът. — Ако на Юлиус му се налага да замине, не е ли по-добре да скъсим този тъжен момент на раздялата? Колкото по-скоро тръгне, толкова по-скоро ще се върне. Впрочем бедният ми брат не може дълго да чака и ако Юлиус не пристигне навреме, за какво е цялото това пътуване? Осведомих се за разписанието на корабите, които ще отплуват. Корабът „Комерс“ заминава от Остенде след два дни. Ако го изпусне, Юлиус ще трябва да чака петнадесет дни до следващия. Ще бъде много късно. Още повече че „Комерс“ е бърз и сигурен кораб. Не трябва да се пропуска тази възможност. Помисли си, моя Кристиане, какво успокоение за нас ще бъде да знаем, че Юлиус пътува с добър кораб. „Комерс“ е най-лекият и с най-здрава конструкция параход в Остенде. Сигурен съм, че с него Юлиус ще пристигне навреме, а ти ще бъдеш сигурна, че ще се върне.

— О, татко — каза Кристиане. — Работата е там, че никак не съм подготвена за такава внезапна раздяла. Няма ли да ми оставите поне един или два дни, за да свикна с тази жестока мисъл?

Намеси се Юлиус:

— Татко, кога отпътува „Комерс“?

— Вдругиден.

— В колко часа?

— В осем часа вечерта.

— Е, добре! Скъпи татко, като платим двойно на кочияша, няма да са необходими повече от тридесет и шест часа, за да пристигна в Остенде. Имам четиридесет и осем часа пред себе си. Приемам всичките ви доводи: трябва да пътувам с „Комерс“, за да мога да видя чичо си още жив и за да бъдете спокоен, що се отнася до мен. Но не искам да отнемам от скъпата си Кристиане нито една минута от тези, които ни принадлежат. Ще тръгна утре сутринта.

— Ще дойда с теб до Остенде, нали? — попита Кристиане.

— Ще решим това — каза Юлиус.

— Не, искам това да бъде решено още сега.

— Е, добре, така да бъде! — каза Юлиус, като погледна баща си.

След като решиха нещата така, Кристиане остави за момент Юлиус и барона сами и отиде да даде нареждания да подготовката на пътуването.

Бащата и синът размениха няколко думи тихо.

Кристиане се върна почти веднага. Тя беше дала разпорежданията си и скъпеше последните минути, които ѝ оставаха.

Вечерта премина в някакво тъжно очарование. Няма нищо по-болезнено и едновременно с това по-нежно от тези раздели. Точно тогава се усеща колко много се обича! Тогава човек е обзет от мъчителна, горчива нежност, която не може да се почувства при пълнотата на установените и постоянни връзки. Сърдечните мъки разкриват колко здраво е било това, което е свързвало единия с другия. Изминалото щастие се измерва с нещастиято, което настъпва, защото за любовта няма по-сигурен барометър от болката.

Баронът се оттегли рано, за да си почине след измерителния ден и за да е готов за следващия.

Кристиане и Юлиус останаха сами, за да плачат, да се утешават, да гледат своето дете в люлката, да си казват колко ще бъдат нещастни

един без друг, да се заричат да не страдат много, да си обещават, че няма да се забравят. След това всеки един от тях се опитваше да се усмихне, за да убеди другия, че няма да му бъде толкова мъчно и че това пътуване не е чак толкова голямо нещастие. Но не след дълго тези фалшиви усмивки се изобличаваха и смехът се превръщаше в ридания.

Но нощта напредваше. Те бяха в стаята на Кристиане.

— Късно е — каза тя. — Имаш нужда от почивка, за да си подготвен за изморителните дни, които те очакват.

— Гониш ли ме? — попита Юлиус, като се усмихваше. — След като ще бъдем разделени толкова много дълги нощи, ти ме гониш?

— О, мой Юлиус! — извика Кристиане, като му запуши устата с целувка. — Обичам те!

Когато утрото навлезе крадешком в стаята на Кристиане, тя спеше дълбоко. Тежестта на толкова много вълнения се оказа по-силна от нея. Едната ѝ ръка бе провиснала от леглото, другата беше свита към натежалото ѝ чело. В цялата ѝ стойка, в черните кръгове под очите ѝ, в отпуснатостта на крехките ѝ крайници се усещаше едно изтощение, което се дължеше на прекалено голямата ѝ душевност. На моменти сенки прекосяваха челото ѝ и нежното ѝ лице се присвиваше като в лош сън.

Тя беше сама.

Изведнъж широко отвори очи, седна на леглото си и се огледа наоколо.

— Виж ти — каза тя. — Стори ми се, че Юлиус е тук. След това рязко скочи от леглото и изтича в стаята на Юлиус.

Стаята беше празна.

Тя позвъни. Дойде нейната камериерка.

— Мъжът ми! — извика тя. — Къде е мъжът ми?

— Замина, госпожо.

— Заминал! Без да ми каже сбогом! Хайде де!

— Той ми заръча да ви кажа, че е оставил писмо за вас.

— Къде?

— На камината, във вашата стая.

Кристиане изтича в стаята си.

На камината имаше две писма, едното от Юлиус, другото от барона.

Юлиус обясняваше, че е искал да спести на Кристиане тревогите на последното сбогуване. Страхувал се, че няма да има сили да замине, ако я види нажалена и разплакана като предната вечер. Препоръчваше ѝ смелост: тя нямаше да бъде сама, детето ѝ беше с нея. Самият той не се ли бе примирил, разделяйки се едновременно с жена си и сина си.

Кристиане бе прочела последната дума от писмото отдавна, но продължаваше да го гледа, неподвижна, втренчена, ужасена, без да плаче.

Камериерката взе малкия Вилхелм от люлката му и го постави в скута на неговата майка.

— А, ето те и теб — каза тя разсеяно.

И го върна на камериерката.

— А баща му, какво ми пише той?

Тя прочете писмото на барона:

„Мое скъпо момиче,

Прости ми, че отведох мъжа ти толкова внезапно. За какво да удължаваме сърцераздиращите сбогувания? Бъди спокойна за Юлиус. Ще го изпратя до Остенде и ще се разделя с него чак когато се качи на кораба. Веднага след като корабът отплува, ще се върна при теб. Така след три дни ще имаш новини от мъжа си. Заминавам, за да мога да ти донеса поне утеха. Въпреки всичко цяла нощ си задавах въпроса дали няма да е по-добре да остана с теб, за да те пазя от противните заплахи, за които знаеш. Но не бива нашите страхове да са преувеличени и да стигат до детинщини. Като вземеш през тези седемдесет и два часа всички мерки, на които може да те посъветва човешката предпазливост, не виждам от какво можеш да се страхуваш. Имай винаги някого до себе си, избягвай да излизаш от замъка, а през нощта нека въоръжени прислужници да спят в салона, в библиотеката и в стаята ти, където ще бъдете заключени с камериерката и Вилхелм. От какво би могла да се страхуваш?

След три дни ще бъда при теб. Работата ме принуждава да замина за Берлин: ще те отведа със себе си.

Подготви се през тези три дни. Знаеш, че в покрайнините на Берлин имам една къща с градина, където нашият Вилхелм ще бъде на чист въздух, а моята Кристиане на сигурно място. И двамата ще останете с мен, докато Юлиус отсъства.

Значи ще се видим в четвъртък. Смелост и целуни мъжа си в лицето на Вилхелм.

Твой предан баща:

барон Хермелинфелд“

Това писмо подеждва добре на Кристиане. Мисълта, че Юлиус има до себе си някой, който го придружава и който ще ѝ донесе след три дни новини от него, малко я успокои. С Юлиус не бяха съвсем разделени, докато ги свързваше баронът.

Тя отиде при люлката, взе сина си и го целуна, като плачеше. Но изведнъж мрачна мисъл прекоси съзнанието ѝ. Тя си спомни за предсказанието на цветята на Гретхен, когато бяха всред развалините.

— Да — прошепна тя. — Гретхен го беше казала. Връзката се прекратява почти веднага. Ние живеем и се обичаме и въпреки всичко сме разделени. А Гретхен беше добавила, че раздялата ще продължи дълги години и че ще живеем надалече един от друг, като чужди хора. О, боже мой! Предпазете ме от тези предразсъдъци.

Мисълта за Гретхен я наведе на мисълта за Самуел.

— О — извика ужасена тя. — Този, който иска да ме защити, си отиде, а този, който иска да ме погуби, остана.

Тя притисна Вилхелм до гърдите си, като че ли искаше да предпази целомъдрието на майката с невинността на детето и падна на колене пред разпятието, което се намираще над детската люлка.

— Господи! — извика тя. — Имайте милост към една бедна жена, която обича и която мразят. Останахте ми само вие, за да ми върнете мъжа и за да запазите жена му.

LIX

ЗВЪНЕЦЪТ

Същия ден към единадесет и половина вечерта в кръглата зала, където Самуел бе представил Юлиус на ръководителите на Тугендбунд, имаше съвет на Тримата. Те отново бяха маскирани и бяха насядали в залата, осветена от лампа, окачена на тавана.

Самуел стоеше прав с открито лице.

— Значи — каза Самуел — не желаете да действам сега?

— Точно така — отговори ръководителят. — Не че се съмняваме във вашите умения и във вашата решителност. Главната причина за нашето решение не е и сегашното положение на врага. Наистина, Наполеон е в апогея си. Всичко, което предприеме, успява. По-установен е от всякога на трона на Европа. Вече бе господар на територията, раждането на престолонаследника го прави господар на времето. Действително сега Господ е с него.

— На мен ми харесва — прекъсна го Самуел — да се боря с враговете си, когато са силни.

— Знаем това — отговори ръководителят. — Но също така знаем, че след спокойното небе идват гръмотевиците. Помислете за последиците, които би предизвикал един такъв опит. Действие без замисъл не представлява нищо. Деянието е излишно, а следователно и вредно, ако не е съобразено с последиците за света. Да се удари Наполеон в мирно време, когато не напада никого, когато не заплашва никого, не означава ли това да се постави общественото мнение на негова страна? Няма ли да станем ние агресорите, ние, които тъкмо, напротив, сме отмъстителите и защитници на човешката свобода? Ако ударът не успее, ще утвърдим още повече врага, а ако успее, ще утвърдим династията му. Добре виждате, че още не е настъпил часът.

— Е, добре! Да изчакаме — каза Самуел. — Но ако само мирът е това, което ви притеснява, няма да чакаме дълго, обещавам ви. Наполеон не може да стои мирен, без да измени на себе си, на принципите си. Той е война или е нищо. Тези, които го упрекват

заради неутолимата му жажда за нови завоевания и територии, не разбират най-важното от неговата мисия. Наполеон е въоръжената революция. Трябва да отскача от народ на народ, пръскайки в браздите и в душите на хората френска кръв, която като роса трябва да помогне за въстанията и събуждането на народния инстинкт. Той да остане в златисто кресло, като мързелив крал! Просто не е роден за това. Все още не е обиколил света, не мислете, че ще спре. Но в деня, а аз ви предупреждавам, че този ден е в близко време, когато Наполеон обяви война на без значение коя страна, на Прусия, на Русия, Съюзът ще ми разреши ли да действам?

— Може би, но спомняте ли си за Фредерик Стапс?

— Спомням си, че загина и още не е отмъстено за него.

— Преди да ви разрешим да действате, трябва да знаем какво точно възнамерявате да правите.

— Ще действам сам и няма да ви компрометирам. Това достатъчно ли е?

— Не — отговори ръководителят. — Съюзът трябва да знае всичко. Вие не може така да се изолирате. Всички членове са единни.

— Е, добре! — каза Самуел. — Слушайте тогава.

Тримата нададоха ухо, а Самуел се готвеше да говори... Но изведнъж се чу звън на метал.

Самуел трепна. Същият звън се повтори.

„Какво означава това? — помисли Самуел. — Баронът и Юлиус заминаха за Остенде. Кристиане е сама. Дали това отпътуване не е една измама и дали не са ми поставили отново клопка?“

— Хайде! Говорете — каза ръководителят.

Но Самуел вече не мислеше за Тримата, не мислеше за Императора, не мислеше за света. Той мислеше за Кристиане.

— Не чухте ли? — каза той.

— Да, като че ли нещо извъня. Какво става?

— Става това — без да се притеснява, отговори Самуел, — че ще продължим този разговор по-късно. Извинете ме, но трябва да ви оставя.

И въпреки силния си дух той не можеше да преодолее вълнението.

— Кой ви вика? — попита ръководителят.

— Тя — отговори той, без да обръща внимание на кого говори.

Но веднага след това продължи:

— Една малка козарка — каза той, — която ме уведомява, че има шпиони в околността. Остава ви точно време да избягате.

— Нали няма да предприемате нищо, преди да сте се видели отново с нас?

— Няма — каза Самуел, — бъдете спокойни.

И той им отвори вратата.

В момента, когато я затваряше зад тях, звънецът отново иззвъня, този път по-силно и като вик за помощ.

— Ако беше клопка — рече си Самуел, — тя нямаше да ме вика толкова настойчиво. Какво ли се е случило, та ме зове в отсъствието на мъжа си и на барона? Да видим какво иска. Хайде, Самуел, бъди достоен за това, което си. Хладнокръвие и спокойствие! Не бъди тъй глупаво развълнуван, като ученик при първа любовна среща!

И той бързо се, изкачи по стълбите, които водеха към салона-будоар.

LX

СЪДБАТА ПОМАГА НА САМУЕЛ

Кристиане прекара в мрачно настроение този първи ден от раздялата. Беше се приютила на единственото място, където все още имаше радост за нея: при Вилхелм. Не се бе разделяла с него през целия ден, люлееше го, пееше му, целуваше русите му къдрици, говореше му, като че ли можеше да я разбере.

— Само ти ми остана, мой Вилхелм. О, опитай се да изпълниш живота и душата ми, моля те. Вземи моите мисли в мъничките си ръце и ги задръж. Баща ти замина, знаеш ли това? Утеши ме, мое малко дете. Нека да се усмихваме двамата. Усмихни ми се първо ти, след това ще се опитам да го сторя и аз.

Детето се усмихваше, майката плачеше.

Вилхелм изглеждаше по-хубав, по-свеж, по-розов от всякога. Неговата дива дойка все още го хранеше. Когато настъпи нощта, Кристиане го положи в люлката, приспа го, дръпна малките перденца, за да не достигат светлините на лампата до клепачите на детето, отиде в библиотеката, взе една книга и започна да чете.

Но мисълта ѝ не можеше да се задържи над книгата, а витаеше по пътя за Остенде.

Юлиус сигурно беше вече доста далеч. Всяко завъртане на колелата го отдалечаваше бързо от нея. В този миг на Кристиане ѝ се искаше да го настигне преди качването на кораба, за да го види дори и за минута, но беше невъзможно. Струваше ѝ се, че океанът вече стои между тях.

Обхванаха я угризения. Защо когато стана сутринта, веднага не нареди да впрегнат конете и защо не догони беглеца? Ако беше платила двойно на кочияша, можеше да догони Юлиус и да го целуне за последен път.

За съжаление винаги има един последен път. Юлиус беше прав да замине така. Какво щеше да стане с Вилхелм по време на

тридневното ѝ отсъствие? Ах, това любимо дете! Винаги детето стои между мъжа и жената!

Всички тези мисли преминаваха през съзнанието на Кристиане в безпорядък и като насън, за което винаги допринася и нощта.

Изведнъж Вилхелм се разплака.

Кристиане изтича при люлката.

Детето, толкова усмихнато и спокойно преди малко, сега се присвиваше, обляно в студена пот. Главата му тежеше като олово, пулсът му биеше бързо и силно.

— Господи! — извика Кристиане. — Само това липсваше: Вилхелм да се разболе.

Да извика, да посегне към звънеца, да вземе детето си, да го притисне до гърдите си, за да може да му предаде от дъха си, здравето и живота си, всичко това за майката бе въпрос на секунди.

Но детето оставаше студено и неподвижно. То дори не викаше вече. Гърдите му започнаха да свирят. Гърлото му се свиваше.

Прислужниците притичаха.

— Бързо! — извика Кристиане. — На конете! Лекар! Детето ми умира. Няма значение какъв. Десет хиляди флорина за този, който ми доведе лекар! Вървете в Некарщайнах, в Хайделберг, където и да е. Но тичайте! О, Боже мой! Боже мой!

Мъжете се втурнаха навън, а Кристиане остана с жените.

Кристиане се обърна към дойката:

— Погледнете Вилхелм — каза тя. — Вие сигурно познавате всички детски болести, иначе не сте добра дойка. Какво му е? Господи, та ние дори не знаем какво му е! Майките би трябвало да учат медицина. О, като си помисля, че лекарството е може би тук, че е съвсем просто, съвсем готово и че трябва само да протегна ръка, а аз не зная какво да правя. О, живот мой, не умирай или и аз ще умра. И баща му точно сега замина! За пари, заради чичо си. За какво са ми на мен този чичо и парите му? Чичо му бил болен? Добре, но детето му също е болно. Моето дете! Моето дете! Хайде кажете? Какво му е?

— Госпожо — каза дойката, — вие много го клатите. Трябва да го върнете в люлката.

— В люлката, така ли? Ето подчинявам ви се, но трябва да го спасите. Няма му нищо, нали? О, моля ви, кажете ми, че му няма нищо.

Дойката поклати глава.

— За съжаление, моя скъпа, добра господарке, това са всички признаци на круп.

— Круп? — попита Кристиане — Какво е това? Щом познавате болестта, значи знаете и средство против нея.

— Господи, госпожо, имах нещастieto да загубя първото си дете от тази болест.

— Погубено казвате? Вашето дете е починало от круп? Тогава Вилхелм не е болен от круп, след като се умира от него. Луда ли сте да ми казвате това толкова спокойно, като че ли Вилхелм можеше да умре! И как лекуваха вашето дете?... Но не, излишно е да ми казвате, след като лечението го е уморило.

— Госпожо, пуснаха му кръв.

— И така да е, никой тук не умее да пуска кръв. Какво умеят тогава? Освен това може би е вредно. Нужен е лекар. Ох, тези прислужници толкова се бавят.

И тя впиваше поглед в детето, чието дишане все повече се затрудняваше.

— Те тръгнаха едва преди десет минути, госпожо — каза една камериерка, — а да отиде човек до Некарщайнах и да се върне оттам в галоп са необходими поне два часа.

— Два часа! — извика Кристиане отчаяна. — Но това е цяла вечност. О, какво жестоко и глупаво нещо е разстоянието! А в Ландек няма лекар! Защо дойдохме да се погребем тук? Може би пасторът... Не, той не знае друго, освен да се моли. Е, и това е нещо. Все едно е. Пека някой отиде да му каже да се моли. Бързо, бягайте. Аз също, докато чакам лекаря, ще се опитам да се помоля.

Тя коленичи, прекръсти се и каза:

— Господи!

Тя стана изведнъж. Една мисъл я осени.

— Да — каза тя. — Гретхен! Тя познава тревите и растенията. Нека я потърсят. Не, тя няма се съгласи, трябва да ида аз. Вие останете да пазите детето ми.

И гологлава, без дори да се наметне, тя тичешком слезе по стълбите, прекоси дворовете, покатери се по скалите и за една минута се озова пред вратата на колибата.

— Гретхен! Гретхен! — извика тя.

Никакъв отговор.

— Ах, сега не е време да се правиш на дива и луда. Детето ми умира, чуваш ли? Това е по-важно от всичко. Гретхен, в името на твоята майка, детето ми умира, помощ!

Минута след това вратата се отвори и Гретхен се появи на прага мрачна и унила.

— Какво искате от мен? — попита тя.

— Гретхен — каза Кристиане, — моят беден, малък Вилхелм, знаеш го, нали? Ами той умира. Само ти можеш да го спасиш. Те твърдят, че е болен от круп. Знаеш ли какво е това? Имаш ли средство против това? Да, нали? Защото, ако нямаш лек за тази болест, за какво си учила свойствата на тревите?

Гретхен се усмихна горчиво.

— Тревите? Наистина за какво ми е било да ги изучавам? Вече не вярвам в тях. Всичките те са отровни.

— Ох, ела — каза Кристиане умолително.

— За какво? — отговори Гретхен, без да помръдне. — Казах ви, че растенията ме предадоха.

— Гретхен, моя добра Гретхен, възвърни разума си, верността си, смелостта си. В крайна сметка какво ще ти струва да опиташ?

— Е? — каза Гретхен. — Така да бъде. Ще взема растения, за които майка ми казваше, че са добри за болестите на децата. Но майка ми не беше права. Растенията могат да правят и друго, освен да спасяват децата. Те могат да погубват жените.

— Аз вярвам в растенията — каза Кристиане. — Бързо, вземи тези, за които говориш, и тичай в замъка. Побързай, скъпа моя. Аз се връщам при Вилхелм. Чакам те.

И тя тичешком се върна при люлката на детето.

Състоянието му като че ли се бе подобрило. Пулсът се бе успокоил.

— Спасен е — възкликна Кристиане, — значи не е било нищо. Не е имал круп. Благодаря ти, господи!

В този момент Гретхен влезе в стаята.

— Излишно е — каза Кристиане, — Вилхелм е излекуван.

— Не вярвам — каза Гретхен.

— Не вярваш ли? Защо?

— Като идвах насам, размислих — отговори Гретхен убедително.
— Болестите, от които страдаме сега, не са естествени. Те идват от човек, който ни е сърдит и на двете. Те продължават точно толкова време, колкото той пожелае. Само той може да излекува болния.

Кристиане потрепера.

— Говориш за Самуел?

— Да — каза Гретхен, — ето, вижте сама.

Тя показа Вилхелм, чието лице отново започна да се гърчи, а гърлото му да свири. Кожата на детето беше грапава, суха и гореща. Малките му крайници се вдървиха.

— Тревите! Гретхен, тревите! — извика Кристиане, отново обхваната от отчаяние.

Гретхен поклати глава. Но за да удовлетвори майката, тя положи тревите върху вратлето и гърдите на детето.

— Да почакаме — каза тя. — Но повтарям ви, това няма с нищо да помогне.

Притаила дъх, Кристиане очакваше тревите да подействат.

Ужасните симптоми се повториха.

— Предупредих ви — каза Гретхен, клатейки глава. — Има само един човек, който може да го спаси.

— Права си! — извика Кристиане и изтича в съседната стая.

LXI

КРУП

Гретхен проследи движенията на Кристиане, без да разбира какво става. Тя я видя как поставя пръста си на един бутон, който се намираще на една от дървените плоскости.

— Госпожо, какво правите?

— Викам го.

— Кого?

— Ами този, който може да спаси моето дете!

— Самуел Гелб? — промълви Гретхен.

— Какво! Да не мислиш, че ще оставя Вилхелм да умре?

— Него! Но вие не викайте лекаря, вие викайте палача, госпожо, вие призовавате дявола.

— А какво да правя, след като напразно призовавах Господ! Ах! Страхувам се само от едно нещо: от болестта на Вилхелм. При положение че Вилхелм умира, нищо друго не съществува. Господи! Ами ако не е тук? Само дано дойде по-скоро!

И тя натисна с всички сили копчето.

— Този път ще ме чуе — каза тя. — Той е тук, сега ще се появи. Да се върнем при Вилхелм.

Тя влезе в стаята заедно с Гретхен.

— Колко е часът? — попита тя дойката. — Сигурно са минали два часа, откакто заминаха.

— За съжаление, госпожо, няма и половин час.

Детето бе все така зле.

Кристиане изтича още веднъж в салона, позвъни трети път и се върна при люлката.

Всяка секунда ѝ се струваше век. Не можеше да се задържи на едно място. Кръвта кипеше във вените ѝ. Ту коленичеше пред люлката, ту ставаше, разхождаше се трескаво из стаята, разчорлена, обезумяла и чуваше във всеки шум стъпките на Самуел.

— Дали ще остави детето ми да умре? — питаше се тя гневно.

Върна се в салона и се готвеше да позвъни отново, когато плоскостта бързо се завъртя.

Появи се Самуел.

По друго време самият вид на Самуел щеше да я стресне. С присвити устни, остър поглед, той имаше сериозно изражение на лицето, блед, студен и като че ли непоколебим. Като че ли в него не беше останало нищо човешко. Това вече не бе ум, не бе сърце, това беше една непоколебима воля, желязна, твърда, фатална, смъртоносна.

Но Кристиане дори не го погледна. Тя се хвърли в нозете му.

— Детето ми умира, господине! Спасете го! — извика тя.

— А, значи не е клопка? — каза Самуел.

— Ох, не става дума за това! Моля ви за милост. Вие сте могъщ, можете и да бъдете добър. Простете ми за миналото. Сгреших. Сега съм в нозете ви и ви благославям. Елате бързо. Спасете малкото ми бедно дете.

Тя пое ръката му и го поведе към стаята.

— Вижте! — каза тя. — Той е много болен, но вие толкова много знаете!

Самуел се наведе над люлката; достатъчен му бе само един поглед.

— Това дете е болно от круп — каза той студено.

— Круп! Така значи, круп! — извика Кристиане. — Вие, който знаете всичко, кажете какво трябва да се направи?

Самуел замълча за момент, като че ли мислеше, погледна Кристиане, която с нетърпение чакаше, дебнеше първата му дума, първия му жест.

— Най-напред — каза той — в тази стая има много хора. Трябва всички да излязат.

— Излезте всички — нареди Кристиане.

Камериерките и дойката се подчиниха.

Като се огледа наоколо, Самуел забеляза Гретхен, сгушена в един ъгъл, трепереща, стресната, ужасена от присъствието му, без да може да свали поглед от него.

— Трябва ли да излезе и тя? — попита Кристиане.

— Особено тя — каза Самуел.

— Излез, Гретхен — каза Кристиане.

Без да каже дума, Гретхен отстъпи към вратата, със смръщени вежди, с все още вперени в Самуел очи, като че ли за да се предпази от нападение.

И когато вече бе въвн от стаята:

— Госпожо! Пазете се! — извика тя.

И след като бързо затвори вратата, избяга.

Самуел и Кристиане останаха сами до люлката.

LXII

ИЗКУШЕНИЕТО НА МАЙКАТА

— Е, господине, сега сме сами — каза нетърпеливо Кристиане на Самуел. — За какво мислите? — добави тя, виждайки вгълбения израз на Самуел.

Странно нещо! В този върховен момент можеше ли наистина да се знае за какво мисли Самуел? За една известна в Германия гравюра на Алберт Дюрер, озаглавена „Жестокият“. Тази гравюра представлява тайнствената и странна фигура на един мъж, полугол, космат, мускулист, който привлича на коленете си една жена, съпротивляваща се и отчаяна, но той я привлича с такава мощна и непобедима сила, с такава неумолима и безразлична воля, че пред престъплението, смесващо сякаш убийството и любовта, впечатлението за ужас премахва всякакви представи за сладострастие, а зловещият символ тласка мисълта към най-злокобното и безмилостно, което съществува на света: Ужасът, Съдбата, Смъртта.

Именно за тази ужасна картина си мислеше Самуел, докато детето в люлката агонизираше, а Кристиане бе принудена да повтори:

— За какво мислите, господине? Говорете, действайте в името на небето! Поставям детето си във вашите ръце. Тази ужасна болест не е смъртоносна, нали?

— Тя се лекува, госпожо — отговори накрая Самуел с дълбок глас, — лекува се, когато се открие навреме.

— О, но ние я открихме навреме! — извика Кристиане. — Не е минал и половин час, откакто се появиха първите признаци.

— Време е, наистина, госпожо. Но добре сте направили, като сте побързали. След половин час щеше да е късно.

— Но щом е тъй, какво чакате?

Самуел се поколеба още малко и накрая каза:

— Чакам една ваша дума.

— Една моя дума! Каква дума?

Самуел видимо бе развълнуван. Само една майка, разтревожена за своето дете, можеше да не забележи с какъв смутен и горещ поглед, само допреди миг студен и надменен, Самуел гледаше тази стая, където часът предизвикваше мисълта за тайнствата, които сигурно са ставали тук в подобни часове, как гледаше чаровната Кристиане с разпуснати върху полуголите ѝ рамене коси, с искрящи очи, в които тревогата на майката увеличаваше красотата на жената.

— Чуйте ме, госпожо — започна Самуел, сякаш бе взел необратимо решение. — Досега вие ме предизвиквахте, подигравахте ми се и ме победихте. Сега е мой ред. Секундите са преброени. Нямам време да не бъда груб. Вие искате от мен живот, живота на вашето дете. Така да бъде. Ще го имате. Но в замяна ще ми дадете десет минути от вашия.

Кристиане го погледна, без да разбира.

— Какво искате да кажете?

— Казвам, че ви предлагам една замяна — продължи Самуел. — От мен зависи да ви дам съществото, което ви е най-скъпо на света. Вие ме молите за това. От вас зависи да ми дадете съществото, което ми е най-скъпо на света, аз ви моля за това. И повтарям, че ви давам цял един живот, а вие ще ми дадете само десет минути. Все още ли не е достатъчно ясно? С една дума, вие обичате своето дете, а аз обичам вас!

Кристиане сигурно разбра, защото наддаде вик на ужас.

— Най-последно ме чухте? — каза Самуел. — Това е добре.

— Нещастник! — извика изумена младата жена. — Такива думи, в такъв момент!

— Очаквам отговор, а не оскърбления — каза Самуел.

— Замълчете, клетнико! — каза Кристиане. — Защото ми се струва, че Господ ще ми отнеме детето, за да не може неговата невинност да присъствува на подобно оскверняване на неговата майка.

— Госпожо — възрази Самуел, — след като съм казал това, трябва да предположите, че няма да отстъпя. Времето върви, а вие пропилявате живота на Вилхелм с думи. Моето решение е непоколебимо. Обичам ви повече, отколкото сам предполагам. Докато вие се колебаете, болестта не се колебае. След двадесет и пет минути ще бъде много късно. Внимавайте да не останете с угризения заради

някакви си предразсъдъци. Кълна ви се, че можете да избирате само между тези две неща: детето ви в гроба или вие да сте моя.

— Дали това не е лош сън? — каза си на висок глас Кристиане. — Но не, прекалено силно усещам, че това е действителност. Господине — продължи тя умолително, — вие сте умен човек, помислете. Възможно ли е да ви се отдам така, веднага? По този начин ли ме желаете? Не, вие имате прекалено голямо самоуважение. Това е едно морално насилие, което вие не можете да приемете. Това, което ви казвам, не е обидно за вас. Независимо от всичко аз бих могла да ви обикна, но не и да бъда ваша, защото принадлежа на друг. И то на кого! Господи! Господи, помислете си на кого!

— Не пробуждайте Кайн, госпожо — прошепна Самуел, който отново бе станал заплашителен.

— Искате ли богатството ми? Цялото ми богатство? Кажете една дума и то е ваше. Това не са само думи. Пред бога, пред майка ми и баща ми, които са на небето, ви се кълна, че ще получа от Юлиус, как? Сама не зная, но се кълна, че ще издействам, да подели с вас богатството или, ако желаете, ще ви го даде цялото. Всичко, каквото притежаваме, приемете го, моля ви!

— Благодаря ви, госпожо, че ми давате възможност да облагородя злодеянието си. Аз желая само вас.

Детето бе разтърсено от нов пристъп.

— Е, добре — опита още веднъж нещастната майка, — ако аз съм това, което желаете, спасете детето ми и може би ще ви обикна, защото ще сте се оказал щедър и благороден. Не мога да ви се отдам, без да ви обичам, направете така, че да ви обикна.

— Времето минава — отговори Самуел.

— Но в крайна сметка — извика Кристиане — вие сте лекар и ваше задължение е да спасявате тези, които страдат и които умират. Ако откажете, ще бъдете наказан.

— Не съм лекар, госпожо, и точно ако лекувам, могат да ме накажат.

Кристиане замълча няколко секунди, без да знае какво да направи и какво да каже пред такова упорство. След това падна на колене.

— Господине, моля ви, на колене ви моля, няма ли да се трогнете? Господине, ако ме обичате, както твърдите, нима ще ми

докажете любовта си, убивайки моето дете.

— Вашето дете, госпожо!... Именно с вашето дете вие ме оскърбихте!

— Господине, още веднъж ви моля за милост! Още веднъж ви моля, паднала в нозете ви!

— Госпожо, опитайте се да умилоствите този стенен часовник, който върви — каза Самуел.

Кристиане стана.

— Ах, но това е толкова подло — изстена бедната жена, като кършеше ръце. — Е, добре! Ще мина и без вас. Лекарите ще дойдат навреме. Лъжа е, че остава само половин час.

— Оставаше половин час преди десет минути — прекъсна я Самуел. — Сега остават само двадесет минути.

— Лъжете! — отговори тя. — Искате да ме уплашите. Но аз не ви вярвам. Вървете си. Вие сте мерзавец. А ако съм достатъчно луда, за да се съглася, какво ми гарантира, че след това ще спасите детето ми? Ще съумеете ли? Вие дори не сте лекар, сам признахте това. Лекарите ще дойдат. Те ще спасят Вилхелм. Нямам нужда от вас. Вие ще си останете със срама за нечестивото ви предложение. А аз ще накарам да ви накажат. Ще ви издам на правосъдието за това, което сторихте на Гретхен. Вървете си!

Самуел направи крачка, за да излезе.

— Отивам си — каза той. — Дойдох още веднъж, защото вие ме повикахте. Вчера го направихте, за да ме предадете на свекъра си, а днес, за да ме предадете на самия мен. Нареджате ми да си отида и аз се подчинявам.

Минавайки, погледна стенния часовник.

— Дванадесет минути изминаха — каза той.

Детето простена жаловито, съскащо, сърцераздирателно.

— Господине, чувате ли го? — Извика Кристиане, като хълцаше отчаяно. — Ах! При подобен вик и най свирепият звяр би се трогнал!

Самуел се наведе над люлката.

— След четвърт час — каза той — няма да мога нищо да направя. В този момент напълно отговарям за живота на Вилхелм. Вие сте тази, която няма милост, госпожо. Да или не? Не? Оттеглям се тогава. Изчакайте лекарите. Те ще намерят труп.

Той тръгна към вратата.

За Кристиане настъпи момент на ужасно колебание.

— Господине! — Извика тя.

Самуел се обърна с трепет.

— Господине! Господине! Добре ли помислихте за ужасното нещо, което вършите сега?

— Колко много думи и напразно напразно изгубени минути! — каза Самуел.

— Не, не мога! — проплака Кристиане.

— Тогава сбогом!

И той тръгна решително.

— Господине! — отново извика Кристиане.

— Чуйте ме — продължи тя тихо. — След като поставяте една майка пред чудовищния избор между нейната чест и детето ѝ: Е, добре! Спасете Вилхелм и... кълна ви се, че ще бъда ваша.

— Не — каза Самуел, — такива сделки се вършат веднага. Ще го спася след това.

— Тогава не — каза тя. — Нека по-скоро детето ми да умре.

Самуел отвори тайната врата. Тя се втурна ужасена към него.

— Едно предложение — каза тя. — Какво желаете? Да ми отмъстите? Вие не ме обичате, вие ме ненавиждате. Можете да ме накажете и по друг начин, вашата гордост ще бъде все така удовлетворена. Ако се убия тук, пред очите ви, детето ми ще живее ли? Казвам го, вместо да го направя, защото дори ако умра, сте способен да оставите детето ми да умре.

— Наистина — каза Самуел. — И аз отказвам.

— О, Боже мой! Боже мой! Боже мой! — Извика бедната майка, като кършеше ръце.

— Времето минава — каза Самуел. — Госпожо, погледнете детето си.

Кристиане хвърли обезумял поглед в люлката и цялото ѝ тяло бе разтресено. Бедното малко дете вече беше съвсем отпуснато, а дъхът му, който едвам се усещаше, вече приличаше на предсмъртен хрип.

Тя се обърна към Самуел, прекършена и победена.

— Готова съм — прошепна тя със слаб и изтощен глас. — Но знайте това: ако не се убия преди това, ще се убия после.

— Защо? — попита Самуел. — Ако се страхувате, че един ден мога да предявя правата си, обещавам никога, повече да не се появявам

пред вас. Впрочем Гретхен не се уби. А тя няма дете. Кристиане, обичам ви.

— Аз ви ненавиждам — извика Кристиане.

— Добре зная това — каза Самуел.

Този вик беше решителен за него. Един вик на детето реши майката.

— О, нещастнико, — каза тя, когато ръцете му я сграбиха, — един ден ще молиш за прошка, но нито Господ, нито аз ще ти я дадем.

LXIII

ДРУГАТА СТРАНА НА НЕЩАСТИЕТО

Няколко седмици след ужасната нощ Гретхен тъкмо се прибираще в колибата си и си тананикаше една от онези непонятни монотонни песнички, обичайни за лудите, когато внезапно вратата се отвори и се появи Кристиане бледа, сломена и страшна.

Тя имаше такъв страдалчески и отчаян вид, че козар-ката се стресна.

— Какво има пак? — попита тя.

Кристиане не отговори. Тя се отпусна на земята, главата ѝ клюмна на гърдите, закри лице с ръцете си и остана така, безмълвна и приведена като статуя на Мъката.

Озадачена, Гретхен дойде и коленичи до нея.

— Госпожо! Скъпа господарке! Какво ви е? — попита тя. — От седем дни не съм ви виждала и бях доста разтревожена. Повече не можем така да стоим далеч една от друга. Какво ви става? Все пак не е възможно вашето нещастие да е станало още по-ужасно?

Кристиане бавно повдигна глава.

— Възможно е — отговори тя.

— Какво говорите? Не, Бог не би допуснал това!

— Бог ли? — повтори Кристиане с горчива усмивка. — Слушай, Гретхен, слушай какво направи Бог: Не зная дали детето, което вложи в утробата ми, принадлежи на моя Юлиус или на Самуел.

Гретхен нададе ужасен вик.

След фаталната нощ Гретхен не отбягваше повече Кристиане, която търсеше само нея.

Онази вечер, когато Самуел най-после позвъни на камериерките, за да им поиска всичко необходимо за лечението на Вилхелм, Гретхен, която бдеше в салона, влезе първа.

И докато камериерките бързаха, а Самуел се бе навел над люлката, Гретхен отиде при Кристиане, която стоеше в един ъгъл неподвижна и със сухи очи.

Тя я погледа известно време с тъга и разбиране. След което ѝ пое ръката и тихо прошепна:

— Заплахите му не са били напразни, нали?

— Какво има? — гордо попита Кристиане, цяла поруменяла.

— Какво ли? Нима не се доверяваш на сестра си по нещастие?

Тя бе изрекла тези думи като упрек, но с огромна нежност и с две едри сълзи на очите, от които цялото високомерие на Кристиане се стопи и тя подаде ръка на козар-ката.

— О, сестро! Поне замълчи.

След това като че ли облекчена от тази изповед, тя потъна в сълзи. От своя страна Самуел също изпълни ужасния договор. Погубвайки майката, той спаси детето.

Когато дойдоха лекарите, те намериха Вилхелм вън от опасност. И тогава видяха по лицето на Кристиане онова, което може би никога няма да се види върху друго човешко лице: небесна радост, смесена с отчаянието на прокълнат човек.

Като прецениха, че няма какво да правят, лекарите се оттеглиха. Само един от тях остана в замъка, от страх да не се повтори нещастieto.

Самуел се обърна към Кристиане, изпълнен с уважение:

— Госпожо — каза той, — нямате повече нужда от мен, нали?

— Господине — бе отговорила Кристиане с треперещ глас и без да вдига поглед от него, — спомняте си какво ми обещахте, нали?

— Повече няма да ме видите, освен ако вие не пожелаете това! Да, госпожо. Вие знаете — каза той, като погледна и към двете, — че държа на думата си каквато и да е тя.

След тези думи той ги поздрави и излезе.

Оттогава не го видяха повече нито Кристиане, нито Гретхен.

Два дена по-късно баронът се завърна от Остенде, като донесе на Кристиане последен поздрав от Юлиус.

— Готова ли си за тръгване? — попита я той.

— Къде, татко?

— В Берлин. Нали така решихме?

— Не — отвърна Кристиане, — промених решението си.

Тя отново бе погълната от болестта на Вилхелм: треската от предишната вечер я бе разстроила за известно време. Щеше да бъде неразумно да го водят в такова състояние.

— Ами Самуел? — възрази баронът.

— О, не се страхувам вече от него — поклати глава Кристиане.

— Да не си го виждала?

— Вярвате на моята дума, нали, татко?

— Без съмнение, Кристиане.

— Е, добре! Бъдете уверен, че що се отнася до това, повече не ме грози опасност.

Баронът си обясни странния глас, с който Кристиане му бе казала това, със смущението, което сигурно бе настъпило в съзнанието ѝ След отпътуването на Юлиус и с опасността за Вилхелм. Все пак той настоя, тъй като се страхуваше да я остави сама в този уединен замък. Но тя прояви твърда решителност. Непоносимо бе за нея да живеят заедно. Струваше ѝ се, че очите на свекър ѝ ще открият някой ден по челото ѝ следите от позорните целувки на нещастника, който бе продал детето ѝ.

Имаше нужда единствено от самота: искаше ѝ се и на нея, като и на Гретхен да е сама в света, да се затвори в една колиба и никой да не влиза при нея.

Виждайки, че не може да убеди Кристиане, няколко дни по-късно баронът тръгна сам. Преди да замине, ѝ предложи да изпрати малкия ѝ племенник Лотарио.

— А, не! — извика тя. — Задръжте го. Децата са тези, които ни погубват. Едно-единствено вече ми струва доста скъпо.

— По-рано го обичаше толкова много!

— Да, много обичах децата и тъкмо в това е моето нещастие.

Баронът отново приписа тези странни думи на големия ужас на жената и майката. Разумът на Кристиане сигурно бе разтърсен от тези два толкова неочаквани удара, станали по едно и също време. Но тя щеше да се съвземе от заминаването на мъжа си, а умът ѝ щеше да се оправи заедно със здравето на нейното дете.

И така баронът замина леко поуспокоен. Кристиане го помоли само да изпрати домашния им лекар в замъка. Баронът познаваше един възрастен лекар, известен специалист по детски болести, който щеше да бъде доволен от една такава възможност за уединение.

В очакване на пристигането му, за да не бъде подложена отново на тревогите от подобна нощ, Кристиане задържа лекаря от Некарщайнах. След като всичко се уреди по този начин и баронът се

завърна в Берлин, Кристиане имаше поне утехата, че можеше да се изчервява и да плаче на спокойствие. Един месец тя живя с молитвите си към Бога и до люлката на Вилхелм.

Говореше само с Гретхен и двете изпитваха някаква мрачна радост да смесват своята болка и позор. Някаква нова неразривна връзка ги свързваше завинаги. Гретхен правилно бе казала, че са сестри.

Понякога Гретхен идваше в замъка. Но най-често Кристиане ходеше в колибата. Там те бяха сами и можеха свободно да разговарят.

— Какво да правя! — питаше Кристиане. — Да извикам ли Юлиус? Но писмото ми не може да му бъде предадено, докато е в морето. Какво да правя, когато се върне? Дали да му кажа всичко? Той ще поиска дуел и този дявол ще го убие. Или да скрия от него? Ах, никога няма да имам смелостта за подобно лицемерие!-С какви очи ще го погледна? Как ще му дам да целуне това омърсено лице, където са се притискали устните на другия? Най-лесно ще бъде, ако умра. Ах, ако го нямаше Вилхелм! Колко нещастни сме ние жените, че искаме деца! Моето вече ме осъди на безчестие, сега ме осъжда на живот!

— Да, трябва да се живее — каза Гретхен. — Да умреш, значи да се съмняваш в божиято правосъдие. Бъди сигурна, сестро. Този човек ще бъде наказан. Нека бъдем търпеливи и чакаме неговото наказание. Кой знае дали не трябва да допринесем за това? Ние сме нужни тук: нямаме право да си отидем.

Предразсъдъците на козарката проникваха в отчаянието на Гретхен. Лудостта сякаш е заразна. Гретхен, все по-отдалечена от реалния свят, повличаше след себе си Кристиане в своите привидения и химери. Бедната нежна душевност на Кристиане не виждаше бъдещето по друг начин, освен като някакво душевно вълнение, което непрекъснато нарастваше. Нейната съвест трептеше като светлина при силен вятър и нещата вземаха в очите ѝ ужасни и преувеличени размери, тъй както при залез-слънце.

Така Кристиане се вижда с Гретхен всеки ден в продължение на цял месец. Един ден обаче не се появи в колибата. Три дни по-късно Гретхен отиде в замъка: Кристиане не пожела да я приеме. Тя остана заключена в стаята си, без да излиза, без да каже дума, така че Гретхен не можа да разбере какво ново нещастие се бе случило на нейната другарка по участ, че сега не можеше да понесе дори нейния поглед.

Вече седем дена Гретхен не я бе виждала, до вечерта, когато тя се появи в колибата с ненадейната злокобна новина.

Зашеметена от такава голяма беда, отначало Гретхен само успя да извика.

Кристиане скубеше косите си с две ръце.

— Това е моето положение. Какво ще стане с мей? Нима не е прекалено жестоко за една клета жена, която още не е навършила седемнадесет години. А ти говореше за божие правосъдие!

Тогава Гретхен стана, обхваната от някакво необуздало вдъхновение.

— Да, аз говорех за божиято правосъдие и все още говоря за това! За всичко това има причини. Господ, който е на небето, не може да ви е изпратил и това страдание заради единственото удоволствие да смаже с още едно мъчение едно такова крехко и младо същество. Слушайте: по този начин той ви изпраща отмъстителя. Да, аз ви го предсказвам: това дете ще отмъсти и за двете ни. Това е наказанието за нещастника, който ни погуби и двете. Ето, грехът създаде и своя съдник! На колене, сестро, и да благодарим на Бога! Подлецът ще бъде наказан.

И в изблик на дива радост Гретхен коленичи и започна да шепне благодарствени молитви.

LXIV

ВЪПРОСЪТ

Тревогата на Кристиане все още не бе лишена от съмнения, което ще рече и от надежди. Навярно бе избързала със своите думи, навярно грешеше: навярно страхът ѝ бе въображаем. Тя изчака.

Тази надежда обаче се оказа само една нова болка, тъй като времето се превърна в мъчение. Всеки ден, всеки час бавно и дълбоко се забиваше като нож в сърцето ѝ с ужасната непоколебимост на нещата.

Накрая дойде моментът, когато тя изгуби всякаква надежда. Страшната истина се появи пред нея с целия си ужас.

Какво щеше да прави с това дете? Можеше ли да го отглежда под името и пред очите на мъжа си, когато това дете принадлежеше на друг? Или пък трябваше да го отхвърли далеч от себе си и да го даде на Самуел, след като това дете можеше да се окаже детето на Юлиус. Коя от тези две крайности бе по-нелепа и жестока? С какви очи щеше да гледа сина си? С гордия и очарован поглед на щастливата съпруга, която би желала да покаже на света плода на своята любов, или гузният и злобен поглед на нещастната прелюбодейка, която би искала да скрие от Бог плода на престъплението си?

Ах, тя нямаше да може да живее лице в лице с живото свидетелство за нейното падение, със злокобната тайна, с този ужасен въпрос, който вечно щеше да стои пред нея.

Нека не забравяме, че Кристиане бе чиста и непорочна душа, неспособна да се примири със злото и вината. Дори неволна, грешката ѝ тормозеше и ужасяваше това невинно младо и честно сърце.

Ами ако всичко кажеше на Юлиус? Не! При първата дума тя щеше да умре. Освен това не беше ли достатъчно да изтърпи целия този позор и цялото това мъчение, без да ги сподели с мъжа си? В крайна сметка не беше ли спасила Вилхелм при тази цена Тъкмо за да убие Юлиус?

Защо не се бе самоубила веднага? Баронът щеше да се грижи за Вилхелм до завръщането на Юлиус. Юлиус щеше да тъжи за нея известно време, след това щеше да се ожени за достойна жена. Сега вече нямаше да умре сама. Самоубийството щеше да се превърне в убийство.

Непрекъснато в безсънните й нощи и в кошмарите й се връщаше един и същ въпрос: „Чие бе детето?“

Имаше дни, когато обичаше това дете. Въпреки всичко, който и да беше бащата, тя не беше по-малко негова майка. Изпитваше умиление при мисълта за съдбата на това бедно създание, отречено още преди да се е родило. Тя се укоряваше за това, че й бе минало през ум да го даде на Самуел, да го отдели от замъка, да го отхвърли от прегръдките си. В такива дни Кристиане бе убедена, че детето е на Юлиус.

Но имаше и дни, а те бяха повече, когато смяташе, че детето е на Самуел. Тя мислеше за него с отвращение, като за крадец, който иска да отнеме на малкия Вилхелм половината от наследството му. Особено през нощта, когато не можеше да заспи, й се явяваха чудовищните видения на неизвестното, тя се проклинаше и желаше това дете никога да не види бял свят, заплашваше го, заричаше се да го удуши. О, разбира се, че това бе детето на Самуел, в противен случай Бог не би допуснал тя да мрази детето на Юлиус!

Кристиане вече не спеше в леглото си, защото бе решила, че то е прокълнато. Тя се бе изнесла и от стаята на Юлиус, тъй като се считаше за недостойна да влиза в нея. Лягаше на канапето в салона. Беше се погрижила да накара слугите да сложат един диван пред отвора, откъдето бе влязъл Самуел. Но това бе по-скоро предразсъдък, отколкото предпазна мярка, защото Самуел държеше на думата си. Освен това нима той не знаеше нямаше ли и други изходи в този замък, който сам бе построил?

През тези дълги нощи тя почти не спеше, а лежеше пред слабата светлина на нощната лампа, запалена, в случай че детето се почувства зле. Привечер на залез-слънце тя се взираше в тавана с магнетичен поглед, очаквайки, че той ще се срути на главата й и отведнъж ще прекъсне агонията на нейната душа.

Случваше й се в моменти на силни душевни вълнения да си представя буря, която щеше да връхлети върху кораба на Юлиус и да

удави мъжа ѝ, или поне да го изхвърли на остров, откъдето никога нямаше да се върне.

— Нека всички да загинем — казваше си тя. — Той в морето, аз в ада: но поне всичко да свърши.

След това тя падаше на колене пред разпятието и молеше Бог да ѝ прости за тези ужасни мисли.

Това, от което най-много се страхуваше, бе завръщането на Юлиус. Минаха три месеца, откакто бе заминал. Можеше да се върне всеки момент. Когато тази мисъл идваше в съзнанието ѝ, студена пот обливаше цялото ѝ тяло, тя падаше на пода и понякога оставаше по цял час в несвяст.

Една сутрин дойката ѝ донесе писмо.

Кристиане хвърли поглед на плика и извика. Писмото бе от Юлиус.

Цели два часа не посмя да го отвори. Но една мисъл я успокои: писмото беше от Ню Йорк. Значи Юлиус все още не бе на път към дома, защото в противен случай той нямаше да ѝ пише.

Сякаш камък падна от сърцето ѝ.

Но дори и тази радост беше ново терзание за нея.

„Ето докъде стигнах — каза си тя, — да се радвам, че Юлиус не се връща.“

Отвори писмото.

Юлиус действително пишеше, че му се налага да остане в Ню Йорк няколко седмици. Бил пристигнал в отлично здраве. Възторгът от посрещането му чувствително бе подобрил състоянието на болния му чичо Фриц. Въпреки всичко лекарите все още не смееха да дават надежда. Все пак той не можеше да лиши чичо си от своето присъствие, което за него бе като далечен знак от родината и от семейството му, тъй като това бе равносилно да го убие. Юлиус трябваше да отложи тази тежка раздяла. Нямаше да остане и минута повече от това, което изискваха човечността и признателността. Бе оставил душата си в Ландек и се чувстваше ужасно без Кристиане и Вилхелм. От писмото личеше, че се въздържа да пише по този въпрос, за да не натъжава Кристиане: но все пак любовта и болката преливаха от всеки негов ред.

Поуспокоена от това отлагане, Кристиане тихо потъна в страданието си.

Времето минава дори когато човек страда. Изминаха седмици.

В края на декември баронът дойде да види снаха си и се опита да я откъсне от нейната самота поне в тези тягостни месеци на дъжд и сняг. Тя обаче отказа както първия път.

Оправда се с тъгата от дългото отсъствие на Юлиус. Баронът я намери доста променена. Впрочем, тя призна, че не се чувства добре и че страда.

— Наистина ли? — усмихна се баронът.

— О, вие грешите, татко! — намери сили да каже тя, разтреперана и бледа.

Кристиане бе скрила бременността си от всички. Бе решена да я крие, докато може. Защо? Сама не можеше да каже.

Само Гретхен бе в течение на всичко, но като се имат предвид нейните халюцинации и измислици, тя не бе най-удачната довереница.

Баронът си замина за Берлин, а Кристиане отново попадна в еднообразието на своето отчаяние. От време на време получаваше писма от Юлиус, задържан от седмица на седмица, поради влошаващото се здраве на чичо му. Тя правеше невероятни усилия над себе си, за да му пише няколко кратки и тъжни реда, в които обаче не споменаваха своето състояние, надявайки се, че Бог ще помогне за развързката на драмата ѝ.

Така мина зимата.

През средата на месец април едно тъжно събитие даде нов ход на тревогите на Кристиане.

Вилхелм се разболя тежко.

Старият лекар, дошъл от Берлин, бе в замъка през първите две седмици. През първите две седмици болестта на детето не изглеждаше много сериозна.

Кристиане бдеше, грижеше се за скъпото си същество с любовта, силата и страстта на майка, на която детето ѝ е струвало по-скъпо от живота.

Скоро обаче болестта рязко промени характера си. Този път не липсваха лекари за детето. Освен възрастният лекар, който бе изключителен специалист, трима-четири-ма от най-именитите му колеги бяха повикани от Франкфурт и Хайделберг за консултации. Напразно.

На двадесет и петия ден от болестта Вилхелм умря. Когато лекарят съобщи злокобната вест на Кристиане, която от няколко дни не можеше повече да се надява, тя нищо не отговори, само погледна стенния часовник.

Часовникът показваше дванадесет и петнадесет минути.

— Ето — прошепна Кристиане, — точно часът на договора. Той трябваше да умре в този час. Това бе сделката с ада, която Бог не можеше да одобри.

И тя тежко се отпусна на колене пред люлката, за да целуне за последен път леденото чело на бедната си малка рожба.

Дали от удара на коленете ѝ върху дъбовия паркет, но ѝ се стори, че нещо прошава в тялото ѝ и тя се почувства разтърсена до дъното на душата си.

„Детето! — помисли си тя, като пребледня. — Да, сигурно е то! Вече изминаха седем месеца!“

Когато, треперейки, се готвеше да стане, баронът, на когото лекарят бе писал в Берлин, пристигна задъхан.

Той държеше в ръката си писмо.

— Късно е, татко — каза Кристиане, като с ръка му посочи мъртвото си дете. — Току-що ни напусна.

— Но аз ти нося една утеха, скъпо мое момиче. Юлиус пристига! Кристиане подскочи.

— Юлиус ли! — промълви тя по-бледа от трупа на Вилхелм.

— Ето, чети — каза баронът.

И той ѝ подаде писмото.

Юлиус пишеше, че чичо му Фриц е починал, че ще тръгне след погребението и че ще пристигне в Ландек към 15 май.

Беше 13 май.

— Ах, това е чудесно! — изрече Кристиане и припадна.

LXV

НАПОЛЕОН И ГЕРМАНИЯ

Докато всички тези ужасни тревоги разтърсваха сърцето на една жена, Европа бе разтърсена от велики събития.

След дълги колебания Наполеон бе мобилизирал великата си армия и бе обявил война на Русия. Бе тръгнал от Париж на 9 май 1812 година в епичен поход и в момента, когато обезумялата Кристиане се питаше какво ѝ готви съдбата, светът смаян следеше действията на императора.

На 11 май Наполеон пристигна в Майанс, където на 12 направи преглед на войските, разгледа укрепленията и посети великия херцог Хесе-Дармщад.

През нощта на 12 срещу 13 Съветът се събра в тайната зала на двойния замък.

Този път присъстваха и седемте от първото събиране.

Когато всички насядаха около масата, председателят взе думата.

— Приятели и братя — каза той, — започвам без предисловия, защото времето е кратко. Както сами виждате, изглежда, всичко се обръща против нас. Всички очаквахме деня, когато Наполеон щеше да поднови войната, като смятахме, че принцовете ще се възползват от случая, за да се отдръпнат от неговата кауза и поставят шпагите си на страната на враговете му. А какво се получи? Това, което ние очаквахме като знак за обединение на цяла Германия, е вече факт. Наполеон обаче го направи толкова превъзходно и изумително, че немските принцове са с него, а не против него. Победите от Уаграм, от Йена и Мадрид увеличиха редиците на армията, която ще победи Русия. Наполеон повика нашите крале да бъдат тук при преминаването му, за да го посрещнат с почести. Нито един от тях няма да отсъства. В Дрезден той ще се озове сред един двор от венценосци. Кралете на Сакс, Вюртемберг, Австрия, Прусия, Бавария, Неапол ще образуват покорната и бляскава свита на императора. Ето до какво унижение стигнахме! Толкова за кралете. Да минем към народите.

Председателят се обърна към един от седемте, който държеше купчина писма пред себе си, и каза:

— Прочетете докладите.

Мъжът отвори първото писмо и прочете:

„Майанс

Наполеон бе посрещнат с ентузиазъм. Всеки се стреми да приюти неговата свита. Побратимяват се на всяка крачка. Народ и войска, всички са опиянени и обзети от някакво благоговение. Тук императорът е като Бог.“

— Все още тук става въпрос за френска Германия — прекъсна го председателят. — Да преминем по-нататък.

Четецът отвори второ писмо:

„Вюртсбург

При новината, че Наполеон ще мине оттук на 13 вечерта, хората от всички села и градове пристигат, жадни да го зърнат. Триумфални арки от клони се издигат по вратите. Военният оркестър ще даде концерт в негова чест и от сутринта тълпата като че ли се упражнява да ръкопляска на френските песни, които ще бъдат изпълнени. Навсякъде е празник. Цените на триъгълните шапки са неимоверно високи. Целият град ще бъде в светлина.“

— Все пак Вюртсбург — каза ръководителят — все още не е сърцето на Германия. Може би ще го чуем да бие в Дрезден.

Четецът взе третия доклад:

„Дрезден

Кралят и кралицата на Сакс се подготвят да посрещнат император Наполеон. Градът ще стори същото и гъмжи от хора, дошли от двадесетте града в околността, за

да приветствуват великия човек. Пълно е с крале и принцове, навсякъде се виждат тронове и тълпи от короновани глави. Колкото до народа, той е зашеметен и прелива от ентузиазъм. Наполеон ще бъде заглушен от приветствия. В театъра се подготвя постановка за случая, в която той се възхвалява до небесата. Кралят прочете сценария и награди автора. Всички места в залата са изкупени...“

— Достатъчно! — прекъсна го ръководителят. — Да отвърнем поглед от това падение на нашия народ. Ето по какъв начин Германия посреща един завоевател. Целува нозете на човека, който я поставя на колене. А този човек тръгва на война тъй, както победителите се връщат от нея. Толкова е сигурен в победата си, че тържествува предварително!

— Но ние оставаме — не без гордост добави председателят. — Все още има Съюз на добродетелите.

— Кажи ни какво е състоянието на Съюза — обърна се той към един друг от седемте.

— За съжаление навсякъде нашите са обезверени. Това въодушевление на народите по стъпките на завоевателя им се струва като ръкополагане на Провидението, което измъкна Наполеон от нищото, за да го постави над всички. Суеверието взема връх. Много от тях са изпратили молби за напускане. Почти всички смятат, че Господ е с Наполеон и че е светотатство да се борят срещу него...

— Това допълва началото — каза ръководителят. — С други думи, навсякъде цари подлост, безсилие и низост. Няма нито едно сърце, което да отмъсти за потъпкването на човешката природа и във всеобщата немощ да остане право. Всички са на колене. Звънът на шпорите е смразил от ужас всички тези горди и смели хора, който се хвърлят по корем и безропотно се оставят да бъдат тъпкани. Господи! Нима действително Германия стигна дотук? Трябва ли да се отказваме от независимостта? Трябва ли да захвърлим всичко с думите: „Щом искате да бъдете роби, бъдете!“ Никой ли няма да се вдигне за общата кауза? Няма ли повече мъже на света?

Председателят тъкмо бе изрекъл тези отчаяни думи, когато над креслото му тихо иззвъня звънец.

— Какъв е този звън? — попита единият от седемте.

— Това е нашият домакин, Самуел Гелб — каза ръководителят. — Искате да влезе.

— Нека влезе! — отговориха всички. — Може би ни носи някоя по-добра новина.

Ръководителят позвъни.

— Нужен ни бе истински мъж — каза той. — Кой знае дали Бог няма да изпълни молбата ми? Самуел е твърд и смел. Може би тъкмо той е мъжът, необходим на родината и свободата ни.

LXVI

САМУЕЛ СЕ СТРЕМИ ДА ПОДРАЖАВА НА ЙОСИФ

Минута по-късно Самуел влезе в тайната стая, където се съвещаваше Съюзът.

Той дълбоко се поклони и изчака въпросите на ръководителя.

— Самуел Гелб, имате ли нещо да ни съобщите? — попита ръководителят.

— Да — отвърна Самуел.

— Говорете. Какво знаете и какво можете?

— Какво зная ли? — каза Самуел. — Зная, че император Наполеон наскоро е влязъл в Германия и че сега, когато говорим, минава на няколко мили оттук. Зная, че с него има войска от 420 000 души, с шест понтонни подразделения, 11 000 коли с боеприпаси, 1372 топа, без да се броят 60 000 австрийци, прусаци и испанци. Зная, че от своя страна император Александър можа да въоръжи 300 000 души, разпределени в три армии: Източна армия, под ръководството на Барклай; Западна армия, ръководена от Багратион, и резервна армия с ръководител Тор-масов. Два други корпуса и широко укрепен лагер са организирани зад тези три армии. Освен това зная, че никога светът не е виждал такъв сблъсък на императори и народи. А какво искам? Искам да пръсна като сапунен мехур цялото това ужасно стълпотворение.

— Нима това е възможно? — попита ръководителят. — И как го виждате да стане? Говорете.

Шепот на изненада и недоумение премина през тези невъзмутими и високомерни мъже.

— А! Ето, че сте изненадани! — продължи Самуел. — Не можете да си представите, че един ваш скромнен съучастник, и то не от вашия ранг, ще бъде в състояние да извърши подобно чудо! Ако

въпреки всичко го направя, ще ме сметете ли достоен да бъде издигнат до вашия ранг?

— Направи това, което казваш — отговори ръководителят, — и след това само ни кажи какво искаш.

— Ще запомните ли обещанието си?

— Кълна ти се. Но обясни ни това, което възнамеряваш да направиш. Какви са възможностите ти? Като Брут ли ще действаш? Да не си прибрал кинжала на Фредерик Стапс от кървавия му ешафод?

— За да се проваля ли? Или за да спечеля на подтисника славата, че над него бди провидението? Не, не господа! Аз няма да мина през тълпата, за да стигна до Наполеон и охраната му да ме разкъса на парчета, а добрият немски народ, когото искам да освободя, да ме награди, като се нахвърли върху мен. Наполеон ще умре, а аз ще живея. Ще го ударя оттук, без да слизам от тази планина, ей така, отвисоко и отдалеч като Юпитер.

— Какво искаш да кажеш? Изясни се.

— Още не е настъпил моментът. Вие знаете моята цел. Какво значение имат средствата?

— Шегувате ли се, господине? — строго попита ръководителят.

— Съвсем не — отговори Самуел. — Наистина всички вие сте високопоставени и силни личности, въвн от всякакво подозрение, неспособни на престъпления. Но всеки би се съблазнил да спаси Наполеон. Защо тогава не и Бог? Ето защо, вслушвайки се в законите на най-елементарната предпазливост, искам да запазя плана в дълбините на мисълта си, докато стане невъзможно да ми се попречи.

— Защо тогава все пак ни казахте за него? — попита председателят.

— За да мога предварително да зная дали ще ми бъдете признателни. Вие можехте също както немските принцове и народът на Германия да станете спътници на слънцето и да предадете освободителя си. На второ място, за да ви предложи утре да се съберете отново, за да може при нужда да вземете решение. Слушайте: вече часът е два след полунощ. В този момент Наполеон излиза от Майанс и е на път за Вюртсбург. Утре сутринта в десет часа ще спре в Ашафенбург, за да закуси. Ашафенбург е само на няколко мили оттук. Тази нощ не се отдалечавайте, а утре сутринта в десет часа се съберете

отново в тази зала. Тогава ще ви кажа какво съм направил. След това ще чакаме резултата.

— А как ще го разберем? — попита председателят.

— В два часа — отвърна Самуел — един наш пратеник, който пътува по поречието на река Некар, ще бъде тук и ще донесе новината, че онова, което вашето провидение не успя да свърши, го е сторил Самуел Гелб.

— Добре — каза председателят, — в десет часа ще бъдем тук и ще чакаме.

LXVII

ФОРЦЕПСЪТ НА БОЛКАТА

Същата тази нощ, на няколко крачки от събранието на седемте, Гретхен, която спеше в колибата си, внезапно чу силно чукане на вратата и викове отвън.

— Кой е? Вие ли сте, госпожо? — попита тя.

— Да — чу се гласът на Кристиане.

Гретхен изтича да отвори.

Кристиане влезе обезумяла. Беше се облякла набързо, косите ѝ бяха разчорлени.

— Какво пак се е случило, госпожо? — попита Гретхен. — Защо сте напуснала стаята си и замъка по това време?

— Не зная — отвърна Кристиане с блуждаещ поглед. — А, да, почакай, спомням си. Избягах. Никой не ме видя. Представи си, барон Хермелинфелд е тук. Аз припаднах. След това започнаха болките. Първите болки на раждането, Гретхен! Гретхен, ще раждам.

— Какво! — извика Гретхен ужасена, но и радостна. — Но нали още е рано да раждате? О, да не би тогава това дете да е от господин Ебербах.

— Не, Гретхен, сигурна съм, че не е. О! Ако грешах, щях да заблудя и другите. Но не! Не е възможно да се лъже цял живот. Предпочитам да умра, Гретхен, Вилхелм умря... Юлиус пристига... аз припаднах... и всички тези нещастия ускориха последното... О! Как страдам! Искam да умра!

Тя изрече всичко това съвсем несвързано, като пое ръцете на Гретхен, която бе също толкова смутена.

— Какво да правим? — каза Гретхен. — Ще отида да доведа лекаря.

Тя пристъпи към вратата, но Кристиане изтича след нея и я хвана за ръцете.

— Ще останеш ли тук, нещастнице? Не съм избягала, за да живея, а за да умра, за да ме погълне земята или да се погубя в някоя

пропаст. Ако умра, ще запазя обичта и уважението на моя Юлиус, дори той ще ме оплаче. Какво е животът? И дали наистина искам да живея? Това е тайната, която се опитвам да разгадая! Опитай се да разбереш това, което ти казвам. Не зная какво ми става, но струва ми се, че полудявам. И все пак тайната, на всяка цена пази тайната!

— На всяка цена пази тайната — повтори Гретхен съвсем объркана.

Непоносимата физическа болка, прибавена към ужасните терзания, накрая победиха Кристиане. Тя легна в леглото на Гретхен. Остана там няколко минути, измъчвана от болки и халюцинации, но решена да скрие от всички своето нещастие и срам. Притискаше устни с носната си кърпа, за да заглуши виковете.

Гретхен ридаше и се суетеше около нея, объркана, тревожна и отчаяна.

След кратко колебание Кристиане я извика.

— Гретхен, закълни ми се, че ще изпълниш това, което ти кажа.

— Кълна се, скъпа господарке.

— Каквото и да стане, на никого няма да разкриваш тайната ми: нито на барона, нито на Юлиус, нито дори и на чудовището.

— На никого.

— Ако детето оживее, ще го занесеш на Самуел, но така, че никой да не узнае, никой да не види, никой да не те заподозре.

— О, да! — радостно извика Гретхен и в гласа ѝ прозвуча някаква закана. — Да върнем на дявола онова, което му принадлежи.

— Господи! Все пак това е моето дете, единственото ми дете! — промълви Кристиане, обхваната от нови пристъпи на болка. — О, навярно клетото създание е мъртво! О, господи, направете, така че също да умра! Гретхен, ако детето е мъртво, ще го погребеш сама през нощта, в гората. Заклеваш ли се?

— Кълна ти се.

— Мен също, Гретхен. Нека никой да не знае къде е моят гроб! О, Юлиус, сбогом! Обичах те... Ще умра, без да те видя отново!... Гретхен, пази тайната, на всяка цена пази тайната!

И тя припадна.

— Тайната, да, ще пазя тайната! — промълви Гретхен.

И несъзнателно тя продължи да повтаря тези думи:

— Тайната! На всяка цена! Тайната!

LXVIII

ТРИХТЕР СЕ СТРАХУВА

На следващата сутрин в град Ашафенбург цареше празнично и весело настроение.

Мъже, жени, деца, всички, дори и столетниците, бяха по улиците и в покрайнините на града. Пристигаше Наполеон. Историческата личност, която изпълваше въображението им, щеше да се появи пред тях. Всеки можеше да го сравни с представите, които си бе създал, за него.

Огромно вълнение раздвижваше цялото това море от хора, както приливът, който настъпваше при изгрева на звездите.

Хората бързаха. Всичко друго бе изоставено: и търговия, и грижи, и недовършената работа. Момчетата, хванали своите момичета под ръка, се възползваха от случая, за да си откраднат по някоя целувка, а момичетата сякаш чакаха само това, за да им я върнат стократно.

Един-единствен човек беше тъжен всред това всеобщо веселие.

Това беше нашият приятел Трихтер.

Мрачен и унил, той се разхождаше с един нов познат, когото току-що бе срещнал и който бе не друг, а самият пътник по река Некар.

— Но какво ви е? — попита го той.

— Скъпи мой Раумер — отвърна Трихтер, — чувствам се опиянен.

— От виното ли? — остроумно го попита пътникът, който по зачервения нос на Трихтер веднага бе познал, че е човек, който обича да си попийва.

— Пфу! — с отвращение каза Трихтер. — Вече петнадесет години, откакто виното не ме вълнува. Не че не съм пил тази сутрин. Напротив: предвиждайки вълнението, което в момента стяга гърлото ми, исках да развия малко въображението си: опитах да се напия. Напразно! Признавам ви с болка, че мога да се разболея, мога да умра

от пиене, мога да се удавя в него, но, уви, не мога да се напивам. Ужасно е, нали?

— И за какъв дявол толкова искахте да се напиете днес? — попита Раумер.

— Защото трябва да предам едно прошение на Наполеон.

— Какво прошение?

— Едно прошение, което Самуел ми продиктува. Разбирате ли положението ми? Да се приближа до този голям човек, да го гледам в очите и да му отговарям, ако ме попита нещо. Трябва да разговарям с този велик император, пред когото дори и топовете снишават глас. Как бих могъл да запазя самообладание? Толкова съм развълнуван, приятелю. Ах, има моменти, когато не ме свърта на едно място!

— Хайде, вие малко преувеличавате — отвърна пътникът. — Да се предаде едно прошение, е дреболия. Искате ли да го направя вместо вас?

— Не — отговори Трихтер. — Самуел ме накара да се закълна, че ще го предам лично.

— Е, добре! Ще го предадете. Някой адютант ще го приеме. Императорът ще мине покрай вас и дори няма да ви погледне. Да не мислите, че ще започне да чете прошението ви?

— Сигурен съм — каза Трихтер. — Самуел събра точни и сигурни сведения. По целия път от Майанс дотук Наполеон лично е отварял прошенията и сам е диктувал отговорите още на същата вечер. Той държи онази Германия, която ще остави зад гърба си, да бъде благосклонна към него.

— Това прошение много ли е важно за вас?

— Така мисля! Това е хляб за старата ми майка. Хляб, който няма да мога да изпия, защото, виждате ли, аз съм един жалък ненаситен пияница. Един ден миналата година имах пет хиляди флорина. Изпратих ѝ петстотин, с които си плати дълговете. Имах най-доброто желание да ѝ изпратя още пари. Но от доста време един приятел на име Фресванст и аз мечтаехме да направим сериозно и задълбочено проучване на чуждестранните вина. Започнахме тази работа толкова старателно, че три месеца по-късно гърлата ни оставиха кесията на сухо.

Раумер се разсмя.

— Не се смейте — печално каза Трихтер. — Защото, уви, станах свидетел на едновременния край на парите и на приятеля ми. При последната бутилка Фресванст умря от мозъчен кръвоизлив. Беше голяма трагедия! Между нас казано — тихо добави Трихтер, — не съм убеден, че Фресванст бе достоен за репутацията си. Както и да се тълкува неговият край от идните поколения, едно е ясно: Опитах се да убедя Самуел Гелб, моя благороден господар, да организира нов престой в Ландек, където се спи в гнезда, пие се неவிждана ракия и откъдето човек може да изкара пет хиляди флорина, но той не се съгласи. Вчера, като компенсация за своя отказ, той ме посъветва да предам това прошение, което той лично написа и за чийто резултат гарантира.

— Но имате ли основания да разчитате, че Наполеон ще бъде благосклонен към вас? — попита Раумер.

— Вуйчо ми загина като негов войник. Трябва да знаете, драги, че съм половин французин по майчина линия. Ето защо, въпреки че съм германец и студент, имам основания да поискам това от Наполеон. Говоря френски по-добре от Расин. Вуйчо ми издържаше майка ми: императорът ѝ отне опората, значи сега е длъжен да ѝ помогне. Ако удовлетвори молбата за пенсия, няма да имам повече синовни грижи и ще мога сам да завърша опитите, които правя при цялата си беднотия и които бяха прекъснати от преждевременната смърт на слабия Фресванст. Защото, ако пия, бъдете сигурен, че не го правя само заради удоволствието. Отдавна вече не изпитвам никаква наслада да пия от вашите блудкави алкохоли. За мен вишновката и абсентът са като мляко и мед. С изключение на ракията, която пих в Ландек и която, признавам, ме сгръ, всичко останало ми прилича на чиста вода. Изследователят, който има честта да говори с вас, упорства в търсенето си безкористно, воден единствено от човеколюбив. Сега сам разбирате от какво огромно значение за света е да предам това прошение.

— Той ще изпълни молбата, сигурен съм в това — каза Раумер.
— А, чувам приветствията на тълпата.

— Дали не е великият Наполеон? — попита Трихтер и целият се разтрепери.

— Не, чуват се само викове: „Да живее Франция!“ Навярно това са само някои генерали или адютанти, които вървят напред.

— Крайно време беше! — каза Трихтер и въздъхна.

— Къде ще му предадете молбата си? — попита Раумер.

— О, избрал съм си място. На входа на двореца. Императорът трябва да отиде там, за да закуси и да приеме делегациите от околността. Двама от войниците, които охраняват там, са големи почитатели на моите възможности по отношение на алкохола и обещаха да ме допуснат до великия мъж. Страхувам се от своята нерешителност. Ах, ако само можех да се напия! Сигурно ме намирате много приказлив. Но ако ви говоря от половин час с такава лекота, то не е за да ви досаждам с моите дела, а за да свиквам, ако се наложи да говоря с императора.

Изведнъж Трихтер спря и отново започна да трепери.

— А, чуйте! — промълви той. — Те действително викат: „Да живее императорът!“

Наистина възгласите приветствуваха идването на великия човек. Огромна маса от хора се приближаваше към двамата събеседници.

LXIX

ОТРОВАТА

Възгласите и раздвижването на тълпата не лъжеха.

— Този път наистина е императорът — каза пътникът. — Да побързаме.

Двамата се отправиха към двореца на принца.

— Моля ви се, скъпи Раумер, не си отивайте — каза Трихтер. — Останете колкото се може по-дълго време с мен, за да има приятелски поглед, който да ми дава сили, и приятелски ръце, които да ме подкрепят, ако припадна.

Не след дълго Трихтер намери войниците, които търсеше. Те му обещаха и му казаха, че ще го пуснат за миг да се доближи до императора в момента, когато слиза от коня, и му казаха да застане срещу тях.

Крайно време беше, защото много скоро площадът бе залян от такава многобройна тълпа, че щеше да бъде невъзможно на Трихтер и Раумер да се промъкнат през тази навалица.

За Трихтер времето минаваше с шеметна бързина. Слепоочията му лудо пулсираха. Чувстваше, че сърцето в гърдите му замира като потъващ кораб. Имаше желание да се откаже и от прощението, и от хляба на майка си.

Дори стигна дотам, че пожела императорът да се откаже от всичко, да сключи примирие с Русия и да се върне във Франция, без да влиза в този дворец.

Изведнъж се чу духовата музика, екнаха барабаните и на площада се появи Наполеон, посрещнат с гръм от приветствия.

Императорът бе на кон, а до него се движеше каретата на императрицата. Той поздравяваше тълпата.

А Трихтер изглеждаше все по-изплашен от приближаването на императора, който по-добре от Атлас носеше на плещите си света поне в главата си, ако не върху нея.

Като стигна до двореца на принца, Наполеон слезе от коня.

Принцът със цялата си свита стоеше гологлав на прага.

Той възторжено приветствува императора, който отговори с няколко благодарствени думи. След това императрицата слезе от каретата и императорската двойка се отправи да се изкачи по стълбите на двореца.

— Хайде! — каза един от войниците на Трихтер. — Сега е моментът, бързо.

Трихтер погледна Раумер с отчаян поглед.

— Молете се за мен! — каза му той.

Трескаво стисна ръката му и тръгна, залитайки, но този път не от виното.

— А, немски студент — каза Наполеон. — Обичам тези горди млади хора. Какво желаете, приятелю?

Трихтер искаше да отговори, но гласът му се задуши и не можа да каже дума.

Всичко, което успя, бе да подаде на славния император прощението, което държеше в дясната си ръка. Освен това, наложи му се да изхвърли шапката си, която държеше в лявата ръка, тъй като бе в състояние да държи две неща едновременно.

Императорът пое прощението и се усмихна.

— Съвземете се — каза той. — Говорите ли френски?

Трихтер направи огромно усилие.

— Майка ми... — промълви той. — Ваше величество... Вуйчо ми също... Той загина... Но аз... аз не съм французин.

Той усещаше, че казва точно обратното на това, което искаше да каже.

— Е, добре! — каза императорът. — След като говорите френски, влезте с мен и сам ще ми обясните това, което искате.

Гръмнаха барабаните, а императорът се изкачи по стълбите, като държеше в ръце прощението.

Трихтер вървеше зад него, объркан и смутен, смазан от толкова много слава, зашеметен от цялото това величие, облян от слънчевите лъчи.

Така той влезе в приемната зала.

Императорът прие благосклонно пратениците на крале и принцове. За всеки от тях имаше по една ласкава дума. На генерал

Шварценберг, който представляваше Австрия, той говори за военните му заслуги, за които знаеше и които ценеше.

На барон Хермелинфелд, който бе дошъл да му представи почитта на пруския крал, каза, че науката е за благото на всички страни и че умове като неговия правят хората да се чувстват сънародници.

Когато чу за пратеника на великия херцог Сакс-Ваймар, той енергично отиде при него, отведе го настрани, проведе с него неколкominутен разговор и на раздяла му каза:

— Господин Гьоте, вие сте велик човек.

Когато свърши прегледът, принцът покани императора да мине в трапезарията.

— Бихте ли съпроводил императрицата — каза Наполеон. — Аз ще дойда след малко. Трябва да се разпоредя за някои неща. А къде е моят студент?

Трихтер, който се бе посъвзел малко, докато вниманието на императора бе насочено другаде, почувствува, че проклетото вълнение отново го обзема. Заведоха го в един кабинет, където влязоха заедно с императора, неговият секретар и двама адютанти.

Наполеон седна пред една маса.

— Да видим сега, приятелю — каза той на Трихтер, — какво имате да ме питате?

— Ваше Величество, майка ми... тоест вуйчо ми... Да, Ваше Величество, беше смел войник на Ваше Величество... — опита се да отговори Трихтер, но гласът му секна.

— Съвземете се — каза императорът. — Къде е вашето прошение? А, ето го.

Подаде го на Трихтер.

— Хайде, след като не можете да говорите, прочетете го.

Трихтер взе прошението, распечата го и го разгърна с разтрепери ръце.

Преди още да хвърли поглед върху него, той се олюля и пребледня.

— Но какво има? — попита императорът.

Трихтер се строполи безжизнен на пода.

Адютантите се спуснаха към него.

— Не се приближавайте, господа — извика императорът и стана.
— Тук има нещо.

— Трябва ли да потърсим лекар? — попита един адютант.

— Не — каза императорът, загледан в Трихтер. — Повикайте барон Хермелинфелд. Но без да вдигате шум и без приказки, за да не стане скандал. Кажете му да дойде сам.

Минута по-късно баронът влезе в кабинета.

— Господин барон — каза императорът, — този мъж падна като подкосен, докато четеше листа, който е на пода. Не го пипайте. Той падна, докато го разгръщаше.

Баронът се приближи до Трихтер.

— Мъртъв е — каза той.

След това отиде до камината, взе машата и поднесе листа високо над пламъка, наблюдавайки с внимание оттенъка, който придобиваше пушекът. Минута по-късно взе писмото, опипа го, помириса го и съсредоточено го разгледа.

Тогава внезапно пребледня.

Бе познал състава на една отрова от средните, векове, чиято тайна знаеха само двама души на този свят.

Той и Самуел.

— Вие пребледняхте — каза императорът.

— Нищо ми няма — отговори баронът. — Може би е от изпаренията.

— Познавате ли тази отрова? — попита Наполеон. — Може ли да ни насочи към убиеца?

Барон Хермелинфелд бе обзет от колебание и смут. Животът на Самуел Гелб бе в ръцете му.

След кратка пауза той каза:

— Ваше Величество, не мога да ви отговоря незабавно. Ще изследвам тази хартия и може да открия някоя следа.

— Добре, господин Хермелинфелд — каза императорът. — Имам доверие във вашите умения и във вашата преданост. Само още една дума: тук сме петима. Закълнете се, господине, в честта си, а вие, господа, в живота си — добави той, като погледна адютантите и секретаря си, — че ще мълчите. Заповядвам ви. Възможно бе да разгласим атентата на Фридрих Стапс, когато напускахме страната, но не и когато влизахме в нея.

LXX

САМУЕЛ ПРЕБЛЕДНЯВА

По времето, когато всичко това ставаше в Ашафенбург, в подземната стая на замъка Самуел разкриваше пред седемте начина и средствата, с които бе организиран своя опит за убийство.

— Часът е десет и нещо, господа — каза Самуел. — В този момент Наполеон е мъртъв, империята е рухнала, а Германия свободна.

Седемте мълчаха.

— Защо мълчите? — продължи Самуел. — Нима не одобрявате това, което съм направил?

— Фридрих Стапс също се пожертва — отговори един от седемте.

— Що за предразсъдъци? — отговори Самуел, повдигайки рамене. — Генералите не са за това да стрелят с пушки. Впрочем, нима вашето Провидение си послужи с по-различни средства? Нима и то не прави с всички нас това, което аз направих с Трихтер. Всички ние служим на неговите цели и то не се колебае да ни убие, когато нашата смърт му се стори необходима за идеята. Аз пожертвах моя приятел Трихтер. От един пияница направих мъченик. Не смятам, че е загубил от това. Хайде, без детински скрупули. Доволни ли сте?

— Средствата ти — най-после каза ръководителят — стоят между теб и твоята съвест. Ако ти действително си освободил Германия, за нас ще бъде от значение само крайният резултат, а ти ще станеш герой за родината и за Съюза на добродетелите. Кога ще разберем със сигурност?

— Човекът от Некар всеки момент ще дойде. Да го изчакаме.

Те зачакаха с голямо въннение.

В един часа звънецът иззвъня.

— Той е — извика Самуел и отиде да отвори.

Пътникът от река Некар бавно влезе и погледна мрачно.

— Какво има? — попитаха всички.

— Ето какво видях — отговори той. — Изпълних стриктно нарежданията, който Самуел Гелб ми предаде от ваше име. Не оставих Трихтер, докато не предаде прощението на Наполеон. Императорът го покани да влезе с него в двореца.

— Чудесно! — каза Самуел.

— Почакай — каза пътникът. — Тъй като не видях да излиза Трихтер, започнах да обикалям двореца и да се оглеждам откъде мога да се промъкна, когато видях двама души, които излизаха от задната врата с една покрита носилка в ръце и се насочиха към болницата. Проследих ги за момент. Покривалото на носилката се повдигна и видях да се подава една ръка. Познах ръкавицата на Трихтер. Разпитах портиера на болницата. Каза ми, че умрелият е трябвало да бъде погребан още същата вечер.

— Трихтер е мъртъв! — прекъсна го Самуел, като пребледня.

Пътникът продължи:

— Върнах се към двореца. В момента, когато пристигнах, видях как императорът се качи в каретата на императрицата и всички поеха за Вюртсбург сред всеобщия възторг и одобрение на тълпата.

След тези думи настъпи дълго мълчание.

— Достатъчно — каза ръководителят на пътника от Некар. — Можеш да си вървиш.

Пътникът поздрави и излезе.

— Самуел Гелб — каза ръководителят. — Господ е по-силен от теб. Ти успя да убиеш само своя приятел. Ако можем да ти дадем съвет, то е да се скриеш на сигурно място и по възможно най-бързия начин.

И като се обърна към маскираните си другари, добави:

— Ние също, господа, ще бъде разумно да се разпръснем.

Седемте излязоха, като оставиха Самуел безмълвен, сякаш поразен от гръм.

LXXI

САМОУБИЙСТВО И НОВОРОДЕНО

Половин час по-късно Самуел яздеше по пътя за Хайделберг.

Той се движеше спокойно, без да се крие и без да бърза, тъй както човек се прибира вкъщи.

Когато пристигна в хотела, намери пред вратата един стар прислужник, който го очакваше.

Той го погледна и позна един от хората, които служеха от двадесет и пет години при барон Хермелинфелд.

— Какво има, Тобиас? — попита той.

— Господин Самуел — каза прислужникът, — г-н барон Хермелинфелд ме изпрати спешно при вас. Не ви написа писмо, но ме натовари да повторя думите му, като каза, че вие ще ги разберете, и ми заповяда да ги забравя веднага след като ви ги предам.

— Говори — каза Самуел.

— Господин баронът ви казва следното: „Бях в Ашафенбург, зная всичко, мога всичко да докажа, държа ви в ръцете си и ако до дванадесет часа не сте напуснали Германия!...“ Ето с прости думи всичко, което господин баронът ме накара да науча наизуст и ме натовари да ви предам.

Тези думи, произнесени без ударение и като че ли несъзнателно, произведоха върху Самуел особено въздействие.

— Няма що, достатъчно е ясно. Хайде, Тобиас. Благодари на господин барона от мое име.

— Освен това господин баронът каза, ако нямате пари, да ви предам...

— Достатъчно, Тобиас — прекъсна го Самуел. — След като си такъв изпълнителен куриер, ще му кажеш, че на това място съм те прекъснал и не съм ти позволил да завършиш.

— Къде ще заминете, господине? Трябваше и това да попитам от името на г-н барона.

— Той ще научи това. Ще видя. Още не съм решил. Не казвам нито да, нито не.

— Значи съм си изпълнил поръчението, господине, и мога да тръгвам, нали?

— Приятен път, Тобиас.

Тобиас поздрави и тръгна.

Самуел се качи в стаята си.

Той седна на един стол, постави лактите си на масата и с две ръце закри лицето си.

Тази почти видима намеса на Бог в неговия замисъл го бе разтърсила.

„Какво да правя? — мислеше си той. — Докъде стигнах в своя живот? Нека му направя равностойка. И без това той не е много богат. Баронът ще ме предаде. В това не се съмнявам. Очевидно сега съдбата ми е в негови ръце. Похитителят на Гретхен можеше да държи в шах похитителя на майка ми, но убийството, опитът за атентат срещу кралската особа безусловно ме осъжда на най-тежкото наказание. Това, от една страна. От друга, вместо да се издигна в йерархията на Съюза на добродетелите, по-скоро изпаднах в немилост. Тези ограничени хора, които щяха да ми се възхищават, ако бях успял, сега ме пренебрегват. Разбрах това по прибързаното им тръгване и по презрителното им сбогуване. От тази гледна точка целта ми се отлага може би завинаги. Това се отнася до делата ми.

А какво казва сърцето ми? Никой не ме обича и аз не обичам никого. Изгубих дори това агънце Юлиус и това кученце Трихтер, които ми бяха най-верните приятели. Колкото до жените, преследвайки любовта, този човешки израз на безкрайното, стигнах до най-големите противоречия. Аз исках да изтръгна любовта от насието и омразата, тъй както огънят избликва от сблъсъка на камъка и желязото. Напразни бяха всичките ми усилия и престъпления! О, колко изморен и отегчен се чувствам!

Да бягам ли? Нима аз, Самуел Гелб, съм принуден да бягам? И къде да отида? Най-сигурното ми убежище, най-доброто място за заточение би била самата бърлога на вълка: Париж. Париж, столицата на новия свят, един същински Рим на духа. Този град винаги ме е привличал. Той е достоен за мен театър! Но каква роля ще изпълнявам аз? На учен ли? Ще ми поискат дипломите. Или на политик? Но там

ще бъда чужденец. Ще трябва да започна отначало. А какво по-трудно и непоносимо от това да се започва, когато всичко е свършило?

Ами ако просто се предам? Това ще смути барона, а може би и императора. Кой знае дали Наполеон няма да ме помилва, за да се постави пред лицето на Германия в ролята на Титус или Август? Той не би могъл да осъди на смърт човек, който сам се е предал. Пък и почтеният барон би се почувствал доста виновен. Да, но ще ме удушат в затвора. А освен това дали аз самият бих поискал да ме помилват? Дали ще искам да живея от милостта на другите? Може би Наполеон ще ме осъди. Тогава ще има шумен процес и Европа ще види изправени лице в лице Наполеон и Самуел Гелб.

Прекрасна перспектива! Да забавлявам скудоумната тълпа? Към това ли се стремя? Това човечество, от което деветдесет и девет процента прекарва живота си в печелене на пари и мисли, че единствената цел на тази земя е да се трупат под тезгяхи в сандъци някакви си там монети от един определен метал, това човечество ме отвращава.

Да го променям ли? И за какво? Колко време се изисква за една-единствена крачка напред и какво може да направи сам човек? Бих разбрал смисъла човек да бъде реформатор и просветител, ако отведнъж можеше да се промени бъдещето. Но между мечтите и действителността има огромна бездна. Защо поемам по този път, след като предварително зная, че никога няма да стигна до целта? Христофор Колумб щеше ли да се качи на кораба, ако знаеше, че ще умре на втория ден от пътуването си? Отвращавам се при мисълта, че бих оставил други да довършват моите дела. Искам да пренасям планини, независимо че могат да ме смажат, а не да ги троша на пясък, за да бъдат пренасяни с колички. Отказвам се да водя човечеството напред, като носач на големи натрошени камъни. Най-бързо, най-просто и с най-малко шум ще бъде, ако си прережа гърлото. Така правеха римляните и в това имаше величие. Да, ще си прережа гърлото.

Често пъти ме е осенявала мисълта за самоубийство. Естествената смърт, като необходимост и неизбежност, винаги ме отблъсква: животинско е да се отиде в гроба, тъй както вол отива в кланицата. Виж, да се напусне свободно и гордо живота, както човек

си отива от скучна вечеринка, когато му е омръзнала, когато е уморен, когато вече не е гладен, това е достойно за един мъж.

Ето, и без това нищо не оставям след себе си, за нищо не съжалявам, нищо не ме задържа към живота? Хайде, драги, без да се бавиш и мислиш повече, и най-вече без да пишеш завещание, прережи си гърлото.“

И този странен мъж спокойно отиде в банята, взе един бърснач и започна да го точи.

Изведнъж от спалнята му долетя слаб плач.

Самуел Гелб спря изненадан.

Плачът се повтори.

— Какво означава това? — попита той.

Спусна се към леглото и рязко дръпна завесата.

На леглото му лежеше набързо повито бебе.

LXXII

НАПРЕД КЪМ ПАРИЖ

При вида на това бебе, сякаш паднало от небето, Самуел Гелб отстъпи изненадан.

— А! Какво е това? — каза си той. — Кой по дяволите е оставил това дете? Иначе е хубаво, доколкото може да се нарече хубава тази гримаса, в която все още няма човешка душа. Ах, момиче е. Странно!

За момент през ума му преминаха хиляди мисли.

— Дали това не бе някаква лоша шега на негов приятел? Дали не бе отчаяна постъпка на някоя майка? Ами ако детето е мое? Ако това е моето дете?

Той спря, потресен от тази мисъл.

— Не, това е невъзможно — каза той. — Ето, това дете е родено вчера или може би дори и днес. За Гретхен е много късно, за Кристиане много рано. А и ако беше така, щях да разбера, защото баронът нямаше да ме пощади. Колкото до останалите, изключено е да разбера и дори е излишно да гадая. То е все едно да търся игла в купа сено. Не, не аз съм бащата на това дете. Както и да е, все пак това момиченце е доста хубаво.

И понеже детето навярно беше гладно и плачеше, Самуел разтвори захар във вода и мляко, взе една малка лъжичка и започна да го храни.

„Самуел Гелб в ролята на дойка! — помисли си той. — Ако някой ме видеше, би умрял от смях!“

Той се изправи горд и сериозен, сякаш за да отвърне на някакво предизвикателство.

— А защо ли пък ще се смеят? Само глупаците ме гледат като някакво чудовище, защото съм свободен мъж, по-силен от оковите и стоя над предразсъдъците. Това не ще ми попречи и аз като свети Венсан да помогна на това малко, слабо, изоставено същество, и то, струва ми се, дори по-достойно от светеца, тъй като за разлика от него аз не претендирам за рая. Впрочем, въпреки че съм способен да върша

и добро, известно е, че досега съм вършил повече злини. А и обратното можеше да е. Още веднъж обаче ще сторя зло, като изпратя това дете в сиропиталище.

Той остави внимателно детето на леглото и отиде да разпита служителите на хотела.

Никой не го бе търсил. Никого не бяха виждали да взема ключа и да се качва горе.

Самуел се върна в стаята си.

„Излишни въпроси! — помисли той. — Прислужникът, който е отключил стаята ми, сигурно е бил богато възнаграден или пък майката е поверила тази задача на някой много дързък и ловък човек. Нищо няма да науча. Дали пък не е детето на Лолоте? Аз я скарах с Трихтер, защото искаше да го откаже от пиенето. Може пък да е решила да остави детето си на мен. Или пък може някой студент да е решил да покаже уважението си към краля, подарявайки му отрочето си. Няма значение. Това, че едни деца се раждат, не означава, че други не трябва да умират. Точно обратното. Но както и да е, сега ще занеса това същество в сиропиталището и ще продължа делото, което то прекъсна.“

Детето заплака отново. Той отново му даде да пие.

— Хайде, моето момиче, заспи в своя първи сън и ме остави аз да заспя в последния път.

Детето се успокои и като че ли наистина заспа.

Самуел я погледа.

— Бедното малко създание! То има душа. В този крехък живот, в тази капка се съдържа цял един океан, в това преходно нещо се съдържа безсмъртието. Какво ще стане с него? Хамлет разсъждаваше над един череп за миналото, за смъртта, за края. Но колко ли повече може да се разсъждава над едно новородено за бъдещето, за живота, за неизвестното?

Това дете дойде на белия свят тъкмо когато аз се готвех да го напусна. Сега бъдещето му зависи от мен. Мога да го оставя да израсне като мен без майка и баща, незаконно и прокълнато. Мога обаче и да го отгледам, да го заобичам и да го спася. А защо не го направя? Но нали щях да умирам. Струва ли си да променям плановете си заради това дете?

Сякаш вече не държа толкова много да умра. Защо да го правя? Защото нямам повече работа на този свят. Ако това дете стане смисъл на живота ми? Какъв по-голям, по-важен смисъл мога да желая? Не, това не е претекст, нито пък е поза! Чувствам, че животът ми няма да е пълноценен, съдбовната ми роля няма да се изпълни и прометеевската ми природа ще изневери на идеала си, ако не задържа това дребно, прелестно създание и не се погрижа за живота и възпитанието му. Каква радост и каква сила се съдържа в това да моделираш по своя воля и желание и да изваеш мечтите си в това божествено начало, което е човешката душа! Какво да направя от това дете: зъл демон или светъл ангел? Дездемона или Лейди Макбет? В зависимост от възпитанието, което ѝ дам, в зависимост от чувствата, които вдъхна в нея, в зависимост от формата, която ѝ предам, тя ще бъде светлина или мрак, чистота или порок, крило на гълъб или нокът на орел. Питам се дали съм ѝ баща. Все едно, ако не съм, ще бъда. Нима е важно дали е плът от плътта ми, след като ще бъде плод на моя разум. Дори така е по-добре! Каква е ползата от всички тези поети и скулптори, които създават безплътни сенки в своите книги или извайват мъртви фигури и ги поставят върху пиедестали. Аз съм по-велик от Шекспир и от Микеланджело. Аз съм поет и скулптор, който вае души.

И така, детето ми, аз ще те осиновя. Не виждах смисъл отново да започвам всичко сам. С теб обаче нещата ще са други. Бях изхвърлил живота си през прозореца, ти бе долу и го пое. Вземи го, давам ти го.

Тогава Самуел спокойно върна бръснача в калъфа, слезе и поръча да впрегнат конете за седем и половина часа на следващата сутрин.

— В седем часа — мислеше си той, докато се качваше по стълбите, — изтича срокът от дванадесет часа, за който ме предупреди

Тобиас от името на барона. Любопитен съм да видя дали наистина бащата на Юлиус ще даде заповед да ме арестуват. Впрочем не бих тръгнал да бягам. Ако до седем и половина той не се появи, ще замина.

В седем и половина на следващата сутрин барона все още никакъв го нямаше.

В същия момент г-н Хермелинфелд имаше друга сериозна грижа на главата си.

Самуел отиде да поиска документите си от ректора, който ги подписа с изключителна готовност, щастлив, че най-после ще може да се освободи от този студент.

Когато конете бяха впрегнати, Самуел взе малкото пари, които имаше, даде да натоварят чантата и куфара му и се качи в колата с детето на ръце, завито в палтото му.

— Напред към Париж! — извика той на кочияша със същия тон, с който Наполеон бе извикал: Напред към Москва!

LXXIII

АДСКАТА БЕЗДНА

По същото време, когато Самуел извика на кочияша: „Напред към Париж!“, Гретхен крачеше забързана към колибата си в Ебербах. Откъде ли идваше тя?

Навярно отдалеч. Обувките ѝ бяха прашни. Роклята ѝ бе скъсана. Очите ѝ, уморени и хлътнали, издаваха, че не е спала предишната нощ. Изглеждаше преуморена.

Влезе в колибата, но не намери никого.

— Господи! — извика ужасена тя. — Нима госпожата е заминала? Не, тя нямаше никакви сили, тресеше я и бълнуваше. Да не би да се е върнала в замъка? Ще изтичам да видя!

Тъкмо се готвеше да излезе, когато съзря на масата лист хартия.

На листа имаше няколко реда, набързо изписани с молив.

— Какъв е този лист? — каза си Гретхен.

Започна да чете:

„Ти ми каза, че детето е мъртво. Аз припаднах и когато се събудих, не видях нито него, нито теб. Толкова по-добре! Детето е мъртво, значи и аз мога да умра. Ако беше живо, щях да съм принудена да живея и аз. Сега мога да отида при Вилхелм и баща си. Заклевам те да пазиш тайната!“

Гретхен изкрещя:

— Господи! Какво направих? Изтича до замъка.

Там намери барона и Юлиус, единият дошъл от Ашафенбург, а другият от Хавър, които отчаяно търсеха Кристиане.

Половин час преди пристигането на Юлиус един прислужник бе видял Кристиане да влиза в замъка. Тя бе минала бързо като сянка, бе

се качила в стаята си, след което почти веднага бе слязла и бе заминала.

Юлиус изтича в стаята на Кристиане. Леглото бе непокътнато.

На камината, на същото място, където седем месеца по-рано, на тръгване ѝ бе оставил прощалната бележка, той намери запечатано писмо.

Бързо го отвори и прочете следното:

„Скъпи Юлиус, прости ми. Твоето завръщане ме убива и въпреки всичко умирам само защото те обичам. Може би вече нямаше да ме обичаш, защото нашето дете е мъртво. Добре виждаш, че аз също трябва да умра.“

— Татко! — извика Юлиус зашеметен.

Баронът се появи и Юлиус му подаде писмото.

— Кураж! — каза баронът. — Може би все още не е късно. Да продължим да я търсим.

— Да продължим — промълви Юлиус.

В този момент се появи Гретхен.

— Кристиане! — каза той. — Виждала ли си Кристиане? Знаеш ли какво е станало с нея?

— И аз я търся — отговори Гретхен. — Не е ли тук?

— Търсиш ли я? Защо? Виждала ли си я? Идвала ли е в колибата ти?

— Не — отвърна Гретхен след кратко мълчание. — Но всички я търсят.

— О, и аз така мисля — отчаян извика Юлиус. — Гретхен, тя е решила да умре.

— Юлиус, съвземи се! — каза баронът. — Къде и как може да се е самоубила? Тя няма нито отрова, нито оръжие.

Една дума, едно ужасно име, което Кристиане често бе споменавала при бълнуванията си, проблесна в съзнанието на Гретхен.

— Адската бездна! — извика тя.

— О, да отидем там — каза Юлиус.

Тримата забързаха нататък, последвани от прислужниците. Беше ужасно. Като приближиха към пропастта, Юлиус поиска да извика жена

си, но вълнението го бе сграбчило за гърлото и единственият звук, който излизаше от устата му, бе някакъв неразбираем шепот.

— Извикайте я — каза той изнемощял на баща си и на Гретхен.
— Извикайте я вие, защото аз не мога!

Стигнаха до Адската бездна.

Наведоха се над пропастта.

Нищо не се виждаше.

С риск да падне, Юлиус се хвана за един корен и се наведе с цялото си тяло, за да види по-добре.

— О, татко — каза той, — виждам нещо.

На около петдесет разтега от земята се виждаше едно дърво, което изникваше от склоновете на пропастта. На един от клоните му се веяха останки от роклята, с която сутринта бе облечена Кристиане, и едно шарено копринено шалче, което бе купила в Гърция.

— Сбогом, татко — извика Юлиус и пусна корена.

Междувременно обаче баронът бе успял да го задържи за ръката.

Той го изтегли горе, като правеше знак на прислужниците да стоят близо до него, в случай че отново се изтръгнеше.

— Синко, бъди мъж, бъди християнин! — шепнеше му той.

— О, татко — извика Юлиус, задавен от ридания, — какво искате да сторя? Пристигам и намирам жена си и детето си мъртви. А хората ще кажат, че се връщам милионер.

Тогава баронът се приближи до Гретхен.

— Гретхен — полугласно каза той, — вие знаете нещо. Това е работа на Самуел, нали? Гретхен, моля ви, отговорете ми!

Гретхен го погледна в очите и каза твърдо и студено:

— Не зная. Нищо не мога да ви кажа.

Изглеждаше искрена и непоколебима.

Г-н Хермелинфелд поклати глава и се върна при сина си. После къде със сила, къде с думи го поведе към замъка.

Прислужниците тръгнаха след тях.

Гретхен остана сама при Адската бездна.

Аз също ще удържа на думата си — промълви тя — и ще остана потайна и бездънна като теб, ужасна пропаст. Все пак вие сбъркахте, Кристиане, като сама отидохте пред божия съд. Аз ще го изчакам тук.